

yeni demokrasî

Şubat 88

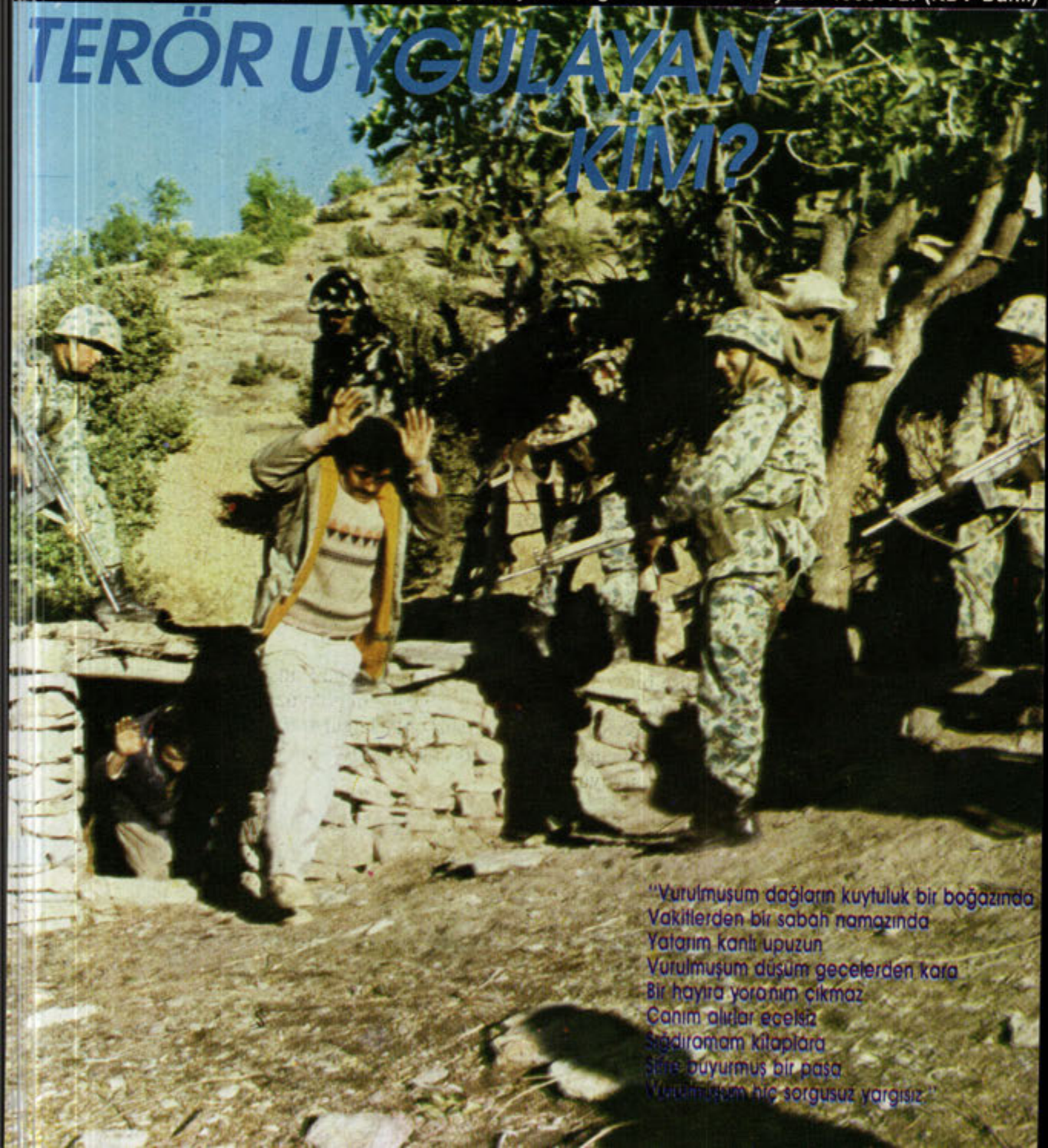
Sayı: 8

Yıl: 1

Aylık Siyasi Dergi

Fiyatı: 1000 TL. (KDV Dahil)

TERÖR UYGULAYAN KİM?



"Vurulmuşum dağların kuytuluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım kanti upuzun
Vurulmuşum düşün gecelerden kara
Bir hayıra yoranım çıkmaz
Canım aldılar ecelsiz
Sığırdımam kitaplara
Şiire buyurmuş bir paşa
Vurulmuşum hiç sorgusuz yargısız."

BASIN AÇIKLAMASI

Dergimiz Yeni Demokrasi'nin Aralık-Ocak 1988 tarihli 7. sayısı, Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı'nın 1988/17 no.lu ve 1988/51 hazırlık no.lu yazısı ile "T.C.K.'nin 142/1 ve 312/2. maddelerini ihlal edebilecek mahiyette bölümler ihtiva ettiği" gerekçeyle toplattırılmıştır. Dergimiz Yeni Demokrasi'nin 7. sayısında yer alan "Her Yenilgi, Zaferin Habercisidir", "Tehlike Çanları Çalıyor", "Katliamlar ve Öğrettikleri" yazılarının gerekçe gösterilerek toplatılması devrimci ve demokrat basınımıza yönelik bir saldırıdır. Özellikle ülkemizin daha çok aydın kafaya, daha çok düşünen insana ihtiyacı olduğu bir dönemde, gerici Özal hükümetinin peş peşe toplatma kararlarıyla basınımıza yönelmesi, düşünen beyinlere kilit vurmaya çalışması kendi gerçek yüzünü sergilemektedir. Basınımızın tüm kesimleri üzerinde demoklasin kılıcı gibi dolaşan Özal ve ekibi, anti-demokratik ek basın kanunlarıyla, muzur neşriyattan dolayı milyarlarca varan cezalarıyla, toplatma kararlarıyla, %65'leri aşan zamlarıyla gerici misyonunu yerine getirmeye çalışmaktadır. Böylesine anti-demokratik uygulamalar altında inleyen basınımızı, yüreğinde insanlık sevgisini, onurunu yitirmemiş insanlarımızı sessiz kalmamaya çağırıyoruz. Genelinde basınımız üzerinde yoğunlaşan anti-demokratik baskıları, özelinde dergimiz Yeni Demokrasi üzerindeki baskıları kınıyor ve protesto ediyoruz. 26.1.1988

Yeni Demokrasi Sahibi
Av. A. Hulusi Kırım

İÇİNDEKİLER

Baş Yazı	
Gerçekten Kudretli Olan Kimdir?.....	5
Sorgusuz-Yargısız Vuran, Esas Terör Uygulayan Kim?.....	7
Türkiye: Gözaltı, İşkence ve Kayıplar Ülkesi.....	13
Süleyman Cihan'ı Anıyoruz..	15
Kendi Çirkinliklerini Ararat Eteklerine Mal Edenler	19
Geçmişten Günümüze Asimilasyon Politikaları: DERSİM.....	26
Ulusal Sorun-I.....	29
Kürdistan İhtiyar Kartalı ile Konuşma.....	32
Türkiye'den Haberler.....	34
Dünden Yarına Bir Umud ve İki Ayrı Alpapat.....	37
M.İlhan Erdost ile Söyleşi.....	39
İşkencelerde Tavizsiz Direniş Geleneğini Yaygınlaştırmak İçin Yaşanmış Tecrübelerden Öğrenmesini Bilelim.....	40
İki Çizgi Mücadelesi Üzerine.....	46
İhtiyar Delikanlı ile Barış Güvercininin Hikâyesi.....	58
Peru: Derinleşen Kriz ve Peru'daki Devrimci Mücadele	60
Devrimci Çin Kadınları Kendilerini Anlatıyor!.....	64
Deng-Siao Ping'in Marksizm'e Topyekûn İhaneti.....	66
Özgürlük ve Devrim.....	72
Görüş: Sendikal Haklar ve Demokrasi.....	75
Ekim Devrimi ve Edebiyat.....	76
"Devrim Uğruna Devrim Terkedip Giden" Enternasyonal Bir Devrimcinin Ardından.....	79
Nedir Sizden Çektiklerimiz.....	81

Basını özgür olmayan bir ülkenin özgürlüğünden bahsedilemez. Basını gerçek anlamda işlevini yerine getirmeyen ve getiremeyen bir ülkenin halkı gerçekleri öğrenemez, ilerlemesi mümkün olmaz. Basını cendere altında olan bir ülkede, insan hak ve hürriyetlerinden bahsedilemez. Basını sürekli baskı altında bulundurulmuş bir ülkede demokrasi-den hiç ama hiç bahsedilemez.

Gerçekler bu kadar açık ve yalınken; ülkemiz basını içerisinde gerçek anlamda görevini yerine getirmeye çalışan basın ve basın görevlileri zanlı durumuna düşürülerek yıllarca hapis cezalarıyla cezalandırılmaktadır. Toplatma kararlarıyla, hapis ve para cezalarıyla, dahası yalan habere ceza, basın konseyi vb. gibi yeni yeni anti-demokratik yasalarla (ki devletin en üst kurumları yalan haber piyasaya sürerken) çok geniş ve yaygın bir uygulama sözkonusudur. Artık buna dur demenin zamanı çoktan geçti. Öyle ki, sessiz kalındıkça basına yüklenilmekte, daha rahat bir ortam bulmaktadırlar. Tüm bunlardan dolayı basın üzerindeki anti-demokratik yasa ve uygulamalara karşı tüm basını, basın görevlilerini duyarlı olmaya davet ediyor ve protestoya çağırıyoruz.

Dergimizin Aralık-Ocak 1987 tarihli 7. sayısının toplatılması bize yeni yıl hediyesi gibi geldi. Neyse bu hediye ile daha da morallendiğimizi söylemek herhalde yanlış olmaz. Biz yolumuza devam edeceğiz. Taşadığımız meşaleyi daha da güçlendirip, harlandıracağız. Geceyi aydınlatmak için var gücümüzle çalışacağız. Gecenin aydınlanmasından korksa korksa yarasarlar korkar.

Bu sayımızdaki kapak konumuz, kanayan bir yara olan sorgusuz sualsiz insanlarımızın "terörist", "eşkiya" gibi yakıştırmalarla katledilmesi ne ayrıldı. Biz hiçbir şekilde insanların "terörist"tir, "eşkiya"dır denilerek öldürülmesine göz yumamayız. Bir diğer temel sorunlardan olan Kürt sorununa geçmişteki belgelerle birlikte yer verdik. Bunun dışında gözaltında kaybolanlarla ilgili Kürşat İstanbul'unun (aynı zamanda Stern'de de yayınlanan) bir yazısını okuyucularımıza sunuyoruz. Keza Süleyman Cihan'ın işkencehanelerde katledilmesinin üzerindeki sis perdesini aralamaya çalışıyor ve saygıyla anıyoruz. Peru'daki kriz ve devrimci mücadele, devrim için kadınları kendilerini anlatıyor, Deng'in Marksizme ihaneti, Özgürlük ve Devrim adlı yazıları sunuyoruz. Bu sayımızda en önemli sorunlardan biri olan iki çizgi mücadelesi hakkındaki görüşlerimizi yayınlıyoruz.

Dostlukla...

YENİ DEMOKRASİ

UMUT Yayınları adına

Sahibi:

Ahmet Hulusi Kırım

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Sevim Karakuş

Yönetim Yeri:

Ankara Cad. 107/89

Cağaloğlu-İstanbul

Tel: 519 44 73

Dizgi:

Maraton Dizgievi

Dağıtım:

Hürriyet Holding A.Ş.

Baskı:

Yeni Doğu Veb Ofset

Hesap No:

A.H.Kırım

T.İş Bankası Türbe Şubesi

No: 30420/4364

Yurtdışı Hesap No:

A.H.Kırım

Akbank Bahçelievler Şubesi

Döviz Tevdiat Hesabı

No: 210237/4

İlan Koşulları:

Arka Kapak : 400.000 TL.

Kapak İçi : 300.000 TL.

Tam Sayfa : 240.000 TL.

1/2 Sayfa : 120.000 TL.

1/4 Sayfa : 60.000 TL.

Abone Koşulları :

6 Aylık : 6.000 TL.

1 Yıllık : 12.000 TL.

Yurtdışı Abone Koşulları :

6 Aylık 30 DM - 15 \$

1 Yıllık 60 DM - 30 \$



SU YAĞMUR
YILLARDAN BERİ
DİNMEDİ GİTTİ BE.

Gerçekten Kudretli Olan Kimdir?

Herhangi bir olay olmayıversin, egemen sınıflar topyekûn ayağa kalkarlar. Büyük gazeteler, olayla ilgisi olsun ya da olmasın, olaya karışan örgütün aranan adamlarının derhal resimlerini basarlar. Tabii resimlerin altı yürek hoplatacak derecede ilginçtir. Ki zaten gültüvermemek de elde değildir.

“Kanlı eylemin planlayıcısı Kızıl Kamo!”

Kızıl Kamo'nun daha önce poliste çekilmiş resmi ilginçtir. Sakal uzamış, şakaklar fırlamış, gözler hoyrat ifadelerle çanağından tüyecekmiş gibidir. Tabii Kamo'nun yanında başka ilginç resimler de yer almaktadır.

“İşte örgütün adam kıyma makinası Vakkas Delibaşoğlu (deli Vako). Kanlı eylemin en vurucu militanı.”

Vako, gerçekten de korkunçtur. Kimse bunun günlerce süren işkenceler sonucunda çekilmiş ve polisin tozlu arşivlerinden gazetelere verilmiş eski bir resim olduğunu bilmez. Dostoyevski'nin saralı katil tiplerini andırmaktadır. Tabii bu resme bakan vatandaş, “vay be! Şuna bak, kimbilir kaç adamı öldürmüştür” diye mırıldanır. Mizansen'de bir kadının da olması gerekmektedir. Haşin bakışlı, biraz büyükçe renkli bir fotoğraf uygun yere oturtulur hemen.

“İşte vurucu timin komutanı dışı terörist tomsonlu Fate. Yetkililer gözünü kırpmadan adam öldürdüğünü ve sürekli gerilla tipi silahıyla birlikte gezdiğini, çok tehlikeli olduğunu söylüyorlar.”

Tüm bu resimlerin üstünde, dikkat merkezi haline gelen bir resim daha vardır tabii:

“İşte örgütün beyni: Hüseyin Vural Vurkaçoğlu! Kanlı eylem direktiflerini yurt dışından veriyor.”

Her olayda, baş manşetler arasında yerini alır Vurkaçoğlu. Tüm bu insanlar, “Kızıl Kamo”, “Deli Vako”, “Tomsonlu Fate” ve “Vurkaçoğlu” buldukları yerlerde, hayret ederek ve acı acı gülererek izlerler egemen sınıfların palavralarını, cahilliklerini. Eylemin gerçek fail-

leri yakalansa da bu insanlar, burjuva basınının elinde sonraki eylemler için sansasyon, gösteriş ve heyecan yaratmanın klasik malzemeleri olarak kullanılır. Tabii basının bu taktiği, polisin ve MİT'in önemli ölçüde işine yarıyor. Bir eylemin hemen akabinde, malum klasik fotoğrafların ön sayfalarda arzı endam eylemesi, devletin “her şeye kadir gücünü” gösteriyor. Fotoğrafları ön sayfalarda gören geri yığınlar: “Vay be! Devlet dünkü eylemlere katılanların tümünü tespit etmiş” demekten kendini alamayacaktır. Aynı gün yüksek bir devlet yetkilisinin patlattığı demeç de, devletin “her şeye kadir” gücünü daha bir pekiştirir. Ki demeç, üzerine ışık düşen bir ustura gibidir:

“Soluğumuz enselerindedir. Hainleri kıskaç içine aldık, yakalanmaları an meselesidir.”

Olay vesilesiyle son derece gizli tutulan çıplak ve vahşi uygulamalardan ise halkın haberi yoktur. Yüzlerce insan gelişigüzel gözaltına alınır, çınlıplak, soyulup asılır, meydan dayağından geçirilir, falakaya yatırılır. İşkence odaları inlemeler, ağlamalar, çığlıklar tufanındadır. Sorular soruları izlemektedir:

“Konuş ulan Oros.... çocuğu eylem hakkında ne biliyorsun? Bu resmi tanıyor musun?”

“Şıllığa bak, cezaevinden çıktıktan sonra hiç mi ilişki kurmadın örgütle.”

“Sıyrın şu moruk kadının donunu, copu daldırınca bilir oğlunun nerede gizlendiğini.”

“Kes ulan eşşoğlueşsek, kendi ayağına gelip teslim olman eylemle ilgisizliğini göstermez.”

İşkenceler günlerce sürer. Sonunda gözaltına alınanların ezici çoğunluğu serbest bırakılır. Yapılan işkenceler, dökülen gözyaşları ve mağduriyetler ise işkencelerin, soygun düzeninin yanında kâr kalmıştır. Tabii tarihsel ilerleyiş unuttursa bunları.

Sağda solda ortaya çıkan ufacak kıpırdanışlar, Türk egemen sınıflarının acizliğini ve vahşi karakterini nasıl da açığa

çıkartıyor. Dağlarda teslim olan ya da yakalanan her gerillayı imha kararı; birliklere dağıtılan "teslim alma, vur!" talimatları, ölümleri gömmeden dağlara, bayırlara, soyulmuş bir tarzda terketme uygulamaları; halka gözdağı vermek için gerillaya yiyecek yardımında bulunan tek tek köylüleri açık arazide kurşunlamalar vs. vs...

Devletin her prestij kaybının devrimin hanesine yazıldığını egemen sınıflar çok iyi biliyor. Ama devletin "sarsılmaz kudreti"ne dair yürütülen propagandalar gerçeklere dayanmıyor ve kısa zamanda ileri yığınların gözünde açığa çıkıyor. En küçük bir kıpırdanış karşısında büyük güçlerin, seferber edilmesi, basın manşetlerinde palavra ve panik edebiyatının boy göstermesi gündemini işgal etmesi güvenin ve kudretin değil, aczin ve zayıflığın bir işaretidir. "İncirliği basarız haaa..." şeklindeki küçük bir telefon tehditi, koskoca İncirlik üssünün alarma geçmesine yol açabiliyor. Soygun ve zulüm üzerine kurulan düzenlerin, kendi öksürüğünden korkup kendi gölgesinden kuşulanması normaldir. Alışılmış bir olayın egemen sınıfların cinnetine yol açması normaldir. Milletvekili Kamer Genç'in açıkladığı gibi, Kandıra olayının ardından, Dersim'in Gökçe köyünde 8 köylü evinin bombalanarak yerle bir edilmesi de normaldir.

Ama halkların tarihi bir de gerçek kudretten söz eder. Yani dökülen ve döküldükçe uğul uğul biriken emekçi kanlarının kudretinden. Burada şiirle konuşmanın tam da yeridir:

Sabrın
Sabır sabır kabaaran
Korkunç angısından kork
En keskin acı
Halkın acısıdır
Çatlatır mihenk taşı
Halkın acısından kork
İnanıcı korkuya
Kurdu kurda yedirir
İnkâr ettirir namluya vuruşunu
Halkın kanından kork.

Meclis'te bir milletvekilinin, Türkiye'de Kürtlerin varlığından ve haklarından söz etmesi egemen sınıf partilerini küplere bindiriyor. Demirel, "Türkiye'de azınlık yoktur... Türk milletinin bölün-

mez bütünlüğüne bu kürsülerden hançer saplamaya kalkmayı ayıplıyorum" diye bağırıyor. İnönü ise şöyle diyor: "Sayın Eren'in de parti programı dışına çıkmaya hakkı yoktur. Gündem dışı konuşmasında, 'Türkiye'de azınlıklar var' dedi ise, parti programı, dışına çıkmıştır." Varlığını hayatın kaba gerçeklerinin inkârı ve gelişme yasalarının inkârı üzerine inşa eden bir güç, ne kadar tiz perde den "Kudretliyim!" diye bağırsa da iflah etmez. Hayatı sadece otuziki dişiyile birlikte kendisine güldürür.

Proletaryanın verdiği mücadele ile kendi kaderini tayin hakkı uğruna verilen mücadele bugün aynı mevzide yer alıyor. Cezaevlerindeki direnişler, gençliğin mücadelesi, aydınların yer yer çıkışları, kadınların örgütlenme çabaları, köylülüğün ve küçük esnafın hak arayışları aynı mevzide yer alıyor. Zemin, sınıf mücadelesinin değişik biçimleri için son derece elverişlidir. Bizi kuşatan şartlar, öncünün bir an önce toparlanıp sevk ve idare yeteneğini, inisiyatifini göstermesini emrediyor. Şimdi, kitlelerde birlik ve sevk ögesi daha güçlüdür. Egemen sınıflar arasındaki çatışmaları, devrimin toparlanma çabalarını, sağda solda ortaya çıkan mücadeleleri, dağlardaki sesleri her zaman olduğundan daha dikkatli izliyor. Haklarını alamamanın ve ekonomik sıkıntının mengenesinde giderek daha çok sıkışmanın kaçınılmaz sonucu sokak ve siyasetle dostluktur. Depolitizasyon planı uygulanabilir mi bu şartlarda. Göl ma-ya tutar mı?

Egemen sınıfların duyduğu korku ve bu korkudan beslenen taktikler, gerçek kudretin kimde olduğunu yeterince gösteriyor. Palavraların, güç gösterilerinin, tehditlerin yalan furyalarının çürük özünü, zamanın açığa çıkarıcı gücünden kaçırma mümkün müdür? Bu büyük gerçek, devrimin kendi hasmını küçümsemesine yol açıyor zaman zaman.

Tabii ki yenilgilerin değişik nedenleri vardır. Türkiye devrimi, tarihini, kendi teoribesini, ülkenin jeo-politik konumunu ve mevcut güç ilişkilerini iyi kavramışsa hasmını, diğer devrimlerin aldığından daha çok ciddiye almak zorundadır. Osmanlı kabadayılığının ve palavrasının çürük özüne parmak basarken, gerçekten kudretli olanın bayrağını gösterirken bu gerçeği unutmamak zorundadır. Çünkü tarih, acı gerçekleri yenilgilerle hatırlatmayı sever. □

SORGUSUZ-YARGISIZ

VURAN,

ESAS TERÖR UYGULAYAN

KİM?

*“Vurulmuşum dağların kuytuluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım kanlı upuzun
Vurulmuşum düşüm gecelerden kara
Bir hayıra yaranım çıkmaz
Canım alırlar ecelsiz
Sığdıramam kitaplara
Şifre buyurmuş bir paşa
Vurulmuşum hiç sorgusuz yargısız.”*

Van'ın Özalp ilçesi sınır boyunda günümüzden 44 yıl kadar önce 32 yoksul Kürt köylüsünün kaçakçı diye katledilmesi üzerine yazıldı bu dizeler.

Yazıldı ve yıllar yılı okundu; ama ülkemizde insanların sorgusuz-yargısız vurulup öldürülmeleri

artık tarihe karışmış birtakım olaylar gibi ozan Ahmet Arif'in şiirinde kalmadı. Hiçbir zaman mazi ölmedi. “Kaçakçı

avı” yerini 1970'lerin başında “terörist avı”na bıraktığından beri daha sık yenilenip durdu. “Biz Muğla'lı Mustafa



olmak istemeyiz" diyen 12 Eylül Paşaları, geleceklerini güvence altına alarak, 12 Mart'ı çok geride bırakan yok etme ve sindirme politikalarını uygulamaya giriştiler. Koyu bir sis perdesi altında Şili ve Arjantin cuntalarının yürüttüklerine benzer pis bir savaş yürütüldü. Devrimci-demokrat, yurtsever yüzlerce insan "huzur ve sükunu sağlamakla görevli" Devlet Güvenlik Güçleri tarafından sorgusuz-yargısız hunharca katledildi. Çoğunun cesetleri ailelerine hiçbir bilgi verilmeden gizlice gömüldü. Arayıp, soruşturanlara aylarca "böyle birisi yok, bilmiyoruz" denildi. Sonradan kiminin "intihar ettiği", kiminin "kaçarken vurulduğu", kiminin "çatışmada öldüğü" açıklandı. Cinayetleri örtbas etmek için elden ne geliyorsa yapıldı. Her şeye rağmen bunlar gizlenemedi. Ayyuka çıkan işkence ve yok etme eylemleri karşısında "halkın devlete olan güveni sarsılmasın" diye birkaç piyon "yargı önüne" çıkarılıp bunlara bir yıl, 6 ay gibi güllünc hapis cezaları verildi. Birçoğu da beraat etti. Somut deliller gösterilerek hakkında suç duyurusu yapılan polis, işkenceci, katil, cani hiçbir takibata uğramaksızın halkın arasında dolaşmaya ve görevini eskisi gibi yerine getirmeye devam etti. Her biri bu işteki başarısı oranında maddi primlerle ödüllendirildi, "üstün başarı" gösterenlere törenle maddiyalar verildi. Öyle bir ülke ki; işkenceyle adam öldürmekten sözüm ona yaralanıp mahkûm edilmiş komiserlerin bile tutuklanıp hapse atılacakları yerde, terfi edilen bu caniler, tabii ki yeni cinayetler işlemekten çekinmeyecek, "terörle mücadele" adına terörün daniskasını uygulamaya devam edecek, işkenceyi her yerde diledikleri gibi sürdürecektir ve operasyonlarda önlere çıkamı fütürsuzca vurup öldürebileceklerdi. Nitekim böyle de oldu. Son yıllarda sosyal ve ulusal kurtuluş mücadelesinin silahlı biçimlere bürünerek yeniden yükseldiği, Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları topraklarda jandarması, polisi, MIT'i, kontr-gerillası, özel timi ve 10.000 kişiyi aşan korucusuyla tam bir seferberlik halinde bastırma hareketini sürdüren devlet güçlerinin, sorgusuz-yargısız adam öldürmeleri günlük sıradan bir olay haline geldi. O kadar ki; artık bu gibi haberlere gazetelerin yalnızca iç sayfalarında küçük başlıklar altında yer verilir oldu. Resmî ağzılardan verilen ve birbirinin kopyası olan bu haberlerden, çoğu zaman ölenlerin kimlikleri bile açıklanmadı. Olayların nasıl başladığı, nasıl bittiği, hangi güçlerin nasıl bir rol oynadığı kitleler açısından gün geçtikçe daha da anlaşılmasız oldu ve Cüneyt Canver'in dediği gibi "dağlarda ki-

min kimi öldürdüğü belirsiz hale geldi."

Yapılan resmî açıklamalara bakılırsa sivil halktan insanları hep "bölücü, eşkiya" öldürüyor, devlet güçleri ise yalnızca silahlı "eşkiya"yı hedef alıyor ve "dur" ihtarını yapmadan, uyarı ateşi açmadan, kesinlikle kimseyi vurmuyor(!) gerçek böyle mi? İçyüzü kamuoyuna kısmi ve gecikmeli de olsa yansıtılabilen bazı olaylardan anlaşılıyor ki, durum hiç böyle değil. Devlet ve Hükümet yetkilileri, PKK'nın çoluk-çocuk öldürmesini "alçaklık, kalleslik, canavarlık" diye teşhir edip, bu insanlar için timsah gözyaşları dökerlerken, bölgede operasyon yürüten kendi kuvvetleri de bu nitelermeleri fazlasıyla hak edecek şekilde halka saldırıyor ve silahsız, savunmasız birçok insanı sırf Kürt oldukları için düşman belleyip öldürüyorlar. Kadın, erkek, yaşlı, genç ve çocuk her Kürt köylüsü bu operasyonlardan devlet teröründen nasibine düşeni alıyor. Toplu dayak, işkence, küfür, tehdit, yağma, talan ve sürgün gırla gidiyor. Bunu, peşinden gelen kurşunlar tamamlıyor. Sonra devlet kurşunuyla ölen insanlar halka "bölücü eşkiya", "hain", "terörist" diye tanıtılıyor.

İşte bir örnek;

Aralık 1986 günü Tunceli-Mazgirt ilçesi Geçitveren Köyü Aziz Mezrası'nda güvenlik kuvvetleriyle çatışmaya giren 7 "terörist"ten 4'ünün ölü olarak ele geçirildiği TRT ve basında açıklanmıştı. İsimleri, Suna Yıldırım, Besime Doğan, Temur Demir ve Kazım Demirtaş'tı. Bu olay ve kişiler hakkında günlük basın ve TRT daha sonra hiçbir açıklama yapmadı. Ancak 11 ay sonra haftalık bir dergi Kazım Demirtaş'ın "teröristlikle" hiçbir ilişkisi olmadığını ve bunun Erzincan DGM'si kararıyla sabit olduğunu kamuoyuna duyuruyordu. Olay günü Kazım Demirtaş'ın yanında bulunan ve kendisi de aynı yerde yaralanan Kanber Sürücü o sabah Karakoçan'ın Feraç Köyü'nden yola çıkacakları sırada yaşadıkları olayı dergiye şöyle anlatmış: "İki helikopter kafalarımıza degecekmış gibi alçaktan uçuyor, üstümüze geliyordu. Biz yoldan çıkıp tarlaya girdik. Bu kez 100-150 metre öteden yaylın ateşi açtılar. Ellerimizi başımızın üstüne koyduk. 'Ateş etmeyin biz köylüüz, biz yolcuuz' diye bağırarak. Jandarma mevziden çıkıp bizi hiç dinlemeden üzerimize geldi. Bir yandan ateş ediyordu. Birden Kazım'ın devrildiğini gördüm." (2000'e Doğru, sayı: 43)

Kanber Sürücü güç bela kaçıp köprü'nün altına saklanarak kurtulmuş. Daha sonra tanıdığı birinin yardımıyla karakola gidip arkadaşını askerlerin öldür-

düğünü söyleyince, Savcı'dan aldığı cevap "Kusura bakma" olmuş. (Estağfurullah beyim, kusur ne kelime, altı-üstü bir can gitmiş, on tanesi feda olsun. Allah devlete ve millete zeval vermesin(!)). Jandarma komutanı da Kanber'e "bir yanlışlık oldu, jandarma sizi terörist sandı" demiş. Düz yolda yürüten iki silahsız kişiyi jandarma nasıl "terörist" sanıyor ve biz "köylüüz, durun ateş etmeyin" diye feryat etmelerine rağmen neden ateş ediyor? Bunda korku ve paniğin etkisi olabilir, ama daha çok Kürt halkına duyulan kin ve sınırsız adam öldürme serbestisindedir. Savcı ile komutan bu arada köylü Kanber'e "açılan ateşin kim tarafından yapıldığını ve nereden geldiğini bilmiyorum" şeklinde bir dilekçe yazdırmayı da ihmal etmemişler. Ne güzel iş değil mi?

Basında buna benzer başka "yanlışlıklar"a (hiç değilse birkaçına) yer verildi. Örneğin: 6 Aralık 1986 tarihli Hürriyet gazetesi Siirt'in Eruh ilçesine bağlı bir köyde gece vakti yan yana yürümekte olan Tahir ve İzzettin adlı baba-oğulun jandarma tarafından "terörist sanılarak" vurulduğunu, birinin öldüğünü, birinin de yaralandığını yazdı.

19 Mayıs 1987 tarihli Cumhuriyet gazetesi yine Eruh ilçesinde kaybolan hayvanlarını aramak üzere gece vakti güvenlik güçlerinin pusu kurduğu Karadağ mevkiinden geçen Şerif Sarı'nın "terörist" sanılarak öldürüldüğünü yazdı.

11 Mayıs 1987 tarihli Cumhuriyet gazetesi Tunceli ili Sütluçe Nahiyesi Jandarma Karakolu'nda nöbet tutan bir erin 300 metre ileride çeşmede su dolduran kızlara ateş açtığını, Hediye Duran ve Nedriye Masya adlı iki genç kızın çok sayıda kurşunla ağır yaralandıklarını bildirdi.

14 Temmuz 1987 tarihli gazeteler, Tunceli il merkezindeki Komando Tuğayı'na gece saat 01.00 sıralarında karşı tepelerden ateş açıldığını, bunun üzerine Tuğay ve II Jandarma Alay Komutanlığı nöbetçileri ile polis devriyelerinin sabaha kadar rastgele bütün ehri taradıklarını, bu yüzden birçok evde hasar meydana geldiğini, camların, duvarların delik deşik olduğunu, bir evde televizyonun patladığını, hatta halkın karyola diplerine saklanmak suretiyle canını kurtarabildiğini açıkladılar. Bu olay devlet güçlerinin özelde Tunceli halkına, genelde bütün Kürt halkına ne denli dostça baktığını ve toplu bir katliama ne denli eğilimli olduğunu gösterdi. Ki geçmişte, başta 38 Dersim olmak üzere bilfiil gerçekleştirilen sayısız katliamda da açıkça görülmüştür.

Gene 1987 yılı yaz aylarında Bingöl'

ün Kiğı ilçesinde bir köy bekçisinin "terörist" öldürdüğü gazete haberleri arasında yer aldı.

Ve 4-5 Eylül 1987 tarihli Cumhuriyet gazetesi Mardin'in Gerçüş ilçesine bağlı Aydınca Köyü halkından 65 yaşındaki Hasan Kaya'nın gündüz vakti tarlasında çalışırken öldürüldüğünü aktardı. İlk verdiğimiz örnekle büyük benzerlik gösteren bu olayı Hasan Kaya'nın eşi Fahriye Kaya şöyle anlatıyordu:

"O gün köyümüzün yakınlarında 3 terörist öldürüldü... Operasyondan kaçan bir teröristi arayan helikopter kocamın çalıştığı tarlanın yakınına indi. Kocam, bu silahlı askerleri görünce ellerini havaya kaldırdı. Ancak, askerler hiçbir uyarıda bulunmadan kocamı taradılar. Koltuklarındaki kurşun izleri kocamın uyarılmadan öldürüldüğünün en büyük ispatıdır."

Fahriye Kaya olaydan sonra üstegmenle arasında geçen konuşmayı da şöyle anlatıyor:

re ekmek verirsiniz böyle olur işte' sözleriyle eşimi öldürmekte haklı olduklarını söylediler."

Bu olayla ilgili bir yetkiliyle görüşen Cumhuriyet gazetesi, bu yetkiliden aynı ilçeden aklı dengesi bozuk bir köylünün de operasyon sırasında birliklerden korkup kaçtığı için "terörist sanılarak" öldürüldüğünü öğreniyor. Aynı yetkili buralarda operasyon yapan, devriye geçen, pusuya yatan timlerin en ufak bir karaltıyı, bir işareti ve hıştırtıyı sürekli "eşkiya" sanıp ateş ettiklerini, bu yüzden öldürülen hayvanların haddi hesabı olmadığını anlatıyor. Köylerdeki "korucu"lar da aynı şekilde davrandıklarından bazı köylerde eşek kalmamış.

Bütün bunlar devletin, Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki hareket tarzını açıklıyor. Bunun adı hedef gözetmeden saldırmaktır. Daha doğrusu bütün bölge halkını (işbirlikçi ajan takımı dışındaki bütününü) hedeflemektir. Gece ve gündüz kıpırdayan her şeye ateş etmek, si-

geçirmek için ateş etmeden önce "dur" ihtarında bulunma, uyarı yapma gibi bir kural yoktur. Ellerini havaya kaldırıp bekleyen, kim olduğunu anlatmaya çalışılan silahsız, savunmasız zavallı bir köylüyü bile anında ateş ederek öldürecek kadar acizleşenler, karşılarında silahlı gerillayı buldukları zaman sağ olarak ele geçirmeyi nasıl düşünebilir? Ve bu soğukkanlı davranışı nasıl gösterebilirler. Resmî açıklamalarda yapılan bolca uyarı hikâyeleri, bu durumda ne derece inandırıcı olabilir? Bu kadar çarpıcı örneklerden sonra, yalnızca çatışmaya hazır ve durumu bunu sürdürmeye elverişli insanların değil, aynı zamanda örneğin yaralı veya cephanesi tükenmiş olanların da yanlarına varılmadan önce cansız yere serilinceye kadar tarandıklarını düşünmek gerekir. Çatışma haberlerinde gerillaların yaralı ele geçirilmesine hemen hiç rastlanmaması bu düşünce ve kanaatimizi güçlendiriyor. Pusuya düşürülen insanların da herhangi bir çevirmeye filan girilmeden ve kesinlikle uyarılmadan ateşe tutulduklarına inanıyoruz. Aksi takdirde hayvanlarını arayan Eruh'lu köylünün pusudaki askerlerce öldürülmesi, mantıklı bir şekilde açıklanamaz.

Çatışma haberlerinde dikkat çekici başka bir durum, iki taraf dışında halktan birileri öldüğünde, hep "bölücü eşkiyanın açtığı ateş sonucu öldüler" şeklinde açıklama yapılmasıdır. Bu da inandırıcı değil. Devletin askeri, sivil halkla gerilla arasında pek bir ayırım gözetmediğinden çatışma alanında yöresel giysiler içinde gözüne ilişen herkese ateş etmekte ve bu şekilde ölen insanlar bazen "terörist" ilan edilirken, bazen de "teröristlerin kurbanı" olarak gösterilmektedir. Bir örnek gerekirse; 4 Haziran 1987 günü Hozat-Ovacık arasında askerî konvoyun çapraz ateşe alındığı, bir astsubay ile 3 jandarma erinin öldürüldüğü olayda, koyun otlatan 15 yaşındaki Nurvet Beycan'ın da "eşkiya kurşununa", hedef olarak can verdiği, 5 yaşındaki Zeki Beycan'ın ise aynı şekilde kolundan yaralandığı açıklanmıştı. Ovacık halkı, Nurvet-Zeki Beycan kardeşlerin gerilla tarafından değil, saldırıya uğrayan konvoydaki askerler tarafından vurulduklarını söylüyor ve bu daha akla yatkın. Kendilerini pusuya düşüren gerilla birliğinden kimseyi bulamayan askerlerin çevrede bırakılmı insanları, kıpırdayan her şeyi taramaları, yukarıda açıkladığımız nedenlerle son derece anlaşılabilir bir durumdur.

Devlet güçlerinin bir de operasyonlara çıkarken, baskına giderken, çevreyi iyi bilen bir veya birkaç köylüyü önlerine katmaları sözkonusudur. Bu kilavuz-



"Subaya, 'bu benim kocamdır, niye vurdunuz?' dedim. Üstegmen önce 'yanına yaklaşma' dedi. Ben yaklaştıkça '...r' diyerek kocamın cesedinin yanından asker marifetiyle uzaklaştırdı beni. Sonra yine üstegmen ve yanındaki 3 astsubay öldürdük ne olacak? Teröristle-

lahsız savunmasız insanları göz göre göre vurup öldürmek, başka ne anlama gelir? Böylece şu da açıkça ortaya çıkıyor ki; Türk ordusu ve polisünün kitabında en azından kırsal alandaki operasyonlarda izine rastlanıp kısıtılan veya tesadüfen karşılaşılın gerillayı sağ olarak ele

luk görevini bazen maddi çıkar karşılığı devlete hizmet eden muhbirler yaptığı gibi, bazen de bu işi yapmaya istekli olmayan köylüler kendi rızaları dışında zorla öne sürülmektedir. (Tıpkı köy "koruculuğu" işini kiminin gönüllü kiminin zorla, baskı ve tehdit boyunu eğerek yapması gibi.) Şöyle ya da böyle operasyonlara sokulan, önde yürütülen bu insanların da çatışma içinde öldüğü oluyor. Fakat devlet zorla ateşe sürdüğü insanların ölümünü bile "bölücüler bir yurttaş öldürdü" diye çetelerin sorumluluk hanesine yazılıyor.

Bugün "Doğu ve Güneydoğu" da iki farklı örgütün silahlı mücadele yürüttüğü biliniyor. Bu iki örgütün somut pratiklerine bakıldığında eylem anlayışları arasında önemli farkların olduğu görülebilir. Bunlardan TKP/ML yalnızca hakkında cezalandırma kararı aldığı muhbir ve ajanlarla devletin resmi güçlerine, yani kendilerince karşı-devrimci gördüğü hedeflere yönelik eylem yapmakta, halka zarar vermekten ise titizlikle kaçındığı dikkat çekmektedir. Ev yaktığı, köy taradığı, çoluk-çocuk öldürdüğü ise görülmüş değildir. Buna karşılık PKK ise korucu ve muhbirlerle savaşında bu unsurların "kökünü kurutma" bu işe girişen ve girişecek olanı adamakıllı korkutup sindirme, dehşet saçarak vazgeçirme mantığıyla hareket ettiğinden, ailece, sülalece yoketmeye yönelebilmektedir. Hepsini PKK'nın yaptığı bizce muğlak ve kuşkuyla olsa da, bütün eylemleri PKK dışında kendilerine devrimciyi diyen başka bir örgütün tasvip etmediği ve "devrimcilik" adına çoluk-çocuk öldürmeyi T.C. sınırları içinde yalnızca PKK'nın becerebildiği bellidir. "Kurunun yanında yaşta yanar, bu bir savaştır, herkes ölebilir, kurşunun üstünde adres yazmıyor" gibi sözlerle PKK kendini haklı çıkaramayacağı gibi inandırıcı da olamaz. Kim yaparsa yaparsın, ne bu tür eylemleri, ne de böyle bir savunmayı devrimcilikle bağdaştırabilir miyiz? Fakat öte yandan PKK böyle karşı-devrimci nitelikte eylemleri genel olarak savunuyor. Fakat ona mal edilen her eylemi onun yapmış olduğuna da kesin gözle bakamayız. Çünkü devlet güçleri halka şiddet uygulamada ondan daha insafli değildir. Bu durumda örneğin PKK'ya yardım eden bazı ailelere saldırı düzenlenip bunlar da PKK'ya mal edilmiş olabilir. Çoluk-çocuk katleden bazı ailelerin daha önce PKK'ya yataklık ettikleri iddialarıyla sorguya çekildikleri, hatta bir defasında evi saldırıya uğrayan alie reisinin sorguya çekilmek üzere karakola götürülmüş olduğundan dolayı kurtulduğu basına yansımıştır. Bazı köy baskınlarının ise asker üniformalı

kişilerce gerçekleştirildiği yazıldı. Kuşkusuz PKK'cular Türk askeri kılığında gelmiş olabilir. Fakat Türk askerinin kendini PKK'cı gibi göstermesi de mümkündür. Hatta yöresel giysilerle "gerilla" kılığında baskın düzenlemesi de... Nitekim bu tür baskınlar Tunceli'de yapılmış; İstanbul'daki siyasi tutukluların Sultanahmet ve Sağmalcılar Askeri cezaevlerindeki işkencelerinden çok iyi tanıdıkları Jandarma Komando Yüzbaşısı Kadir Aslan 1984 yılında Pülümür'e gider gitmez Kırmızı Köprü Bucağı Ortaokulu'na karakol kurmuş ve askerleri ile birlikte gerilla kılığında girerek köylere baskın düzenlemeye başlamıştır. Böylece hem köylüleri "devrimcilere yardım ediyorlar mı?" diye sınamak, hem devrimcileri "halka düşman" göstermek, hem de işkenceleriyle yardımcı güçler ve genel olarak halkı korkutup sindirmek istemiştir. (Bkz. 2000'e Doğu, sayı: 72)

Kadir Yüzbaşısı'nın marifeti bu kadar değil. Daha sonra tayin edildiği Ceylanpınar'da Adnan Tüysüz adlı bir köylüyü karakolda işkenceyle öldürüp cesedini yok ettiği, ailesine de Suriye'ye kaçmak isterken mayın tarlasına parçalandığı yolunda açıklama yaptığı biliniyor. "Doğu ve Güney Doğu" da, Kadir Aslan'lar, Ali Şahin'ler, Kulaksız Yüzbaşısı'lar az değil. İşkencenin her türlü büyük bir serbestlik içinde uyguluyor. Her komutan, her yetkili ve hatta yetkisiz görevli halka dilediği gibi zulüm edebiliyor. Bu konuda yaratıcı olanlar akıl almaz yöntemler geliştiriyor. Böylece örneğin; bütün bir köy halkı canından bezdirilip, malını, mülkünü bırakarak, aç, sefil yaşama pahasına uzak diyarlara göç ettirilebiliyor. Bu şekilde tümünden boşaltılmış çok sayıda "hayalet köy" var. Buralardan göç etmek zorunda kalan insanlar yaşadıkları acıları anlatmakla bitiremiyorlar. Her biri defalarca karakola çekilmiş, günlerce, haftalarca, aylarca işkence görmüş, köy meydanlarında sıra dayığından geçirilmiş, kadınlarına sarkıntılık edilmiş, oğulları-kızları öldürülmüş, yüzlerini bile görememişler. "Kürtünüz, Alevisiniz" diye her gün horlanmış, aşağılanmış, dövülmüş, sövülmüş ve "anarşist besliyorsunuz" diye silah zoruyla yerlerinden, yurtlarından edilmişler. Yaşayanlar daha pek çok şey anlatıyor, operasyon birliklerinin yakma ve talanı bütün Doğu halkının yakındığı bir konu. Kimi subay ve askerlerin, koyunlarını, keçilerini yiyip bitirdiğini; yağlarını, unlarını, şekerlerini tükettiğini; kimi bağ ve bahçelerinin talan edildiğini, karpuzlarının kelek çıktı diye açılıp, açılıp atıldığını; ekinlerine zarar verildiğini; kimi

at ve eşeklerinin öldürüldüğünü, sonra da "neden başı boş bıraktın?" diye dayak yediğini, kimi yayla ve otlakların kira geliri ile oluşturulan köy bütçelerine el konulduğunu "teröristlere verirsiniz" diye para ve değerli eşyalarının gasp edildiğini; kimi evlerinin yıkıldığını, ağaçlarının resmen ve alenen kesildiğini, kendileri için bir kuru odun almanın bile "suç" olduğu ormanlarda, askerlerin kese kese ağaç bırakmadıklarını, bazı ormanların ise "terörist barındırıyor" diye tümünden yakıldığı anlatılıyor. Bu şikayetler böyle uzayıp gidiyor, köylüler ayrıca askerler tarafından karakol ve onarımı, yol yapımı, köyün elektrikleştirilmesi gibi işlerde angarya çalışmaya zorlandıklarını, karşı gelenlerin dövüldüğünü, okul ve sağlık ocaklarının karargah haline getirildiğini, buralarda kendilerine işkence yapıldığını, eğitim ve sağlık hizmetlerinin ise tümünden engellendiğini belirtiyorlar. Ve yine anlatılanlar gösteriyor ki, köylüler yaygın bir şekilde koruculuk ve muhbirliğe zorlanıyor. Tunceli'de devlet vatandaşa "ya ihbarcı ol, ya dağa çık, ya da köyü terket" diyor. Hakkari, Mardin, Siirt'te eline silahı verip "Bu sana zimmetlidir, koruculuk yapacaksın" diyor. Diğer illerde benzer zorlamalar sürüp gidiyor. Bu arada Tunceli'nin "milli park" gerekçesiyle toptan göç ettirilmesi yolundaki "çalışmalar" sürüyor. Bu "çalışmaların" halka yönelik kısmının baskı, dayak ve işkenceden oluştuğunu, böylece "filan yere gitmek istiyorum" şeklinde bildirim kâğıtlarının doldurtulduğunu ve göç ettirme uygulaması fiilen başlatıldığını da, bu yöntemlere daha çok başvurulacağını belirtmek gereksiz. Fakat böyle bir uygulamaya Tunceli halkının kolayca boyun eğmeyeceğini, kamuoyunun da tepki göstermesi karşısında tehçire yeltenenlerin çok zorlanacaklarını, bunun için yurtsever-demokrat her insana şimdiden görev düştüğünü belirtmek gerekir. Tunceli halkını göç ettirme fikri turistik amaçlı değil, tamamen siyasidir.

12 Eylül'den bu yana yoğun işkencelerle 5-6 köyü zaten boşaltılmış, il genel nüfusu da bir hayli azaltılmıştır. Şimdi yapılmak istenen toplu bir göç ettirme ile bu işi bitirmek. Tunceli'yi haritadan silmektir. Nedeni basit. Tunceli halkı 1938 katliamına ve ardından gelen sürgüne rağmen "uslanmamış", "sinmemiş", ulusal ve sınıfsal imtiyaza, eşitsizliğe, her türden sosyal haksızlığa, baskı, sömürü ve zulme karşı mücadeleyi yükseltmiş, aydın, bilinçli, devrimci evlatlar yetiştirmiş ve on yıllar önce acıya, onca sıkıntıya rağmen evlatlarına sahip çıkmasını ve direnmesini bilmiştir. 12 Eylül yıllarında direnen cezaevleri ile

birlikte, hakim sınıfları en çok rahatsız eden yer burası olmuştur. Bir çıban başı olarak görmüşlerdir Tunceli'yi... Bu yüzden göç kapsamına alınan illerin başında orası gelmektedir. Diğerleri esasen onu kamufler etmek, özel olarak hedeflenmediğini yaratmak için sıralanmıştır. Böyle bir uygulamaya girildiğinden görünüşü kurtarmak için diğer illerden de birkaç köy göç ettirilebilir. Fakat esas hedef Tunceli'dir. O kadar ki, bu ilin ormanlık olmayan köyleri de çoğunlukla göç kapsamına alınmıştır. Bu planın nereden alındığını, tarihteki hangi benzerinden esinlenerek oluşturulduğunu bilemeyiz. Bu konuda yabancı ülkeler tarihine başvurmadan önce Türkiye tarihinden alınabilecek çok örnek vardır, fakat 1910'ların Meksika'sında yapılanlar bugün ülkemizde yaşanan ve görülenlere o kadar benzemektedir ki, Özal Hükümeti'nin kendine onu örnek aldığı bile düşünülebilir.

"Zapatacılara karşı savaşan kuvvetler içinde Huerta ve Carranza özellikle zalim ve serttiler. Silahsız köylülere, savaş esirlerine işkence etmek, oralarını buralarını kırmak, öldürmek, köylü kadınların ırzına geçmek, şehirleri talan etmek, köyleri yakmak, Morelos'ta yaşayan ahaliyi 'Cumhuriyet'in başka bölgelerine sürmek, ürünleri, hayvanları, iş araçlarını imha etmek, hep olağan şeylerdi. Madero'nun kumandanlarından General Juvencio Robles'in Küba'nın bağımsızlık savaşında General Wegler'in yaptığı gibi taklit ederek, Morelos köylülerini daha büyük şehirlere 'yeniden doldurmaya' teşebbüs ettiğini bile görüyoruz. Bu arada Zapatacılar, Nazilere yaraşır cinayetlere kurban gitmişlerdir... Bütün bu yıkımdan tabii Zapatacılar sorumlu görülüyordu. Carranza'cılarının uydurduğu hikâyelere inananlar çoktu. Çünkü Morelos'ta olup bitenlerin aslını bilen yoktu ve üstelik satılmış basın herkese Güneylilere düşmanlık aşılamıştı." (Rober P.Millan/Meksika'da Köylü Devrimi, ZAPATA)

Bu sözler sanki 1917 Meksika'sını değil 1987 Türkiye'sini anlatıyor. Benzerlik o kadar çarpıcı. Genel olarak Meksika'nın Güneyi bizim "Doğu ve Güneydoğu", Morelos ise Tunceli gibi. Bir fark var ki, bizde toprak sorununun yanı sıra, ulusal sorun da var ve zorunlu göç ettirme planı bir direniş odağını yok etmekten başka, ezilen ulusu parça parça dağıtıp asimile etme amacını da hedefliyor. Özal Hükümeti'nin bir doğa harikası olan bu ili boşalttıktan sonra, birtakım turistik tesislerle donatıp başta ABD'li dostları olmak üzere, yerli ve yabancı parabalalarına bir mesire yeri ve avlanma sahası olarak sunma dü-

şüncesi de vardır kuşkusuz. Ancak belirleyici olan bu değil, Tunceli halkını dağıtıp eritme ve "balığı sudan ayırma" amacıdır. (Balığı sudan ayıramıyorsan suyu "kurut" taktiği.) Bu amaç gözleniyor. Yerine "milli park" gerekçesi öne sürülüyor. Ama asıl niyet bu olsa bile - kimsenin kimseyi başkalarının zevki, sefası için yerinden yurdundan etmeye hakkı yoktur. Tek başına bu bile yeter-

rek halkın yönetim ve gözetim altında tutulması düşünülüyor. Bu da akla Güney Vietnam'da denenmiş bir uygulamayı, "stratejik köy"leri getiriyor. Hakim sınıf sözcüleri de bu konuda ABD uşağı eski Güney Vietnam hükümetinin başarısız deneyiminden yararlanmaya çalıştıklarını belirtiyorlar zaten. Sözkonusu uygulamayı ve sonucu belgesel bir kiptan aktaralım.



Şırnak'ın Karageçit köyüne giden J. timi ile birlikte rehber olarak giden köylüler.

li bir direnme nedenidir.

Hükümetin bölgede bir başka hazırlığı, sınıra 600 metreden yakın olan köylerin boşaltılıp gerilere çekilmesi ile, iç kısımlardaki dağınık yerleşim birimlerinin merkezleştirilmesi yönündedir. Paşalar "Doğuda yeni bir yerleşim düzeni şart" diyor. Sınır köylerini boşaltma gerekçesi açık; sınırları berkitmek, giriş çıkışı önlemek. Peki, "Merkezi yerleşim birimleri" oluşturmanın nedeni nedir? Bunu da bir yetkili en özlü biçimde şöyle ifade ediyor: "Mezra, köm, aşağı ve yukarı mahalle gibi çok küçük birimler leblebi tanesi gibi oraya buraya saçılmış vaziyette... Bunların her birine ayrı birer karakol kurmak mümkün değil." İşte bu yüzden dağınık küçük birimlerin büyük köyler şeklinde merkezleştirilmesi ve bunların her birine karakol kurula-

"İkinci yanlışlık: İki Güney Vietnam köylüsünü kulübesinden, atalarının mezarından, küçük bostanından balık beslediği havuzundan ayırıp 'bir manda gibi' stratejik köycüklerin dikenli telleri arkasına tıkmak oldu."

Büyük devrimleri anlatan kitaplardan okuyup ne demek olduğunu anlamadıkları bu "balıkların suyunu değiştirmek" işi, hiç de "balığı suyundan ayırmak" sonucuna ulaşmadı. Bundan şu anlaşılmalı: Eskiden savaşçı olmayan her köylü bile üstüne yüklenilerek yeni acıların etkisiyle savaşçı oluyordu. Artık yalnızca "balığa yardım etmekle kalmıyor, kendisi de ilk rıftatta balık oluyor." (Maddesine Riffaud-Vietkong Çetecileri Arasında.)

Evet bizde de ne mezarların "merkezi yerleşim birimleri"nde toplanması ve

Tunceli gibi bazı illerin tehcirle boşaltılması "balığı suyundan ayırma"ya yetecek bu yöntemlerle, "su"lar değiştirilirse bile "bahk"lar çoğalarak yaşamaya devam edecektir. Köylüleri oradan oraya sürüklemekle, her yere bir karakol kurmakla sosyal ve ulusal kurtuluş mücadelesinin önlenemeyeceğini bilen devlet, bu vb. uygulamaları daha başka araçlarla; yine çeşitli ülkelerde denenmiş ve hiç değilse bir süre etkili olabilmiş (ama sonunda iflas etmiş) "dinamik" güçlerle desteklemeye çalışmakta; çaresizlik içinde çare aramaktadır.

Bunlardan ilki "Bölge Valiliğidir." Kürt nüfusunun yoğun olduğu ve silahlı mücadelenin geliştiği illeri kapsayan bu kurum olağanüstü yetkililerle, daha önceki sıkıyönetim komutanlıklarının yerini almış; fakat onlarla işlevini sürdürmekle kalmamış, daha farklı olarak özel bir işlevde yüklenmiştir. Bu işlev T.C. sınırları içindeki Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları coğrafi alanda idari açıdan merkezi bir denetim oluşturulması, ulusal baskının yeniden örgütlenmesi ve ulusal-demokratik istemlerle gelişen mücadelelerin bastırılması işinin bir genel sorumlu aracılığıyla daha geniş inisiyatifle koordineli biçimde yürütülmesidir. Bu düşünceyle, daha önce, birden fazla Sıkıyönetim Komutanlığı'nın ve olağanüstü hal uygulamasına geçildikçe, il düzeyinde tek tek valiliklerin parçalar halinde yönettikleri bölge, hemen konu bütünüyle tek bir yönetim aygıtına; süper yetkilerle donatılmış bir "Bölge Valiliği"ne bağlandı. Bunun Doğu halkına yönelik özel bir örgütlenme olduğu o kadar açıktır ki, özünde uygulamayı savunan bazı yetkililer, adının yapacağı çağrışımlar üzerine, endişelerini dile getirmekten kendilerini alamadılar. Ama bütün sakıncalarına rağmen, böyle bir örgütlenmeye gidilmişti ve bunun "meşru"luğunu hiçbir şövenist aydın tartışma konusu yapmadı.

Bunun ardından bir de özel Kolordu oluşturmak için harekete geçildi. Bu Kolordunun özelliği "nizami savaş biçimlerinin dışında tutulması", yani gerillaya karşı kontr-gerilla taktikleriyle savaşmak olacaktı. Yöntem olarak "vur-kaç"a karşı "ara-bul-yoket" (Bulamazsan öntüne çıkarı öldür). Gerçi bu yöntem bugün de uygulanmıyor değil, fakat bugün nizami savaşa göre düzenlenmiş, eğitilmiş ordu birlikleri, gerilla karşısında oldukça hantal kalıyor. Bu yüzden daha çevik bir güç olacağı düşünülen özel Kolordunun örgütlenmesine çalışılıyor. Doğrudan "Bölge Valiliği"ne bağlı hareket edecek bu gücün araziye tanıyan, kontr-gerilla taktiklerini bilen, özel eğitilmiş askerlerden oluşacağı, ha-

reketli küçük birlikler halinde örgütleneceği ve zırhlı, gece görüşlü helikopterler başta olmak üzere, en modern silah, araç ve gereçlerle donatılacağı verilen haberler arasında. Böylece yine Vietnam'da ve başka bir dizi ülkede denenmiş, başarısız kalmış "özel harp"le ülkemiz koşullarında başarılı olunabileceği sanılıyor. İlerde buna benzer olarak bir de "milli muhafız alayları" oluşturma düşüncesi var. Bu düşünce Kürt düşmanlığında birleşen uşak basının iğrenç, küfür dolu sayfalarında devlete akıl hocalığı yapmayı kendilerine iş edinmiş bazı kaleşörler tarafından dile getirilip "geç kalmayalım" temennisi ile öneriliyor. Buna göre bölge valiliği sisteminin başarılı olabilmesi için mevcut güçlerin yeni bir kuvvetle tamamlanması ve bu kuvvetin "bölgeyi iyi bilen, yöredeki insanları tanıyan, silahlı kuvvetlerde askerlik yapmış olup, çeşitli nedenlerle ayrılan ve halen 'yedek yükümlü' statüsünde bulunan mahalli unsurlardan oluşturulması; sivil hayatında çeşitli işlerde çalışan bu kişilerin bir alarm halinde, önceden belirlenen yerlerde, silahlı ve üniformalı olarak, toplanıp, valinin emrine girmeleri, verilen görevler tamamlanınca, işlerinin başına dönmeleri gerekmektedir. Öneri sahibi, bu şekilde oluşturulup savaşılacak "Milli Muhafız Birlikleri'nin "milis kuvvetleri" ve "köy koruculuğu"yla bir ilgisi bulunmadığını; bu teşkilatın tam anlamıyla, askeri bir düzenleme olduğunu, fakat böyle olmakla birlikte silahlı kuvvetlerden ayrı tutulacağını, bunun ise TSK'ni yoğun operasyonlarda ypranmaktan kurtaracağını ve yeni bir Mustafa Muğlalı olayını önleyeceğini belirtiyor. Bu demektir ki; "Milli Muhafız"lar harekete geçirildikleri yerlerde, istedikleri gibi terör estirecek, sorgusuz sualsiz vurup öldürecek, yakıp yıkacak, fakat onların bu hareketlerinden hiçbir yetkili sorumlu tutulamayacak..." Bu isim ve uygulama insanın aklına hemen Latin Amerika ülkelerini getiriyor. Bilindiği gibi o ülkelerde "Milli Muhafızlar" adında bir tür "güvenlik" örgütü var. Ve toplumsal muhalefete devrimci harekete ve kitle gösterilerine karşı bu güç yaygın olarak kullanılıyor. Bunların, en şiddetli bastırma yöntemlerine başvurdukları, işkence ve katliamın en dehşetengiz örneklerini sergiledikleri biliniyor. Nikaragua'da Somoza diktatörlüğünün başta gelen vurucu gücü de bunlardı. Öneri sahibi, bu ülkelerdeki uygulamaların örnek alınması gerektiğini belirttiğinden sonra "Bu teşkilatın kurulmasına Günayedü Anadolu'dan başlatılması, zamanla bütün Türkiye'ye yayılmalıdır" diyor. Böyle bir örgütlenmeye gidildiği takdir-

de, geçmiş MHP'li, ÜGD'li sivil faşistlerinin birer "Milli Muhafız" haline gelip katliamlarını bu üniforma altında sürdüreceklerini söylemek kehanet olmaz. Nitekim cezaevlerindeki faşistler "bizi bırakın gidip eşkiyayla savaşalım" derken, emekli bir Korgeneral de "saldırıları karşısında nefreti artmış vatandaşları ve hapisanelerdeki bazı mahkûmları eğitip örgütleyerek Suriye sınırlarından içeri sokalım ve PKK önderlerini öldürtelim" diyebiliyor. Bu iş bir de paralı askerlik olduktan sonra, bütün azıllı faşistler üniforma giyer, hem bol bol kan döker, hem de ceplerini doldururlar. "Milli Muhafız Birlikleri" oluşturma düşüncesinin altında işte bu tür hesaplar var.

Özel Hükümeti ve bölge valisi, henüz bu aşamaları uygulamaya koymuş değil. Ancak bunlara tepki göstermek için de vakit erken sayılmaz. Bugün salt bir düşünceden ibaret de olsa, yarı pratik uygulamaya dönüştürülebilir. Bu biraz da mücadelenin büyümesine bağlıdır. Şimdiki halde köy koruculuğu sisteminin pekiştirilmesi, korucu sayısı ile silah ve cephaneye miktarlarının artırılması, özel polis timlerinin çoğaltılması, özel Kolordunun örgütlenmesi, silah, araç-gereç ve sistemlerinin modernizasyonu, dağınık yerleşim birimlerinin merkezleştirilmesi, her yere bir karakol kurulması, sınır köylerinin boşaltılması, Tunceli'nin zorla göç ettirilmesi vb. yönünde faaliyetler sürmekte; bu arada "kıpırdayan her şeye ateş" ilkesiyle operasyonlar sürdürülmekte, yine salt rakamlara indirgenmiş "ölü ele geçirme" haberi ve "yanlışlıkla öldürme"ler sürüp gitmekte, jandarma zulmünden inleyen köylülerimizin dediği gibi; asıl eşkiyalığı devlet yapmaktadır.

Kürtlerin yoğun olarak, fakat tüm sosyal haklarından yoksun, baskı ve zulüm altında inleyerek yaşadıkları bu topraklarda, ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinin gelişmesini, desteklesin ya da desteklemesin, PKK'nın birtakım eylemlerini doğru bulsun ya da bulmasın, kendine demokratım diyen ve tutarlı olmak isteyen her insan "terörle mücadele" adına devletin bir kere daha teröre başvurarak, yığınları işkenceden kırıp geçirecek; sorgusuz, yargısız, gücü yettiğince adam öldürerek, her geçtiği yeri çekirge sürüleri gibi tarumar ederek, insanları binlerce yıllık yurdundan göçürerek, egemen sınıflar temsil ettiği misyona, kendi lehine ulusal, sosyal haksızlık ve eşitsizlikleri sürdürme politikasına karşı çıkmak; şöven-milliyetçi duygulardan sıyrılarak gerici tavırların esiri olmaktan kurtularak, korku dağlarını aşarak yürekli tavırlar koymalıdır. □

Türkiye: Gözaltı, işkence ve kayıplar ülkesi

AÇIKLAMA

Kürşat İstanbullu'nun yayınladığı-mız bu yazısı, aynı zamanda haftalık haber dergisi olan Stern'de yayınlanmıştır.

Kürşat İstanbullu

Gözaltına alınan kişilere yapılan işkencelerin, işkence altında ölümlerin bilinmeyen tarafı yoktu. Ancak "Kayıplar" 12 Eylül 1980 sonrası ilk kez bütün trafik soğukluğu ile duyuluyordu.

Hürriyet gazetesindeki ilan ufaktı ve fazla da dikkat çekmiyordu. "Kayıp" sözcüğü ile başlayan ilanla anne ve babası Mustafa Taş isimli oğullarını arıyordu: "Oğlumuzun nerede olduğu hakkında bir bilgisi olan bize bildirin."

Hayrettin Eren mühendisti. Kasım 1981'de bir akşam arabasına binip yola çıktı ve bir daha da görülmedi.

Ondan birkaç gün sonra annesi Emniyet Müdürlüğü'ne gittiğinde

oğlunun arabası orada duruyordu. Oğlunu sorduğunda kapıdaki görevli polislerin tekmeleri altında çaresizdi. Birkaç gün sonraysa araba da "Kayıp" olmuştu.

Ailesinin bütün başvurularına ay-

Bu ilandan bir süre sonra Mustafa Taş'ın cesedi, Boğaz'da bulunuyordu. Ansızın kaybolan Mustafa Taş'ın kimbilir hayatı nerede noktalanmıştı? Belki "Kayıp" sözcüğü ile başlayan küçük bir ilan kimsenin dikkatini de çekmedi.

Latin Amerika'nın askerî diktatörlükleri altında yaşayanlar için "Kayıp" olayının pek yadırganacak bir tarafı yok. Ancak Türkiye'de ilk kez "Kayıp" olayı yaşanıyor. Gözaltına alınan kişilere yapılan işkencelerin, işkence altında ölümlerin bilinmeyen tarafı yoktu. Ancak "Kayıplar" 12 Eylül 1980 sonrası ilk kez bütün trajik soğukluğu ile duyuluyordu.

Yunanlı yönetmen Costa Gavras'ın "Kayıp" filmi izlediğimde ilkemdeki kayıplardan habersizdim 85 Senesinde bir gün Hayrettin Eren'in annesi ile karşılaştığımda bir "Kayıp" olayı gözlerimin önündeydi.



Stern'de çıkan yazının kopyası.

nı cevap veriliyordu: "Biz bu isimli bir kişiyi gözaltına almadık." Sıkıyönetim Komutanlığı, Milli Güvenlik Kurulu ve Emniyet Müdürlüğü'nün verdiği bu cevaplara karşın Hayrettin Eren'in gözaltına alındığını gösteren kanıtlar vardı. Gözaltında olan bir arkadaşı "Onu Emniyet 1. Şube'de bir kez gördüm. Sonra kayıp oldu" diyordu. Annesi oğlunun mezarını arıyordu. Çiçekler bırakmak için.

Araştırmalarımla haklarında bilgi alabildiğim ve belge toplayabildiğim kayıp sayısı 4'e ulaşmıştı. Ancak bunlar hakkında resmî kurumlardan bilgi almak imkânsızdı. Üstelik bu konularda araştırma yapmanın riskini de biliyordum. 12 Eylül sonrası uygulamalar tam anlamıyla bir tabu idi. Çünkü işkence-ler ve kayıplar konusunda bir araştırma yapmak için öncelikle askeri ve emniyet kuvvetleri ile karşı karşıya kalmak zorunda olacağımı biliyordum.

Önümdeki engeller çemberi içinde kayıplar konusunu araştırmam ve bu engeller içinde de yazmam gerekiyordu. Bu benim için kaçınılmaz bir görevdi. Birçok kez gözaltına alınmış ve uzun bir süre de cezaevinde kalmış olmam ayrıca beni bu konularda araştırma yapmaya zorluyordu.

İlk olarak "Kayıp" olan kişilerin gözaltına alınmış olduklarını kanıtlamam ve bunun için tanık ve belge bulmam gerekiyordu. Bulduğum tanıklardan aldığım bilgiler ve belgelerle olayın ortaya çıktığını sandığım anda da bir dizi soru önüme dikiliyordu: "Neden bunlar kayıp?" "Neden bunlar seçildi?" Birçok soruya cevap verememekle birlikte önümdeki dosyada dört "Kayıp"la ilgili yeterince belge birikmişti.

Maksut Tepeli; mahkemeye çıkan bir tutuklu, onu gözaltında gördüğünü söylüyordu: "Onu hücrede gördüm. Fakat birkaç gün sonra, onun kaldığı hücreden bir çuval çıkartıldığını gördükten sonra da, onu bir daha görmedim" diyordu. Fakat ne mahkeme ne de savcılar bir soruşturma için harekete geçmişlerdi.

Süleyman Cihan öğretmendi. Lüleburgaz'dan İstanbul'a gelirken otobüste gözaltına alındı. İşkence-ye öldü. Sonra "intihar süsü" vermek için bir binanın altıncı katından atıldı. Fakat ölümü gizlemek için düşünülen senaryo gereği atılan cesette hiçbir kanama olmamıştı. Bu kez yapılacak olan Süleyman Cihan'ın kaybedilmesi, öyle de yapıldı. Süleyman Cihan "Kimsesizler Mezarlığı"na gömüldü. Babası onu ancak bir tesadüf sonucu bulabildi: "Mezarlıkta".

Nurettin Yedigöl, o da "kayıp". Yaptığım araştırmalarda tanıklar onu sorguya çeken iki polisin ismini verdiler: Mete Altın ve Tayyar Sever. Hâlâ görevdeler. Nurettin Yedigöl'ün dosyasında bir tanığın verdiği bilgiye göre "Kafasında açılan yaradan verilen elektrik ile öldürüldüğü" biliniyor. Fakat o da "Kayıp!"

Hazırladığım dosya, Haziran 86'da çalıştığım bir dergide çıktığı zaman ilk tepki bir günlük gazetenin İstihbarat Servisi'nde çalışan bir gazeteci arkadaştan geldi: "Yazında Tayyar Sever'in ismini kullanmaydın iyi olurdu. Kesin seni öldürtecek. Dikkatli ol."

Kendi kendime "Beni korkutmak istiyorlar" dedim. Ancak yine de içimde bir korku vardı. Bu uyarıyı takip eden günlerde ikinci uyarı bir polis otosundan kafasını uzatan sivil bir polis tarafından yapıyordu: "Sen hâlâ yaşıyor musun?" Bu "uyarı" üzerine otobüs durağında yanımdaki arkadaşın etrafta duran kişilerle birlikte hızla oradan uzaklaştığını acı acı izledim.

Temmuz 1986'da "Kayıp" aileleri ile birlikte bir basın toplantısı düzenledik. Ancak toplantı haberi polisin sansürüne uğruyordu. Yalnızca iki gazetede kısaca yer alıyordu.

Benim yaptığım araştırmalar yalnızca bir Aysberg'in görünen çok küçük bir kısmıydı. 'Aysberg'in esas bölümünün Diyarbakır, Urfa, Tunceli ve dolaylarında olduğunu biliyordum. Fakat oralarda bir araştırma yapmanın hiç mi hiç kolay olma-

diğini ve hatta imkânsız olduğunu da biliyordum.

İşkence ve "Kayıp"lar ile ilgili dosyalarımı kitap haline getirdim. Tahminimden daha kısa bir zamanda kitabım toplatıldı. Gerekece basitti: "İşkence olayları ve işkenceye kayıplar anlatılarak devletin askeri adli ve emniyet kuvvetlerine karşı halkı kıskırtmak..."

Kitabım toplatıldığında yeni seçimler oldu ve Özal'ın sivil hükümeti yönetimdeydi. Fakat işkence ve işkenceye ölümler devam ediyordu. Tabloda değişen bir şey yoktu. Zaten bu tablounun değişmesini de kimse beklemiyordu. Çünkü tarihinin her döneminde işkence bir sorgu yöntemi olarak uygulanan bir ülkede, ansızın bunların yok olacağını beklemek aşırı iyimserlik olurdu.

1987 Mayıs ayı sonunda haftalık bir dergide çalışan gazeteci bir arkadaş "seni Tayyar Sever bugünlerde gözaltına alıracak. Sana burada hayat hakkı tanımayacağını söylüyor. En azından bir süre için gizlen" diyordu. Bu sözler seçimlerle yaratılmak istenen iyimser havanın ardındaki gerçeği çok iyi açıklıyordu. Benim için gerçek bu idi. Hem de Türkiye'nin gerçeği...□

GÜN GELİR

kar yağarken
şahin uçar mı
dağların doruğuna
gülü boğarken su
bülbül konar mı dallarına

ellerimde kaç 'olmaz yılı'-
koşarım ben

çağlardır arzulu
giden bir nehir gibi
giden bir nehir gibi
dönüp bakmadan
yangın yerlerinde kalan gençliğime

gün gelir
almaz mıyım ahımı
bu sevdayı

böyle sefil edenlerden
-Yılmaz ODABAŞI-

Faşizmin İşkence Tezgâhlarında Hunharca Katledilen

SÜLEYMAN CİHAN'I ANIYORUZ!



Veysi Can

*Gelir günler gelir yarem sarılır
Bir gün olur elbet hesap sorulur
Bir yanım acemden çinden çevrilir
Bir yanım deryada çalkanır şimdi*

Evet, evet, işe başından başlamalı. Anlatmalı, anlatmalı, anlatmalıyız ki yaşananları bir bir, anlatmalıyız ki yaşadığımız bunca zulmü, çektiğimiz bunca acıyı, kahrını, gerçekler gün ışığına çıksın. Modern kölelik dü-

zeninde zalimlerin bugün ışığına çıkan yüzlerini saklayabilecekleri, sığınabilecekleri hiçbir demagoji kalmasın. Evet anlatmalıyız, anlatacağız da... Yaşadıklarımız bir roman olur elbette. Ama yaşadıklarımız bir roman değildir, bir hayal hiç. Acı ama gerçektir. Yani yaşananlar bir tarihtir. Tarih ise hesap sorar, yargılar ve sonunda defterini dürer. Tarihtir bu önüne geçilmez, önünden kaçılmaz.

Devlet denen zor, bir büyük dişli, habire insan öğütüp duruyor. Ülkemizde 12 Eylül gibi dönemlerde bu dişlinin hızı artar ve daha çok insan öğütmeye, daha çok insan katletmeye başlar. Elbet bir gün bu çark öğüttüğü, katlettiği insan kamıyla asar-ı atika müzesine gönderilir.

SÜLEYMAN CİHAN: Kendini halka adanmış, baskı ve sömürüye karşı sınıfının çıkarlarını savunmuş proleter devrimci. Bu niteliklerinden dolayı 12 Eylül'ün peşinden gelen karanlık günlerde, uzun süren işkencelerde katledilmiş bir devrimci. Ölen ama yenilmeyen, ser verip sır vermeyen, halka ve devrime bağlılığını yaşamıyla ispatlayan, yiğit bir

halk evladı. Ölümünün 7. yılında derin bir saygıyla anıyor, katledilişinin üzerindeki sis perdesini aralamaya çalışıyoruz.

1949 yılında orta halli bir işçi çocuğu olarak Tunceli ili, Ovacık kazası, Hülküşağı köyünde dünyaya gelen Süleyman Cihan, ülkemizde yıllardır baskıya uğrayan Kürt asıllı bir aileye mensuptur. İlkokulu komşu köyde, Arslan Doğmuş İlkokulu'nda tamamlar. Orta ve Lise öğrenimini Elazığ'da bitirir. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'da (1969) Yıldız Mimarlığa bağlı Galatasaray Kimya Fakültesi'ne başlar. Bu dönemde evlenir. Hanımı öğretmenlik yapar, kendisi de Kimya Fakültesi'nin 3. sınıfında hariçten imtihanlarla öğretmenliğe başlar. Hem fakülteye devam eder, hem de öğretmenliğini sürdürür. Şu anda 14 yaşında bir kız ve 10 yaşında bir erkek çocuğu olmak üzere 2 çocuk babasıdır.

Süleyman Cihan'ın doğduğu, büyüdüğü yer, Kürtlerin yaşadığı, örf, âdet, gelenek ve göreneklerinin her haliyle devam ettiği, Kürtçe'nin konuşulduğu ve defalarca Kürtlerin ayaklandığı, bunun sonucu 1938'de 60 bin yoksul Kürt köylüsünün çoluk çocuk, genç ihtiyar demeden öldürüldüğü, yüzbini aşkın yoksul köylünün topraklarından yaban ellere sürüldüğü, lakin tüm bunlara karşın boyun eğdirilemeyen bir ildendir Cihan. Yani Dersim'lidir. Bugün dahi doğan her bebek, 1938 katliamı üzerine yakılan anlamlı, acı ve kinli ağıtlarla büyür. İşte Süleyman Cihan'da doğuştan bu ağıtlarla karşılaşmış, büyümüş, beslenmiştir. 38 katliamının kini, nefreti, acısı onun benliğinde, hafızasında derin izler bırakmıştır. Daha çocukluğunda dağlarda kıyılan canların toplu mezarlarıyla karşılaşmış, kara şahin gözleriyle dalmış dalmış, katliamı yapanları karşısında canlandırmış, katledilen masum insanları, dedesini, akrabasını düşlemiş, kin, öfke ve nefretle zulme ve haksızlığa karşı boyun eğilmemesi gerektiğini, mücadele edilmesi gerektiğini, katledilen binlerce masum canın hesabının sorulması gerektiğini



düşünerek, akan kanlarla toprağı mayalanıp sertleşen Dersim'de büyümüştür.

Cihan, doğuda milli baskı yanında, sınıfsal baskı da uygulandığını, bunun yanında ezilen Türk emekçi halkının da sınıfsal baskıya maruz kaldığını, bütün halkı patron-ağaların ezdiğini, sömürdüğüünü, ortak düşmanlarının da aslında aynı ve bir olduğunu kavramış, bundan dolayı ezilen Türkiye halkının kurtuluşunun ortak ve örgütlü mücadeleyle gerçekleşeceğine inanmıştır. Dil, din, ırk, milliyet, cins farkı gözetmeksizin tüm ezilen halkın zulüm düzenine karşı birlikte mücadele yürütmesi gerektiğini her zaman bilincinde tutmuş, savunmuş, bunun mücadelesini yürütmüştür.

Süleyman Cihan, bu kin ve öfke ile mücadele edilmesi gerektiğini düşünüp söylerken, 70'li yıllarda devrimci fikirlerle karşılaşır. Gençlik yıllarında rahat bir yaşamı olan, bir dediği iki edilmeyen Süleyman Cihan, son derece titiz, dürüst, cana yakın ve geniş bir arkadaş çevresi olan dopdolu bir insandır. Ailenin tüm imkânları Süleyman için seferber edilmiş olmasına rağmen, Süleyman, mütevazı, alçakgönüllü, ağırbaşlı, insanları seven birisidir. Böylesi bir insanın devrimci fikirlerle karşı karşıya gelmesi ve devrimci fikirlerle bezenmesi ile hayatını bir bütün değiştirmiş, kendisini devrime adanmıştır. Artık hiçbir kişisel çıkar gözetmez. O dönemlerde Süleyman yakalandığında polisler şaşırır: "Böylesine rahat bir yaşamı olan, nasıl böyle faaliyetlere katılır" der. Gençliğin akademik ve demokratik taleplerinin savunulmasında, anti-faşist, anti-

emperyalist tüm mücadelelere aktif katılır. İşgal, miting ve protesto eylemlerinde, işçi sınıfının grev, toplu sözleşme, direniş ve örgütlenmesinde aktif rol alır. İşçi sınıfına gerçek kurtuluşunu anlatır. Ekonomik, demokratik taleplerin siyasal iktidara karşı mücadeleyle bütünleştirilmesi gerekliliğini her defasında vurgular.

Ülkede ağır baskıların hüküm sürmesi, legal örgütlenme şartlarının çok zayıf olması, her türlü devrimci demokratik dillere kilit vurulması, yıllarca hapis cezası istemi, onu ülkenin bu şartlarına uygun örgütlenmeye iter ve kısa dönem içinde Türkiye devriminin önde gelen kadroları arasında yer alır. 75 sonları ile 76 başlarında burjuvazi bu değerli halk evladını ülkenin her yanında aramaya başlar ve yakalanması için direktifler verir. Ancak her türlü uğraş ve çabalar boşa çıkar. Sınıf mücadelesinin ülkede boyutları yükseldikçe, şiddetlendikçe, egemen güçler Süleyman Cihan'ı daha yoğun aramaya koyulur, radyo ve basında Cihan için açıklamalarda bulunur.

Süleyman, öyle değerli bir insandır ki, onu kelimelerle anlatmanın mümkünü yoktur. Böbreklerindeki taştan dolayı ateşi 40 dereceye yükselir. Aynı zamanda da aranmaktadır. Bu şartlarıyla halkın yardımına koşmaktan geri kalmaz Süleyman. Gecekondu halkının yanındadır. Kişisel sorunlarını ikinci planda tutar. Bu ve bu gibi meziyetlerinden dolayı hem arkadaşları tarafından, hem de halk tarafından sevilen birisi olmuştur.

12 Eylül'cü paşalar iktidara el koyduklarında, Süleyman Cihan'ın

"TKP/ML-TİKKO adlı yasadışı komünist örgütün liderlerinden olup Merkez Komitesi üyesi" olduğu açıklanır ve hakkında vur emri çıkar. Süleyman Cihan'ın resimlerini Türkiye'nin dört bir yanına, illere, kazalara, köylere, kahve köşelerine asarak ihbar edilmesini ister. Askeri yönetim en yoğun terörünü devrimcilere yöneltilir. Bundan amaçladığı ise, yıllardır sınıf mücadelesinin zorlu kavgalarında yoğunlaşarak örsle çekici arasında çelikleşen, erginleşip yetkinleşen devrimcileri katletmek, işkencehanelerde yok etmek, idam sehpalarında sallandırmak, yani devrimci hareketi çöktürmek istemektedir. Çünkü sömürü ve zulüm düzeninin daha fazla ayakta kalabilmesi, halkın örgütsüz, dağınık ve başıboş bırakılmasına bağlıdır. Bunun için en vahşi uygulamalar mübah görülür, süreklilik avları başlatılır, operasyonlar düzenlenir.

Süleyman Cihan'ı yakalamak için veya nerde olduğuna dair bir ipucu elde etmek için, annesi ve babası çeşitli kerele gözetimine alınır, sorguya çekilir. Annesi ve babasından sonuç alamayınca, yakın akrabalarına da baskı uygulamaya başlarlar. Uğrayabileceği muhtelif yerler tutulur, evler uzun dönem gözetim altına alınır.

Bu dönemde Süleyman'ın hanımı öğretmenlik yaptığından İstanbul'da çocuklarıyla birlikte oturmaktadır. Kaldığı ev muhtelif defalar basılır, her defasında didik didik aranır. Mit ve Kontr-gerrilla uzmanlarınca sorgulamalar yapılır, evin çevresine gözcüler dikilir. Son kez eve yapılan baskında hanımı ve 14 yaşındaki kızı maddi ve manevi işkenceye



tabi tutulurlar. Götürüldükleri 1. şubede işkenceciler ilk önce hanımını işkenceye alırlar. Süleyman Cihan'ın nerde olduğunu, ne zaman gelip gittiğini, hangi şehirde kaldığını söylemesini ister, aksi takdirde kendisini çocuğuyla birlikte zindana atacakları tehdidinde bulunurlar. Bundan bir sonuç alamayınca bu sefer de kız çocuğuna psikolojik işkenceye başlarlar. Çocuk aklen büyük hasar görür. Çocuğun ağzından birşeyler alabilen işkenceci caniler, tekrar annesine çocuğun yanında maddi ve manevi işkence yapmaya başlarlar. Çocuk dengesini iyice kaybedince annesi bu hale dayanamaz ve bazı dönemler Cihan'ın eve gelip gittiğini söyler. Faşist caniler bu kez çocuğu esir tutacaklarını, ancak Cihan'ın teslim olması halinde çocuğu bırakacaklarını söylerler. Oyunları sökmeyince çocuğu ve annesini serbest bırakırlar.

Yapılan şantaj ve tehditler karşısında Süleyman, davasına dört elle sarılarak devrimci mücadelesini adına layık bir şekilde sürdürür. Tereddüde düşmez, karamsarlık göstermez. Teslim olmanın halka, devrime, sosyalizme ihanet olduğunu söyler. Savunduğu dünya görüşünde tavizsiz davranır, onun temel ilkelerini korur. Bununla da kalmaz, her türlü yanlış ve sapma düşünceye karşı çıkarak, işçi sınıfı bilimini savunur, onun sadeliğini korur.

En sonu Süleyman Cihan, 28 Temmuz 1981 günü içerden çıkan bir bayanla Lüleburgaz'da görüşmeden dönerken bindiği otobüste sivil MİT mensuplarıca yakalanır. Üzerinde Oktay Emre adına düzenlenmiş kimlik vardır. İşkenceciler Süleyman'ı yakalamakla büyük bir başarı kaydetmişlerdir. Onlar sevinç nazarları atarken, Türkiye halkı üzüntüye boğulmuştur. Süleyman Cihan'ın yakalanması, devrimci mücadeleye vurulan ağır bir darbedir.

Süleyman Cihan gibi değerli bir insanın yakalanması Türkiye'nin dört bir yanında yankılanır. Oysa onu öldürme planları yapanlar, yakalandığını uzun bir dönem gizlerler. Süleyman Cihan'ın akibetini, nerede gözetim altında tutulduğunu öğrenmek üzere babası dilekçeler gönderir. Sağ yakalandığını, öldürülmesi halinde devletin ve onun eli kanlı katillerinin sorumlu tutulacağını çeşitli mercilere gönderdiği dilekçelerde üzerine basa basa belirtir. Süleyman'ın babası haricinde gerek arkadaşlarının mahkemelerde verdiği dilekçelerde, gerekse devrimci demokrat kamuoyu Cihan'ın öldürüleceğini büyük bir olasılık olarak görüyor, öldürülmesini önlemek için, bildiriler, afişler, imza kampanyaları başlatıyorlardı. Askeri yönetim Ci-

han'ın sağ yakalandığını, ölü sessizliğine bürünerek gizliyordu. Eğer sağ yakalandığının kamuoyuna duyurulması halinde Cihan'ın öldürülmesi zorlaşacak, büyük tepki ve protestolara neden olacaktı.

Süleyman Cihan, aylarca süren caniyane işkencelere rağmen gerçek ismini dahi kabul etmemiş. Bu dönemde bir çok devrimci Cihan'la yüzleştirilerek hakkında ihanete zorlanmıştır. Üstelik ellerinde bir dizi fotoğrafı da vardır, mahkeme tutanaklarında da Süleyman Cihan'ı o dönemlerde yakaladıklarını ve bildiklerini beyan etmektedirler. Peki bunlara rağmen egemenler nasıl oluyor da halen böyle bir şahsın gözetim altında veya cezaevinde bulunmadığını söyleyebiliyorlardı? Yönetimin açıkça yalancılık ve sahtekarlık yaptığı ortadadır.

Nihayet işkencehanelerde dize getire-

İstanbul Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi'nden "Süleyman Cihan'ın yakalandığından beri 3 aya yakın bir zaman geçmesine rağmen, nerede olduğu, ölü mü, sağ mı olduğu hakkında hiçbir şey bilmediklerini" söyler ve bu konuda bilgi isterler. Bunun üzerine SYNT H.Savcısı Erdoğan Savaşeri büyük bir gaf yaparak Süleyman Cihan adlı bir şahsın silahlı çatışma sonucu ölü olarak ele geçirildiğini ve halen tahkikatın devam ettiğini açıklar. Bu açıklamayla Süleyman Cihan'ın işkencehanelerde hunharca katledildiği nihayet açığa çıkmış olur. Süleyman Cihan'ın öldürüldüğünün duyulmasıyla birlikte, Selimiye Askerî Cezaevi'nde yatmakta olan kardeşi A. Cihan, MGK makamına, İçişleri Bakanlığı'na, İ-SYNT Askerî Savcılığı'na dilekçeler yazar. Ağabeyi, Süleyman Cihan'ın işkencede öldürüldüğünü, silahlı ça-



medikleri, aksine kendi sahalalarında bu yiğit insan karşısında yenilgiyi tattıkları, şaşkına döndükleri için vahşi ve sadist işkenceleriyle Süleyman'ı katlettiler. Bu cinayeti gizlemek ve sessizce geçiştirme planları başarıya ulaşmadı.

Köhnemiş zindanlarda yatan, Süleyman Cihan'ın dava arkadaşları onun akibetini öğrenmek için yargılandıkları

tışma sonucu öldürüldüğünün yalan olduğunu açıklar.

Süleyman Cihan'ın silahlı çatışmada öldürüldüğü savı tutmayınca işkenceciler yeni kılıf ve yalanlar bulmaya başlarlar. Babasına yeni bir açıklamada bulunarak, oğlunun silahlı çatışma sonucu ölü olarak ele geçirilmediğini, gözetim altındayken intihar ettiğini, kimliği-



nin ise halen açıklık kazanmadığını, bu nedenle kimliğinin teşhisine çalışıldığını belirtirler. Alenen gerçekleştirdikleri cinayetleri, katliamları, kurşuna dizmeleri örtbas etmek veya intihar etti süsü vermek bu düzenin gerçek yüzüdür. Fakat artık herkesçe ayan beyan olan katliam olayları örtülemez, gizlenemez. Cihan'ın gerçek ölüm tarihi, çıkan tahmini sonuçlara göre 22 Eylül 1981'dir. Yaklaşık 3 ay işkencehanelerde kalmıştır.

Intihar süsü öyle kabadır ki, intihar ettiği söylendiği Kadıköy-Bostancı'daki daire, yeni yapılmış, henüz hiç kimşenin oturmadığı açık bir dairedir. Polis daha önceki operasyonlardan bu apartmanı bilme durumundadır. Bundan dolayı senaryoya en uygun yerdir. Lakin, 6. kattan sağ iken kendini atmış olan bir kişinin ölümü sonrasında en az 3 litre kan akması gerekir. Modern tıp bilimi şaşmaz deneylerle bunu kanıtlamıştır. Olayda ise bir miktar kan mevcuttur. Yine böylesi bir olayda çarpmalarda, sıyrıklarda ve cam kırıklarının açtığı yaralar sonucunda kulcal damarlar kesilecek ve deri üstünde kan toplanacaktır. Acaba bu olayda deri kesiklikleri görülmesine rağmen dışarıya kan çıkmış olduğu neden saptanmamıştır. İşin gerçeği, minare çalınmaktadır, ama kılıfına bir türlü sığmamaktadır.

Bir diğer sorun ise, Cihan'ın yakalanmasından 10 saat sonra intihar ettiği palavrasıdır. Zabıt varakalarında durum

böyledir. Yalnız Süleyman'ı 30 Temmuz 1981 akşamı hücrede gören arkadaşları mevcuttur. Ölü bir insanın, intihar etmiş birinin sağ görülmesi ilginçtir.

Dünya tarihini incelediğimizde, insanlıktan, hak, hürriyet ve adaletten dem vuran, işkenceye karşı olduklarını her defasında yüzleri kızarmadan açıklayan canilerin insanlıkla bir ilgileri olmadığı gibi, her zaman haktan, hürriyetten yana oldukları şeklindeki palavralarıyla gülünç duruma düşmüş, halk düşmanı yüzleri her gün daha da açığa çıkmıştır. Hele bakın siz bu avukat bozuntusu ortaya çıkmış, işkenceyi alenen savunmakta, doğru görmektedir. Düzenin açıktan böyle cüretli savunmadığını, bu avukat bozuntusu Ahmet Kurtuluş savunmaktadır. Çünkü; bunların hukuk ilkelerinin temeli işkenceye, katliama dayanmaktadır. Ama ısran it dişini göstermi? Der mi ki ben işkenceden yanayım, ben sömürü, zulüm ve katliamdan yanayım? demez ve diyemez de. Bu bunların karakteridir.

Oğlunun öldürüldüğünü duyan Baba Ağa Cihan, hemen İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na, Milli Güvenlik Konseyi'ne birer adet dilekçe göndererek oğlu Cihan'ın silahlı çatışma veya intihar sonucu ölmediğini, sağ yakalandığını, işkencede öldürüldüğünü, işkenceciler hakkında gereken tahkikatın yapıp yargılanmalarını, oğlunun meftasının ise kendisine verilmesini, onu memleketine götürüp defnedeceğini

açıklar. Bütün kapılar yüzüne kapatılır, göndermiş olduğu dilekçelere cevap verilmmez. Başka kişilere ait katledilmiş cesetler Süleyman Cihan diye gösterilir. Babası, oğlunun gösterilen cesetlerle hiçbir ilgisi bulunmadığını söyler. İşkencede öldürülen oğlunun cesedini görmek istediğini söyler. Ama nafile, sürekli kaçarlar, göstermezler. Süleyman Cihan'ın muhtelif yerlerinde işkence izleri açık şekilde görünür durumda olduğu için, cesede hemen "ismi meçhul, sahip çıkan olmadı" süsü vererek gömerler. Uzun dönem oyalama yapıldıktan sonra Cihan'ın Zindankarası Mezarlığı'na gömüldüğünü ailesine belirtirler. Babası mezarı memlekete götürmek isterse de, izin verilmez. Baba Cihan izin alıp oğlunun mezarını açtırdığında vücudunun çürümeye başladığını görür. İşkence izleri o haliyle bile görülebilmektedir. Bunun üzerine baba Cihan, oğlunu işkencede öldürenleri mahkemeye verirse de fayda etmez. Mahkemeler, "İşkence yapılmamıştır, intihar etmiştir, bu nedenle herhangi biri hakkında dava açamayız" diyerek geri çeviriyorlar. Kimi ki me dava edeceksin, kimin kimden hesap sormasını isteyeceksin.

Onlar ki, canımızı tenimizden koparıldıkça daha çok korkarlar. Onlar ki, ölülerimizden bile korkmaktadırlar, bırakın korksunlar ölülerimizden. İşte bu korkudur onları her gün kahrediyor. Lakin kan kusan zalime karşı boyun eğmemeli, köle olmamalıyız. Kölelik onursuzluktur. □

KENDİ ÇİRKİNLİKLERİNİ MAL EDENLER

AÇIKLAMA:

• Eğer bir insanı mükemmel bir tarzda tanımak istiyorsanız, yani onun şah damarına, özüne inmek istiyorsanız, silahlar karşısındaki tavırına bakın.

Tarihin her döneminde, adına insan denilen şaşırtıcı, rezil ve güzel yaratık, konuşan silaha, ışıldayan bir kılıca ya da gürleyen bir namluya hep "Nİ-ÇİN"le bakmıştır. Silahın mesajı en anlamlı ve en kolay anlaşılabilir mesajdır. Tarih rotasını ayarlar-ken bu mesaja bakar sürekli olarak. Tarihin ilerleyişi, şimdiye kadar, onu durdurmaya çalışanlara imme kazandıran silahların çatışmalı birliğinde bulmuştur en yakıcı anlamını. Bu çatışmalı birliğin yerini bundan doğan ama bundan daha kudretli olan bir başka birlik, barışın ve atılımın altın ilkesini özünde gizleyen ve uzayın sınırlarını korkunç derecede özleyen yeni bir çatışmalı birlik alacaktır.

İnsanlık sürekli olarak kendisini, bir lanetle ve methediş akışında bulmuştur. Silahların katilliliği arasında sürekli bir ayırım yapmış, bir

bölümünü lanetin ve hıncın siğasına çekerken diğer bölümünü kutsamıştır. Çirkef ve kan kokusu, kâbus ve zulüm, şirretliğin en alâsı, sömürü, entrika ve süslü kalleslik, birinci tip katilliliğin iddianamesini oluşturmuştur. Ve iddianamesi olmayan, olsa bile zaman yargıcı tarafından yırtılıp atılan ve gerçek anlamda gazilik ve şehitlik mertebesine eren hep birinci tip katillik olmuştur. Thomas Münzer, Jecop Peyt ya da Garibaldi adlı silahlara ve benzerlerine iddianame hazırlayacak ciddi bir otorite var mıdır bugün yeryüzünde? Ama Neron, Nemrut ve Hitler adlı silahlar ve benzerleri, her gün yeniden yargılanıyor yeni bir iddianameyle.

Haklı silahlar değişik kılıklarda çıkıyorlar sınav sahalalarına. Kimisinin alınında kutup yıldızı vardır, kimisi çıplak, kimisi kravatlı, kimisi sakallı ve sarıklıdır. İnsanlık bunla-

rın biçimine önem vermiyor. Kutup yıldızının büyüklüğüne, korkunç dönüştürücü gücünü ve güzelliğini de, sezgi yeteneğini ve sınanmış sağlam mantığıyla artık kavrayıp teslim edebiliyor. Bununla diğerleri arasındaki derin ayırımı ve uçurumu görebiliyor.

Eğer bir insanı mükemmel bir tarzda tanımak istiyorsanız, yani onun şah damarına, özüne inmek istiyorsanız, silahlar karşısındaki tavırına bakın. Başkasını anlatan aslında kendisini de anlatıyordur. Yarattığı şey, yaratanın bilincinden ve ruhundan fıskıran şeydir. Bununla birlikte her ikisi de bir ve aynı şey değildir ve aralarında çelişme vardır. Değerlendirme yaparken her ikisine de bakmalıyız.

"Ararat Eteklerinde" adlı yazıyı okuyun. Kemalist bir aydının kaleminden çıkmadığı ve Ağrı İsyanı ve silesiyle Cumhuriyet gazetesinde ya-

ARARAT ETEKLERİNDE

Yusuf MAZHAR

Cumhuriyet
18-19-20-21 Temmuz 1930

*Zilanlılar, Celaliler
Haydaranlılar
Dağistanlı Türkler'in
Vaziyeti*

Ararat'ın etrafında Kürtler isyan etmiş; İran'dan birtakım Kürt çeteleri isyan dalgaları halinde bizim tarafa akmış! Bunu işittim zaman -ben- ne hayret ettim ne telaş... Çünkü oralarda isyan ruhu ateşperest ocağına konulmuş kazan gibi daima kaynar. Demek oluyor ki bu defa birkaç zehirli nefes, ateşi fazla alevlendirmiş, birkaç hain parmağı bunları ziyade kızdırmış ve ezeli isyan

kazanı taşımış... Bugün burada Kürtler her zaman yaptıkları bir işi tekrarlamaktadırlar. Ve her zaman gördüklerini -belli bu defa görmediklerini- göreceklerdir. Hudut haricinde baskın şeklinde hazırlanmış olan bu hareketin bütün mazideki gibi leşleri kokan olunan haşaretin bünyesinde sürüp hasıl olunca ya kadar kanlarının akmasıyla sönmeye mahkum olduğu şüphesiz ise de, bu sırada süvarilerimizin at nal-

ARARAT ETEKLERİNE

yınlanmıştır. Bu yazı, dönemin Kemalist aydınlarının Kürt isyancıları karşısındaki tavrını ve Kürt halkına karşı yaklaşımını yansıtmaya açısından dikkat çekicidir.

Ağrı İsyanı da Dersim gibi çetin ve inatçı bir isyandır. Az bir kuvvetle üç büyük saldırıyı püskürtmüş ve dağlarda birkaç yıl hükümran olmuştur. Türk ordusunun birinci saldırısını Mayıs'ta, ikinci ve üçüncü saldırılarını ise Haziran'da ve Eylül'de püskürten Kürt direnişçilerinin sonunda bir bölümü dağlarda imha edildi, bir bölümü İran'a kaçtı, bir bölümü ise Adana'da idam edildi. Çevredeki köylülerin ise toplu halde Zilan deresinde nasıl akibete uğradıklarını biliyoruz.

• Yusuf Mazhar'a göre Kürtler, "dağlardan aşağı inmelerine müsaade olunmayan bu mahlukat, hakikatler medeni haklardan istifadeye şayan değildir."

Ararat Eteklerinde geziye çıkan, "değerli" aydınımız Yusuf Mazhar, Kürt direnişçileri hakkında bakın ne

diyor: "Ben isyan eden bu Kürtlere -bir vatan evladı duygusu ile- uğrayacakları akibetten dolayı hiç acımam. Hatta hükümeti bunlar hakkında ihsan ve merhametle hareket etmesini uygun görmem. Çünkü bunlar -tarihin tanıklığı ile sabittir ki- Amerika'nın kırmızı derililerinden fazla yetenekli oldukları halde ziyadesi ile hunhar ve gaddardılar." Mazhar'a göre Kürtler'in isyanı, "bedeviyetin saldırısı idi." Ona göre Kürtler, yani "dağlardan aşağı inmelerine müsaade olunmayan bu mahlukat, hakikatten medeni haklardan istifadeye şayan değildir." Yusuf Mazhar, Kürtler'in asimilasyonunu çok normal bir şey görürken, uzun yıllar Kürtler'in içinde kalmış bir Türk'ün Kürtleşmesine yanıp yakılıyor. Ona göre Kürtler zorla eritmeye inatla direniyorlar. Bu yüzden, "kutlu tanrı oraları Türk'e bağ edemiyor". Ve tabii, sonuçta şu yargıya varıyor aydınımız: "Bu Kürt kitlesindeki karanlık ruhu kaba duyguyu, hunhar eğilimleri kırmak mümkün olmadığına ka-

niim."

• Geçmişteki milli zulmü görmezlikten gelenler, bugünkü milli zulme karşı çıkamazlar.

Yusuf Mazhar, isyanın feodal önderliğine saldırarak kendi tezlerinin çirkefliliğini gözlerden gizlemeye çalışıyor. Tıpkı bugünkü aydınların yaptığı gibi Şeyh Sait'in şeyhliğini ve ağalığını bahane ederek egemen ulus terörünü ve zulmünü gözlerden az mı gizlediler? Ulusların kendi kaderini tayin hakkını az mı çiğnediler? "İkibine Doğru" dergisi, Atatürk'ten Kürtler'le ilgili "sempatik" reçeteler yayınlamaya geçmişteki ünlü seferleri gözlerden gizlemeye çalışıyor, Cengiz'lerin, Atilla'ların ve Hülâgühan'ların torunları olduklarını övüne övüne ilan eden, "Bir Türk dünyaya bedeldir" şiarını, "Cumhuriyet İdeolojisi"nin burçlarına diken bir akımı temize çıkarmak boşunadır. Geçmişteki milli zulmü görmezlikten gelenler, bugünkü milli zulme karşı çıkamazlar.

Yeni Demokrasi

larının aşınması, birkaç Türk evladının da burnu kanaması gibi zararlı bir şekilde katlanacağımız fedakarlığa acımamak mümkün değildir; hadisede başka mahiyet ve bundan fazla ehemmiyet yoktur.

İsyanı Kimler Yapıyor!

İsyanın Zilanlılar, Celâliiler, Haydaranlılar tarafından yapıldığını tahmin ediyorum. Şeyh Said'in ayaklanma döneminde, buralarda fiili hareketlerin vukuu bulmamış olması o tarihte bu haşaretin aralarının açık olmasındandır. Yoksa bu çapulcular öyle bir fırsatı elden geçirirler miydi hiç? Anlaşıyor ki





Türkiye'nin düşmanları İran dahilinde bu aşiretlerin aralarını bulmaya çalışmışlar; muvaffak da olmuşlar... Hududun bu tarafına saldırmaya ve köylerini de ayaklandırmakta oldukları bu şuursuz iptidai adamlar, mamur bağlara üşüşen vahşi hayvanların zararlarını gidermek için yapılan tedbirlere müracaat şeklinde tedbir alınmasına mecbur ettikleri cumhuriyette -acaba o düşmanlar, muarızlar- bir fenalık edebilmiş olduklarını düşünerek gönül hoşluğu mu duyacaklar?

• Ben isyan eden bu Kürt'lere uğrayacakları akibetten dolayı hiç acımam. Hatta hükümetin bunlar hakkında ihsan ve merhametle hareket etmesini münasip görmem...

Bugün Ararat ve Süphen dağlarının eteklerini basan kan sellerinden -bu kanı damarlardan akıtan in-

san şeklindeki mahlukat hesabına o muarızlar- bir şey kazanmış olduklarını ve hedeflerine yaklaştıklarını zannedecekler?.. Onlara kıymışlardı... Ben isyan eden bu Kürtlere -bir vatan evladı olmak hissiyatı ile- uğrayacakları akibetten dolayı hiç acımam. Hatta hükümetin bunlar hakkında ihsan ve merhametle hareket etmesini münasip görmem... Çünkü bunlar -tarihin tanıklığı ile sabittir ki- Amerika'nın kırmızı derililerinden fazla kaabiliyetli oldukları halde ziyadesi ile hunhar ve gaddardırlar. Düzenbaz ve güzel hislerden, medeni eğilimlerden tamamı ile mahrumdurlar. Bunlar asırlardan beri ırkımızın başına bela kesilmişler. Bana beş sene evvel "Simko" ismindeki sergerde, İran'da Azeri'lerle meskün mıntikalara yaptığı akınların sakin ve namuskâr köylülerin kılıncı altında nasıl zebun olduklarının ve canlarını kurtarmak kaydı ile bütün mallarını nasıl tes-

lim ettiklerinin menakkibi "haram olmuş" hak ile anlatır bütün bir silsile-i tarih, bir silsile-i vukuat, bir silsile-i müşahadat beni pek acı acı düşündürmüştür. Bu, bedeviyetin medeniyete saldırısı idi.

Ruslar Zamanında;

İranlı'lardan Ruslar'a ve şimdi bize geçen "Sürmeliçukur"da -İğdir ve Kulp- Ermeniler tarafından katliama uğrayan ahalî canlarını kurtarmak için sığındıkları dağlarda -bugün isyan çıkarmış olan- bu Kürtler tarafından sebepsizce boğazlanmışlardır. Ruslar'ın idaresi altında -bir kısım insani ve medeni haklardan mahrum tutularak- dağlardan aşağı inmelerine müsaade olunmayan bu mahlukât hakikaten medeni haklardan istifadeye şâyan değildir. İğdir'da koyun sürüsünü Türk'ün bağına sokan bir Kürt bağ sahibinin melûl ve mahzun bakışına temaşa etmekle zevkiyâb olduğu. Ben bu hale şahit oldum. Bu bir misaldir. Zalimliğin çeşitleri vardır ve hedefi inkişardır... Buna mani olmak için ne bağ sahibinin kol kuvveti, ne hükümetin kanun kuvveti kâfidir. Ne haksızlığa uğrayan ve zarar görenlerin şikayete cesareti vardır, ne de hükümetin, kanunun istediği şekilde şahadet ve vesaitte istinat ederek bu saldırganlar hakkında adalet göstermesi mümkün olmaktadır. Çünkü bir Kürt'ü hükümete şikayet eden Türk'ü, bütün aşiretlerin fertleri her vesile ile zarar vererek intikam alırlar ve yapılan bir cürüm ve cinayetin eserlerini, delillerini, belgelerini ortadan kaldırarak, adliye-yi karanlıkta bırakırlar.

Dağıstanlı Türkler

Kafkasya'dan hicret etmiş Dağıstanlı Türkler'i buralara iskan etmişler... Bunlardan Diyadin civarında "Tashçay" köyü etrafında yerleşebilen üç-dört bin kişi Kürtler'in saldırılarından korunabilmek için hemen bir "aşiret" teşkili ile onların birçok adetlerini aynen kabul ve takip etmek sayesinde dört taraflarını saran bu ilkel insanlar arasında

mevcudiyetlerini zorla ve kısmen muhafaza eyleyebilmişlerdir. Dağıstanlıların Reisi olan Murat Beyle görüşmüştüm. Bunların kendi emellerinin zevkine tabi olarak geçirdikleri sakin hayata ve az-çok bedii hislere karşı Kürtler'in nasıl düşmanlık beslediklerini bu adamın dilinden dinlenmelidir. Bu tasallutlar Dağıstanlıları gereği gibi değiştirmişler. Diğer Dağıstanlılar iskan oldukları başka mıntıkalarda böyle teşekküllerleriyle kendilerini müdafaa edemediklerinden tamamıyla Kürtler'e mağlup olmuşlar, kaynaşmışlar, adeta asimile olmuşlar. Bu "fenomen" in vukuunu her yerde görüp duyuyoruz... Hatta "Erzincan" gibi kuvvetli Türk muhitinde vilayet merkezinin, geceleri ışıkları görünecek kadar yakınında bir köy ahalisi Kürtler'in tasallutundan, zulmünden kurtulabilmek için "Kürt" olmaktan başka çare bulamamışlardır. Bu hadise 20-30 sene evvel tamamlanmıştır. Bunu Erzincan'da bilenler hâlâ vardır. Eğer sorarsanız size "Mecdiye" köyünün "Geçit" köyünü Kürtleştirdiğini söylerler. Şimdi isyan çıkan mıntıkalarda köyler "Gümüštepe", "Beyazıt Ağa", "Kızılkaya", "Karabulak" ile, hatı asilerin rüasasından "Kör Yusuf" un oturduğu "Soluksu" gibi Türk isimlerini taşıdıkları halde buralarda bir tek Türk kalmamıştır. Niçin? Çünkü siyasi ve medeni teşkilata dayanarak buradaki Türk köylüleri, hükümet ve idare nüfuzu-



nun zaafa uğraması üzerine başkaldıran vahşi Kürt aşiretlerinin önden ya kaçmışlar, yahut Kürtleşmişler de yalnız köylerinin isimlerini bırakmışlar. Iğdır'a ait yukarıya kaydettiğim bir müşahede bu cümledenir.

'Kızılkaya' ile 'Kızıldize' arasında bir Kürt köyünde misafir kalmıştım. Yanımda aydın ve bilgin geçen bir zat vardı... Hane sahibimizin durumunu ve adetlerini görerek "Azeri Türkler burada Kürtler'in üzerinde ne derin tesirler yapıyorlar... Bak şu adama! Bir Kürt'ten ziyade Türk'ü andırıyor..." demişti. Zavallıya gaf ile hadiseyi tersinden görmesi lazım geldiğini anlatamadım. Çünkü o, bir Türk'ün, Kürtleşebileceğini havsalasına sığdıramı-

yordu. Fakat hakikat böyle idi ve böyledir de... Tanzimat-ı Hayriyye Derebeyliği Türklüğü ilga ettiği zaman Kürt aşiretliği devam etmişti, hâlâ da devam etmektedir. O zaman himayesiz kalan Türkler -bizim tarafımızdan- süratle kaybolmuşlardır. İran hududu dahilinde kalan Kürtler ise birkaç sene evveline kadar devam eden 'Hanlık' usulünün sayesinde barınabilmişlerdir... Bizde, saltanat devrinin günahlarını bir ke-re daha görüyoruz. Kendi memleketimiz, kendi topraklarımız üzerinde mahva uğramıştır da, o idare farkına bile varmak istememiştir.

Beyazıt'ta Ishak Paşa Şatosu

Bu havalinin birkaç asır Derebeyliğini yapmış olan Sürmeli ahfadından Ishak Paşa'nın Beyazıt'ta artık harap olmaya başlayan bir Şatosu vardır. Şato dört kısım itibar edilebilir... Birinci kısım silahşörlere ve sipahilere mahsus koğuşlar ve tav-lalar, ikinci kısım teb'aya ve yaltakçılara ait daireler, üçüncü kısım harem dairesi, dördüncü kısım mühim işlerin divanları ve reisleri için hususi bürolar, misafirhanelerden ibarettir. Yüz kişi alabilen büyük bir salon vardır ki, bunun dibinde duvar içinde derebeylerin tahtını koyduğu bir çukurluk ve iki tarafında baltaçılara mahsus revaklar görülür.

Burada, mahalli rivayetlere göre derebeyinin emri altındaki reisler



küçük tımar ve zeamet sahipleri toplanarak tartışır, kararlar alır, emirler verir, hüküm ifa eylerlermiş.

Buradaki beyin hüküm sürdüğü saha -Beyazıt merkez olarak- en aşağı yirmi saat muhitinde imiş. O zaman buralarda Kürt yokmuş, başında böyle kudretli bir bey olan Türkler'in, Kürtler'in buralara yayılma

Gürcistan hududunda, Ardahan otlaklarında, hattâ Yalnızçam geçidinde bile bunları aynı vahşi hissiyatla, kaba ahlâkla, aynı emniyet teşkilatı ile görmekteyiz. Bunlar tıpkı Ermenileri andıran sosyal bir karakter gösteriyorlar. Şu farkla ki, Ermeniler şehirlere, Kürtler ise dağlara köklenmektedirler. Bunlar ayrı

yolunu takip etmemi söylediler. Ben bu yolu sekiz gün süreceği için değil, bilmediğim yerleri görmek için Barkini-Kızıldize yolunu ihtiyar eyledim. 'Barkini', 'Muradiye' merkezinden ileride, Celâli Kürtlerinin bizim tarafımıza tecavüz ile aylardan beri şekavette bulduklarını herkes biliyordu. Biraz evvel bir tabur kadar asker buraları taramış, şakileri kaçırmış idiyse de, kirli sinekler gibi kovuldukları yere hücum eden bu haşaratın tekrar buraları sarmış olduklarına şüphe yoktu.

□ 'Ağrı Dağı' Azamet ve heybetiyle gözleri kamaştırır.

Böyle bir şekil, böyle bir külle görmeye alışmamış olan gözler onun daimi buzlar altındaki tepesinin her sabah örtüldüğü bulutlar içinde beşbin metrenin fevkine vardığını seçemez. Yüksekliğin bu derecesine inanmak istemez.

Daha kuzeyde, Ağrı'ya bakan ve Ağrı'ya nazaran daha mütevazı bir halde olan Köse Dağı vardır. Bu iki dağın arasında yüz kilometrelik bir mesafe ufak tefek arızalar nazarı itibara alınmazsa, bir ovadır ki, bunun Güneyinden, Diyadin'de çıkan Murat nehri akar.

Murat nehri, kaynağına yakın bir yerde, büyük bir kayanın altından geçer, tabii bir köprü halinde olan bu kayanın bir efsanesi vardır ki şudur:

Yörük kızı cenge giden nişanlısının hasretine dayanamayarak Ahlat'tan kalkar, atnalı ile yıpranmış yerleri takip ederek akıncıların arkasını kovalar. Süphan Dağı, onun yolunda fırtına yapmaz, Ararat ona geçitini kapamaz...

Kış günü içinin ateşi vücudunu havanın soğuşundan esirger, yırtıcı hayvanlar onun sırma telli saçlarının salıntısından ürker... Geceler kısadır. Yollar uzamaz... Bu hal ile yörük kızı 'Pasin' ovasına giden yola girer... Yolunun üzerinde civanmert kadınlar ona bal ile ayran ikram ederler. Ve:

— Kanda gidersin, Yörük Kızı... Yolun düz, yüreğin gündüz olsun... Nişanlına kavuşursan onu göğüsümde yarası kapanmış zahmelerle zahmelenmiş bul.

Kayıhan'ın oymağında Pasinler'de at oynatanlar mutlu yiğitlerdir.



ve istilasına meydan vermeyecekleri tabidir. Nüfus kesif, köyler ve kasabalar mamur, arazi ekili imiş.. Büyük bir refah varmış.. Nüfus yoğunluğunun, bayındırlığın, refahın oralarda izleri, eserleri hâlâ görülür... Ishak Paşa şatosu da bunun hâlâ yaşayan bir delilidir.

Beğendikleri Yere Zarar Veren Mahluklar

• Kürtler, buraları çekirge hücumuna uğramış tarla gibi harap etmişlerdir.

Fakat Derebeyliklere zaaf düşmesi ve sonradan ilga edilmesi neticesi olarak, Dicle membarlarında seyyar bir hayat geçiren bu Kürtler, buraları istila ile memleketi çekirge hücumuna uğramış bir tarla gibi harap etmişlerdir. O harabiyet pek derindir. Pek acıklı olarak devam etmektedir. Kürtler, buralarda kalmamışlar. Yavaş yavaş daha şimale, Kafkasya'ya da sokulmuşlardır.

otu gibi sardıkları toprakta ürerler, fakat bastıkları bu yere zarar verir mahluklardır. Birçok yere hastalık sirayet eder gibi, sonradan yerleşmiş ve asli ahalisini -aşiret teşkilatındaki kuvvet sayesinde- körletmişlerdir.

Aşiret Reislerinin Mevkii

• Aşirette ferdi hak yalnız "bey"-dedir. Diğer fertlerin hakkı "bey"-in nefisinden neban ederli..

Aşiret reisleri bunların bütün kudret bileşkeleridir. Kuzey bölgesinde Kürt ferdi kazanç sahibidir. Fakat kazandığı reisin emrindedir. Bu sebeple reise, aşiretten 'kuvvet ve egemenlik' sunarlardır. Reislerin bu kuvveti bazı ahvalde aşiretin mühim ve 'siyasi' işlerinin para gördürülmesini, denetimini kifayet eyliyor. Aşirette ferdi hak, yalnız beydedir. Diğer efradın hakkı beyin nefisinden neb'an eder. 1340 (1924) senesinde Van'dan Beyazıt'a gidecektim. Birçok taraflardan Erciş, Karaköse,

Oralarda Acemlerin atları asırlarca eşindi. Lakin Türkün atı gibi kişme-yemedi... Oralarda Gürcüler ok at-tılar, kılıç salladılar, oklar ile hava-yı deldiler... Kılıçları kalkanları da parçalandı...

O topraklar kanı emdiği
milletlerin mezarı oldu.
Dilerim ki, kutlu tanrı oraları

Türke bağ etsin...

Yolun açık olsun. Yörük Kızı. Korkarım ki Diyardin'de Ermenilerin içine haç attıkları Gavurdere geçit vermesin... Derler ki Yörük Kızı Gavurderenin yanına gelince sular taştı, çağladı. Kız bir geçit bulamadı. Haftalarca orada kaldı. Yüksek bir kaya üzerine çıkıp acı acı ağladı. Taş dile geldi. Dedi ki:

— Yörük Kızı! senin öbeğin göçtüğü yerde fesat durur. Kan akmaz, göz yaşları diner, hak yerini bulur. Analar oğlan, davar çift doğurur, tarlaları bereket, yaylaları ot basar. Kımız çabuk mayalanır. O obada kızların gözlerinde sevda parlar, yanakları elma kadar kırmızı, kulakları yaceng sesi ya zafer türküsü dinler. Dudaklarında gerdek için sakladıkları buselerin nemleri vardır. Memeleri turuncu gibi katıdır, amber gibi kokar. O kızlar yiğitlerine, yüreklerine, bunaldıkları cenklerde alt olmaktan utanmak korkusunu salarak düşmanı yendirirler.

Ben seni isterim... Artık bu yerlerde semada güneş soğuyuncaya kadar senin milletin hüküm sürecektir. Gel ben seni aşırıyım... Fakat saçından oturduğun tepeden derenin suyuna değecek bir ip sarkıtacak-sın... Bu benim tılısmımdır.

Yörük Kızı saçını yoldu. Başlı kel oldu, bir ip ördü, suya sallandırdı. Fakat rüzgâr ipi savurdu suya değdirmedi...

Yörük Kızı ağlamaya başladı. Gözlerinden akan yaşlar sel oldu. Gavurdere'nin sularını kabarttı, ip suya değdi... Ve kaya zelzele oluyor gibi sallandı, sallandı, derenin öte yakasına kadar bir köprü gibi uzandı. Yörük Kızı geçti, kılıç gediğinden aştı, Pasenler'de aşığın kavuştu... Onun göğsünde yaraları kapanmış iki mızrak darbesi buldu...

1340 (1924) senesinde idi. Barkiri kaymakamı olan İdris Bey ismin-

de bir zat bana Barkiri, Kızıldize yolunun Celâli Kürtleri tarafından sarılmış binaenaleyh tehlikeli olduğunu ihtar ettiği halde ben yolumu gene değiştirmedim. Ve yanıma verdikleri iki jandarma refakatinde Çaldıran'a kadar vardım.

Fakat orada işin rengi değişti.. Aldığımız haberler, yolun ilerisinin pek korkunç olduğunu gösterdi. Geri dönmek mümkün değildi.. Herhalde bu tehlikeli mıntıkadan geçmeyi istiyordum... Jandarmaların itirazını dinlemedim. İlerledim; Jandarmalar da -Kanun korkusu ile benden ayrılmadılar...

Çaldıran'dan hareketimizden dört saat sonra 'Gireler' isminde bir taşlık mıntıkaya girdik...

Sağımızda İran hududu itibar edilen dağlar, solumuzda bu Gireler vardı..

'Gireler' geniş bir taş ormanı idi ki, kalın ve yüksek taş satırları tabiat tarafından mezar taşları gibi sırt sırta ve eşit bir tarzda düşey dikilmişti.

Bunların içine saklanan bir eşkiya çetesini bulmak, çıkarmak, imha etmek, kolay değildi.

Girelerin hududunda sık sık köyler gördük. Anlaşıyor ki bu köylerin ahalişi bir düşmanın tecavüzüyle karşılaşmışlar, Taş Ormanı'na iltica ile canlarını kurtarıyorlardı. Biraz ileride inden farkı olmayan kırk haneli 'Soluksu' köyüne geldik. Bu köy Gireler'in kenarındadır. Burada kısa bir istirahatata karar verdik ve evinin önünde bir de çardak olan bir adama misafir olduk. Burası, Kör Hüseyin Paşa'nın biraderzadesi Yusuf Bey'in evi ve Haydaranlı aşiretinin 'Ocağı' imiş. Haydaranlı aşiretine mensup Kürtler'in nezdinde bu köye ve 'konağa' büyük bir hürmet beslenirmiş.

Bu 'konak' medeni yerlerde içine hayvan bile bağlanamayacak kadar karanlık, nemli, havasız bir yeraltı idi. Eğer Haydaranlı aşiretinden bir Kürt'e İstanbul sokağında rastgelip te sorarsanız, Soluksu'daki Haydaranlı aşireti reisinin bu konağını 'Karmak' sarayı gibi tavsif ederek kendisine yalandan ibaret bir gurur yapar. Konağın önündeki çardağın ilerisinde üç kadın vardı ki, birisi hamur yoğuruyor, ikincisi buna kalın

bir yufka yapıyor, üçüncüsü de yufkayı altında ateş yanan bir saç üzerinde pişiriyordu.

Yufkanın hamuru darı ve arpa karışımının, düztaş altında elle ezilmesinden hasıl olan bir un ile yapılmış idi ki, bu haliyle bir kepek peltesine benziyordu. (Bu Kürtler zahireyi değirmende öğütmeyi bilmezler) Çardağın altında Van tarafından gelmiş üç, civar köy ahalisinden beş misafir daha vardı. Bahis hep Cumhuriyet aleyhinde idi ve Cumhuriyet'in aşiret reisleri hakkında gizli kanıtları olduğunu söylüyorlardı. Ötümüzde kepek pelteleri, bir parça yoğurt ve bol ayrandan ibaret yemek koydular.

Misafirler sıra ile ayrı ayrı kabını başlarına kaldırarak içiyorlardı.

Jandarmalar Gitmişti...

Buradan kalkarak 'Kızıldize'yi tutmak istediğim cihetle ev sahibinden "jandarmaların haberdar edilmesini" rica eyledim. Cevaben "Jandarmaların atlarına binerek geriye gittiklerini" söylediler.

Vaziyetimin ne kadar zorlaştığını izaha hacet görmem. Eşkiya yatağına düşmüştüm. Vahşi bir aşiret reisinin elinde idim. Nerede bulunduğumu bile kimse bilmeyecek ve beni aramayacaktı.

Yusuf Bey dedi ki: "Jandarmalar da ana evladı... Seni geçireceğiz, diye Celaliler'in kurşunu ile tepelensinler mi? Gerisin geriye gitmişler."

Ben Yusuf Bey'den yol gösterecek bir kimsenin refakatına verilmesini ve yola çıkmaklığıma rica eyledim.

Yusuf Bey: "Olmaz... Seni nasıl yola çıkarabilirim" dedi.

Bir kere de Koziçan Beyi Şah Hüseyin oğlu Hasan Bey'in Piyümer'de 'Altı Hüseyin' denilen köyünde böyle bir esarete uğramıştım.

Orada üç arkadaşlık. Ve arkadaşların yolları bildikleri cihetle kaçıp kurtulmuştuk.

Burada yalnızım ve yolları da bilmiyorum. Ne yapacağıma karar vermekten acızdim. Ve nihayet gene kaçmayı kurmaya başladım. Yolları bilmesem de herhalde bir köye bir insana tesadüf eder otururdum. Fakat kararımın icrasından evvel Yu-

suf Bey'i bir parça tehdit etmeyi mü-nasip görerek:

"Pek mühim resmi işlerim oldu-ğu cihetle, iki güne kadar Beyazıt'a varmaklığım icap ettiğini, eğer ge-cikirsem hükümetin beni aratmaya başlayacağını... Celali eşkiyasından korkum olmadığından, yalnız başı-ma da gideceğimi" söyledim.

"Sana dört silahlı adam veriyorum. Allah sizi felakete uğratmak-tan esirgesin. Ben seni yalnız bira-kırım. Yolda birisi tarafından tepe-lenirsen de düşmanlarım bunu be-nim üstüme atarlar. Celaliler'le ara-mız da bozuk. Uşaklar seni götürüp gelirken bir kazaya uğramasalar" dedi.

Dört Silahlı Adam

Dört müsella (silahlı) Kürt'le yo-la çıktık. Bunlar yarı çıplak idiler. Ayaklarında yırtık çarık bile yoktu. Genç adamlardı. Birisinin sol kolu çolak, diğer kalçasından topaldı. Bu sakatlıktan şekavet hadiselerinde düçar olunan kurşun yaralarından hasıl olmuştu. Bunlardan kolu çola-k olan bir Celali mültecisi imiş. Aşiretinden uğrayacağı haksız bir cezayı çekmemek için kaçmış. Hay-daranlılar'a dehalet etmiş.

Bugün en büyük endişesinin iki aşiretin barışması takdirinde kendi-sini eski aşiretinin intikamına terk edecekleri teşkil ediyordu.

Ben dedim ki: "Bu kadar korku-yorsan, daha uzaklara git. İnsan çalıştıktan sonra her yerde yaşayabi-lir. İstersen seni Hasankale'ye gön-dereyim. Orada bundan çok çalış-madan, bundan iyi geçinirsin, gönül rahatın da olur."

Kürt delikanlısı söylediğim sözü kafasının içinde bir müddet evirip çevirdikten sonra "geçirdiği hayat-tan ayrılmayacağını" anlattı.

• Bunların istiklal ve hürriyet hisleri temelinden yok olmuş ve ruhların-da izzetli nefis yoktur.

Türkçe'yi iyi söyleyen birisi:

Beyefendi, biz oralarda yapama-yız. Bizim beyimiz olmazsa halimi-zi kim sorar. Bey'e kim sahip olur. Elimizden bir kaza çıkarsa bizi kim



arkalar, dedi.

Bunların istiklal ve hürriyet his-leri temelinden yok olmuş ve ruhla-rında izzeti nefis yoktur.

Bana bu sözleri söyleyen Kürt de-likanlısı buralar Ruslar'ın işgaline uğrayınca hicret ederek 14 yaşından 19 yaşına kadar Gazi Ayıntap'ta ya-şamış olduğu cihetle biraz insanı an-dırıyordu. Yoksa, bunlar meramları-nı, maksatlarını en basit mantığı kıyaslarla yahut en adi misallerle ifadeye kadir değildiler.

Halas

Açık araziden gitmekte tehlike bulunduğundan insan ayağı basa-mayacak kadar sarp yerlerden bin türlü heyecanlarla geçerek güneş battığı esnada İran hudut karakol-larımızdan birine kavuştuk. Şurada bir genç zabıt, gümrük muhafaza memurları ve sevimli askerlerimiz vardı. Selamete ermiştik. Burası 'Kızılkaya' mevki idi.

Şeyh Said isyanından sonra bir-çok aşiret beyleri arasında Hayda-ranlı rüesasından 'benim' Yusuf Bey'i hükümet Konya'ya gönder-mişti.

Yusuf Bey'in 1927 senesi sonun-da memleketine gitmesine müsaade edilmişti. Gözünün önüne Soluksu'daki aşiret konağı geldikçe bu adamların medeniyet ile ünsiyet pey-da edemeyeceklerine tamamen hük-meyliyorum.

Sultan Hamit Zamanında

Sultan Hamit zamanında buralar-

daki aşiret reislerinin oğullarına İs-tanbul'da tesis edilen hususi bir mektepten zamanına göre mükem-mel bir tahsil verilmişti. Ben bu mektebin mahsülünden bir çokları-nı gördüm. Bunlarda aldıkları tah-silden medeni hayata benzer bir eser kalmamıştı. Öğrendikleri şeyler sa-yesinde inkişaf eden zekalarını aşi-retlerinin hunhar olmasında ve te-ferrüt etmesinde kullanmışlardı.

• Bu Kürt kitesindeki karanlık ru-hu, kaba hissiyatı, hunhar eğilim-leri kırmak mümkün olmadığına kanlıyım.

Ben Avniye'li Kamil Bey isminde Cenup Kürt'lerinden birini tanırdım. Pek zarif, pek kibar olan bu adama okumuş, yazmış ve Avrupa'da görmüş olduğu halde Şeyh Sait isyanına kadar aşiretinin arasında tam bir cahil tipine dönüşmüştü.

Bu Kürt kitesindeki karanlık ru-hu, kaba hissiyatı, hunhar eğilimle-ri kırmak mümkün olmadığına ka-niyim. Bunu uzun bir gelişimden beklemek bunların zaman zaman böyle isyanlar çıkararak, yahut mem-lekette asayiş bozarak, yahut, hır-sızlık ederek hükümetin daima meş-gul olmasına, halkın mütemadiyen rahatsız olmasına sebep olur.

Bu kıyamın vereceği neticeyi pek yakında göreceğiz. Şimal Kürtler'i ile Cenup Kürtler'i arasında büyük farklar vardır. Ümit ederiz ki, hükümet meseleyi bu noktayı nazarda takip ederek bir cumhuriyetin şiarına yakışan kat'iyet ve ciddiyetle hal-leyleyler. □

Geçmişten Günümüze Asimilasyon Politikaları

AÇIKLAMA

Egemen sınıfların Kürtlere karşı izledikleri politikaları, bizzat onların çelik kasalarda gizledikleri belgelerden öğrenmeliyiz. İran, Irak ve Türkiye'nin Kürt direnişlerine karşı izledikleri ortak yokeleme ve dizginleme politikalarını bizzat belgelerden öğrenmeliyiz. Her ülkenin uyguladığı Jenosid, tehcir, asimilasyon ve milli düşmanlık politikalarını en iyi belgelerden öğrenebiliriz. Dergimiz, bu tip belgeleri zaman zaman yayınlamaya çalışacaktır. Ve ayrıca okuyucularımızdan bu tip belgeleri dergimize postalamalarını istiyoruz.

Dersim isyanının 50. yılı vesilesiyle yayınladığımız bu belge, egemen sınıfların "ıslahat" anlayışlarını bir kez daha açığa vuruyor. "Top ve süngü", "sorgu ve hücum", "kışla ve karakol"... Onların ıslahat anlayışları, top mermisinin etkinliği ve karamelerin kudretiyle belirleniyor. Topun çok büyük bir haşmeti ve kahhar gücü vardır. Ama haklı mevzilerde olursa.

Belge, egemen sınıfların Dersim'le İmparatorluk zamanından beri uğraştıklarını ve o zamanlar uyguladıkları "ıslahat" programıyla şimdiki ıslahat programı arasında zerre kadar fark olmadığını gösteriyor.

YENİ DEMOKRASİ



Dersim hakkında son mütalalarımızı ve nokta nazarlarımızı tesbit etmeden evvel, bir defa daha yarım asırdan beri Dersim hakkında neler düşünüldüğünü ve ne gibi ıslah tedbirleri ileri sürüldüğünü gözden geçirmek faydalı görüldü.

Tarihi bütün tetkikat bize gösteriyor ki, Osmanlı Devleti ancak Tanzimat'tan sonra, şark vilayetlerinin diğer aksami ile birlikte Dersim ile de alakadar olmaya başlamış ve bu muntazam devlet teşkilatını sokmaya çalışmıştır. Dersim idari teşkilatının yeni esaslar

üzerine bina edilmesi hakkındaki teşebbüsler, ancak 1866'ya doğru inkişafa başlamış ise de, bu inkişaf 1908 Meşrutiyet İlanına kadar birçok arzulara uğramış ve hükümet nüfuzunu hakim kılabilecek bir hale gelememiştir. Osmanlı saltanatı hükümeti, 1896'dan itibaren Dersim'in vaziyetini ve ıslah esaslarını tesbite çalışmış ve bu esaslar ancak 1896'da Müşir Şakir ve Zeki paşalar ve serasker Rıza paşa ve heyeti nüzar tarafından karar halinde tebellür ettirilmiştir. (Ancak, belgelerin kurullar arasında gidiş geliş ile Dersim sorunu her za-

man ileri bir tarihe atılma durumunda kalmıştır. KP)

1896'da başlayan benzeri raporların devamı olmak üzere, o zaman Dersim mutasarrıfı olan Arif bey isminde bir zatın 28 Ekim 1903 tarihli ve Elazığ vilayeti vasıtası ile İçişleri Bakanlığı'na sunduğu bir rapor görüyoruz. Bu raporun içeriğinin esasları şunlardır:

Mutasarrıf Mardini Arif beyin raporu

1- Dersimlilerin saldırganlık alışkanlıkları hayat kaygusundan doğmuştur.

2- Çemişkezek'in ve Çarsan-sancak kazalarında oturanların % 2'sinden maadasi sunni ve merkez kazasının Hozat kasabası ile 60 hanellik İnceağa kariyesinde oturan ahali sünni olup, Ovacık ve Kızılkilise (Nazmiye) kazalarında oturanların tümü şildir. Mazgirt kazasında da yalnız Mazgirt kasabası ile Danaburan köyü sunnidir. Sunniler devlet hizmetlerini görürler ve hükümete bağlıdırlar.

3- Dersim nüfusunun çoğunluğunu oluşturan ve fenalıkların başlıca sebebi olan şiller, nikah kıyma, ölü yıkama ve defnetme gibi işleri yapan ve sazla-sözle dini konularda halkın manevi duygularına hakim olan Dede ve Seyitlerle; halkın dünya işlerine egemen olan, ruhu eşkiyalıkla dolu, iki yüzlü ve fesat ağaların elinde esirdir. Dersim'de ıslahat yapmak içinse:

A- Dersim dahilinde merkezleri Ovacık, Nazmiye, Mazgirt, Çemişkezek olmak üzere bulundurulmuş 5'er yüz mevcuttu 4 tabura ilaveten iki tabur ve iki top ilave olunur ve işe Mazgirt ve Hozat cihetlerinden başlanarak tedbata devam oluna oluna bir koldan Kızılkilise ve Kalan, diğerkoldan Ovacık ci-



hetlerine gidilirse asıl amaca ulaşılr.

B- Ancak bu hareketler yapılırken, Dersimlilerin elinden her türlü silahı tamamen toplamak;

C- Kura bakayasını (askere gitmeyenleri) toplayıp uzaklara göndermek;

D- Seyit ve Dede ve Ağa ünvanı altındaki eşkiyalık fesat kışkırtıcılarını yakalayıp, bir daha Dersim'e ayak basma-

mak üzere İşkodra, Trablusgarp ve Fizan gibi uzak yerlere sürmek;

E- Kalan vergileri toplamak;

F- Katilleri ve suçluları yakalayıp adliyeye teslim etmek.

4- Bu tür bir uygulama Dersim'de asayişli temin edecek ve Dersim'i düzeltilebilir bir hale getirecektir. Zira zaman içinde ortaya çıkmıştır ki, sözü davranışlarına uymayan Dersimlilere öğüt vererek, bağışta buluna-



rak ve bunlara karşılık onların ettikleri yemine aldarak Dersim'in düzeleceğine inanmak, durumu yakından bilene göre mümkün değildir. Bu-

şap köprü yapılması.

6- Eğin, köklü bir uygulama ve düzeltme için henüz zaman müsait değil ise:

A- Dersim'de 80 seferlik bir süvari bölüğünün kurulması ve bölüğün eşkiyalık mevsimi olan Haziran ile Eylül aylarında iki müfreze halinde Hozat, Ovacık ve Çemişkezek kazasının kuzeyinde görevlendirmek;

B- Cinayet işleyenlerin cezasız kalmamaları ve Dersim için özel bir önemi olan bu illetin tedavisi için jandarmanın yeterli olamadığı hallerde, karşılıklı çatışma ile zaman kaybetmemek ve fırsatı kaçırmamak için, mevcut askerlerden bir tabur kadar daha destek kuvvetin alınması için yetki vermek.

C- Eğin, Çemişkezek ve Arapkir mintikasındaki nizamiye askeri ve jandarmanın takibatını şiddetlendirmek;

D- Erzurum vilayetince Kiği cihetine seyyar bir müfreze gönderilerek, takibatın güçlendirilmesi.

Bu suretle alınacak tedbirlerle ciddi bir takip başlatılır ve eşkiyalardan birkaç kişi öldürülür ve yakalanırsa, akli gözünde olan Dersim'liler yıldırılır. Yılgınlık asayiş içinde ilk adımdır.

7- Dersim'lilerin saldırı sahaları, dışarda Kiği, Kemah, Kuzuçan, Kuruçay; Eğin, Arapkir ve Divriği kazalarının; ve İçerde de Hozat'ın ve kısmen Çarsancak'ın devlete karşı görevlerini yerine getiren halkıdır.

8- Olayları yaratanlar daha çok Hozat'ın Koçuşağı, Şamuşağı, Ferhatuşağı, Abbasuşağı, Kirgan, Bahtiyarlı aşiretleri

ile Ovacık'ın Kavuşağı, Topuzuşağı, Beytüşağı, Kalan aşiretleri ve Mazgirt'in Yusufanlı Demenanlı, Alanlı ve kısmen Kureyşanlı aşiretleri; Nazmiye'nin de yine Kureyşan ve Hadaranlı aşiretleri fertleridir. Cezalandı-

rılması en gerekli aşiretler de bunlardır.

9- Anadolu vilayetleri müfettişi Şakir paşanın, tekkeler ve okullar açılması düşüncesine katılmıyorum. Ayrıca asayiş mükemmel bir biçimde sağlanmadıkça, Dersim valiliği ve askeri komutanlığı kurulmadıkça, bazı kazaların vilayete bağlanması sağlanmadıkça, 5. ordunun takip ettiği gibi, burarlarda Hamidiye teşkilatının kurulmasına da katılmıyorum. Bununla beraber, Dersim'de çalışacak kaymakamlara iyi bakılması ve terfi ettirilmeleri mutlak bir ihtiyaçtır.

10- Dersim, öteden beri sanıldığı gibi tümü ile Kürt değildir. Çemişkezek ve Çarsancak kazaları halkı tümü ile Türk'tür. Hozat kasabası ile İnceağa karyesi ve Torot aşireti halkı Türk'tür ve fakat Kürtleşiyorlar. Mazgirt kazası ile bir karye halkı ve Ovacık kazasının ova köyleri halkı da neslen Türk'tür. Ve halen Türk dili ile konuşuyorlar. Yalnız çok acıdır ki, Ovacık Türk'leri hem Kürtleşmiş ve hem de şileşmiştir. Kızılkilise tümü ile şii ve Kürt'tür. Dersim sancağı Türkler'in pek eski barınağıdır. Türk'lerden başka hiçbir neslin eserlerine ve anılarına rastlanmaz.

1903'de yazılan bu mütalaa-dan aldığımız sonuç şudur:

Dersim ekseriyetle Türk'tür. Fakat Kürtleşiyor. Dersim silahlı ve cahil olduğundan saldırgan-dır. Düzeltmesi için önce silah-sız hale getirilmesi gerekiyor. Daha sonra bayındırlık işlerine girişmek lazımdır.

1903 sonlarından itibaren Dersim'de Celal bey isminde bir zatı mutasarrıf olarak görüyoruz. Bu zat iki buçuk sene, hemen hemen 1906 yılına kadar Dersim'de görev yapıyor. Bu zatın bir raporunda da Dersim'in 1903 ila 1906 yılları arasındaki durumu ve düzeltilmesi ile ilgili görüşler yer alıyor. □

na bağlı olarak halen Dersim'e karşı uygulanmakta olan yöntemler, Dersim'i ancak biraz daha müzmin bir hale getirecektir.

5- Harekattan sonra takip edilecek ıslahat esaslarına gelince;

A- Ovacık'ta mükemmel bir hükümet konağı, bir askeri kışla ve telgrafhane yapılması;

B- Erzincan-Ovacık-Hozat-Harpüt yolunun yapılması;

C- Fırat üzerinde asma bir ah-

Ulusal Sorun I

Kürt ulusunun varlığını kanıtlamak, her şeyden önce ulusu ulus yapan etmenlerden birisi olan tarihini ortaya koymakla mümkün olabilir.

Ön Açıklama:

Hasan Hayri, Müslüm Elma, Cafer Cangöz ve İbrahim Ekinci tarafından 1984'te ortak olarak mahkemeye sunulan Diyarbakır Savunması'nın ulusal soruna ilişkin bölümünü birkaç dizi halinde yayınlıyoruz.

Kuşkusuz bugün, Kürtler vardır, yok mudur tartışması abes bir tartışmadır. Gelgelelim ki, egemen sınıflar tarafından yıllarca nice kitap ve broşürlerle yapılan propagandanın etkilediği bir kesim hâlâ mevcuttur. Savunma, hem egemen sınıfların sözkonusu tezlerini çürütmek hem de geri yığınları aydınlatmak gereğinden dolayı, Kürtlerin büyük tarihsel ve mevcut varlığına değinmek zorunda kalmıştır.

Ulusal Sorun, birçok noktaya ışık tutuyor. Okuyucularımızı bu sorunda bir kez daha düşünmeye, tartışmaya ve araştırmaya yönelteceği inancıyla yazıyı sunuyoruz.

Savunma, kitapsızlık, dayak, sıkı arama ve tecrit ortamında yazılmıştır. Bunu zindanda filizlenen "Şûle yıldızı" adlı bir çiçek olarak kabul etmek, eksikliklerine ve varsa hatalarına bu şartla yaklaşmak daha doğru olacaktır.

Yeni Demokrasi

Kompradorların ve toprak ağalarının görüşüne göre: "Kürtlerin Orta Asya'dan göçmüş Türani bir kavimdir", "Dağlı Türklerdir", "Kürt dili diye bir dil yoktur", "Kürt dili kabul edilen dilde 3080 Türkçe, 2000 Arapça, 1300'ü yeni Farsça, 1240'ı eski Farsça, 370'i Pehlevi, 220'si Ermeni, 100 Keldani ve ancak 30 kelimelik Kürtçe kelime vardır."

"Kürtler Orta Asya'da iken GÜR adını taşıyanlardı, sonra "T" harfi de gelince GÜRT oldu ve değişerek KÜRT oldu..." vs. vs.

Böyle bir durumda, bir ulusun inkâr edilmesinin temelini, o ulusun tarihinin inkârı veya çarpıtılması olduğu görülmektedir. O halde, Kürt ulusunun varlığını kanıtlamak her şeyden önce ulusu ulus yapan etmenlerden birisi olan tarihini ortaya koymakla mümkün olabilir.

Biz de, böyle bir ulusun varlığını kanıtlamak için tarihini saptamaktan başlayalım. Buna geçmeden önce bir hususa değinelim. Partimizin programında, son yüzyılı kapsayan bir tarih mevcuttur. Kürdistan'ın genel tarihine ilişkin burada koyacağımız düşünceler bizim araştırmalarımızdır.

"Kürtler Arı ırkındandır. Hindu Avrupai bir dil konuşurlar." Kuzey batılı Avrupa'dan gelerek, bugünkü Van ve Urmiye (M.Ö. 2000 yıllarında) Zağros ve Cudi dağları eteklerinde konaklamışlardır.

Yerleşim bölgesinin özelliği itibarıyla bir kısım yazarlar "Hindu Avrupai ve İrani" olduklarını ileri sürmüşse de, kesin olarak ortaya çıkan, "Hindu Avrupai ve Arı ırkından" olduklarıdır.

Kürtler, Cudi ve Zağros dağları eteklerinde konaklamaya başladıkları sonra, burada tarım ve hayvancılık yaparak hayatlarını sürdürmüş,

çoğalmışlar ve Karduk (veya Konduk) adıyla anılmışlardır. Bu halk topluluğu köleci durumunu bu topraklar üzerinde yaşamıştır. Köleci Asur ve Akad devletleri bu toprakları istila ettikten sonra, Kürt halk topluluğu Asur ve Akad'ların köle deposu olmuşlardır.

"Kürtlerin kurduğu ilk köleci devlet MED adıyla bildiğimiz ve köleci Asur ve Akad hükümlerine son vererek, M.Ö. 600 yıllarında kurulmuştur. MED devleti, kısa zamanda imparatorluğa dönüşmüş, ancak imparatorluk ömrü de kısa sürmüştür. MED devlet ve imparatorluğu kurulduktan yaklaşık elli yıl sonra, Pers'lerin saldırıları ile yıkılmıştır. Kürtler bu tarihten sonra yeni bir devlet kurmamışlar, dağılık köleci beylikler halinde yaşamışlardır. Fakat gerek köleci Pers devletine karşı genel mücadele ve gerekse, köleci beyliklerde kölelerin köle sahiplerine karşı mücadelesi hiç durmamıştır. Demirci KAWA'nın, köleci Dehak'a isyan ederek onun öldürülmesi, adeta, zulme, köleciliğe isyanın sembolü olarak bütün kölelerin mal olmuş, KAWA'nın Dehak'ı öldürdüğü gün, bayram günü olarak kabul edilmiştir. Newroz gününün, asırlara rağmen hâlâ yaşıyor olması, köleci dönemindeki mücadelenin köklülüğü hakkında da bir fikir vermektedir.

Kürtler M.Ö. Zerdüş dinini kabul etmişlerdir. Ancak bundan bir süre sonra, Kudüs'te doğup, çevreye hızla yayılan Hıristiyanlıkla yüz yüze gelmişler, çok az bir kesimi Zerdüştü terk ederek Hıristiyan olmuşlardır. Ancak Kürt halkı topluluğu dinî bakımdan en büyük depremi, İslâmiyet'ten sonra yaşamıştır.

İslâmiyet'in doğuşu ile birlikte, Arap yayılmacılığı gelip Fars'a, Kürdistan'a dayanmış, 7. yy'da Kürdistan ve Fars Arapların istila-

sına uğramıştır (646). Ancak, Kürdistan'da direniş sürmüş ve diğer halk topluluklarından Arap istilasına karşı koyması ile genişleyerek (656-661) beş yıl sürmüştür. Hz. Ali'nin halifeligi dönemindeki bu istila hareketi direnişe nazaran yerleştirilmiştir. Bu tarihlerde Arapların istilaları ile, tüm Ortadoğu'ya yayılan İslâmiyet, Kürt halk topluluğuna da zorla kabul ettirilmiştir. Bu sırada çok az bir kesimi, eski dinleri olan Zerdüşt'ü terketmemişler. (Bunlar günümüzde "yezidi" adıyla anılanlardır.)

İslâmiyet'ten sonra (M.S. 7. yy'da) Kürdistan'da feodal toplum yaşanmaya başlanmıştır. Kürt halk topluluğu bu dönemde de beylikler halinde yaşamış. Arap kültüründen fazlaca etkilenmelerine karşılık, ekonomik olarak sömürgeleştirilememiş, ancak Araplar, askerî güçlerine dayanarak Kürdistan'ı siyasal bakımdan ilhak etmiştir.

Bu dönemde Arap istilasının, Kürdistan'ın bütün köşe bucağına ulaşmış ise de, istiladan, yaklaşık 300 yıl sonra Diyarbakır çevresi, Van Gölü'nün kuzeydoğu taraflarına kadar olan bölgede, Mervani beyliğinin devletleştiğini ve Urfa ve Suriye'nin bir kısmını da ele geçirmek genişlediğini görüyoruz. Bu tarihten sonra, Kürdistan'da, bir bölümünde feodal Arap sömürgeciliği diğer bir bölümünde ise Mervani devleti hüküm sürmüştür (990-1096).

Gerek Mervani devleti, gerekse bölgedeki feodal Arap sömürgeciliği Türklerin doğudan gelerek, Kürdistan'ı istila etmesiyle son bulmuştur (1071). Ancak şu hususu belirtmek gerekir ki, kuzey batı Kürdistan'da Selçuklu egemenliği hüküm sürerken, Kürdistan'ın bir bölümünde de (Güney-doğu) Eyyubi devleti vardır. Kürtlerin bu devletin yapısı içinde, önemli görevlere getirildiğini biliyoruz. Tarihte, Filistin ve Kudüs'ü fetheden komutan olarak geçen komutan Selahattin Eyyubi, bunlardan bir tanesidir. Selçuklu devleti yıkıldıktan sonra Kürt halk topluluğu beylikler halinde yaşamıştır. Ta ki, Çaldıran'a kadar.

Bu noktada şunu belirlememiz gerekir. Kürdistan yüzölçümü baki-

mından geniş bir ülkedir. Tarih'te sürekli istilalara maruz kalmış, çeşitli devletler Kürdistan'da yüzyıllar süren istilalar gerçekleştirmişlerdir. Öyle dönemler olmuştur ki, bir bölgede bir devlet başka bir bölgede bir başka devlet, istilalarını sürdürmüşler. Hatta bazı dönemlerde, birçok devletin istilasından dolayı, bağımsız beyliklerde olabilmıştır. (Mesela Mervani devleti böyle bir beyliğe devletleşmesidir.) Bu bakımdan Kürdistan'ın tarihi çok ayrıntılı bir araştırmayı gerektirmektedir. Günümüzde, sınıf mücadelesi açısından bu eksik ile bir engel teşkil etmese de, tarihi inkâr ve reddedilen bir ulusun tarihini açığa çıkarmak, bazı yanlışları aydınlatmak önem kazanmaktadır. Bu köklü görevi partimizin yerine getireceğine, önceden başlatmış olduğu çabaların aydınlatıcı bir sonuca ulaştıracağına inanıyoruz.

Osmanlı İmparatorluğu kurulduktan sonra genel olarak dört bir yandan istilalara başlanmış, Kürdistan da bundan çok geçmeden nasibini almıştır. Kürdistan'ı istila etmeyi kafasına koyan Osmanlı Sultanı, İran seferine, Kürdistan'ı istila ederek başlamıştır.

Çaldıran savaşında (1514) görünen sebep, İran ve Osmanlı devletlerinin hilafı ise de gerçek sebep her iki devletin de Kürdistan'ı istila etmesidir. Onbinlerce kayıba rağmen ne Osmanlılar, ne de İran devleti, kesin siyasi bir sonuç alamamıştır. Ancak savaş sonrasında, tarihe "hain" namıyla geçen İdris-i Bitlis adındaki Kürt beyi, Sultan Selim'e uşaklığı kabul ederek, onunla bir anlaşma yapmıştır. 5 maddeden ibaret bu anlaşma Osmanlı kanunnamesine yerleştirilmiştir. Bu anlaşmaya göre: "Artık Kürtler kendi iç işlerinde serbest, kendi beylerine bağlı olarak yönetilecek, dışta ise Osmanlı devletine bağlı olacaktır. Bundan sonra yönetim babadan oğula geçecek ve emirlik şeklinde olacak, savaşlarda gerek Osmanlılar ve gerekse de Kürtler birbirlerine yardımcı olacaklardır. Kısacası (1514'ten sonra) Kürdistan özerk beylikler şeklinde yönetilmeye başlandı." (M.Emin Zeki, Kürtler)

Bu sözkonusu anlaşmanın Sultan

Selim'den sonra oğlu "Sultan Süleyman tarafından kanunnameden çıkarılmıştır" her ne kadar anlaşma, kanunnameden çıkarılmış ise de özerk beylikler (1638) Kasr-ı Şirin anlaşmasından sonra da sürerek, 20. yy'ın başlarına kadar gelmiştir.

Kürdistan'ın Yavuz'dan beri kazandığı statü, esasta bir değişikliğe uğramadan, 1639'a kadar süregelmiş. Ancak, İran'ın Kasr-ı Şirin kentinde yapılan bir anlaşma ile, İran ve Osmanlı devletleri Kürdistan'ı paylaşmışlardır. Kürdistan'ın ilk ve en önemli bölüşümü bu olmuştur. Özerk beylikler bölünmeye rağmen varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bazı tarihi kaynaklardan edindiğimiz bilgiye göre "Osmanlılar 1689 Viyana bozgununa kadar Kürtlerin iç işlerine girememiş ve karışmamıştır." (Bazil Nikit'in, Kürtlerin Kökeni) Merkiri, Merkavur, Revanduz, Botan-Bediknan ve Loristan bu özerk beyliklerden birkaç tanesidir.

Fakat beyliklerin özerkliğine rağmen bağımsızlık mücadelesi, halk hareketleri, hiç durmadı. 1638 sonrası bu mücadelelerden birkaç tanesini kısaca belirtelim.

(1797) Şeyh İsmail Baba'nın ölmesi ile beyliğin başına geçen oğlu, beyliği 1825 yıllarına kadar devam ettirmiş, bu yıllarda hem Osmanlı devletine hem de İran devletine karşı mücadele etmiş. Bu mücadelede önemli başarılar kazanmış, beyliği nispeten genişletmeyi de başarmıştır. Bu mücadele yıllarca devam ettikten sonra, Osmanlılarca şanlılarına laik bir şekil bastırılmıştır.

1835'lerde Bedirhan Bey önderliğinde gelişen mücadelede 3-4 yıl devam etmiştir. Bedirhan Bey'in önderliğindeki bu hareket, sadece beyliği korumayı değil, aynı zamanda Kürdistan'ın kurtarılmasını amaçlıyordu. Sonradan bu hareketin de kanlı bir şekilde bastırıldığını biliyoruz.

1865'lerde gelişen Şeyh Ubeydullah önderliğindeki harekette Kürdistan tarihinde önemli yere sahip hareketlerden bir tanesidir. Şeyh Ubeydullah, temelde, bütün Kürdistan'ın kurtarılmasını amaçladığı halde, diğerlerinden farklı bir politika gütmüştür. Şöyle ki, Şeyh Ubeydullah önce İran yönetimine

karşı savaşmayı esas olarak, Osmanlılarla geçici uzlaşma, bilahare, sonradan da Osmanlılarla savaşma yolunu tutmuştur. Şeyh Ubeydullah, feodal sömürgeci Osmanlı İmparatorluğu ile İran'a karşı ikisiyle birden savaşmanın güçlülüğünü hesaplamış, böyle bir yol izlemeye kendisini mecbur hissetmiş olacaktı... Ancak hesabı tutmadı. Her iki istilacı devlet, bu politikayı sezinlediler. Bu ortak mirası elde tutmak için birlikte saldırarak hareketi ezdiler. 3-4 yıllık mazisine rağmen, hayli mesafe katedildiği halde bir yere varılamadı.

Daha önce de çeşitli kereler belirttiğimiz gibi, bunlardan başka, daha birçok bağımsızlıkçı hareket gelişmiş, ancak,

a) Kürt halk topluluğunun, birbirine düşman beylikler halinde oluşu ve bir türlü halk topluluğunun beyliğini sağlayamaması,

b) Sömürgeci devletlerin, halk topluluğunu bölmek için sürekli çaba sarfederek, her dönemde belli bir kesim uşaklaştırmayı başarmış olması,

c) Önderlik eden güçlerin yanlış politikası ve

d) Kürdistan'ın kurtarılması önünde bir değil, her zaman birçok devletin bulunması ve bu devletlerin birlikte veya ayrı ayrı önderliklerin farklı amaçla Kürt halkına yaptıkları saldırılar sonucu mücadele başarıya ulaşamamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu işgal ettiği topraklara, ülkelerde yönetimi "bey ve hakimlerine bırakarak, oradaki (yerli hükümet ve beyler) yöneticiler vasıtasıyla vergi almakla yetinirlerdi." Tarihe yasaları böyle geçer. Ancak bazı yerlerde (mesela Mısır'a, Arnavutluk vb.) vali atadıkları da olmuştur. Bu valiler, bölgelerinde vergi toplamışlar, bu vergilerin bir kısmını devlete göndermişler, bir kısmı ile ordu beslemişler ve valilik giderlerine harcamışlardır. Ancak Osmanlı devleti, Kürt beyliklerinin özerk yapılarını esas olarak kuramamış, ancak beyliklerden bağımlılık vergisi almıştır. Vergiler bilindiği üzere halktan toplama şeklinde değil, toptan bey'nden alınması şeklinde toplanırdı.

Özellikle halifeliğin Osmanlılara geçmesinden sonra Osmanlılar Kürtleri dinî temelde de etkilemek yoluna gitmişler ve bütün Müslümanların dinî reisi olan gelenek, halifeye geleneksel bağlılığı hep, siyasi bağımlılık aracı olarak kullanmışlardır. Osmanlı Sultanları Kürtleri özellikle bu temelde etkileyerek Müslüman olmayan devletlere karşı savaşlarda kullanmak istemiştir. Ancak Kürt beylikleri genellikle bağımsız hareket ederek ordular ile savaşlara iştirak etmemişlerdir. Tarihi kaynaklarda "Kürtlerin onbinlerce başı bozuk orduları" olduğu belirtilmektedir.

1800'lerden sonra, Kürdistan'da olsun, Osmanlılar'da olsun, feodal toplum düzeninde, ekonomideki denetim 1835-40'lardan sonra İngiliz

ve Fransız kapitalistlerinin eline geçmiştir, Taa 20. yy'ın başlarına kadar; Osmanlı devleti ekonomisinde denetimi ve pazarı elinde bulunduran, Rum ve Ermeni burjuvazisiydi. "Osmanlılar (Türkler) devlet içerisinde sadece dinî olarak üstünlüklerini sürdürüp, silah kullanma, askerlik yapıyorlardı. Ekonomik olarak çökmüş durumdaydılar." Öyle ki, bu dönemde yabancı kapitalistler boğazına kadar borca batırdıkları Osmanlı devleti, borçları ödeyemeyince, "sanki devlet içinde devlet" olan "Umumi Borçlar" teşkilatını (Duyun-u Umumiye) kurdular. Bu teşkilat, devletin vergilerine el koyarak, alacakları tahsil etmeye çalışıyordu (1881).

Devamı Gelecek Sayıda

Ezilen dünya proletaryasının kurtuluşu, özgürlüğü, bağımsızlığı doğrultusunda can bedeli yürüttükleri onurlu mücadelelerle dağda, köyde, şehirde, kahpe tuzaklarda, hayasızca uygulanan işkencelerde, tutumlarıyla meydanlarda, işgalleriyle fabrikalarda, okullarda, barikatlarda, toprağa düşen tüm dünya ve Türkiye'deki devrim şehitlerini,

Halk Kahramanlarını Anıyoruz!

Yeni Demokrasi

Açıklama:

Aşağıdaki yazı, ünlü Mısır gazetecisi, Nasırcı Hasaneyn Heykel'in, İran'da bir salonda Molla Mustafa Barzani ile yaptığı söyleşidir. Beyrut'ta yayınlanan El Envar gazetesinin Eylül 1975 tarihli sayısında, "Kürdistan'ın İhtiyar Kartalı ile Konuşma" başlığı altında yayınlanmıştır.

Barzani'yi ve onun bugünkü izleyicilerini daha iyi tanıma açısından yayınıyoruz. Malum ya, birçok aydınımız hâlâ Barzani'yle Türkes'i aynı kaba koyuyor.

KÜRDİSTAN'IN İHTİYAR KARTALI İLE KONUŞMA

HEYKEL:

Senden Kürt ihtilâlinin bilmece-sini öğrenmek istiyorum. Biz Arap yurtseverlerinin çoğu, senin ihtilâlini anlamıştık ve Kürt halkının meşru ulusal haklarının, Irak yurdu çerçevesinde garanti altına alınması için sana en büyük desteği sağlamıştık. Son yıllarda durum bizim için karışıklık göstermeye başlayınca kadar tutumumuz buydu. Irak hükümeti sana, Kürt halkının meşru ulusal haklarının Irak yurdu çerçevesi içinde garanti edilmesi için yeterli olduğuna inandığımız birtakım projeler sundu ve önerilerde bulundu. En azından bu projelerin, Kuzey Irak'ta barışın yeniden kurulması için esas olabileceğine inandık. Fakat sen bütün bunları reddettin ve savaşı sürdürdün...

Olup biten son olayları nasıl yorumladığını söyler misin bana? Cezayir'de İran Şahı ile Irak Devrim Konseyi Başkan Yardımcısı Saddam Hüseyin arasında anlaşmaya varılmasından sonra, İran, Kürt ihtilâlini desteklemekten vazgeçti. Bir de baktık ki sen de teslim oluyorsun. Bunun anlamı nedir? Bu, senin içerden değil, dışardan destek aldığın anlamına gelmiyor mu?

Hatırlıyorum, Şah ile Saddam Hüseyin arasında Cezayir toplantısından birkaç gün önce sen yardımcılarının birini Başkan Enver Sedat'la görüşmesi için Kahire'ye göndermiştin. Yine hatırlıyorum, senin bu

temsilcinle Kahire'de ben de görüşmüştüm. Ve hatırlıyorum, Şah ile Saddam Hüseyin arasında bir toplantı yapıldığına ve aralarında bir anlaşma yapılmasının mümkün olduğuna dikkatini çekmiştim. Ve yine hatırlıyorum, kendisi bana, 'Şah ile Saddam arasında yapılacak anlaşma ne olursa olsun, biz direnişimizi sürdüreceğiz, yıllar yılı sürdüreceğiz ve asla teslim olmayacağız' demişti. Buna rağmen, Şah ile Saddam arasında varılan anlaşmadan birkaç gün sonra sen teslim olduğunı açıkladın. Yanlış anlaşılmasın diye şunu söyleyeyim ki, Kuzey Irak'ta barışın yeniden kurulmuş olmasından ben mutluluk duyuyorum. Fakat anlayamadığım ve anlamak istediğim, Kürt ihtilâlinin gerçek durumudur ve senin bu ihtilâle yaptığın liderliktir. Neler oldu ve nasıl oldu?"

BARZANI:

"Şunu söyleyeyim ki, Kürt ihtilâli sona ermemiştir, sadece şimdilik durmuştur. Benim şahsen rolüm bitmiştir, fakat Kürt halkı duruyor. Ve Kürt halkı içinden, direnişini örgütleyecek yeni liderler, liderlikler çıkacaktır. Benim rolüm şahsen bitmiştir. Fakat Kürt halkının varlığının sona ermesi mümkün değildir."

.....

"Ben teslim olmadım, ihtilâli şimdilik sona erdirmeyi tercih ettim. Irak'la olan sınırlar kapatıldıktan sonra da ihtilâli sürdürebilirdim. Fa-



Molla Mustafa Barzani

kat Kürt halkının ve Irak halkının kanını dökülmekten korumayı tercih ettim. Kan dökmemeyi tercih ettim. Ayrıca kendi rolümü sona erdirmeyi tercih ettim. Fakat bu, Kürt ihtilâlinin sonu değildir. İran bizi destekliyordu. Bunu inkâr etmiyorum. İran'dan başka da bizi destekleyenler vardı. Onu da inkâr etmiyorum. Fakat Kürt ihtilâlinin sürdü-

rülmesinin en ağır yükünü, verdiği vergilerle Kürt halkı kendisi omuzunda taşıyordu.”

HEYKEL:

“İran’dan başka da sizi destekleyenlerin olduğunu söyledin ama kimler olduğunu açıklamadın,” dedim.



BARZANİ:

“Özgürlük dostları” diye karşılık verdi; “dünya özgürlükçülerin dostlarından boşalmış değildir. Fakat ben bugün kimseyi güç durumda bırakmak istemiyorum.”

Barzani şöyle devam etti:

“Ben, Arap ulusuna ihanet etmem. Araplarla Kürtler kardeşdir. Sonra ben özgürlüğün ne anlama geldiğini bilirim. Sen, benim hayat hikâyemi bilir misin?”

Sonra şöyle sürdürdü sözlerini:

“Ben hayata gözlerimi açtığım zaman kendimi esir buldum. Hatırlıyorum, bütün ailem o zaman Irak’ı yöneten Türkler’in elinde esirdi. Ben de esirdim. Ve o zaman üç yaşındaydım. Genç yaşına erişince kaçtım ve Kürt hareketi ile uğraşmaya başladım. Daha sonra, yanımda aşiretimden 500 kişi ile birlikte İran’a sığın-

dım. Kuzey İran’da Cafer Peşvari hareketi başladı ve ben Peşvari ile güçbirliği yaptım. Sonra, Cafer Peşvari’nin kurduğu Azerbeycan Cumhuriyeti yıkıldı. Bunun üzerine Sovyetler Birliği’ne sığındım. Orada uzun yıllar halkımın ve yurdumun özlemi içinde mülteci hayatı yaşadım. Nuri Sait kellemi istiyordu.

.....

dime sordum, “ne zamana kadar böyle gidecek bu?” diye. Ve kendi kendime, “halkı bu azaptan kurtar, rahata kavuştur, kanlarını dökül-mekten koru ve Irak’ın dışına çık,” dedim.

Molla Mustafa Barzani sustu ve derin bir sessizliğe daldı. Söylediklerinde, elindeki avucundaki herşeyi kaybetmiş gibi bir hali vardı. Artık ısrar etmekte bir yarar yoktu.

Tahran’da kaldığım İnterncontinental Oteli’ne döndüm ve orada, Barzani ile yaptığım konuşma üzerine bazı notlar yazdım hatıra defterime. O gün hatıra defterime yazdığım notlar şunlar:

1- Adam söylediklerine hiç kuşkusuz inanarak konuşuyor. Aslında kendi değer ölçülerine teslim olmuş ve o ölçülerle bir ateşkes yapmıştır. Şimdi ise sonunu bekliyor. Yarar umacağı ya da başkasının yarar umabileceği bir rolünün kalmış olabileceğini sanmıyorum.

2- Hayatının ortaya koyduğu deneyim, değişik açılardan incelenmeye değer. Ve bu deneyimden birtakım dersler ve ibretler çıkarmak da mümkün. Bir dönemde bazı sonuçlar gerçekleştirmesini sağlayan bir mantıkla davranmış olan bir adamın deneyimi. Oysa zaman değişmiş ve kendisi bu değişimin farkında olmamış. Bu yüzden de birdenbire şartların gerisinde kalmış ve olaylar birdenbire kendisini aşmış.

.....

3. Irak’ın bugünkü yönetimine dost olan herkes ona (Irak’a, Ç.N.) içtenlikle şu öğüdünü vermelidir:

Mustafa Barzani ile ilgili perde kapandı, fakat Kürt halkı mevcuttur. Ve bu halkın Irak yurdu çerçevesi içinde meşru ulusal hakları vardır. Senin bu halka, onun silâhlı ihtilâli sırasında yaptığın vaatlerin uygulanması ve hatta mümkün olduğu zaman, fazlasıyla uygulanması gereklidir. Bu, o halkın hakkıdır. Ve bu ayrıca da zorunludur. Çünkü Irak’ın Arap savaşına katılabilmesi için, iç savaşın Irak’a bir daha geri dönmemesi gerekir. □

Malatya'dan Mektup

Cezaevlerinin sorunları çözüm bekliyor!

Bir süre önce ülkedeki cezaevlerinin hemen hemen bütününde meydana gelen açlık grevleri, ölüm oruçları vb. eylemliliklerle cezaevleri, kamuoyunun gündemini işgal etti. Cezaevlerinin gerçek yüzü insanca olmayan koşulları gün ışığına çıkardı. Birçok kurum, kuruluş ve basın organları cezaevlerinde varolan sorunların ne olduğuna ve nereden kaynaklandığını ortaya koymaya çalıştı.

Bugün gelinen aşamada bazı değişimler olmasına, bazı sorunlara çözümler getirilmesine ve birçok sorunda biçim değiştirerek varlığını sürdürmesine karşın, sorunlar kaynaklık eden temel durum bu temel durumun yarattığı ana sorunlar devam ediyor ve genel bir ifade ile belirtilmesi gerekirse; cezaevlerinin her yönden karşı karşıya olduğu yıpratıcı sorunlar çözüm bekliyor.

Biz kendi yaşadığımız ve yaşıyor olduğumuz gerçeklerden hareketle sorunu bir de bu ağır koşullarda yıllarca yaşamış ve yaşayacak olanlar açısından doğrudan kendilerini ilgilendiren insanları, yani bizler açısından ortaya koymaya, kaynaklarını belirlemeye ve yönelmesi gereken çözümlerin neler olması gerektiğine işaret etmeye çalışmak istiyoruz.

“Olağanüstü dönemin” olağanüstü genelgeleriyle yaratılan cezaevlerinin bir insan için hiçbir yönden kabullenilemez fiziksel, zihinsel ve psikolojik bakımlardan aşırı derecede erozyona uğratmaya yönelik her türlü insani değerlerin yok sayıldığı ve ayaklar altına alınmaya çalışıldı-

ğı koşullarını gördük, yaşadık. Bunların ne olduğunu artık herkesçe biliniyor. Özetlemeye çalışırsak; işkence, katliam, baskı yoğun psikolojik saldırı, zor yoluyla “eğitim”, kişiliğini boşaltma çabaları, siyasi inanç ve kimliğinden soyutlayarak atomize edilmiş bireyler halinde toplum sorunlarına karşı ilgisiz sıradan insanlar konumuna düşürme politikaları günün 24 saati huzursuz etme, her olayın işkence ve hücre cezası için neden oluşturduğu bir ortam, hastalıkları, yetersiz bakım ve çoğu kez de tedavi olanağının bir baskı unsuru olarak kullanılması, aşağılama, açlık, dergi, kitap vb. yayınların ve çoğu kez de günlük gazetelerin dahi verilmemesi ve böylece dış dünya ile ilişkilerin kopartılmaya çalışılması, haberleşmenin engellenmesi ve çoğu kez de tamamen irakânsız hale getirilmesi. Bu liste, somut olaylar, örnekleri ile birlikte çok daha genişletilebilir. Ne var ki bunların çoğu artık bilinir durumda.

Tüm bu uygulamalar bu koşulları yaşayanlara şu iki seçenek dışında başka bir yol bırakmadı. Ya, bu insanca olmayan uygulamaları, onursuz ve kişiliksiz yaşamı kabullenenecek sessiz, her şeye boyun eğen ve en doğal insani haklarını dahi gözetmeyen bireyler haline gelecekler; ya da, böyle bir yaşamı reddederek, onurunu ve kimliğini korumaya çalışacaksınız. Elbette bu ikinci yol çetin, uzun süreli bir mücadeleyi ve olağanüstü zorlukları gerektirir. Ancak şu bir gerçek ki, bu türden uygulamalarla kişiliksizleştirile-

leceği ve teslim alınabileceği hayallerinin gerçek dışılığı, ölümler ve sakat kalmalar pahasına yükseltilen bir direnme çizgisiyle gösterildi, insanlık onuru her şeyin üzerinde tutuldu, korundu ve geliştirildi.

İşte geçtiğimiz dönemde hızla yaygınlaşan ve sıçramalı bir gelişme gösteren cezaevi eylemlilikleri yıllarca sürdürülen bu uygulamalara karşı, o ana kadar denenen bütün yöntemler ve yapılan girişimlerin hiçbir sonuç vermemesi üzerine ortaya çıkan tepkinin sorunları duyurmanın, onlara sahip çıkmanın ve çözümlerini istemenin, yılların birikimine dayanan yoğun bir ifadesidir. Bu noktaya varmadan, birçok cezaevinde olduğu gibi Malatya E-Tipi cezaevinde de sorunlar idarecilere, savcılıklara, Adalet Bakanlığı'na çeşitli yollarla aktarıldı, çözümleri istendi. Dilekçeler yazıldı, protesto eylemleri düzenlendi. 1984 Haziran ve Aralık aylarında iki açlık grevi yapıldı. Daha sonra yine defalarca sorunlar aktarıldı, protesto ve uyarı eylemleri düzenlendi. 1986 2 Kasım'ında dört gün süren bir açlık grevi yapıldı. Ancak yine, tüm bu girişimlerin sonuç vermemesi üzerine 1987 14 Temmuz'da yeniden süresiz açlık grevi yapıldı ve bu açlık grevine 14 gün sonra sorunlara çözüm getirileceği taahhütü üzerine son verildi. İşte bu son açlık grevi eylemliliklerin cezaevleri genelinde hızla yaygınlaştığı aşamaya denk gelen açlık grevidir. Bu dönemde bizlere nasıl yaklaşıldığı ve sorunlara nasıl bakıldığı en yetkili ağızlardan gazete ve dergi sütunlarına ibret verici birer belge olarak dökülmüştür. Sanki cezaevlerinde ölümler, sakat kalmalar, işkenceler, baskılar ve insan onurunu hiçe sayan uygulamalar olmamış ve hiçbir sorun yokmuş gibi neredeyse bu eylemlerin keyif için yapıldığı söyleniyordu. Aynı dönemde mevcut tüzükte değişikliğe gidileceği yönünde bir yaklaşım olmuş, ancak bu da sorunları çözmek yönünde değil, aksine sorunları sürdürmeye daha kesin yasal dayanaklar sunmaya yönelik olmuştur. Tek-tip elbise (ki bu insanlık onurunu aşağılamanın, tek-tip insan yaratmanın ve mahkûmlar

üzerinde bir baskı oluşturmanın aracı olarak kullanılmamıştır) tüzük maddesi haline getirilmiş ve tutuklulara da zorunlu olmuştur. Bu konuda da tüm çabamıza ve çeşitli biçimlerde bu istemi dile getirmemize karşın bir sonuç alamayınca 2 Kasım 1987 tarihinde tek tip elbiseleri bir daha giymeme kararı aldık ve bunu uygulamaya soktuk.

Görüldüğü gibi sorunların temel kaynağı insan onurunu yok farz eden uygulamalara yönelmesi ve bunların kabulünün sağlanması için, her türden yöntemin mübah sayıldığı bir dayatmaya başvurulmasıdır. (Bu durum bugün de 1981 yılında çıkarılan ve cezaevlerine gönderilen genelgeyle cezaevlerinin yönetilmek istenmesinde somutlaşıyor.) Ortaya konulan eylemliliklerin sorumlusu ise, bu dayatmayı yapanlar, insanca olmayan bir yaşamı bize kabul ettirmeye zorlayanlar, her tür girişim ve başvuruya ilgisiz kalarak kulak tıkayanlardır. Ve yine hemen anlaşılacağı gibi varolan sorunlar insan unsurunu temel alan yeni düzenlemelere gidilmesiyle çözümlenebilir.

Bugün cezaevlerinde yıllardır yaşanagelen sorunların bir bölümüne, içinde bulunduğumuz cezaevinde çözümler getirilmiştir. Fiziki baskı durdurulmuş, psikolojik baskı sınırlandırılmış, beslenme olanakları ve kitap-dergi gibi yayınların takip edilmesi olanakları genişletilmiş, havalandırma saatleri yeterli hale getirilmiştir. Ancak bu gelişmeler nispidir ve varolan temel sorunların ortaya koyduğu zorlukların bir bölümüdür. Yine birçok cezaevinde fiziki ve yoğun psikolojik baskılar görülmekte, açlık ve yetersiz beslenme işe bedellerinin komik düzeyine (günde 375 lira) bağlı olarak önemli bir sorun olarak karşımızda durmakta, kimi cezaevlerinde, daha iyi koşullar varken, diğerlerinde çok daha geri koşullar bulunmaktadır. Bu da gösteriyor ki, sorun temelde tüzük ve yönetmelik sorunudur. Bazı cezaevlerindeki yöneticilerin daha iyi niyetli olması, belki kısa vadede o cezaevi bazı olanakları diğerlerine göre nispeten daha iyi koşullar yaratabilir. Ancak bu durum kalıcı bir özellik taşımaz, cezaevlerin-

deki temel sorunların ortadan kaldırılmasında bir daha uygulamaya sokulmasında bir güvence teşkil etmez, zira mevcut durumda isterlerse cezaevlerini her yönüyle yaşanamaz hale getirmeyi (cezaevleri yöneticileri açısından) mümkün kılacak yasal dayanaklar vardır. Yapılması gereken, insan onurunu hiçe sayan yöneticilerin iyi ya da kötü olmalarına bağlı olarak kişisel yorum ve tercihlerle birbirinden çok farklı uygulamalara geçme olanağını veren tüzük ve yönetmeliklerin, insan onurunu esas alan, sorunu iyi-kötü yönetici sorunu olmaktan çıkarıp kişisel yorum ve tercihlerle cezaevlerinin yönetilmesi olanaklarını kapayan yeni tüzük ve yönetmeliklerin, ilgili kurum, kuruluş ve kişilerin görüşleri alınarak ve kamuoyunda tartışılarak hazırlanmasıdır.

Bugüne kadar tüm çaba ve girişimlere karşın, bu yönde olumlu bir adım atılması bir yana son düzenlemeler ile tek tip elbise bir tüzük sorunu haline getirilmiş, en basit ve doğal tepkiler bile "disiplin cezası gerektirecek" olaylar içine alınmıştır. Sorunlar, gerçek kaynakları görülerek çözümlenmesi gerekirken, sorunları dile getirmeyi cezalandırmak "çözüm" olarak sunulmuştur.

Ancak bilinmelidir ki, cezaevlerinde gelişen eylemliliklerin nedeni

tüzükte "bu sorunları dile getirme yolları olan şu şu şu hareketler disiplini bozucu mahiyettedir ve ceza gerektirir" hükmünün yokluğu değil, insanca olmayan bir yaşamı kabule zorlayan uygulamaların varlığıdır. Bu anlamda, bu nedenler ortadan kaldırılmadığı sürece benzer eylemliliklerin son bulması mümkün olamaz.

Kısacası cezaevleri yüklü sorunlara sahiptir ve bu sorunlar hâlâ çözüm beklemektedir.

Bu sorunların sağlıklı ve kalıcı çözümlü için ise sivas maddelerden ceza alanlar siyasi hükümlü statüsü içinde değerlendirilmelidir.

Tek-tip elbise kaldırılmalıdır.

Cezaevlerindeki yaşam koşulları düzeltilmelidir.

Mevcut tüzük ve yönetmelikler insan unsurunu temel alan, konuyla ilgili kurum, kuruluş ve kişilerin görüşlerini değerlendirip kamuoyunda tartışılarak hazırlanan yeni tüzük ve yönetmeliklerle değiştirilmelidir.

Arkadaşları adına

Atilla Azrak,

Hayrettin Küçük

Mehmet Poyraz

Malatya E Tipi Cezaevi

Konser'li Protesto

Ankara'ya konser vermeye ve tutuklu bulunan solistleri Efsan Şeşen'in uğradığı haksız uygulamaları protesto için topladıkları imzaları TBMM Başkanlığı'na (12-1-1988) vermeye gelen Grup Yorum Sıhhiye Apdi İpekçi Parkı'nda konser verdi. Konsere SHP Ankara milletvekilleri Arif Sağ ve Rıza Yılmaz, Erzincan milletvekili Mustafa Kul ve İstanbul milletvekili M.Ali Eren de katıldılar. Ayrıca yayıncı M.İlhan Erdost ve şair Ahmet Telli de dinleyiciler arasındaydı.

Basına dağıttıkları yazılı açıklama

Türkiye'de "uzunca bir süredir uygulanan 'standart insan' giderek standart bir toplum yaratma ve depolitizasyon politikaları"nın her alanda devam ettiğini, bu uygulamaları reddedenlerin her türlü baskıya maruz kaldıklarını belirtiyor.

Grup Yorum olarak özelde solistleri Efsan Şeşen'in, genelde ise cezaevlerindeki haksız uygulamaları protesto için böyle bir kampanya düzenlediklerini açıkladılar. Çokça polis ve öğrencinin dinlediği konserden sonra TBMM'ye giderek genel evrak dilekçelerini verdiler.

“Doğramacı Tekeller Kadar Çirkin Bir Adamdır”

ODTÜ Öğrenci Derneği tarafından düzenlenen YÖK konulu panel 9 Ocak'ta Ankara'da yapıldı. Ayşe Tatar'ın yönettiği panele konuşmacı olarak Doç. Dr. Metin Gündal, Tahir Hatipoğlu ve Doç. Yalçın Küçük katıldılar.

Metin Gündal; üniversitelerin diploma makinesi haline getirildiğini, 12 Eylül'den sonra çağdışı ideolojileri savunmayan herkesin tasfiye edildiğini ve yeni yöneticilerin getirildiğini, bu yöneticilerin ise belli bir ideolojinin sempatanları olduğunu, ilerici öğretim üyelerinin güvenlik soruşturmaları ve 1402 sayılı Sıkıyönetim kanunuyla görevden alındıklarını, bu çalışmaların kendi ideolojilerine uygun kafalar yaratmak olduğunu vurguladı. Tahir Hatipoğlu ise: “Doğramacı, yalancılığı ile ünlü bir zatır” diye başladığı konuşmasında, öğretim üyelerinin sayısının az, niteliğinin ise düşüklüğünü, bu koşullarda öğrencilerden başarının beklenemeyeceğini, atılmaların suçunun sistemde olduğunu, vakıflar yolu ile üniversitelere sermayenin direk girdiğini ve Doğramacı'nın Hacettepe Vakıflarını “Hacettepe Holding”e çevirdiğini, YÖK sisteminin para üzerine kurulduğunu ve çeşitli yollarca ünvan dağıtıldığını anlattı. “Doğramacı'ya daha nazik davranalım” uyarısında bulunan Yalçın Küçük, “Doğramacı, tekeller kadar çirkin bir adamdır” diye başlayan konuşmasında, herkesin doğduğu dille eğitim yapmasını, bugün en önemli kaybın öğrenme sevgimizi kaybetmek olduğunu belirtti.

Panelin sonunda iki türkü ile paneli renklendiren Grup Yorum, aynı gün yapılmaması planlanan konserine Ankara Valiliği tarafından izin verilmedi.

FİLİSTİN KURTULUŞ ÖRGÜTÜ TEMSİLCİLİĞİ'NE ANKARA

Emperyalizmin Orta-Doğu'daki kanlı maşası İsrail, işgal ettiği topraklarda Filistin halkı üzerinde yeni cinayetlere ve ırkçı baskılara girilmiş bulunuyor. Yıllardır Filistin halkı üzerinde sürdürdüğü katliamlara doymayan İsrail işgalci güçleri, Batı-Şeria ve Gazze'de yaşayan Filistin'lileri insanlık dışı koşullarda yaşamaya mahkum etme uğraşı içinde kamplarda yoksulluk ve sefalet içinde bulunan Filistinlilerin haklı mücadelesini ateşle ve dayak politikası ile sindirmeye çalışıyor.

Bu canice uygulama aynı zamanda tüm insanlığa ve dünya halklarına yöneliktir. Sabra ve Şatilla'da Burc-el-Barechi kampında kahramanlık destanları yazan Filistin halkı şimdiki kahramanca direnişini İsrail işgalci güçlerine karşı sürdürüyor. Hiçbir zorbalık ve zulüm Filistin halkının mücadelesini engelleyemeyecektir.

Çanakkale Cezaevi'ndeki siyasi tutuklular olarak Batı-Şeria ve Gazze'deki kamplarda işgalcilere karşı yiğitçe direnen Filistinlileri selamlıyor ve onların haklı mücadelesinin yanında olacağımızı bildiriyoruz.

Zafer Filistin Halkının Olacaktır.

İmzalar

Ad, Soyad	İmza	Ad, Soyad	İmza
39. Ergün Özalp		72. Mehmet Güneş	
40. Levent Kayak		73. Halil Demirelli	
41. Abdo Özkurt		74. M.S. + Ankara	
42. Remzi Demir		75. İsmet Öztürk	
43. Atıfettin Şahin		76. YANIK KEMAL GÖRMEZ	
44. Murat Kuseçeri		77. CENGİZ KEMAL ÖZALP	
45. Mustafa Bayo		78. Mustafa Öztürk	
46. Mehmet Zencir		79. İrfan Yalçın	
47. Nevzat BHAZAN		80. Abdullah Topcu	
48. Endercan Yıldız		81. Feriye Çelikkaya	
49. Selman Yıldız		82. Belir Yıldırım	
50. Mehmet Arslan		83. Hasan Avcı	
51. Ülke Dönmeçoğlu		84. Zahir Altay	
52. Mehmet Küçük		85. Murat Özel	
53. Mustafa Suskun		86. Ahmet Fındık	
54. Tahir Kocaman		87. Naki Gümüşçi	
55. Halil Aksit		88. M.S. Çayır	
56. Kemal Suner		89. Hüseyin Topcu	
57. Naim Akınobuz		90. Burhan Güllü	
58. Tahir Şaban		91. M. H. N. N. N. N. N.	
59. Tahir Uluç		92. Mustafa ADAK	
60. Ertan Güneş		93. Nerdet Ayman	
		94. Canil SERİK	
		100. Sırdi TALAN	

Sonuna kadar haklı bir mücadele yer altında, yer üstünde ve mahpusta da yankısını bulur.

Dünden Yarına Bir Umut Ve İki Ayrı Alpagut

Hüseyin ŞİMŞEK

Sokaktaki adam durdurulup sorulsa, yerini bilmediği, dahası adını ilk kez duyduğunu söyleyeceği illerimiz mutlaka vardır. Bunun yanında öyle köylerimiz, beldelerimiz ve dağlarımız var ki, sahne oldukları olaylarla ülke gündemine girmiş, hafızalarımızda yer edinmiştir. Beyler Deresi, Munzur ve Nurhak dağları, Vartinek, Kızıldere, Toroslar, Çeltik, İnekli...

Bir de Alpagut vardı. Şimdi de var. Hem bir değil iki Alpagut. İlki, ülkemiz işçi sınıfı mücadelesinde "dünden yarına bir umut" diye tarihe geçen Çorum'un Alpagut'u. '60'lı kuşak iyi bilir. Hatta Metrisliler de. Şu koşullar arasında düzenlenen bilgi yarışmalarında, bir çok kez sorulan Alpagut... Ülkemizde başka bir Alpagut olduğunu ise, çoğu insan geçen ay öğrendi. İlk Alpagut'tan sonra, öteki de tam ondokuz yıl sonra, gazete manşetlerine çıkarak, gündemimize giriverdi. Bu Bursa'nın bir köyü olan Alpagut'tu.

Tek ortaklıkları, adları değildi Alpagutların.

Her iki Alpagut da, maden ocaklarıyla gündemimize girdiler. 1969 Temmuz'unda Çorum-Alpagut'ta yaşananlar, gazete manşetlerinde "işçiler madene el koydu" biçiminde tanımlandı. Ve yıllar sonra, yine bir gazete manşeti: "Alpagut'ta maden sancısı." Bu Alpagut, başka Alpagut'tu. Bursa'nın bir madenci köyü. Bu kez madeni işgal eden, orda çalışan işçiler değil köylülerdi. Genç yaşlı, kadın erkek ve bir de kız çocuğu.

İyi bilinmesi, belenmesi ve unutulma-

ması gereken birer öyküleri var, her iki Alpagut'un da. Jandarma baskısı, Bey zoru, işten atılma, emeğin ücretsiz kullanımı, özgün direnişleri, zafer sevinçleri ve dramlarıyla.

Üretenin Yöneten Olduğu Günler

Çorum Özel İdaresi'nin elindeki Alpagut Linyit Ocakları'nda çalışan işçiler, talep ettikleri haklar kabul edilme-yip, ücretleri ödenmeyince, 1969 Temmuz'unda, maden ocağını işgal ettiler. Türkiye tarihinde ilk kez yaşanan bir olaydı bu. Maden üreticileri, işyerlerinin yönetimini de üstlenmişlerdi. Tam otuz-dört gün ve her şeyiyle. Belki kısacık, ama, üretene yönetenin aynıştığı harika bir süreç.

Otuzdördüncü gün, jandarma gücü devreye sokularak, madeni, çalışanların yönetmesine son verildi. Beşi sendika yöneticisi olan onüç işçi ile bir memur işten atıldı. Bu kısa, fakat önemli deneyim ve geleceğe dair birçok ipucu içeren eylemi yapan işçiler, o gün şunları söylüyordu: "Biz 34 günlük yönetimimiz sırasında 840 bin lira hasılat elde ettik, ücretleri rahatça ödemiş gibi, yatırım da yaptık." Oysa işveren "mali imkansızlıkları"ni öne sürerek, ücretleri zamanında ödemi-yor, ücret zammına yanaşmıyordu.

İşgal eylemine jandarma gücüyle son verilmesini ise, sendikanın Bölge Temsilcisi şöyle değerlendirmekteydi: "Biz istemesek kaldıramazlardı... Çevre köylerin halkını çoluk çocuk, genç ihtiyar yardımı çağıracaktık. Geleceklerdi de..." Sıcacı sıcakına yaşanan pratik, bir gerçeği kafalara apaçık sokuyordu:

Mücadele, yalnız ücret mücadelesi değil, dolayısıyla işçiler ile köylüler arasında dayanışma zorunludur. Ki işçilerin en azından bir kısmı, uzun vadeli istemlerini de vurgulayarak, mücadeleyi kavrayışlarının düzeyini ortaya koyuyorlardı. Yaşlı bir işçi, "ben isterdim ki, hakkımızı vermeyen iktidarı başımızdan atalım" demektedir gazetecilere.

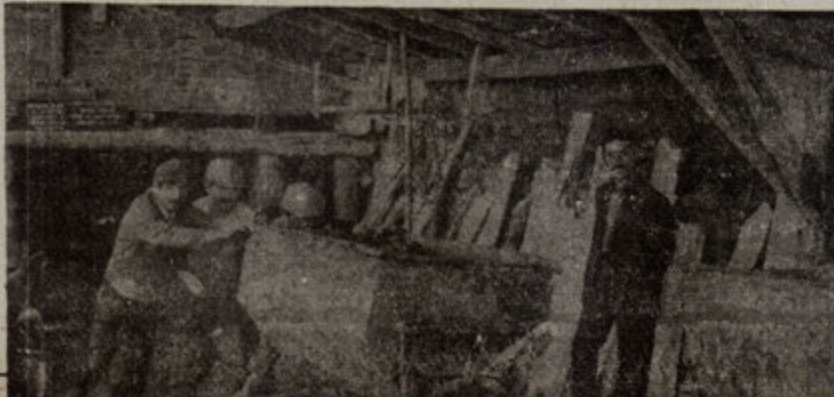
İşgal Bitti Sıra Grevde

İşgal eylemi sırasında işten atılanların, işe alınması ve istemlerinin kabul edilmesi için grev kararı alındı. 1969 Ağustos'unun son haftası: Madenciler grev hazırlığında. Valiye verilen on günlük sürenin sonuna gelindiğinde, grev kararının uygulanmasına gerek kalmadı. Önceleri, işçilerin hiç bir isteğini kabule yanaşmayan işveren, işgal eyleminden sonra tavırını yumuşatmış, sendikayla görüşmelere oturmuştu. Sonuçsuz kalan birkaç görüşmenin ardından, 28 Ağustos'ta işveren bütün istekleri kabul ederek, toplu sözleşmeyi imzaladı.

Direniş sırasında atılanlar, işe geri alındı. Geciken ücretlerin ödenmesi kabul edildi. Asgari ücret, yeraltı ve yerüstü olmak üzere, yeniden belirlendi. Bu arada ilginç ve önemli bir nokta: Üç işverenden ve üç de işçilerden oluşan bir "İşçi Alma Komisyonu" kuruldu. Bu şu demektir: İşe alınma, artık işverenin tekelinde olmayacaktır. Bugünü düşündürken kulakları çınlatacak bir şey bu.

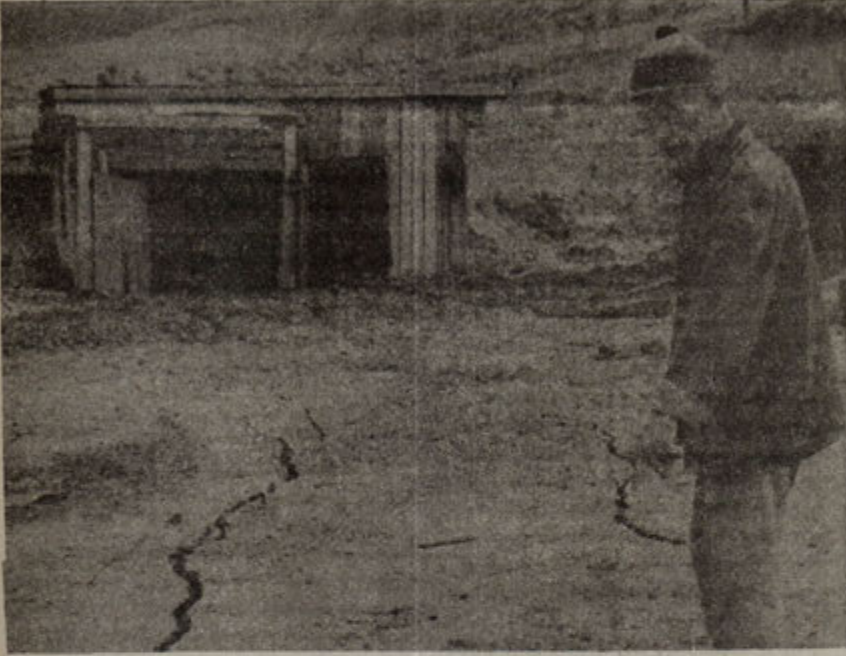
Sözleşme sonrasındaki havayı, İşçi-Köylü Gazetesi muhabirleri geçtikleri haberde şöyle yansıttıkları: "İşçiler çok sevinçli olduklarını, hak almak için sonuna kadar direnebileceklerini her zaman gösterdiklerini söylemektedirler."

Gerçekte yaşanan, tam bir "pratik içinde bilinçlenme" olayıydı. Bunu bir işçi o günlerde şöyle açıklıyordu: "...İşletmenin zarar etmediği bizim tecrübelerimizle ortaya çıkmıştır. Fakat kazanılan parayla Vilayet başka işleri görüyor. Valinin milletvekillerine çektiği ziyafetler karşılıyor." Madenciler kendi mücadelesinin dışında, hiçbir gücün sorunlarını çözemediğini görüyorlardı. "Vali de, mebus da tutmuyor bizi. Çünkü rahatları yerinde" diyorlardı. "Zora geldimden para vermiyorlar." İş-



te, o günün Alpagut madencilerinin, kendi basit gerçeğini kavrayışı böyleydi. Yıllar öncesinin bu deneyiminden çı-

tışılır oldu. Fakat, Alpagut madencileri mücadelelerini bir daha öyle ileri eylem düzeyine çıkaramadılar.



karılacak çok ders var elbet. İşçiler, kendileri açısından "biraz daha iyi olur" düşüncesiyle, ocakların Türkiye Kömür İşletmeleri'ne devredilmesini de talep etmekteydiler. Ama hemen ekliyordular: "TKİ de aynı şeyi yaparsa, ona da karşı durur mücadele ederiz." Bir ara, sendikacılar bunun için Ankara'ya gitti. Maden-İş Sendikası Sekreteri aklınca yetkilileri karar üstüneyken kızdırmamak için, "biz yöneticilerimizden memnunuz..." şeklinde bir açıklama yaptı.

Yaptı da ne oldu?

Sendikanın Bölge Temsilcisi karşı bir açıklamayla, işçilerin Sekretere tepkilerini dile getirmişti: "Bileğimizin hakkıyla aldığımız ve alacağımız hakları, onların bir lütfü derecesine düşürmeyiz." Sendikacıların, işçilere yabancılaşmaktan kendilerini alamayışı, o gün bu somut olayda da yaşandı. Sendikacılar işçilerin mücadele hedeflerini tam kavramış değillerdi. Öyle ki yapılan görüşmeler ve durum hakkında, işçilere bilgi vermeye bile gerek duymayıyorlardı. Madenciler kendileriyle tartışma toplantıları yapılmasını belirtiyor, "sendikacılar da bizi tutmuyor" diyerek, onlara güvensizliklerini dile getiriyorlardı.

Ücretlerin zamanında ödenmesi, sadece bir-iki ay için geçerli olabildi. Ayıkların yine ödenemeye başlaması, işçilerin gırtlaklarına kadar borçta kalması üzerine, "yeni eylem biçimleri" tar-

Bu Alpagut Başka Alpagut

Yer Bursa ve tarih 22 Ocak 1988. Nazım dünyamızdan ayrılmış tam çeyrek asır oldu. Ve Bursa, hâlâ Yeşil. Havlucu Recep'ler, emeklerini pazarlamaya devam ediyor. Ki her yıl, yeni yeni Recep'ler ithal ediliyor Bulgaria'dan ve burjuvazi bir "hürriyet satıcısı." Bursa böyle yeşil kaldıkça...

Bursa'nın Alpagut'u, Mustafakemalpaşa ilçesine bağlı bir maden köyü. Bir Perşembe günü, Alpagut köylüleri bölgelerindeki maden ocağını işgal etti. Hemen aynı gün, Bursa'dan onar gruplar halinde, jandarma komandoları gönderildi olay yerine. İlk müdahalede, 35'i kadın 64 kişi tutuklandı. Öte yandan, muhtar tarafından ocak baskınının "faali olan" köylülerin bir listesi tutuşturuldu komandoların eline.

Suçları, "toplu halde mala zarar vermek" ve "iş hürriyetini engellemek" olarak tanımlandı. Beş gün sonra tutuklu sayısı 66'ya bulacaktı.

Maden köyünde yaşatılan, ne yazık ki tam anlamıyla bir dramdı. Tutuklananların arasında, yedi çift yer alıyordu. Şimdi en zor durumda kalanlar ise, bunların çocukları oldu. Cezaevindeki 35 kadından geriye 64 çocuk kaldı, "imece" yöntemleriyle çocuklara bakılmaya çalışılıyor.

Peki bu dramın kaynağı neydi?

Bugüne kadar, köyün 3 bin dönümlük ekili arazisinin yarısı ocağın yolaçtığı heyelanla yutuldu. Çatlaklar yer yer adam boyunda. Ocağın çevresinde ise, kaymalar olanca hızıyla devam ediyor... Hepsi bu kadar değil elbet. Dört yıl önce, Bükköy Madencilik Limited Şirketi'nin yeni sahibi, Alpagut'lulara "size iş yok" diyecekti. Köyde, tam 80 kamyon "işsiz" yatıyordu. Ve kayan topraklarından ürün alamayan köylülerin senetlerine protestolar yağıyordu.

Maden toprakları yutuyor aralıksız. Çiftçilik yapılamıyor. Ve Alpagut'lular bir kooperatif çatısı altında toplanıyor. Çünkü, sorun bir-iki değildi. Maden sahibi, malı faturasız taşımalarını isteyecek vergi kaçırıyor, topraklarını yok pahasına ele geçirme planları yapıyor, muhtar taşıma işini tekeline almak için patrona sokuluyordu... Bu sorunlara karşı birlikte durulursa bir sonuç alınabilirdi. Fakat, maden sahibi "kooperatifi feshedin iş verelim" diyordu bu kez.

Alpagut'ta dört kahve var. Üçünde, muhtara lanetler yağar. Muhtarın amca torununun işlettiği tek kahveye devam edenlerse, onu savunanlar. Onlar kooperatifte değiller. Ocaktan iş de alabiliyorlar. Öbür taraf bir avuç da olsa, bölme başarılı kefareti açıklıkla karşı karşıya kalmak oldu.

Komando Baskısı ve Bey Zoru

Alpagut köylüleri, 22 Ocak'tan bu yana uyku uyumuyor. Çünkü, her an jandarmaların gelebileceği bekleşimindedir. Baskın eyleminden sonra, en zoru da, "arananlar listesinde" kilerden birinin akrabası olmaktır. Komandolar, listede yakını olanlara baskı yapıyor, ne yapıp edip eldeki listeyi tamamlamaya çalışıyor. Herkes, yakını yerine "rehin" alınma tedirginliğini yaşıyordu.

Tutuklananların içinde, onbeş yaşında bir kız çocuğu da vardı. O da, "iş hürriyetini engellemiş"ti. Ve zor kullanmak yalnızca "sermayedarın hakkı"ydı. Nitekim, olaydan sonra, işletme müdürü açıkça belirtmişti bunu: "Yönetmelikler bize 'bakanlık adına' istimlak yetkisi veriyor. Biz kömürü çıkarırız. Gezerir de köyleri yıkarız."

Köylüler, tutuklu-tutuksuz mahkeme önüne çıkacak ve açlığın kendilerine yaptırıldığını hesabını vereceklerdi. Bu kez de, "yaman" çıkmıştı bey. Fakat, ahi tutmaz mıydı bir gün, "ayrı dillerde aynı şarkıyı okuyanlar"ın?

İşte iki ayın Alpagut. Teki, dünden yarına bir umut. Küçük çaplı bilinçli pratik harikası. Öteki, kendiliğindenci bir öfke patlaması. Bir sınıfsal çatışma draması. □

M. İlhan Erdost ile Söyleşi!

• *İnsan hakları ihlâli, ülkemizde esas olarak siyasal boyutlarda gündemdedir.*

Y.D.: İnsan Hakları denince ne anlaşılmalıdır?

M. İlhan Erdost: İnsan hakları kavramı yerel ve ulusal boyutlarından genel evrensel boyutlara evrimleşmiştir. Bir başka deyişle insan nerede olursa olsun insanın sahibi olmuştur. Bunun içindir ki insan hakları kavramı Türkiye için farklı bir kavram değildir. Günümüzde bu kavram evrimleşmiştir.

İnsan hakları kavramı insanı bedensel, zihinsel varlığının, varlık olarak korunması ve özgürce gelişmesi olarak tanımlanabilir. Doğal ki bir toplumda varlık olarak insan yalnızca bedensel ve düşünsel olarak değil, toplumun içerisinde, üretimdeki yeriyle de düşünmek gerekir. Bu açıdan insanın bedensel varlığını koruma, kullanma hakkı kadar öğrenme, bilme ve düşünce üretme hakkı kadar çalışma hakkı da insan haklarının temel öğeleridir.

Bugün ülkemizde insan hakları kişisel ya da bireysel alanlarda ihlâl edilmekle birlikte, bu ihlâllerin geniş ve derin boyutlu olmasının nedenini toplumsal olaylarda aramak gerekir. Bu nedenle insan hakları ihlâli, ülkemizde esas olarak siyasal boyutlarda gündemdedir.

Y.D.: Türkiye’de insan hakları mücadelesi nasıl olmalıdır?

M. İlhan Erdost: Yukarıda belirttiğim gibi insan hakları ihlâllerinin Türkiye’de bireysel ve toplumsal yönleri vardır. Bunu kişisel ve siyasal olarak da ifade edebiliriz. Son yedi yılda insan haklarının ülkemizde en yoğun ve en geniş ihlâlleri toplumsal ve siyasal amaçlıdır. Benim kanım ülkenin demokratikleşmesi, özgürleşmesi doğrultusunda verilen savaşım her şeyden önce insan haklarının siyasal amaçlı ihlâllerine karşı savaşımla bütünleşmelidir.

Y.D.: İ.H.D.’nin şu ana kadarki

politikasını nasıl buluyorsunuz?

M. İlhan Erdost: İ.H.D.’de, derneğin bir şubesinde yeni yer aldım; bu nedenle genel merkezin sorumluluğu sınırlarına girmek istemem. Ancak şunu belirteyim; İHD’nin kuruluşu yenidir. Kuruluş aşaması derneğin fiziksel gereksinimlerini oluşturmak, insan hakları konusunda bugüne değin yapılmış çabaları ve kuruluşları araştırmak, insan hakları kavramının gelişimini ve oluşumunu irdelemek gibi “altyapısal” diyebileceğimiz konulara ağırlık vermek, bunları tamamlamak durumunda olmuş, bunun yanı sıra işkence, cezaevi, 12 Eylül hukuku, genel af ve ölüm cezalarının kaldırılması doğrultusunda ciddi çabalar harcamıştır. Şubelerin oluşturulması henüz tamamlanmamıştır. Genelde derneğin daha mücadeleci olmasını arzu ettiğimi ekleyeyim.

Y.D.: Genel af kampanyasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

M. İlhan Erdost: Genel af kampanyası dernek etkinliği açısından başarıya ulaşmış bir kampanyadır. Yurt içinden ve yurt dışından 150 bine yakın imza gelmiştir. Türkiye’de ilk kez bu kadar çok sayıda imza toplanmıştır. Amacı doğrultusunda imzalar TBMM’ne verilmiştir. Bu imzalar halkın genel eğiliminin genel af çıkarılması doğrultusunda olduğunun maddi kanıtıdır. Hangi partiden olursa olsun Millet Meclisi üyeleri, halkın bu genel isteğine kulak vermek ve genel af doğrultusunda vakit geçirmeksizin yasa önerisi hazırlamak durumundadır.

Bir başka noktaya değineyim. İnsan Hakları Derneği varolan statü içerisinde kurulmuş bir dernektir. Bizim, bireyler olarak kendimizin elbette benimsediğimiz ideolojiler vardır. Ama dernek bir siyasal parti ve bu anlamda siyasal bir kuruluş de-

ğildir. İdeolojik anlamda siyasal partilerin sloganları elbette cezaevinde bulunan siyasal tutuklu ve hükümlüler için farklı olacaktır. Ama İnsan Hakları Derneği bu anlamda siyasal bir kuruluş olmadığı için genel af sloganı gerçekçi ve somut bir sloganıdır.

Y.D.: İnsan hakları açısından ana dil sorununu nasıl değerlendiriyorsunuz?

M. İlhan Erdost: Anayasa’da devletin dilinin Türkçe olduğu belirtilmiştir. Bende devletin dilinin Türkçe olması gerektiği inancındayım. Gene Anayasa’da düşüncelerin açıklanması ve yapılmasında kanunla yasaklanmış herhangi bir dil kullanılamaz denmekte ve ayrıca bu hükmün düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti sayılamayacağı belirtilmektedir. Devletin dilinin resmi dili Türkçe olması demek, herkesin anadilinin yani anasının dilinin Türkçe olacağı anlamına gelmez. Bugün dünyanın hiçbir ülkesinde resmi dille yüzde yüz bütünleşen yani ana dili yüzde yüz resmi dil olan hiçbir ulusal topluluk yoktur. Ulus kavramı çağdaş bir kavramdır ve uluslar çeşitli ana dillerin var olduğu topluluklardan oluşur. Ulus ve ulusal birliği ana dil sorununa indirgemek son derece yanlış bir tutumdur. İnsanın insan olarak gelişmesinin bence temel öğesi ana dilinde söylenmiş türküleri, şiirleri, öyküleri dinlemek, okumak ve yazmaktır. Ulusal birliğin baskıcı yöntemlerle sağlanamayacağı, aksine demokratik yöntemler içerisinde kardeşçe birliğin sağlanabileceği bir gerçektir. Ana dili Türkçe olanlara yapılan baskılar beni nasıl rahatsız ediyorsa, ana dili Türkçe olmayanlara yapılan baskıda aynı şekilde rahatsız ediyorum.

Y.D.: Teşekkürler Sayın Erdost.



İşkencelerde tavizsiz direniş geleneğini yaygınlaştırmak için yaşanmış tecrübelerden öğrenmesini bilelim! -1-

Cafer Can

Esaslı tecrübeler kavganın göbeğinde, savaşın ön saflarında yoğun çarpışmalar içinde, insan iradesini zorlayan ağır koşullar altında, ölümlerle her an burun buruna, düşe kalka, sabır ve inatla ilerleyerek, acılarıyla yaralarla sevişerek, her defasında düşmanın insan ruhunu teslim almayı denediği ince taktikleri, kaba saldırıları pahasına kazanılacaktır.

Hayatın bu alanında, girişilen her kavgada başarının yolu, inançlı ama aynı zamanda bilinçli bir mücadele vermekten geçer. Sadece ne için mücadele ettiğini ve zafere yürekten inanmak yetmez. Ona gerçekten ulaşabilmek için hangi koşullarda nasıl mücadele edileceğini ve nerede nasıl davranılacağını da bilmek, öğrenmek gerekir.

Kuşkusuz, insanın birçok şeyi doğrudan yaşayarak öğrenmesi daha önemlidir. Çoğu alanda mücadelelenin inceliklerini ilk kez kendi pratiğinden öğrenmesi kaçınılmazdır. Her şeyi eğitim alanında öğrenip tam yetkin ve tecrübeli bir savaşçı olarak meydana çıkmanın imkânı olmadığına göre, bu böyle olacaktır. Ve en esaslı tecrübeler kavganın göbeğinde, savaşın ön saflarında yoğun çarpışmalar içinde, insan iradesini zorlayan ağır koşullar altında, ölümlerle her an burun buruna, düşe kalka, sabır ve inatla ilerleyerek, acılarıyla, yaralarla sevişerek, her defasında düşmanın insan ruhunu teslim almayı denediği ince taktikleri,

kaba saldırıları ya da dolu fırtınalı badirelerden geçerek -bazen çok sayılarda yitirme pahasına- kazanılacaktır.

Bizim için diyoruz "savaşı savaşarak öğreneceğiz!", "yenile yenile yenmesini..." Başkan Mao'nun "savaşmak, başarısızlığa uğramak, gene savaşmak, gene başarısızlığa uğramak... taaki zafere ulaşınca kadar böyle davranmak..." sözü ve "başarısızlık başarının anasıdır" özdeyişi de aynı anlama geliyor. Lakin sınıf mücadelesinin zorluğunu, çetinliğini, büyük kararlılık gerektirdiğini ve kesin zafere varıncaya dek kayıplar vermenin, yenilgiler tatmanın doğallığını anlatan bütün bu sözler ve benzerleri eğitimin önemini küçümsemek ve ciddiyetsizlik ve hazırlıksızlık sonucu ucuz kayıplar verip kolay yenilgiler olarak zaferin bedelini ağırlaştırmayı ve süresini uzatmayı normal karşılanır bir şey olarak göstermek için söylenmemiştir. Asla ve asla böyle algılanmamalı, eğitimin önemi ve yaşanmış tecrübelerden öğrenmenin değeri çok iyi kavranmalıdır. Aksi bir anlayı-

şın (her şeyi kendi pratiğinden öğrenmek, ampirizm-dar deneycilik) doğal sonucu kafayı duvarlara çarpa çarpa öğrenmek ve bazen de öğrenmeden yitip gitmektir. Böylesi durumlara düşmemek için her imkândan yararlanarak, kendimizi sürekli eğitmeli, savaşın kurallarını/yöntemlerini mümkün olduğunca iyi öğrenmeli, her olasılığı dikkate alarak, her türlü zorluğun üstesinden gelecek şekilde hazırlanmalı, başarıyı önceden garantilemek için gereken çabayı zamanında sarfetmeliyiz. Bu zorlukları -hangi alanda olursa olsun- layıkıyla yerine getirdiğimiz taktirde zaferi savaştan önce kazanmış oluruz.

Düşmanların silahlı-pusatlı, her türlü araç gereç ve imkâna sahip, gaddar, hayasız, pervasız ve saldırgan; bizimse karşısında bilinci ve yüreğinden başka hiçbir silahı olmayan, eli kolu bağlı bir tutsak olduğumuz işkencehanelerdeki, zindanlardaki direnme savaşçılarından söz ediyoruz.

Evet bu yalnız silahlı çarpışmalar için geçerli olan ve yalnız askeri alanda dikkat edilmesi gereken bir husus değildir. Savaş derken yalnız-

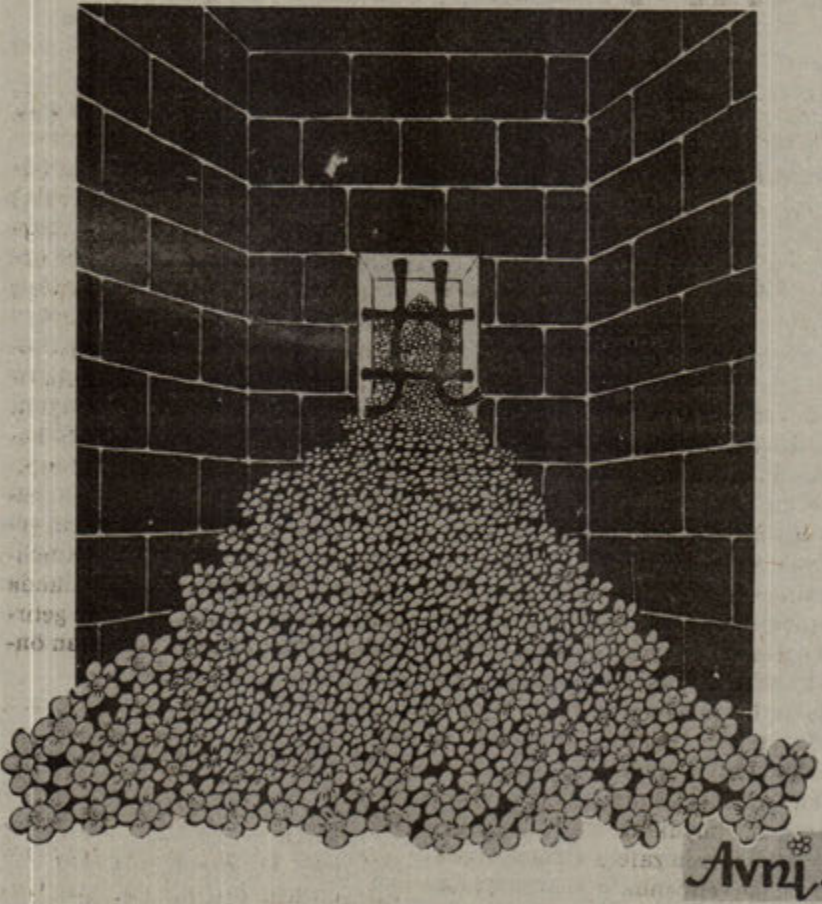
ca silahlı orduların karşı karşıya geldiği askeri muharebeleri kasetmiyoruz. Daha geniş anlamda düşmanın zoruyla karşılaşılana, karşı-devrimci şiddetle, faşist terörle dışı dışı mücadele edilmesi gereken her alandaki çatışmalardan; genel olarak sınıf mücadelesinin şiddetle sürdüğü, hataların bedelinin ağır olduğu, acımasız kuralların işlediği zorlu kavgalardan söz ediyoruz. Özellikle de düşmanın silahlı-pusatlı, her türlü araç, gereç ve imkâna sahip, gaddar, hayasız, pervasız ve saldırgan; bizimse karşısında bilinci ve yüre-

man karşısında güçlü olmak ve tam bir başarı sağlamak için ideolojik eğitim ve psikolojik hazırlıkla birlikte bu savaşın inceliklerini, kendi özel kurallarını, taktik açısından nelere dikkat edip nasıl davranılması gerektiğini öğrenmek de büyük önem taşır. Bu ise bizzat yaşamadan önce, ancak yaşanmış tecrübelerden öğrenilebilir. Ayrıca tek tek bu savaşa girip çıkan insanların da başkalarından öğrenecekleri şeyler vardır. Tek bir kişinin tecrübesi ile birçok kişinin değişik biçimlerde yaşadıkları tecrübelerin toplamı bir ve

timimizde önemli bir araç olarak kullanmak bizi gelecek savaşlarda daha güçlü kılar, başarı oranımız yükselir, prestijimizi artırır ve düşmanın ağır darbelerine sık sık maruz kalmadan Demokratik Halk İktidarı yolunda ilerlemeler kaydedip hedefe sağlam adımlarla yürümemiz açısından çok olumlu bir işlevi görür.

İşte bu bakımdan geride bıraktığımız acılı süreçten çıkaracağımız dersler vardır. Genel olarak devrimci hareketin, özel olarak da proleter devrimci hareketin ağır yaralar aldığı, 12 Eylül rejiminin koyu karanlık yıllarında işkencede çözümlerin, ihanetin, dönekliğin, kavga kaçkınlığı ve teslimiyetçiliğin olumsuz rolü, devrimci onuru ve saygınlığı ayakta tutan, düşmanı onca heybetli görünümü ve taktik açıdan üstünlüğü tartışılmaz gücü içinde acezeli düşüren başeğmez kararlı tutumun, militan mücadele ve kahramanlığın çok yüce örnekleri de verilmiştir. Ama -ne yazık ki- genel ve yaygın durum, işkencede çözümlenmiş, yaşanan sayısız tecrübelerin büyük bir bölümü olumsuz, kötü ve hatta berbat örnekler oluşturmıştır.

Kuşkusuz maddi koşulları vardı bunun. Birçok insan devrimci safalarda mücadeleye atılmış, ama ideolojik dönüşüm sağlayamamıştı. Çoğunluk içinde geldiği sınıfın (küçük burjuvazinin) yığınla zaafını ve toplumdaki bozuklukların etkisini üzerinde taşıyordu. Sınıf mücadelesi belli ölçülerde kızışmış olmasına rağmen, bir ABD işgalindeki Vietnam'da, bir Nazi işgalindeki Balkanlar'da, Sovyetler'de, Fransa'da veya iç savaşın tüm şiddetiyle sürdüğü, açlığın, sefaletin, baskı, zulüm ve katliamların dayanılmaz boyutlara vardığı, yani tek kelime ile biçimin kemiğe dayandığı geçmişin ve günümüzün bazı ülkelerinde olduğu kadar bizde mücadeleye katılan insanlar (özellikle 12 Eylül öncesi nispeten rahat ortamda neyin ne olduğunu tam kavramadan, devrimci hareketteki yükselişin cezbedici etkisine kapılarak, hatta kimisi bir moda-ya uyar gibi katılanlar) düşmana kin ve nefret dolu, tepeden turnağa inanç yüklü, zafere gidecek yolda her türlü fedakârlığa hazır ve gerçekten güve-



ğinden başka hiçbir silahı olmayan, eli kolu bağlı bir tutsak olduğumuz işkencehanelerdeki, zindanlardaki direnme savaşçılarından... Ki böylesi bir savaş esasen her iki tarafın silahlı olduğu, karşılıklı vurduğu askeri alandaki savaşıardan çok daha zor, çok daha acımasız, çok daha çetindir. Dolayısıyla böyle bir savaşa hazırlanmak da en az öteki kadar ciddi bir eğitimi gerektirir. Düş-

manı olamaz. Dahası, öğrenmenin sınırı yoktur. Her yeni süreçte, her yeni savaşta öğrenilecek yeni şeyler çıkar ortaya. Sınıf mücadelesi sürdükçe düşman da her alanda kendini geliştirmekte, yeni teknikler, yeni taktikler üretmekte, daha ince, daha ayrıntılı, daha sinsi planlar uygulamaktadır. Bunları bilmek ve bu süreçte yaşanmış olumlu-olumsuz tecrübelerden çıkarılan dersleri eği-

nilir durumda değillerdi. Birçok insanın kendine ve yoldaşlarına güven duygusu özünde koptu. Saflarda farklı boyutlarda ideolojik bunalm ve örgütsel açıdan yine güven sorunu vardı. Açık belirtilerine rağmen, gelecek azgın dalgalara karşı ciddi önlemler alınmamış, insanlar rehavetin kollarından çekilip buna hazırlıklı kılınmamış, güçler berkitilememiştir. Genel olumsuzlukların kaynağı olan bütün bu faktörlerin dışında tek tek kişiler açısından etkileyici olan daha pek çok şeyden söz etmek mümkündür elbette. Hepsinin üstüne bir de 12 Eylül'cülerin kitle sel bir direnişle karşılaşmadan ülkede çok çabuk kontrol sağlaması ve dizginsiz bir terörle yağraklere korku salıp yığınlğın, karamsarlığın, salgın bir hastalık gibi yayılmasına elverişli zemin yaratması eklenirse, bu dönemde ard arda yakalanıp işkenceye çekilen insanların büyük çoğunlukla çözülmesi, önemli sırlarını ortaya dökmelerini ve yeni yakalanmalar ve zincirleme çözümlerle örgütlerin büyük darbeler yemeleri gayet anlaşılır bir şey olur. Ancak anlaşılabilirliği bir yana, kesinlikle hoş görülebilecek bir sonuç değildir bu. Türkiye devriminin böyle olumsuz bir süreci yeniden yaşamaya tahammülü yoktur. İşte bunun için önmümüzdeki yeni atılım sürecinde eski zaaf ların aşılması devrimcilerin sınıf düşmanlarına karşı her alanda diş diş mücadele edecek bir ruhla kavgaya atılmaları ve zulmün ocağında Kızıl Direniş Ruhunu yaşatmaya bu defa herkesin gerçekten hazır olması büyük önem taşımaktadır. Ve bunun için bizler geride bıraktığımız süreçte yoğun olarak yaşadığımız işkencehane tecrübelerini, bunlardan çıkardığımız derslerle birlikte kapsamlı şekilde aktararak bu alandaki eğitime katkıda bulunma gereğini duymaktayız. Bunun için böyle bir yazıyı kaleme alıyoruz.

Bu konuda şimdiye kadar pek çok şey yazılmış, anlatılmış; dünyanın çeşitli ülkelerindeki sınıf mücadelesinin, faşist-emperyalist işgalleri ve devrimci direnme savaşlarını konu edinen romanlar başta olmak üzere, birçok edebi eserde sosyalistlerin, yurtseverlerin, devrimcilerin, en ağır

işkenceler altında onurlarını nasıl dimdik ayakta tuttıklarına ilişkin yığınla tecrübe aktarılmış ve bunlar örnek almasını bilenlere güntü geldiğinde çok yararlı olmuştur. Ülkemizde ise 12 Mart koyu karanlık döneminin, tıpkı zifiri karanlık 12 Eylül'deki gibi akıl almaz zulüm ve işkenceleri ile ünlü Diyarbakır Zindanlarını uzun destansı direnişleriyle sarsan, yaşamının her alanındaki örnek sosyalist kişiliğini, ilkeleri eksiksiz hayata geçiren Marksist-Leninist tutumu ile sürdüren, nihayet cellatlarının o an karşısında en ağır yenilgiyi tattıkları kahramanca ölümü ile ölümsüzleştiren, böylece tüm yaşamını adanmış olduğu çeşitli milliyetlerden Türkiye halkının derin saygı ve sevgisini kazanıp ülke devrimci hareketi içinde "Ser Verip Sır Vermeme" geleneğini başlatan, ismi yurdun her yanında bu ilke ile birlikte anılır hale gelen İBRAHİM KAYPAKKAYA'nın hayatı ve mücadelesi, Nihat Behram'ın kaleminden bu örnek direnişin yaşayan tanıkların da yardımıyla capcanlı sunulduğu ve yine bu ögenin başlık yapıldığı bir kitap olarak ("Ser Verip Sır Vermeyen Bir Yiğit") adıyla yayınlanmış, ardından yine İBRAHİM KAYPAKKAYA'nın bu direniş ile Doğu Perinçek'in ihanet niteliğindeki çözümlüşünün karşılaştırıldığı "İki Lider İki Örnek" adlı ibret verici eser L-YA yayınları tarafından okuyucuya sunulmuş; yetmişli yılların sonunda bunu Kaypakkaya'nın yakın mücadele arkadaşlarından Muzaffer Oruçoğlu'nun aynı dönemde bizzat kendi yaşadığı, tanık olduğu tecrübeleri, bunlardan çıkarttığı derslerle birlikte ayrıntılı şekilde aktardığı "İşkencehanelerde Kızıl Direnme Ruhunu Yaşatmaya Hazırol!" adlı eseri izlemiş, tüm bunlardan ayrı olarak bu dönemde yine sosyalistler bir devrimcinin işkence de nasıl davranması gerektiğini yalın ilkeler halinde ortaya koyarak saflarındaki insanları, insanlık düşmanları karşısında güçlü kılmaya, hata ve zaaf larından korumaya çalışmışlardır. Bütün bunlar geçmişte olduğu gibi, bugün de okunmasında yarar bulunan değerli belgelerdir. Fakat bunların varlığı yeni bir çalışmayı gereksiz kılmamaktadır. Aksi-

ne 12 Eylül sürecinde yaşadığımız acı deneylerden ve işkencehanelerde çoklukla görülen olumsuz tavırlardan sonra konuyu yeniden ve daha kapsamlı şekilde ele almakta sayısız yarar vardır. Salt geçmişin tecrübelerinden çıkarılan derslerin ne ölçüde özüm senip hayata uygulandığını ortaya koymak ve onları yeniden hatırlatmak bile başlı başına çaba sarfetmeye değer, yararlı bir şeydir. Ama daha da önemlisi, buna, yaşadığımız süreçte kazanılan yeni tecrübeleri eklemek, yani bu son dönem harıl harıl çalışan, işkencehanelerde aşağılık mesleklerinin uzmanları haline gelen cellat soyu düşmanlarımızın durmaksızın geliştirdikleri, mükemmelleştirdikleri insan ruhunu etkileme, altüst etme, teslim alma yöntemleriyle buna karşı geliştirilen (çoğu örnekte ise geliştirilemeyen) devrimci karşı koyuş ve direniş yöntemlerini göstermek; bütün bu yoğun saldırı ve savunma hareketleri ile dolu, iyi düşünülmüş, çok çeşitli ince taktik öğelerle örülmüş ve içinde ölesiyen yaşanan her türden insani duygunun karmakarışık harman olduğu, zengin tecrübeleri çarpıcı örneklerle capcanlı gözler önüne serip irdelemek ve en olumsuzundan en olumsuzuna kadar, her birinden gerekli dersleri çıkararak bunları önmümüzdeki süreçte daha mükemmel yeni direnişlere hazırlık için eğitimin önemli bir gereci haline getirmektir. Bu yazı ile başarmaya çalışacağımız esas görev de bu olacaktır.

Çelişkilerin en keskin, şiddetin en yoğun, düşmanın en acımasız, en gaddar, en iğrenç olduğu işkencehanelerde direnmenin, yani sınıf mücadelesini onurla, şerefle sürdürmenin bedeli vücudun her zerresinde duyulan ve nereden biteceği belli olmayan yoğun acı, ızdırıp, bazen bundan da öte sakatlık ve ölümdür.

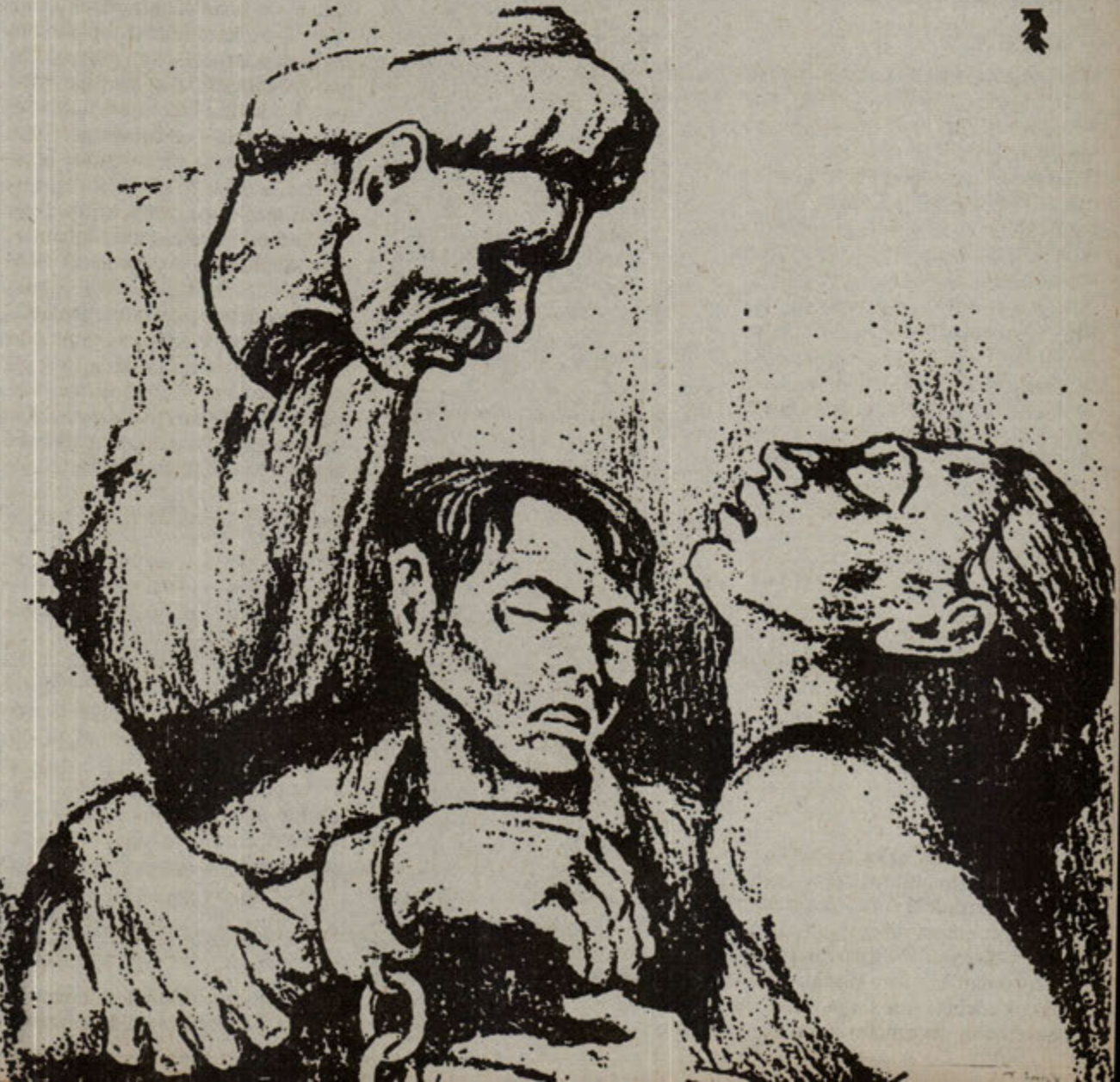
Sınıf mücadelesinin tüm boyutlarıyla en yalın bir şekilde sürdürüğü

alanlardan biri olan işkencehaneler aynı zamanda akla karanın en belirgin ayrıştığı yerlerdir de... çelişkilerin en keskin, şiddetin en yoğun, düşmanın en acımasız, en gaddar, en iğrenç olduğu bu alanlarda direnmenin, yani sınıf mücadelesini onurla, şerefle sürdürmenin bedeli; vücudun her zerresinde duyulan ve nerede biteceği belli olmayan yoğun acı, ızdırap, bazen bundan da öte sakatlık ve ölümdür. Ama -anti parantez belirtelim- direnmenin bedeli çok daha kötüdür; yine belli ölçülerde, hatta bazen direnmelerde fazla işkence görmenin yanı sıra ömür

boyu vicdan azabı, kolay silinmeyecek ihanet lekesi, yitirilen, zedelenen saygınlık; utanç, eziklik; ya da beteri bunalım içinde süren kişilik kaybı ve hiçleşme. Düşmana verilen sırlar sonucu hukuki durum ve alınacak cezanın ağırlaşması da cabası. Tabii bir de bu duruma, değişik şekillerde ihanete uğrayan, çözültüşün zararını çeken devrimci güçlerin alacağı tavır vardır.

Bir dizi insani duygunun en uç noktalarında, en yoğun bir biçimde yaşandığı, yaşamla ölüm arasındaki ayrımı en ince perdeden gözlenebildiği bu ortamda düşmanla müca-

delede yoldaşlarından, arkadaşlarından, dostlarından, silah araç ve gereçlerinden, dağlardan, delhizlerden; velhasıl bütün korunma ve sığınma imkânlarından mahrum, açsuz ve hatta urbasız bırakılan bir kavga adamının tek silahı, davasına olan inancı, bu yöndeki bilinci ve irade gücüdür. Sınıf mücadelesinin bu en çetin ve zorlu arenasında direnen, kahramanlık destanları yaratan, düşmanlarını şaşkına çeviren ve ölümü kucaklayarak halkımızın yüreğine taht kuranlar işte bu silahı kullandılar, kullanma beceri ve cesaretini gösterdiler... Bunu nasıl ba-



şardılar? Bu onlara bir "Tanrı vergisi" miydi?.. Bütün bunları somut örnekler üzerinde irdeleyip, nasıl olduğunu ortaya koymaya çalışacağız. Ancak öğretici olan, ders çıkarılması gereken örnekler sırf olumlular olmadığından, olumsuz örneklerden de bir o kadar öğrenecek, ibret alınacak şeyler bulunduğu onları da irdeleyeceğiz. Neden direniş gösterilmedi? Çözölmeye, ihanete hangi duygu ve düşünceler yolaçtı? Neydi işin gerçeği? Bunları da somut örnekler içinde ele alacak, bunlardan da öğretici dersler çıkarmaya çalışacağız. İnsanlarımızın, gelecek, zorlu, ölümcül savaşlarda daha güçlü olmaları için.

Amacımızı böylece ortaya koyduktan sonra artık konuya geçebiliriz. Yöntem olarak yaşadığımız tecrübeleri aktarma, bunlardan çıkardığımız dersleri sıralama ve okuyucu bazı pratik öğütler vermeden önce sorunu teorik açıdan inceleyip, sınıfsal-ideolojik temelleri ile, belirleyici ve etkileyici öğeleriyle, farklı temel biçimleriyle sunma ve açıklama gereğini duymaktayız. Bu nedenle yazımıza "Temel Sınıflar ve İdeolojisi", "Küçük Burjuvazinin Karakteristik Özellikleri ve Bunların Proleter Saflardaki Yansımaları", "İç Çelişkilerin Belirleyiciliği ve İdeolojik İnanc", "Davasına Sadakati Yalnızca Sosyalistler mi Gösterir?", "Çözölmelerin Özünde Yatan Nedir?", "Çözölmelerin Oluşumu ve Nedenleri?", "Devrimci Hareketin İçinde Bulunduğu Durum Ne Yönünde Etkileyici Oldu? Önderliklerin Çözölmelerdeki Sorumluluk Payı?", "İşkencede Konan Tavrıların Sınıflandırılması ve Değerlendirilmesi" başlıkları altında devam edip somut tecrübe ve dersleri bu teorik irdelemenin ardından bunu tamamlayıcı şeyler olarak aktaracağız.

TEMEL SINIFLAR VE İDEOLOJİ

İnsan bilincinin oluşumu ve gelişimini nesnel koşullarıyla birlikte tahlil eden Marks ve Engels şu yarıya varır:

"Fikirlerin, kavramların ve bilin-

cin üretimi ilkin doğrudan ve dolaylı bir şekilde insanların maddi faaliyetlerine ve maddi alışverişine bağlıdır. Ve gerçek yaşamın dilidir. İnsanların başarıları, düşüncesi ve zihinsel ilişkisi burada onların maddi davranışlarının dolaysız anlatısı olarak kendini gösterir. Bilinç hiçbir zaman bilinçli bir varlıktan başka bir şey olamaz ve insanların varlığı onların gerçek yaşam süreçleridir." (Marks-Engels, Alman ideolojisi, syf. 48-49)

Bilinç insanın kendisini çevreleyen şeyleri fark etmesini, algılamasını, algıladıktan sonra kavramasını beğenmeyip değiştirmek istemesini ve bunun nesnel-öznel koşulların el verdiği ölçüde gerçekleştirmesini sağlar.

Diyalektik materyalist felsefeye göre; insanın düşüncesi, duygusu, iradesi, karakteri, heyecanı, zekası, kanısı, sezisi vb. gibi bütün entelektüel süreçlerin toplamı olan bilinç, insan beyninin bir özelliği olmakla birlikte, onun toplumsal yaşamından kopuk, kendi halinde, basit ve yeknesak şekilde ürettiği bir şey değil, nesnel gerçekliğin insandaki yansıtıcısı olarak başından beri toplumsal yaşamın varettiği ve beynin ancak bu ortamda -kendine paralel gelişen dilin de yardımıyla- oluşturma yeteneğine kavuştuğu toplumsal bir üründür. Marks'ın çok özlü bir şekilde ifade ettiği gibi "Maddi hayatın üretim tarzı genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey bilinçleri değildir, tam tersine onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır." (Ekonomi politişin eleştirisine katkıya önsöz, syf. 25.) Ve Engels'e göre "bir sarayda bir kulübedekinden farklı düşünülür." Ama belli maddi koşullardan doğan, belli yaşama biçimlerinin ürünü olan düşünceler de gerisin geri o koşullara etki eder ve o yaşama biçimlerini değişikliğe uğratur. Bu değişiklik eylemle olurken, bilinç de eyleme yön verir. (Teorinin pratiğe klavuzluk etmesi). Ya-

ni insansal girişkenlik (insiyatif) bilinçle gerçekleşir. Ve olaylardan oluşan bilinciyle insan, o olaylara egemen olabilir. Hiçbir şeyi değiştiremeyen hayvansal çabıyla, her şeyi değiştiren insansal çaba arasındaki tek fark, insan çabasının bilinçli oluşudur. Bilinç, insanın kendisini çevreleyen şeyleri farketmesini, algılamasını, algıladıktan sonra kavramasını, beğenmeyip değiştirmek istemesini ve bunun nesnel-öznel koşulların elverdiği ölçüde gerçekleştirmesini sağlar.

İdeolojisi ise bu toplumsal ürünün belli tasarımlar, ilkeler, kavramlar, semboller ve teorik açıklamalar yoluyla sistemleş(tiril)miş halidir. (Sözlük tanımıyla; politik, hukuksal, bilimsel, felsefi, ahlaki, dinsel, moral, estetik düşünceler bütünü). Bu haliyle ideolojiler bütün soru ve sorunlara cevap vermeye çalışır, olaylar belli bir bakış açısından yorumlamaya hizmet edecek dünya görüşleri ileriye sürer, aynı zamanda yaşama ve davranma biçimleri, ahlaki tutumlar ve değerler kabul ettirirler. Doğru bir ideoloji bilimsel temeller üstünde kurulur. Doğru ya da yanlış, bilimsel ya da bilinç dışı olsun, sınıflı toplumlarda tüm ideolojiler daima sınıfsal bir karakter taşır; belli bir sınıf ya da zümrenin çıkarlarını (açık veya örtülü) savunur ve ona hizmet ederler.

Egemen sınıfların düşünceleri her toplumda egemen düşüncelerdir. Başka bir deyişle toplumun egemen maddi gücü olan sınıf (veya sınıflar) aynı zamanda onun egemen manevi gücüdür de. Sınıflı toplumlar tarihi boyunca tüm sömürücü zorbarlar egemenliklerini devlet biçiminde örgütlenmiş siyasal zor uygulamalarıyla yaptırım gücü yanında din, ümmet, millet, ırk gibi temel öğeler tarafından oluşturup kitlelere yadıkları ideolojilerinin ikna edici gücü ile sürdürmüşlerdir. Saf (sadece) şiddet üzerine temellenmiş bir toplum örneği yoktur. Ezilen ve sömürülen yığınların boyun eğişini (katlanmasını, rızasını) sağlayan, onlara yapılanların "doğruluk", "haklılık" ve "gerekliliği" ne ikna eden onları uysal, mütevekkil, hatırdak kullar haline getiren güç, körü-

körüne bağlandıkları gerici ideolojidir. Ancak onu bir silah olarak kullananların amacı böyle bir durumu iyice yerine oturtmak ve değişmez hale getirmek olduğu halde, bu oturmuşluk ve istikrar ebediyen sürüp gidemez. Diğer sınıfların bilinç formları ve ideolojileri de hakim olan sınıfla savaşa girişirler. Maddi koşulların elverişli duruma gelmesiyle kitleler bu yeni ideolojilerin yanında mücadeleye katılır ve eski ideolojinin temsil ettiği durum ve düzen bu toplumsal altüst oluşta yıkılıp giderken yerini yenisi alır. Toplumda, egemen gücün karşısında ezilen sınıfın veya sınıfların da maddi ve manevi gücü vardır ve bunlar sürekli çatışırlar. Sonunda bir diğeri topluma hakim olur. Yani toplumlar tarihinde ezen olmadan ezilen olmamıştır, sömüren olmadan sömürülen olmamıştır. Aksi durumda da ezilen olmadan ezen olmamıştır, sömürülen olmadan da sömüren olmamıştır. Nasıl ki; burjuvazi olmadan proletaryanın olamayacağı, proletarya olmadan da burjuvazinin olamayacağı gibi. Birinin varlığı, diğeri varlığını gerektirir. Biri olmadan diğeri olamaz. Bunların ortadan kalkmaları da ancak karşılıklı olarak belli koşullar içerisinde gerçekleşir. Marks, toplumdaki değişim sürecini şöyle anlatır:

“Gelişmelerinin belli bir aşamasında toplumun maddi üretici güçleri o zamana kadar içinde hareket ettikleri mevcut üretim ilişkilerine ya da bunların hukuksal ifadesinden başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkilerine ters düşerler. Üretici güçlerin gelişmesinin biçimleri olan bu ilişkiler onların engelleri haline gelirler. O zaman bir toplumsal devrim çağı başlar. İktisadi temeldeki değişme kocaman üst yapıyı büyük ya da az bir hızla alt-üst eder. Bu gibi alt-üst oluşların incelenmesinde daima iktisadi üretim koşullarının maddi alt-üst oluşu ile -ki bu bilimsel bakımdan kesin olarak saptanabilir- hukuksal, siyasal, dinsel, artistik ya da felsefi biçimleri, kısacası insanları bu çatışmanın bilincine vardıkları ve onu sonuna kadar gördükleri ideolojik şekilleri ayırt etmek gerekir. Nasıl ki, bir kimse hakkında kendisi için taşıdığı fikre da-

yanılarak bir hüküm verilmezse, böyle bir alt-üst oluş dönemi hakkında da dönemin kendi kendini değerlendirmesi gözönünde tutularak bir hükme varılamaz; tam tersine, bu değerlendirmeleri maddi hayatın çelişkileriyle toplumsal üretici güçler ile üretim ilişkileri arasında çatışma ile açıklamak gerekir...” (age, syf. 25-26)

“Feodal toplumun bağrında doğan, yeni ve ileriyi temsil eden burjuvazi üretici güçlerin gelişimine artık ayak bağı olan feodal üretim ilişkilerini tasfiye edip yerine kapitalist üretim ilişkilerini geçirmek, böylece sınıf çıkarlarını özgürce gerçekleştirmek istiyordu. Bu amaç onu siyasal iktidarı ele geçirmek üzere mücadeleye sevk etti. Ulusal devlet ve özgür ticaret ilişkisiyle (tabii emekçi sınıfları da yanına çekmek için daha geniş hak ve özgürlüklerin savunuculuğunu yaparak) ortaya atıldı. O zamana kadar toplumun büyük bölümünde genel kabul gören feodal değerler sarsıldı, bu temelde yüzyıllarca sürdürülmüş olan fikir birliği (ortak inanç) parçalandı, biri diğeri yadsıyan iki farklı inanç, iki farklı değerler sistemi birbiri ile çatışmaya başladı. Bu alt yapıdaki çelişkinin üst yapıya yansımasydı. Feodal toplumun siyasal üst yapısı bu şiddetli çelişkiye rağmen sürüp gide mezdi. Kapitalizme geçişte yalnızca bu siyasal erk değil, tüm feodal üst yapı kurumları ve eski ideolojik değerler, yeni ve gelişmekte olan sınıf tarafından topa tutuldu. Sözde kişisel hak ve özgürlükler yüceltilerek burjuva bireyciliği topluma sırtına edildi. Özel mülkiyet en kutsal değerler oldu. Burjuvazi her şeyi kendisinin çıkarlarına göre şekillendirdi. Marks'ın deyişiyle “İnsanları doğal efendilerine bağlayan çok çeşitli feodal bağları acımasızca kopardı. Ve insan ile insan arasında çıplak öz çıkardan, katı nakit ödemeden başka bir bağ bırakmadı. Dinsel tutkuların, şövalyece coşkuların, dar kafalı duygusallığın en ilahi vecde gelmelerini bencil kafaların buzlu sularında boğdu. Kişisel değerleri değişim değerlerine indirgedi ve sayısız yok edilemez ayrıcalıkla özgürlüklerin yerine o tek insafsız özgürlüğü, ticaret özgürlüğünü koy-

du.” (Marks-Engels/Seçme Eserler, Syf. 136-137)

Evet öyle yaptı. Çünkü kendi varlık koşulu olan artı değer sömürüştü ve bunun büyümesi bunları yapmaktan, kapalı feodal ekonomiyi yıkmaktan, iç pazarları birleştirmekten, meta üretim ve değişimini yaygınlaştırmaktan geçiyordu. Siyasal alanda “ulusal birlik” şiarını yükseltmesi, ideolojik planda bunu “yurt sevgisi” şeklinde göstermesi kendi ulusal pazarına sahip olma, onu güvence altına alma isteğinden başka bir şeyin ürünü değildi. Ve kendinden önceki egemen sınıflar gibi, burjuvazinin ideolojisi de, kendi çıkarlarına uygun düşen üretim ilişkilerinin sürekli yeniden üretimini sağlamaktan başka bir şeyi amaçlamıyordu.

Tarihin akışını sınıflı toplumlardan sınıfsız topluma çevirecek uzun, erimli mücadelesinde proletaryanın en önemli silahı ise proletarya ideolojisi!

Burjuvazi kendi siyasal-ideolojik sistemini (kapalist üst yapıyı) topluma egemen kıldıktan sonra artık yeni toplumsal bir süreç başladı. Bu süreç damgasını vuran temel çelişki, bu toplumun iki temel sınıfı (burjuvazi ile onun mezar kazıcısı proletarya) arasındaki çelişki olacaktı. Tarihin akışını sınıflı toplumlardan sınıfsız topluma çevirecek uzun, erimli mücadelesinde proletaryanın en önemli silahı ise proletarya ideolojisi!..

İşçi sınıfı kapitalist üretim ilişkilerinin başlangıcı sayılan manifaktür aşamasında ilkin küçük zanaatkarların mülksüzleşmesiyle ortaya çıkmıştı. Gelişen ve makineli büyük üretime geçen kapitalizmin kır ve kentteki küçük üreticileri yığınlar halinde mülksüzleştirerek proletaryanın saflarını genişletti ve onu toplumun en geniş gövdeli sınıfı haline getirdi.

Devamı
Gelecek Sayımızda

İKİ ÇİZGİ MÜCADELESİ ÜZERİNE

Proletarya partisi içinde iki çizgi mücadelesinin var olduğu gerçeğini inkâr etmek, partiyi oportünizm ve revizyonizme karşı silahsızlandırmak ve parti içine sızmış olan anti-ML ideolojilerin (veya unsurların) partiyi revizyonizme dönüştüremeyeceğini söylemek demektir.

Rıza Cem Karataş

Uluslararası planda ve Türkiye devrimci hareketi içinde, oportünizm ve revizyonizmin kabul edemediği bir gerçek vardır; proletarya partileri içinde yaşanan iki çizgi mücadelesi. Parti içinde Marksist-Leninistlerin iradesi dışında gelişen, sınıflı toplumun parti içinde bir yansıması olan farklı düşünce ve akımlar, kendini iki çizgi mücadelesi şeklinde ortaya çıkarır.

Troçkizmin ve daha sonra yeni modern revizyonist troçkist kırması Arnavutluk Emek Partisi revizyonizminin proletarya partisi içindeki iki çizgi mücadelesine yönelik haçlı seferleri, onların Marksizm-Leninizmden ne kadar uzak olduğunu göstermektedir.

İki çizgi mücadelesini berrak bir şekilde ortaya koyan Mao Zedung'dur. Bu nedenle, bütün oportünist ve revizyonistlerin saldırılarına hedef oluyor. 1978'lerde Marksist-Leninist Arnavutluk Emek Partisi'nin revizyonist bir partiye dönüşmesi ile, parti içinde iki çizgi mücadelesi anlayışına da saldırmaya başladı. Özellikle Mao Zedung'a yüklenmesi boşuna değildi. Çünkü, Mao Zedung şahsında Marksizm-Leninizme saldırıyordu. Esas hedefi ML idi.

Türkiye devrimci hareketi içinde yer alan oportünist ve revizyonistlerin önemli bir bölümü de, başta iki çizgi mücadelesini kabul eder görünüyordular. AEP'nin döneklik yapmasıyla çoğu revizyonistler bunun peşine takıldılar. Mao'ya ve prole-

tarya partisi içindeki iki çizgi mücadelesi anlayışına saldırmaya başladılar. Bunlar, iki çizgi mücadelesi anlayışına saldırmakla, objektif bir gerçekliğe karşı çıkıyor, iradeci davranıyorlardı. Oysa hayat bu tür revizyonist, troçkist anlayışları mahkûm etmiştir. Kendi içlerinde de sürekli iki çizgi mücadelesi yaşanmış ve halen yaşanmaktadır. Var oldukları sürece de yaşanacaktır. Bu bilimsel bir gerçekliktir. Sınıflı toplumlar var olduğu sürece bu olguda proletarya partisi içinde olacaktır.

Uluslararası proletarya hareketi içinde de bu tür sapmalara sık sık rastlanmaktadır. Özellikle AEP'nin ve ÇKP'nin anti-ML bir yapıya dönüşmeleriyle birlikte, monolitik proletarya parti anlayışları da yaygınlaşmaya başladı. Yani, iki çizgi mücadelesini reddeden görünüşte 'sol', özünde sağ revizyonist teoriler ortalıkta dolaşır oldu. Ve şimdiye kadar SBKP, ÇKP, AEP, VIP ve daha birçok parti içinde yaşanan iki çizgi mücadelesini inkâr ettiler. Daha doğrusu proletarya partisinin geçmişine inkârcı yaklaşan anlayışlar filizlendi. Bu anlayışlar geriye dönüşlere bir tepkinin ürünü olarak ortaya çıksa da, özünde geriye dönüşlerin siyasal ve sosyal nedenlerini anlayamamaktadır. Bu tür anlayışlar sosyalizmde sınıfların varlığını (ideolojik anlamda da olsa) inkâr eden revizyonist tezlerdir. Sosyalizmin sınıflı bir toplum olduğu kavranmadığı sürece, sosyalizmi içten yıkmaya çalışan revizyonist anlayışlara karşı da mücadele edilemez. Bu çok tehlikeli bir anlayıştır.

Sosyalizmde sosyalist partinin ideolojik olarak, revizyonizme ve oportünizme karşı silahsızlandırılması demektir.

Proletarya partisi içinde iki çizgi mücadelesinin var olduğu gerçeğini inkâr etmek, partiyi oportünizm ve revizyonizme karşı silahsızlandırmak ve parti içine sızmış olan anti-ML ideolojilerin (veya unsurların) partiyi revizyonizme dönüştüremeyeceğini söylemek demektir.

Uluslararası alanda olsun, ülkemizde olsun, proletarya partisi içinde iki çizgi mücadelesinin varlığını inkâr eden anlayışlar hâlâ güncelliğini korumaktadır. Bu yazımda iki çizgi mücadelesinin kısaca da olsa nedenlerini ve buna karşı mücadelenin nasıl olması gerektiğini anlatmaya çalışacağım. Türkiye'li ML'lere düşen görev proletarya partisi içinde iki çizgi mücadelesini reddeden anlayışlara karşı amansız bir mücadele etmektir. Bu başarılama-dığı ve yanlış anlayışlar mahkûm edilmediği sürece, işçi sınıfına önderlik edecek olan proletarya partisine zarar verecek, onun giderek yozlaşmasına neden olacaktır.

Proletarya partisi içinde iki çizgi mücadelesinin varlığını savunan ML'lere oportünist ve revizyonistlerden çürük eleştiriler gelecektir. Bunda korkulacak bir şey yok. Varsın saldırınsınlar. Onlar, kendi içindeki yaşantılarını inkâr etmeye çalışsınlar. Bu onların acizliğinden, anti-ML yapılarından ileri gelmektedir. Proletarya partisi kendine düşen görevi oportünist, revizyonist eleştirileri ve külden engelleri yıkararak yerine

getirecektir. Çünkü hayat proletarya partisini değil, oportünizmi ve revizyonizmi mahkûm ederek devam ediyor.

İKİ ÇİZGİ MÜCADELESİNİN KAÇINILMAZLIĞI

Proletarya partisi içinde burjuva çizgisinin maddi temeli, toplumda ücret köleliğinin ya da kalıntılarının varlığıdır. Emek ile sermaye arasındaki çelişki çözülmedikçe ve bu çelişkilerin kalıntıları ortadan kaldırılmadıkça burjuva ideolojisinin kökleri kurutulamaz. Proletarya partisi toplumdaki ayrı olmadığına, onun bağrında yaşayıp geliştiğine göre bu kökler parti içinde de sürgün verir. Partide ücret köleliği sistemini ko-

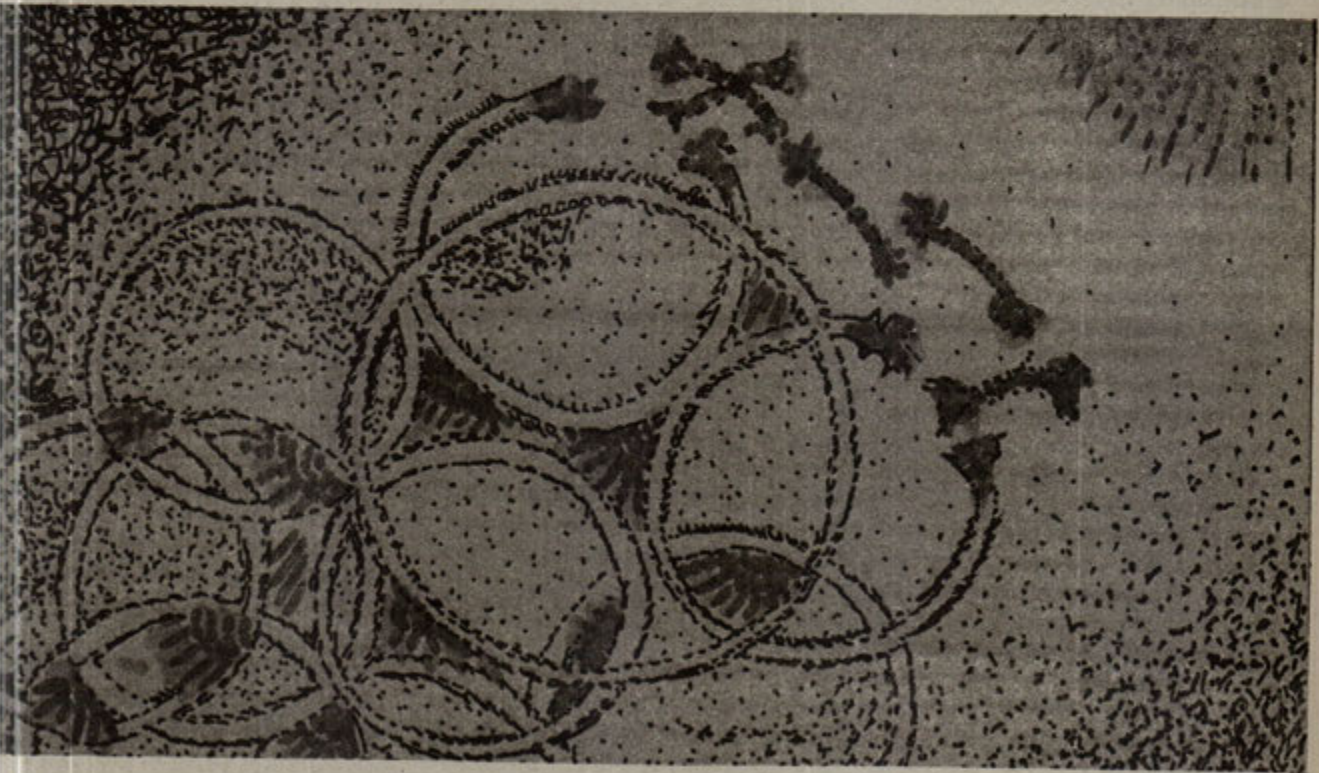
duğunda bizzat partinin varlığına da gerek kalmadığında yok edilmiş olacaktır.

Proletarya partisinin varlığı neyi gösterir? Sınıf mücadelesinin sürdürdüğünü, sınıfların yeniden doğabileceğini, maddi temeller tamamen yok olduğunda yani ücret köleliğinin kalıntıları yok olup, yöneticilerle yönetilenler, kafa kol emeği ve kent ile kır arasındaki çelişkiler çözüldüğünde ancak o zaman burjuva çizginin maddi temeli ortadan kalkacaktır. Fakat o zaman artık, partiye de gerek olmayacaktır. Çünkü artık parti ile sınıf ve sınıf ile toplum arasındaki sınır çizgileri kalkmıştır. Bütün toplum iş bölümüne boyun eğmek zorunda olmayan, yeteneklerini her yönde geliştirebilen emekçilerin toplamı haline gelmiştir. Çünkü toplumun tümü, ya da ezici çoğunluğu aynı zamanda yönetici olabilecek

burjuva çizgisinin doğması ve hakim hale gelmesi tehlikesi sürecektir.

Özellikle sınıf mücadelesinin dönüm noktaları, üretim ilişkilerinden ücret köleliğinin ve kalıntılarının temizlenmesi için, her büyük atılım parti içinde burjuva çizgisinin doğması tehlikesini artırır.

ML'ler, üretim ilişkilerini ve sınıf mücadelesini incelemeli, bu maddi şartların ne tür sağ ve "sol" sapmalara yol açabileceğini bilimsel olarak tahlil etmelidirler. Bolşevik geleneği sürdürerek her sapmanın ideolojik tarihini, toplumsal kökenlerini ortaya çıkarmalıdır, geçmişten ders çıkartarak gelecek-



rumak ya da geri getirmek isteyen burjuva unsurlar ortaya çıkar ve bunlar burjuva çizgisini hakim kılmaya çalışırlar. Demek ki, maddi temeli ortadan kaldırılmadığı sürece, parti içinde burjuva çizgisinin doğması kaçınılmazdır. Bu maddi temel ise ancak sınıf mücadelesi sona er-

düze erişmiş ve dolayısıyla artık proletaryanın siyasi hegemonyasını sağlamanın aleti olan partiye de gerek kalmamıştır.

Bu şartlar gerçekleşmediği sürece, sınıf mücadelesi sürecektir. Bunun bir yansıması olarak parti içinde de

teki hataları önleme siyasetini benimsemelidirler.

Bu her dönemde burjuva platformunun mutlaka ortaya çıkacağı anlamına gelmez. Çeşitli iç ve dış şartlar, mesela kitlelerin parti çizgisinin

doğruluğuna besledikleri yaygın güven, uluslararası proletaryanın ve dünya devrim cephesinin çok güçlü olması ya da benzeri nedenler, böyle bir platformun doğuşunu engelleyebilir ancak, böyle dönemeçlerde ML'ler doğabilecek olan burjuva çizgisinin kokusunu almak için daha da dikkatli olmalıydılar. Üretim ilişkilerini ve sınıf mücadelesini incelemeli, bu maddi şartların ne tür sağ ve "sol" sapmalara yol açabileceğini bilimsel olarak tahlil etmelidirler. Bolşevik geleneği sürdürerek her sapmanın ideolojik tarihini, toplumsal kökenlerini ortaya çıkarmalıydılar, geçmişten ders çıkartarak gelecekteki hataları önleme siyasetini benimsemelidirler.

Proletarya partisi bir organizmadır. Yani yaşayan bir olgudur. Doğar, büyür, düşer, kalkar ve doğal bir biçimde ya da sınıf mücadelesi içinde ölür. Dolayısıyla partinin kendisine has bir iç diyalektiği vardır. Yani onun varoluşunu açıklayan ve hareketini sağlayan bir dizi çelişmede oluşmuştur. Tıpkı herhangi yaşayan başka bir varlık gibi. Bu çelişmeler bilinmeden ve kendine özgü yasaları anlaşılmeden parti denen olgu doğru bir şekilde kavranamaz. Buradaki konumuz genel olarak proletarya partisi olmadığından bu çelişmelerin tümü üzerine duracak değiliz. Bizi ilgilendiren konumuz itibarıyla partinin ideolojik siyasi kimliğini ortaya çıkartan hareketlerdir.

Eğer bir partiye proleter ideoloji esas olarak hakimse ona ML bir parti diyoruz. Fakat diyalektik materyalizm bize gösteriyor ki her şey birbiriyle çatışan, birbirini yok etmeye çalışan zıtların birliğinden oluşmaktadır. Proletarya ancak burjuvaziyle olan karşıtlığı içinde vardır. Proleter ideolojide aynı şekilde burjuva ideolojisi ile olan karşıtlığı içinde vardır. Bir proletarya partisi içinde proletaryanın ideolojisi olacak amma, onun varlığını tamamlayan karşıtı mevcut olmayacak. Böyle bir önerme anti-diyalektik anti-materyalisttir, gayri bilimseldir.

Birçok ML bu konuda tereddüt'e düşüyor ve metafiziğe saplanıyor. Bunun nedeni ideolojik hastalığa

partinin bir dış çelişmesi olarak bakmalarıdır. Yani "proletarya partisi"nde proletarya ideolojisi somutlaşmış ve tek başınadır. Burjuva ideolojisi ise, onun dışında (burjuvazinin sınıf örgütlerinde ve egemen toplumsal kurumlarında) cisimleşmiştir. Ve mücadele bu iki ayırım arasındadır. Proletarya partisindeki yozlaşma ve sapmalar dıştan etkilenme neticesinde ortaya çıkar.

Bu düşünce tarzı metafiziktir. Çünkü varlığı meydana getiren çelişme içseldir. Dış çelişmelerin gidişatı bu içteki karşıtlığın gidişatını olumlu veya olumsuz etkiler. Ancak proleter ideoloji ile burjuva ideoloji arasındaki çelişme, partiyi ideolojik açıdan proletaryanın partisi yapan içsel diyalektiktir. Ve parti varlık olarak sürdürükçe onun temellerinden (varoluş yasalarından) biri olarak süregidecektir. Tıpkı bir kadronun içinde bu iki ideolojik karşıtlığın sürekli olması ve o kadroya ideolojik kimliğini vermesi gibi.

Bu birçok oportünist tarafından kavranması zor (fakat temel) bir önermedir. Zorluk süreden kaynaklanıyor. Birinci olarak bu konuda eğitimsiz ve yanlış izlenimler var. İkinci olarak da, konu tahrif edilerek (AEP tarafından) bir umacı yaratılmıştır. Şimdi bu iç çelişmeler üzerinde biraz duralım. Proletarya partisindeki proleter ideoloji, burjuva ideolojisi karşıtlığında hakim olan yan proleterdir. Dolayısıyla burjuva toplumundaki ideolojik karşıtlıktan belirli nitelikte farklılık gösterir. Toplumda egemen olan burjuva ideolojisidir. Buna karşılık proleter ideoloji baskı altında olup ve egemen hale gelmek için mücadele eden "devrimci" "olumsuz" karşıtı oluşturur. Bu iki karşıtın birbirine dönüşmesi (toplumsal seviyede) proletaryanın iktidarı ele geçirmesinden sonra mümkün hale gelir. (Burada sözkonusu olan "birbirine dönüşmedir" yoksa "basit bir yer değiştirme" değil. Lenin felsefe defterinde bazı tür çelişmelerde karşıtların belirli koşullar altında birkaç kez birbirine dönüşebileceğini, yani tali olanın hakim, hakim olanın tali yan durumuna dönüşebileceğine kaydetmiş ve bu tür dönüşümlerde karşıtlık ortadan kalkmamakla

birlikte, karşıtların belirli açıdan, eski hallerinden, farklı olacaklarını ima etmiştir. Mesela iktidarı ele geçirmiş bir proletarya, eski toplumdaki proletarya değil artık, ya da geriye dönüş neticesinde egemen yan haline tekrar dönüşmüş olan burjuvazi ne kökendeki kapitalist toplumun burjuvazisidir, ne de sosyalist toplumdaki. Kısacası birbirine dönüşme, karşıtlara yeni özellikler kazandırır.) Fakat proletarya siyasi iktidarı ele geçirmeden de karşıtların dönüşümü ideolojik açıdan gündeme gelir. Bu da proletarya partisinin doğmasıdır. Proletarya partisindeki proleter ideoloji burjuva ideolojisini yenmiş, galip ve kendine güvenen bir ideolojidir ve bilimseldir. Kendisiyle birlikte tüm sınıfsal ideolojileriyle birlikte tüm sınıfsal ideolojileri yok etmekten çıkarı olduğu ve bunu amaçladığı için egemen yan haline gelmesine rağmen hâlâ "yıkıcı" olan unsurdur. Buna karşılık yenilmiş olan burjuva ideolojisi "yıkıcı" değil "tutucudur", anti-bilimseldir. Ve geri gelme mücadelesinde bu nedenle bin bir maske altında yürütmeye çalışır.

Partinin ideolojik yaşantısını, hareketini sağlayan bu iki karşıt ideolojik çizgi arasındaki mücadele dönem dönem açığa çıkacak ve açık çizgi mücadelesine dönüşebilecektir. Bu olgu kaçınılmazdır. İki çizgi mücadelesi kaçınılmazdır. Sınıf çatışması varoldukça, dolayısıyla proletarya partisi varoldukça kaçınılmazdır. Tıpkı emperyalizm varoldukça emperyalist savaşların kaçınılmazlığı gibi.

Bunun aksini iddia etmek ne kadar "proleter" görünürse görünürün gerçeklere ters düşer, bilime ters düşer.

Nasıl emperyalizm paylaşım savaşlarının temeli ise, sınıf mücadelesi de parti içindeki iki çizgi mücadelesinin maddi temelidir.

Proletarya partisi içinde burjuva çizginin doğmasının kaçınılmaz olduğunu söylemek bu çizgiyi meşru görmeyi gerektirmez. Tersine ortaya çıkışta onun kokusunu alabilme-

yi, maskesini düşürebilmeyi, başını ezebilmeyi hem mümkün, hem de zorunlu kılar.

Sınıf mücadelesi olduğu sürece iki çizgi mücadelesinin kaçınılmaz olduğunu söylemek iki çizginin varlığının gerekli olduğunu öğütlemek arasında dağlar kadar fark vardır. Biz emperyalizmin varoldukça, emperyalist savaşların kaçınılmaz olduğunu söylüyoruz, bu bizim emperyalist savaşların gerekliliğini öğütlememiz midir? Bu bizim üçüncü bir emperyalist paylaşım savaşının önlenemeyeceğini söylememiz midir? Hayır! Sınıf mücadelesi varolduğu sürece, parti içinde iki çizgi mücadelesinin kaçınılmazlığı da bu anlamda kaçınılmazdır. Nasıl emperyalizm paylaşım savaşlarının temeli ise, sınıf mücadelesi de parti içindeki iki çizgi mücadelesinin maddi temelidir.

Fakat bu iki ideolojik çizginin karşıtlığını ve bunun zorunlu olarak belirli koşullarda, açık çizgi çatışmaları halinde su yüzüne çıkacağını tespit etmek bir şeydir. Kuşkusuz bu takınılacak tavır konusunda biri proleter, diğeri burjuva iki çizgi vardır.

“Tavır” konusuna girmeden önce, kısaca bir nokta üzerinde durmak gerekiyor. Marks ve Engels proletaryanın ayaklanmalarını takip eden, nispeten uzun bir barışçıl dönem yaşadılar. Onların temel çalışmaları proleter ayaklanmaların pratiğinde diyalektik tarihi materyalist bakış açısını geliştirmek, bununla sınıf mücadelesinin temel mekanizmasını açıklamak ve proletarya diktatörlüğünün altın çağa geçiş için zorunlu bir aşama olduğunu ortaya çıkarmak olmuştur. Onların döneminde proletarya devrimi henüz, pratik bir sorun olarak gündemde değildi. Ve buna bağlı olarak proletarya partisi sorunu da henüz net ilkelere kavuşmamıştı. Marks ve Engels proletarya örgütünde oportünizmin bir kanat olarak varolabileceğini, bunun meşru olarak görülebileceğini düşünüyordular. Çünkü henüz oportünizm küçük burjuva ideolojisi olmakla birlikte “sapma” olarak nitelendirilmekteydi. Mesela Alman Sosyal Demokrat Partisi’nde oportünist kanadın varlığı somut

olarak gözlenebilir. Yine Marx İngiltere’de küçük burjuvazinin liberal işçi partisini bir blok olarak değerlendirmiş ve Marksistlerin bu parti içinde yer alınmasını istemiştir. (Gerçi bu bir taktiktir, barışçıl dönemde Marksistlerin kitlelerden kopmaması için.)

RSDİP’nde de kuruluşundan beş yıl sonra oportünizm menşevik kanat biçiminde boy göstermiş ve parti iki ayrı merkezi yayın organı çıkartan bir örgüt haline gelmiştir.

Lenin 1911-12’ye kadar yukarıdaki duruma rağmen RSDİP’in bölünmesinden yana olmamıştır. Bolşevik partisi tarihinde dönüm noktası 1911 Prag konferansında tasfiyeciler menşevik kanadın partiden çıkartılmasıdır. 1912 aynı zamanda yeni tip proletarya partisi, Leninist partinin de gerçek doğum tarihidir. İki çizgi mücadelesi açısından 1912 ikinci enternasyonal dönemini kapamış, emperyalizm çağının proletarya partisinin dönemini açmıştır.

Emperyalizm öncesi çağda henüz proletarya saflarında bir sapma olarak görülen küçük burjuva çizgisi, emperyalizmle birlikte adım adım burjuvazinin oyunu haline gelme yolunu tutmuştur. Daha öncesi aynı parti içinde barınması mümkün olan devrimci ve oportünist kanatların ayrılık fermanı da böylece çıkmıştır. Menşevizm ile bolşevizm 1912’ye kadarki mücadelesi bu ayrılığın ideolojik, siyasi, teorik ve örgütsel temellerinin inşası sürecidir. Nihayet 1912’de partinin tek bir program, tek bir çizgi etrafında bütünleştirilmesi, Leninist parti öğretisinin büyük eseri olmuştur.

Lenin neden 1912’ye kadar RSDİP’nin kesin bölünmesinden yana olmamıştır. Bunun esas nedeni oportünizmin hâlâ “işçi sınıfı içinde bir burjuva sapma” olarak görülmesiydi. Neden 1912’den sonra menşevikler tasfiyeciliğe yöneldi? Buna yolaçan iki olgu vardı. Birincisi; Rus oportünizminin (menşevizmin) işi tasfiyeciliğe vardırması, yani illegal ve öncü müfreze olarak örgütlenmiş bir proletarya siyasi partinin zorunluluğunu inkâr edip, legal olan ve her işçinin katılabileceği işçi (emek) kongrelerini partinin yerine geçirmeye başlamalarıdır. Bu

her şeyden önce Lenin’in deyişiyle “örgütsel oportünizm olarak ortaya çıkan ve siyasi oportünizm olarak gelişen sapmanın nihayet teorik revizyonizmde son bulması” idi. Ve bu haliyle proletaryanın devrim mücadelesine açık bir saldırı niteliği taşıyor. İkinci olgu ise; Birinci Enternasyonal oportünizminin emperyalist savaş karşısındaki işbirlikçi teorisi ve pratiğidir. Kuşkusuz “Rus” olan menşevizmin uluslararası olan ikinci enternasyonal ihaneti ile doğrudan ideolojik bağı vardır. Bilindiği gibi 1912 emperyalizm bunalımından sonra bu paylaşım savaşının hazırlıkları pratik bir anlam kazanmış ve bu da ikinci enternasyonal içinde yoğun bir iki çizgi mücadelesi olarak yansımıştı. 1912-14 arasında geçen bu kızgın mücadelede Kautsky’nin başını çektiği dönemler, “ulusun savunulması” teorisini öne sürerek, işçi sınıfını kendi burjuvazilerinin kuyruğuna takmışlardır. Bunun üzerine Lenin, oportünizmin “sosyal şövenizm ve sosyal emperyalizme” ulaştığını, artık işçi sınıfının dışında bir burjuva çizgisi niteliğini kazandığını ve “oportünizmle mücadele edilmeden emperyalizmle mücadelenin imkânsız” olduğunu tespit etti ve İkinci Enternasyonal’i terk etti. Emperyalizm ve proleter devrimleri çağının arifesinde, Lenin gerek dünya ve gerekse de Rus devriminin gidişini özellikle değerlendirerek Leninist Parti Öğretisini netleştirdi (Lenin bu öğretinin temel taşı 1918’deki 10’uncu parti kongresinde koymuştur).

Lenin şunu vurgulamıştır ki, sınıf mücadelesinin her stratejik veya önemli taktik dönemeçlerinde partide burjuva çizgisi tartışılır. Bu eşyanın tabiatı gereğidir. Leninizm’i; darbeci ya da anarşik parti anlayışından ayıran, bu objektif durum karşısında takınılacak tavidir.

Kuşkusuz Lenin’in, iki çizgi sorununa bakışı bu aşamadan sonra değişmiştir. Lenin artık oportünist çizginin parti içinde meşru görülme-

ceğini, partinin siyasi grup örgütlenmesine tahammülü olmayacağını net bir şekilde belirtmiştir. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi; oportünizmin bu yeni çağda aldığı nitelikten kaynaklanmaktadır. İkincisi de; devrim pratik olarak gündemde olduğu için çift başlılık partinin eylem kapasitesini zaafa uğratarak, devrim mücadelesinde yenilgiye yol açacaktır.

Fakat Lenin ikinci çizgiyi meşru görmemesi, onun ikinci çizginin olmayacağını, olursa bunun partinin hatasından kaynaklanacağını söylemesi anlama gelmiyor. Tersine Lenin şunu vurgulamıştır ki, sınıf mücadelesinin her stratejik veya önemli taktik dönemeçlerinde partide burjuva çizgisi tartışılır. Bu eşyanın tabiatı gereğidir. Leninizm'i darbeci ya da anarşik parti anlayışından ayıran, bu objektif durum karşısında takınılacak tavrıdır, ki bunu aşağıda inceleyeceğiz.

Stalin iki çizgi sorununa nasıl bakmıştır. Bu konu kanaatimizce Stalin'in hata yaptığı konulardan biridir. Mao'nun Stalin'e bu konuda eleştirileri vardır. Bu eleştiriler şunlardır: 1- Troçkistlerin tasfiyesi sırasında aşırılıklara kaçmıştır. 2- Stalin son dönemlerde parti içi demokrasinin yerine birçok kez kendi otoritesini geçirmiştir. 3- "Zıtların birliği" temel kanununu kavramamıştır. Stalin'in parti içi diyalektik ile ilgili sorunu açıkça ele alan bir yazısı yok, bu nedenle daha ziyade somut iki çizgi mücadelesi süresinde söylediklerinden ve pratiğinden hareket etmemiz gerekiyor.

Lenin'in ölümünden sonra 1935'e kadar Stalin parti içinde yoğun bir mücadele yürütmüştür. Bu mücadeleler neticesinde partinin önde gelen eski kadrolarının tümü ya tasfiye edilmiştir (Zinovyev, Zosulic, Rikov, vb.), ya da ihanet suçuyla cezalandırılmıştır (Buharin, Troçki). Bunlar çok acımasız sınıf mücadeleleri idi. Ve Stalin M-L'yi tereddütsüz savundu. Daha sonra inceleyeceğimiz gibi mücadelelerinde özde M-L yöntemlere sadık kalmıştır.

Bu dönemde Stalin proletarya partisinin monolitik (yani tekil) bir yapı olduğunu ısrarla savunur. Bu tez esas olarak doğrudur, ama ka-

naatimizce eksiktir. Doğrudur, çünkü Lenin'in ortaya koyduğu gibi çok başlı olarak düşünen bir parti proletaryanın devrimci parti olma özelliğini yitirir. Ancak özü burjuva olan partiler çok başlı bir yapı arzeder. Bu da birbiriyle çelişme içinde olan burjuvazinin sınıfsal karakterine uygun düşen "monolitik" olduğu ileri sürülebilecek olan faşist partilerde çoğul yapıdır, ve iç çelişmeleri sürekli açığa çıkar. Ancak burjuva partilerinin diyalektiği proletarya partisinin diyalektiğinden farklıdır. Stalin'in bu tezinin eksikliği bu "monolitik yapının" her şeyde olduğu gibi iki karşıtın birliğinde olduğunu kavramaması monolitik yapıyı bozabilecek sürecin doğrudan doğruya partinin içinden kaynaklandığından söz etmemesidir.

Bu eksiklik 1938'den itibaren partinin ideolojik yapısı hakkında subjektivizme düşmesine yolaçmıştır. 1939'daki 18. kongrede Stalin'in raporunun proletarya partisinin ideolojik başlıkları bölümünde ön olarak şu söyleniyor, parti içinde anti M-L çizgiler temizlenmiş ve çok yüksek bir ideolojik birlik sağlanmış bulunmaktadır. Partinin ideolojik yapısı monolitik hale gelmiştir. Ancak bu bizim rehavete kavuşmamıza yolaçmamalıdır. Çünkü toplumda burjuva ideolojisinin kalıntıları vardır ve bunlar partiyi etkileyebilir. Bu nedenle ideolojik "uyanıklık ayakta tutulmalıdır".

Görüşümüzce Stalin önderliğindeki parti sosyalizm döneminde burjuva çizgisine karşı mücadelede iki tür hata yapmıştır. Birincisi, partili ve partisiz kitleleri burjuva ideolojisine karşı seferber etmede yetersiz kalmıştır. Bu iki çizgi mücadelesinde kitle çizgisinin hayata geçirilmesidir; yöntem hatasıdır. İkincisi, sosyalist inşa sürecinde burjuva ideolojisinin maddi temelini açıkça ortaya koyamamıştır; parti içinde burjuva çizgisinin ilişkileri teşhis edilememiştir. Bunun bir sapma olduğu kitlelerin bu sapmaya karşı harekete geçirilmesi gerektiği görülmemiştir.

Stalin burjuva çizgisinin yeniden ortaya çıkmasının kaynağını toplumda henüz tümüyle temizlenmemiş burjuva ideolojik kalıntılara

bağlamaktadır. Şuna da dikkat çekelim, bu tarihte Stalin Sovyet toplumunda sömürücü sınıfların yok edildiğini, ortak devletin dıştaki emperyalizmin varlığı nedeniyle gerekli hale geldiğini, kapitalizmin -kastettiği eski kapitalizmidir- tekrar iktidarı ele geçirmesinin imkânının kalmadığını ve toplumun artık altın çağa kerte kerte geçiş aşamasına vardığını söylemektedir. Parti içinde gelecek bir tehlike görmemesinde bu dönemdeki iyimser subjektivizmi ile bağlantılıdır. Aynı subjektif tespit 1952'de yapılan 19'uncu parti kongresi raporunda da görülmektedir. Bu kongrede MK adına raporu Melenkov okumuştur, ama Stalin'in görüşlerine ters düşmesi düşünülemez, bu raporda parti saf larındaki birlik ve dayanışma tamamen pekiştirilmiştir demektir. Bu tespitin ne kadar subjektif olduğu yalnızca 4 yıl sonra 1956'da 20. kongrede modern revizyonizmin SBKP içinde hakim hale gelmesiyle ortaya çıkmıştır.

Artık buradaki subjektivizm 1939'daki gibi, teorik alanda değil aynı zamanda pratik alandadır da. Çünkü 1948 MTİ (makine traktör istasyonları)'nın kolhozlara satılması girişimi, ancak Stalin'in mücadelesi ile önlenmiş ve olayın sorumlusu Jozneski kurşuna dizilmiştir (bu konuyu ileride mücadele yöntemlerine ilişkin açacağız). 1951'de gerek "dil" gerekse "sosyalizmin ekonomi politikası" konusunda revizyonist görüşler açıktan açığa dile getirilir olmuştur.

Ekonomide teknokratların üretimi tasarrufları altına almaları, önemli bir tehlike oluştururken ve yolsuzluklar öyle bir boyuta varmıştır ki, Pravda işçi mektuplarından geçilmiyordu. Bırakalım bunu, bizzat 19. kongre raporu bu örneklerin dile getirildiği bir belgedir. Ve bütün bunların sorumluları partinin dışında değil, partinin ileri kadroları veya üyeleridir. İşte böyle bir durumda partide ideolojik "birlik ve dayanışma"nın tamamen pekiştirilmiştir denmesi, teorik subjektivizmi aşır pratik olumsuzluğa dönüşmektedir (Stalin aynı yılda revizyonist tezlerle mücadeleye girişti, karşı görüşlerini kısmen terk etti. Ve geriye

dönüşün mümkün olabileceğini üstü kapalı olarak dile getirdi). Ama henüz parti ve devletin diyalektikleri konusunda bir netlik getirememiştir ve ne yazık ki mücadelenin henüz başındayken öldü.

Stalin'in bu subjektivizmi partinin diyalektiğine bakış açısından kaynaklanmadığı bu 1939'da tüm anti-ML çizgiler, savunucuları ile birlikte temizlendiğine göre partinin dıştan etkilenmesine karşı uyanık olmak ve etkilenip yozlaşan unsurları partiden budamakla tekil yanının artırılabilmesi sanılmıştır kanısındayız. Nitekim 1939-1952 arasındaki dönem içinde parti kongresi yapılamamıştır (burada 2. Dünya Savaşı şartlarını dikkate almak gerekir). Partinin ideolojik yapısı konusundaki subjektivizm nedeniyle uyanık davranılmamıştır. Burada bir noktaya daha işaret etmek gerekir. Proletarya iktidarı ele geçirdikten sonra proletarya partisi içindeki iki çizgi mücadelesi yeni ortaya çıkan başka bir çelişme ile de beslenir. Bu yeni çelişme "yöneten-yönetilen" çelişmesidir. Partinin toplum adına üretim araçlarını kontrol ediyor olması zorunluluğu —dolayısıyla her an için bu üretim araçlarını toplum yerine kendi adlarına tasarruf edilme imkânı ve tehlikesi—, bu yeni çelişmenin iktisadi temelidir. Bu çelişme nedeniyle proletarya partisinin içinde burjuvalaşma sürekli olarak ve bu da ideolojik alandaki karşıtların birliğinde burjuva yana yeni bir güç verecektir. Bu nokta "sosyalizm ve geriye dönüş" konusuna girdiği için burada detaylandırmıyoruz.

Bu yanı, AEP'nin başını çektiği yeni oportünist kamp, iki çizgi mücadelesi konusunda Stalin'in bir dönem düştüğü bu hatayı sistemleştirip teorileştiriyor ve kendi bürokratik merkezizyetçi darbeci parti anlayışlarına ML damgası vurmak için de kullanıyor. AEP'çiler bu arada kafaları iyice bulandırmak için Mao Zedung'a bu konuda da saldırıyor.

Mao'nun saldırıya hedef olması rastlantısal değildir. Çünkü iki çizgi sorununa daha da açıklık getirmiştir.

Mao devlet ve parti diyalektiğini incelemiş ve hem partiyle kitleler arasındaki çelişmeyi, hem de parti-

nin içindeki proletarya burjuva çatışmasının (burjuvazi devrimi sınıf olarak değil, o sınıfın ideolojisi anlamında) ortaya çıkmıştır. Her ne kadar Mao bu tezlerini teorik analize tabi tutmamış ve bu önemli bir eksiklik ise de, bu tezler, proletaryanın diktatörlüğü altında sınıf mücadelesinin alacağı biçimlerin anlaşılması açısından merkezidir. Mao proletarya partisinin içinde iki çizgi mücadelesinin sürekli olduğunu, bu mücadelenin her önemli sınıf mücadeleleri döneminde patlak verebileceğini, bunu yadsımanın proletaryayı silahsızlandırmak olacağını savunmuştur. Fakat bu, Mao'nun açığa çıkmış ve bir siyasi platforma oturmuş, burjuva çizgisini meşru gördüğü anlamına gelmiyor. AEP'çilerin bu yöndeki iddiaları tahrifata ve kanıtlanmayan suçlamalara dayanmaktadır. Aşağıda göreceğimiz gibi burjuva çizgisinin en amansız düşmanı olmuştur.

Şimdi parti içinde iki çizgi mücadelesinde yöntemler sorununa geçebiliriz.

BURJUVA ÇİZGİSİNİN GÖRÜNÜMLERİ

Mao Zedung; sınıflar tünden ortadan kalktıktan sonra dahi görüş ayrılıklarının süreceğini söylüyor. Bu teori ile pratiğin arasındaki zıtlıktan dolayı böyle olmak zorundadır. Parti içinde her zaman görüş ayrılıkları olacaktır. Bu nesnel dünyayı kavrayışımızdaki zorunlu subjektif rolü nedeniyle en azından böyledir. Fakat bunun da önünde dünyaya bakış açısındaki yetersizlikler veya sapmalar gerçeklerin kavrayışında ve düşünülen çözüm yollarında farklılıklara yolaçacaktır. Dünyaya bakış açısı dediğimizde diyalektik ve tarihi materyalizmi kastediyoruz.

Dolayısıyla görüş ayrılıklarının kökeninde hem sınıfsal, hem de düşüncenin olguyu kavrayışındaki yetersizlikler yatar. Fakat bundan hareketle görüş ayrılıklarını çizgi olarak etiketlemek yanlış. Çünkü görüş ayrılığı henüz sistemleşmemiş ve bir siyasi platform haline gelmemiştir.

Siyasi platformu belirleyen şey,

devrimin içinde bulunulan aşamasına sistemli bir alternatif ortaya koymasıdır. Bunu şu örnekle açıklayabiliriz.

Örneğin; belirli bir parlamento seçimi sonucunda takınılacak tavır konusundaki farklılıklar bir görüş ayrılığıdır. RSDİP içinde IV. Duma'ya katılıp katılmama konusunda Bolşeviklerin içinde Lenin ile Otzovistler arasında (1905'te) böyleleri bir taktik görüş ayrılığı çıkmıştır.

Genel olarak parlamento seçimleri karşısındaki tavır konusunda da görüş ayrılığı olabilir. 1920'lerde İngiliz komünistleri seçimleri ilke olarak reddediyorlardı. Ne var ki, bu görüş ayrılığı artık basit bir taktik uygulamasındaki ayrılık değil "taktiksel ilkenin" kendisinde bir ayrılıktır. Leninizmin üç "taktiksel ilkesi" vardır. Stalin bunları şöyle özetliyor: 1- Devrimin "ulusal" özellikleri gözönüne alınmadan "evrensel" olanı özgülleştirmeden devrim yapılamaz. 2- Ne kadar mütereddit ve sallantılı olursa olsun, kitlesel her müttetik, kazanılmasının zorunluluğu. 3- Propaganda sloganıyla eylem sloganını ayırt edebilmek, eylem sloganını kitlelerin siyasi deneyimine dayandırabilmek ve onları adım adım stratejik hedefe yaklaştırabilmek zorunludur. Seçimlerin ilke olarak reddedilmesi bu üçüncü taktiksel ilkenin reddi olmaktadır. Fakat yine de bir görüş ayrılığıdır. Çünkü henüz diğer temel sorunlarını da kapsayan bir siyasi platform haline gelmemiştir.

Mao, uzlaşmaz bir çelişme, belirli saflarda ve doğru tarzda ele alınırsa uzlaşır bir çelişkiye dönüşebilir, diğer açıdan ele alındığında da, eğer doğru bir tarzda ele alınmayan uzlaşır çelişkiler süreç içinde uzlaşmaz karşıtlığa dönüşebilir demektedir.

İdeolojik alanda da görüş ayrılığı görülebilir. Örneğin: Mao, uzlaşmaz bir çelişme, belirli saflarda ve doğru tarzda ele alınırsa uzlaşır bir çelişkiye dönüşebilir, diğer açıdan

ele alındığında da, eğer doğru bir tarzda ele alınmayan uzlaşır çelişkiler süreç içinde uzlaşmaz karşıtlığa dönüşebilir demektir. Konu, ideolojik alanda olduğu halde bu bir görüş ayrılığıdır. Çünkü henüz diğer temel konularda ayrılığa varmamıştır. O halde platform haline gelmemiş ayrılıklar nelerdir.

Örneğin: RSDİP'in kuruluşunu izleyen Menşevik-Bolşevik ayrımı bir platform temelindeki ayrılıktır. Menşevizm önce "örgütsel sorunlarda oportünizm" olarak ortaya çıktı. Menşevikler partinin "siyasi öncü müfreze" olarak örgütlenmesine ve demokratik merkezîyetçilik ilkesine göre işlemesine karşı çıkıyor, bunların tam tersini savunuyordu. (Bu örgütsel çizgi zaman içinde netleşmişti.) Dolayısıyla burada örgütsel siyaset açısından bir platform sözkonusudur.

Bir sonraki aşamada Menşevizm demokratik devrime bakış açısından ayrı bir siyasi platform haline geldi. Menşevikler devrim aşamasının demokratik olduğunda birleşmekte. Bu devrimin önderliğini liberal burjuvaziye bırakmak gerektiğini, dolayısıyla proletaryanın onu desteklemekten öte, bu "burjuva devrimi"ne bulaşmaması gerektiğini söylüyorlardı.

Platform ayrılığına diğer bir örnek: Çin DHD'nde Wang-Ming çizgisidir. Bu da askeri alandaki bir platform ayrılığıdır. Wang-Ming ayaklanma ve büyük şehirlerin ele geçirilmesi ile Çin'de iktidarın ele geçirileceğini savunmuş, bir dizi ayaklanma ve büyük şehirlere saldırı düzenlenmiş ve bu sakat çizgi neticesinde yüzbinlik (bu daha az, ya da çok olabilir) Çin Halk Ordusu'nun çok büyük bölümünün yok olmasına neden olmuştur.

Yine Çin'den bir başka örnek, 1949'dan sonra yeni demokratik iktisadi düzenin özü üzerinde çıkan sapmadır. Mao bu dönemin geçici karakteri olduğunu ve temel mücadelenin proletaryanın iktisadi kontrol ve kısıtlamalarına karşı burjuvazinin rekabet ve serbest mücadelesi şeklinde olduğunu söylerken hazırlanır. (Liu Şao-Şi, Lu Şien-Nien, Deng Siao Ping...). Yeni Demokratik düzeni sağlama yerleştirmek ve

dört büyük özgürlük sloganı öne sürüyorlardı.

Bu önermeleri şu önermeleri vurgulamak için verdik. İlk ayırım görüş ayrılıkları ile siyasi platform arasında yapılmalıdır. Çünkü bu ikisini karşı tavrı kökten farklıdır.

İkinci bir ayırım ise sistemleşerek "platform" oluşturmuş görüşün kendi içinde yapılmalıdır.

Lenin'i incelediğimizde bu konuda "sapma" ile "teorik revizyonizm" dediği iki aşama arasında ayırım yaptığını görüyoruz. Bu ayırımdaki olgular, birinci olarak "teorik revizyonizm" in artık "ideolojik bir akım" (Stalin) haline gelmiş olması, ikinci olarak da, sapmanın hâlâ düzeltilir düşünce yapısı olmasıdır.

Örneğin: Lenin Menşevizm ancak tasfiyeciliğin teorikleştiği anda "teorik revizyonizm" olarak nitelemiştir. Çünkü tasfiyecilik M-L'nin üç temel prensibi olan sınıf mücadelesinin kabulü, bunun proletarya diktatörlüğüne vardırılması ve öncü partinin sınıf mücadelesindeki zorunluğu ilkelerinden sonucunun açıktan inkârı ve pratiğe geçirilmesidir.

Lenin 10. Kongre'de söylediği gibi, "bir sapma henüz olgunlaşmış bir akım değildir". Sapma düzeltilir bir şeydir ve ayrılıklar henüz irade birliği parçalayacak düzeyde "program ayrılıkları" derecesine varmamıştır. Dolayısıyla belirli şartlarda henüz sapma halindeki burjuva çizgisinin savunucularına görüşlerini muhafaza etme hakkı tanınabilir. Buna karşı eğer burjuva çizgisi iflah olmaz bir ideolojik akım haline gelmişse (yalnız siyasi değil, aynı zamanda teorik bir revizyonizm ise) bu çizgiyi savunma, görüşlerini muhafaza etme hakkı tanınmaz. Ayrılık artık program haline gelmiştir. Burjuva akımını benimsemek parti üyeliğiyle bağdaşmaz. Çünkü parti üyesi her şeyden önce partinin programını kabul eden kişidir. Partinin iflah olmaz bir ideolojisi, akım olarak mahkûm ettiği çizginin savunucuları ancak bir şartla partide kalabilirler. Özeleştiri yapmak ve görüşlerini terkettiklerini ilan etmek.

Yine Lenin 1918'de patlak veren Anarko sendikalist çizgiyi "sapma"

olarak nitelemiştir. Çünkü bu çizgi ideolojik öncüleriyle henüz bütünleşmemiştir. Ve ikinci olarak da mücadele yoluyla düzeltme yolu vardı. Lenin sapma derken şunu kastediyor.

"Sapmalar derken önemle belirtiyorum ki, biz onları henüz billurlaşmış ve kesinlikle ve tam olarak tanımlanmış şeyler olarak değil, fakat yalnızca partinin değerlendirilmesinin yapmak zorunda olduğu bir siyasi akımın başlangıcı olarak görüyoruz."

"Size okuduğumuz tezleri içeren bir platformun ortaya çıkması berak ve açık bir sendikalist-anarşist sapmadır. Bu abartma değildir, sözlerimi dikkatle tarttım. Bu sapma henüz olgunlaşmış bir akım değildi, sapma düzeltililebilir bir şeydir. Kişiler bir parça yoldan ayrılmışlardır, veya ayrılmaya başlıyorlar, fakat hâlâ doğru yola sokulabilirler."

Stalin'de Troçkizmle mücadelede 1924'e kadar bu çizgiyi küçük burjuva bir "sapma" olarak görmüş, ancak bu tarihteki kongreden sonra troçkizmin ideolojik bir akım haline geldiğini, devrimin her konuda "saf proleter" görünüm altında sol proleter sağ ve devrimi imkânsızlaştıran tezleri sistemleştirdiğini söylemiştir. Troçkizme karşı yoğun ideolojik mücadele verildi. Ve adım adım tecrit edilen Troçki nihayet onbeşinci kongrede partiden atıldı. ÇKP tarihinde de yoğun çizgi mücadeleleri biliyoruz. Mao bu mücadelelerde öncelikle görüş ayrılığı ile çizgi ayrımını yaptıktan sonra çizgide "iflah olmaz aşamaya gelip gelmediği açısından ikiye ayırıyor. Örneğin, çok ağır kayıplara yolaçmasına rağmen, Wang-Ming çizgisi" iflah olunur nitelikteydi. Nitekim Wang-Ming özeleştiri yaparak görüşlerini düzeltmiştir. Diğer bir örnek Liu Şao-Şi'nin çizgisiyle olan mücadelesidir. Bu çizgi 1956'daki parti kongresinde hakim olmuş 1958'de özeleştiriyle düzeltilmiştir, fakat 1959'da yeniden canlanmış, kültür devrimi sırasında "iflah olmazlık" derecesine varmıştır.

Son olarak "hizip ayırma dikkat çekmek gerekir. Bir çizginin (siyasi platformun) savunucularının disiplini yerine kendi anlayışlarının

disiplinini koymaları” grup olarak hareket etmeleri hizip dediğimiz olgudur. Hizip ister açık isterse gizli örgütlensin partinin eylem birliğini böler ve sonuçta da ya parti iktidarını (yönetimi) ele geçirir ya da partiden kopar. Hizip proletarya partisinin varlığı ile bağdaşmaz, dolaşısıyla da varlığına izin verilemez (fakat burada da ilerde açıklayacağımız gibi bazı taktikler sözkonusu olabilir).

Çizgi ile hizibi ayırmakta çok önemlidir, çünkü hizip doğrudan partinin iç işleyiş ilkelerine aykırı bir olgu, adeta bir kanser hücesidir. Ve partinin sınıf mücadelesindeki eylem birliğini doğrudan ve açıktan yakarak, onu güçsüzleştiren bir olgu iken, çizgi henüz hasta bir organ gibidir, kısa vadede eylem birliğini bozmuyordur. Ve düzelmeye imkânı da sözkonusudur.

Çizgi ideolojik-siyasi bir kavramdır, platform ya da program anlamındadır. Buna karşılık hizip örgütsel bir kavramdır. Burjuva çizgisi etrafında örgütlenerek kendi grup disiplinini kurmak demektir. Çizgi ile hizip arasındaki ayırım, partinin birliğini korumak için çok önemlidir, çünkü bu ikisine karşı mücadelede izlenecek taktikler farklı yönlerin ön plana çıkarılmasını gerektirir. Burjuva çizgisine karşı mücadelede ideolojik-siyasi mücadeleye ağırlık verilmeli, çok zorunlu değilse örgütsel tedbire başvurulmamalıdır. Hizibe karşı mücadelede ise kaçınılmaz olarak onun örgütsel disiplinini yok etmek zorunludur. Bu nedenle idari tedbir gerektirir.

Fakat şunun bilincinde olmak gerekir, her çizgi onunla mücadele ihmal edilirse zaman içinde kaçınılmaz olarak kendi disiplinini tesis etme eğilimine girer, bu objektif bir eğilimdir. Yani bizim irademizden bağımsız bir eğilimdir. Ve doğru mücadele yöntemlerinin uygulanmadığı ortamda giderek istesek de istemesek de gelişir.

İKİ ÇİZGİ MÜCADELESİNDE, İDEOLOJİK MÜCADELE ESASTIR

Bu önerme Mao Zedung’a aittir ve iki çizgi mücadelesinde yöntem sorununun ilkesini teşkil etmektedir. Bu konuda Mao’ya AEP’çiler tarafından yoğun bir şekilde saldırılıyor. Onun örgütsel yöntemleri yadsıdığı, bu nedenle ÇKP’nin hizipler federasyonuna dönüştüğü “sözde” eleştirileri yöneltiyor. Her şeyden önce Mao’nun örgütsel mücadeleyi yadsıdığı tahrifattir. İkinci olarak da bu saldırının gerisindeki amaç, kendilerinin örgütsel mücadeleyi esas alan pratiklerini meşrulaştırmaktır.

Mao, örgütsel önlemleri her zaman son başvurulacak yöntem olarak görmüştür. Ve bu tutum Leninisttir —çünkü parti içinde kişileri görevden almak, oradan buraya sürmek, örgütten uzaklaştırmak, baskıyla susturmak vb. yöntemler burjuva çizginin o somut koşulda ortaya çıkması olan görünümünü ortadan kaldırmaz. Olsa olsa geri çekilmesi, gizlenmesine ve zayıf anı kollamasına neden olur. Her şeyin yolunda gittiği sanılan bir ortamda, yüzeyden her şey süt liman görülürken, alttan alta burjuva kazanı kaynamaktadır. Aslında ve en beklenmedik, en savunmasız bir anda vuracaktır. 1952-56’da SBKP içinde olduğu gibi. Bu işin birinci yanı.

İkincisi; örgütsel mücadele ne parti üyelerine, ne de işçi sınıfı kitlesine düşman düşüncüyü nasıl tanıttığı ve onunla nasıl mücadele edeceği noktasından ideolojik açıdan hiçbir şeyi öğretmez. Mao’nun dediği gibi, Marksizm, düşmanıyla sürekli mücadele içinde daha güçlenir ve yetkinleşir.

Üçüncüsü; örgütsel mücadele gereğinden önce kullanılır ve bu gelecek halinde yerleşirse, parti yönetiminin dönkleşmesi veya revizyonistlerin eline geçmesi halinde, düşman ideolojisinin ve hatta karşı devrimin elinde öldürücü bir silah haline gelir.

Bunun tipik örneği AEP’ti. AEP’in önceki yönetimine karşı çıkmaya kalkışanın kellesi uçuyor hemen. Ardından açıklama geliyor “falan kişi Yugoslav, sonra Rus-Çin revizyonizminin ajanıydı” SBKP’de Kruşçev 1953-56 arasında iktidara gelme mücadelesi verirken, Malen-

kov-Molotov-Komonev-Bulganin gibi önderleri “anti stalinist” ve “anti-parti” olmakla suçlamıştır. Çünkü bu önderler artık hafif sanayiye yönelmenin ve çok büyük fedakarlıklara katlanmış Sovyet halkının hayat standardını hızla yükseltmenin zamanının geldiğini söylüyorlardı. Kruşçev onları Stalin’i inkâr etmekle suçluyordu. Hiç şüphe yok ki, bunun adına ideolojik mücadele denemez, öğretici olan SBKP içinde Stalin “kanatı”nın (kişiyi tapma) vardı; boyutu göstermesi ve M-L’lerin böylesi bir mücadelede karşısında ellerinin-kollarının bağlanmasıdır. Kruşçev, nihayet 1956’da bir “askeri darbe” olarak nitelenebileceğimiz bir yöntemle MK içinde çoğunluğu ele geçirdi. Sözkonusu önderleri “anti-parti” ilan eden ve MK’dan ihraç eden kararlar aldı. Hemen arkasından bu önderlerin bir kısmı ortadan kayboldu, Kamanev ise Sibiry’a sürüldü. Yine dikkatimizi çekmesi gereken bu uygulamaların partiden büyük tepki çekmemesi ve Kruşçev’in 20. parti kongresinde bu konuda hesap vermek zorunda kalmayışdır. Biz bunun, bu tür uygulamalar, önceden görüldüğü için yadırganmadığından olabileceğini düşünüyoruz. Örneğin: 1948’de revizyonist Vazozenski’nin kurşuna dizilmesi (bu adam gerçekten idamlık bir revizyonisttir). Fakat aslında onun gerisinde Kruşçev vardı. Onun idam edilmesine, 1952’de aynı anlayışın tartışma kapsamında patlak vermesinde Kruşçev’in nezdinde iktidarı ele geçirmesini engelleyebildi. Vazozenski idam edildiğinde ideolojik teşhir yürütüldüğüne dair bir belge yoktur.

Çin’de de Mao’nun ölümünden sonra modern revizyonistler bir askeri darbe ile parti yönetimini ele geçirdiler. “Dört”lülere tutukladılar, ardından onlar aleyhine yoğun bir kişisel karalama kampanyaları açtılar. Ne burjuvalıkları kaldı, ne de açık hayatları, ardından kamuoyuna açık olarak “yargılandılar”, aslında Çiang-Çing onları yargıladı ve teşhir etti. Bu yargılamada TV de tümüyle yayınlandı. Fakat ne ortalıktan sessizce yok edildiler, ne de asılabildiler. Çünkü böyle bir gelenek yoktur.

İki çizgi mücadelesinde örgütsel yöntemler en son başvurulacak araçlardır dedik. Buradaki en son araç olmanın kıstası nedir? M-L pratiğini izlediğimizde bunun esas olarak iki kıstası olduğunu görürüz. Birincisi eylem birliğini bozucu bir önem arz ediyorsa. Parti taktik bir konudaki sapmaya dahi tahammül edemez. Bunun en iyi örneğini; RSDİP'deki Otvovist'ler olayında görüyoruz. IV. Duma'yı boykot ve bu düşüncelerinden taviz vermeyen Otvovistler partiden atılmışlardır (Bolşevik konferansta). Çünkü Lenin devrimin geri çekildiği ve Stolipin gericiliğinin en ağır istibdat yöntemleriyle hüküm sürdüğü o günlerde, partinin kitlelerle bağ kurabileceği her aracı, ne kadar gerici olursa olsun kullanmanın hayati önemini vurguluyordu. Buna karşın Bolşeviklerin ufak bir kısmı, Dumanın anti-demokratikliğini öne sürerek boykotu ve illegal çalışmayla yetinmesini savunuyordu. Ve Lenin'in bütün ikna uğraşlarına rağmen, Duma'ya katılma yönünde çalışmayı reddediyorlardı. Bu eylem birliğinin önünde açık bir engeldi. Dikkat edilecek nokta şudur ki, Lenin "boykotçuların" atılmasını isterken oportünistliğini örgütsel ve siyasal çizgide sistemleştirmiş olan Menşeviklerden ayrılmayı gündeme getiriyordu.

İkinci kıstas; ortaya çıkmış olan "teorik revizyonizm", diğer bir deyişle iflah olmazlık noktasına varmış olmasıdır. Devrimini yapmış proletarya partilerin pratiklerini incelediğimizde genellikle yabancı çizginin zaman içinde ve ideolojik mücadele içinde iflah olmazlık kertesine vardığı görünüyor. Bu öncelikle parti içi demokrasinin canlı bir şekilde işlediği dönemlerde böyle olmaktadır. O halde, "iflah olmazlığın" tanımlanması bir çizginin ideolojik rayına oturması, yürütülen ideolojik mücadeleye rağmen, düzelmeyip kemikleşmesi veya kendi disiplinini parti disiplininin yerine geçirmesi olarak ortaya konabilir. Menşevizmin tasfiyecilik aşamasına varmasını, Lenin, "teorik revizyonizm" olarak tanımlamış ve ayrılığı gündeme getirmişti. Bu örneğe yukarıda değindik. Diğer bir örnek,

Stalin'in Troçki'ye karşı yürüttüğü mücadeledir. Troçki 1912'de tasfiyeciler ile Bolşevikler arasında "merkez"i bir konumu savunduğu için gizli tasfiyeciler olarak nitelenmiş, Bolşevik saflardan atılmıştı (Ağustos bloku olayı). Daha sonra da yapılan her kongrede Lenin ve daha sonra Stalin tarafından savunulan stratejik ve taktik çizgilere muhalefet etti. 1918 tek ülkede sosyalist devrimin mümkün olmadığını, Avrupa'da (özellikle Almanya'da) proleter devrimler imdada yetişmezse, Rus devriminin yıkılacağını savundu. Bu anlayışla da Almanya'daki devrimci durumu yükselteceği gerekçesiyle, Almanya ile barış anlaşmasını çıkmaza sokup imzalamadı. Lenin bu çelişkiyi kongrede çözdü. Troçki özeleştirisi yapmak zorunda kaldı. Ardından Troçki NEP politikasına karşı çıktı. Buna sosyalist inşada orta köylülüğün rolü için devrimin niteliği ve taktikleri, sendikalar sorunu, sosyalizmin tek ülkede mümkün olmayacağı, partinin bürokratlaştığı savı ile muhalefetleri geliştirdi. Bu konuların her biri bir çizgi mücadelesi konusu oldu. Ve kongre veya konferanslarda tüm parti çapında tartışıldıktan sonra sonuçlandırıldı. Troçki bütün bu mücadelelerde ya özeleştirisi yaptı, ya da tezlerini geri aldı. Fakat her yerde başka bir konuyu bahane ederek yeniden öne sürdü. Nihayet 1927'deki 15. kongrede Stalin, Troçki'nin artık bir ideolojik bir akım haline geldiğini tüm geçmişini gözler önüne serip ideolojik temellerine oturarak ortaya koydu. Troçki partiden ihraç edildi ve köklü bir özeleştirisi yaptıktan sonra bir iki sene denendikten sonra tekrar partiye alınabileceği karara bağlandı.

Mao Zedung kol emeği ile kafa emeği, kent ile kır, işçilerle köylüler, parti ile partili olmayanlar, devlet ile halk arasındaki çelişkiler varlığını sürdürdükçe parti içinde kapitalist yolu tutan yozlaşmış unsurların çıkacağına, bunların burjuva çizgi-

sini hakim kılmaya çalışacağına dikkat çekti.

Diğer bir örnek, Liu Şao Şi çizgisidir. Bu çizgi ilk kez 1956'da 8. kongreye hakim olmuş ve "üretici güçler" tezini savunmuştur. 1958'de özeleştirisi yaptı, daha sonra "büyük ileri atılım"ı karşı koydu. 1961 MK'da Liu Şao Şi çizgisi hakim hale geldi, Mao azınlığa düştü. Buna karşı Mao "sosyalist eğitim" kampanyasını başlattı.

Mao Zedung sosyalizm şartlarında burjuva çizgisinin maddi temelini açığa çıkarabilmek için, kapitalizmden sosyalizme miras kalan çelişkilerin çok zengin bir değerlendirmesini yaptı. Kol emeği ile kafa emeği, kent ile kır, işçilerle köylüler, parti ile partili olmayanlar, devlet ile halk vb. arasındaki çelişkileri inceledi. Burjuva çizginin ve kapitalizme geriye dönüş tehlikesinin yok edilmesi için bu çelişkilerin tasfiyesinin şart olduğunu gösterdi. Bu çelişkiler varlığını sürdürdükçe parti içinde kapitalist yolu tutan yozlaşmış unsurların çıkacağına, bunların burjuva çizgisini hakim kılmaya çalışacağına dikkat çekti.

Mao 1964'teki "sosyalist eğitim hareketi" sırasında "şimdiki hareketin başlıca hedefi kapitalist yolu tutan partilerdir" diyordu. Mao Zedung, üretim araçlarının denetimini ele geçirmek isteyen yoz unsurların, özellikle partiyi teslim alacaklarını söylemektedir. Bunun için partinin M-L çizgisini kavramanın hayati önemini savunmaktadır. Nihayet, 1965'de başlatılan kültür devrimi, özellikle kültür alanında iktidarı ele geçirmiş olan Liu Şao Şi, Deng Siao Ping vb. burjuva kapitalist yolcularına karşı başlatıldı. BPKD sonunda, bu iki revizyonist, gözyaşları içinde özeleştirisi yapmalarına rağmen, daha önceden aynı özeleştiriyi yaptıkları için kabul edilmedi ve partiden ihraç edildiler. Mao Zedung bu dönemdeki burjuva çizgisinin maddi temelini koymasına rağmen, BPKD ile dahi M-L'in kalıcı bir zafer elde etmesini sağlamadı.

Yine ÇKP'de yeni iktisadi düzen konusunda sağ platformu savunanlara karşı mücadele yürütürken, bu

görüşler doğrultusunda çalışan **Kao-Cao** hizibi ortaya çıkarıldı. 1955'de yapılan konferansta hizip teşhir edildi ve başını çekenler partiden atıldı. Fakat aynı görüşü savunduğu halde hizipçiliğe bulaşmamış olanlar özeleştiriyi yaptılar ve partide kaldılar.

Özetlersek; bir çizgi henüz bir "ideolojik akım" haline gelmemiş ise veya hizipçiliğe saplanmamışsa, onunla mücadelede esas olan ideolojik alandaki mücadeledir. Bunun aksi, kısa-vadede parti içindeki aykırı şeyleri kesse bile, uzun vadede partinin çıkarlarına indirilmiş bir darbe olacaktır.

İKİ ÇIZGI MÜCADELESİNDE ÖRGÜTSEL YÖNTEM

İdeolojik mücadelenin esas olması örgütsel mücadeleyi dıştılamaz. Fakat kendisine tabi kılar. Partinin oportünizmden arındırılması bir görevdir. Oportünizmin ideolojik olarak açığa çıkarılıp mahkûm edilmesi, partinin düşünce alanında bir arındırma ise, iflah olmaz unsurların parti dışına çıkarılması da bu arındırmanın örgütsel olarak güçlendirilmesi, sağlamlaştırılmasıdır. Yani örgütsel yöntemler ideolojik mücadeleye tabi ve ona güç verecek bir şekilde ele alınmak şartıyla iki çizgi mücadelesinin tamamlayıcı yanındır.

Lenin 1921 Eylül'ünde "parti ikiye bölünmüş, bürokrat, dürüst olmayan ve ya kaypak sosyalistlerden ve dış görünüşlerini değiştirmiş ama kalben Menşevik kalmış olan, Menşeviklerden temizlenmelidir" diyordu.

Lenin devrimin en önemli dönemlerinde partiyi arındırarak öndeki görevlere hazır etmiştir. Bunlara "temizlik" deniyordu. Temizlik hareketlerinde amaç partinin değişen merkezi görevlerine ayak duramayacak yapıdaki üyelerin te-

mizlenmesidir.

Sınıf mücadelesinin yol ayrımını, partinin taktik ilkelerinde değişikliğin gündeme geldiği dönemler, geçici yol arkadaşlarının, devrimin yeni aşamasındaki görevleri kaldıramayacak olanların da dökülmesini gündeme getirir. Örneğin: Ekim devriminden sonra NEP politikası gündeme geldiğinde böyle bir temizlik hareketi görüyoruz. Burada iki temel nokta dikkat çekiyor. Birincisi, NEP taktik bir konu olmakla birlikte, Sovyet devriminin yaşaması bu politikanın başarısına bağlıydı (ve Stalin'in belirttiği gibi tüm sosyalist devrimlerde gündeme gelebilecek bir taktik konusuydu). Dolayısıyla da Sovyet devriminde keskin bir dönem teşkil ediyordu. Her dönemde olduğu gibi bunda da iki çizgi mücadelesi patlak verdi, "proletarya kontrolünde kapitalizmin geliştirilmesi" demek olan bu politikaya, "saf" proleter ve "sol" anlayışlar karşı koyuyordu. Lenin bunları ideolojik olarak tümüyle mahkûm etti. Örgütsel arındırma, bu ideolojik mücadelenin arkasından ve onun temelinde yönetime getirildi. İkinci önemli nokta, arındırmanın kitlesel olmasıdır. İki anlamda kitleseldir. Hem tüm üyelik kartları toplamı gözden geçirilmişti, hem de bu gözden geçirme kitlelerin önünde gerçekleştirilmiştir. Bu bir tür kitlesel özeleştiriyi kampanyasıdır. Bu temizlik hareketinde üçyüz bin civarında parti üyesinin üyelik kartları iptal edilmiştir. Yaklaşık bir milyon üye arasından kimler atılmıştı. Bunları iki grupta toplayabiliriz. Birincisi, bürokrat, pasif, adam sendeci unsurlar, ikinci grupta ise, NEP'i kavramayan ve kapitalistlere verilen özgürlükten morali bozulan, dolayısıyla bütün militanlık ve fedakârlıklarına rağmen, NEP döneminin görevlerini omuzlayamayacağı kitle önünde yapılan toplantılarda açığa çıkarılanlar. Lenin 1921 Eylül'ünde partinin arındırılmasıyla ilgili yazısında "parti ikiye bölünmüş, bürokrat, dürüst olmayan ve ya kaypak sosyalistlerden ve dış görünüşlerini değiştirmiş, ama kalben Menşevik kalmış olan, Menşeviklerden temizlenmelidir" diyordu. SBKP 13. Kongresi'nde arındır-

manın parti çoğunluğu tarafından muhalefete karşı bir disiplin olarak kullanılmasından yakınan Probrazenski'ye Stalin şöyle diyordu: "Onun (Probrazenski'nin-bn) arındırma kullanılan yöntemleri onaylamadığı açıktır. Bu bir ilke meselesidir. Probrazenski'nin temel hatası dengesiz (sağlam olmayan kararsızlar) unsurların periyodik temizlenmesi olmaksızın saflarını güçlendiremeyeceğini anlamaması. ...Lenin yoldaş bize partinin kendisini açıkça saflarına sızan ve sızmayı sürdüreceği olan dengesiz unsurlardan kurtararak güçlendirebileceğini öğretti.

Eğer genel olarak parti arındırma-larına karşı çıkarsak Leninizme karşı çıkmış oluruz... Arındırma esas olan bu tür insanların (partiyle bağı kopmuş, eğitilmesi gereken insanlar).. bir efendisinin olduğunu, yani kendisine karşı işlenen suçların hesabını soracak partinin olduğunu sezmelerini sağlamasıdır. Bu efendinin zaman zaman saflarını süpürge-den geçirmesi bana tamamiyle şart görünüyor."

Mao önderliğindeki ÇKP'de ise bu tür kitlesel temizlik hareketinin daha geliştirilmesi ve kitlesel katılımın daha yükselmiş bir türünü görüyoruz. Bunlar "düzeltme kampanyaları"dır. Bunlar Japon emperyalistlerine karşı milli mücadele öncesinde, Japon emperyalizmi yenilgiye uğradıktan sonra, iç savaş başlamadan önce, devrimin zaferinden sonra, yeni iktisadi düzen politikasının başında, "yüz çiçek" hareketinin sonunda, nihayet BPKD'nin sonunda yürütülmüştür. Bunların genel karakteristiği kitlelerin katılımıyla yürütülmeleri o dönemde partide görülen başlıca ideolojik zaafaların ve yanlış siyasetleri düzeltmeyi hedeflemesi, çok daha az örgütsel arındırma sonuçlanmasız ve hem partililerin ve hem de kitlelerin ideolojik eğitimde birer araç olmalarıdır.

M. Zedung özellikle iki çizgi mücadelesinde kitle çizgisinin hayata geçirilmesi konusunda ölümsüz katkılar yapmıştır. Kitlelerin "siyasi koku alma" yeteneğini geliştirmenin iki çizgi mücadelesinde tayin edici bir sorun olduğunu, özellikle prole-

tarya diktatörlüğü altında, partinin kendisini ve devleti yok etme amacına yönelmesini, bu sorunun taşıdığı büyük önemi açıkça ortaya koymuştur. BPKD'in çizgi mücadelesinde kitle çizgisinin hayata geçirilmesinin tarihi bir önemi olmuştur.

"Arındırma" konusundaki Leninist tutum budur. Bunun tam karşıtı bir tutum ve anlayışı ise AEP'de görüyoruz. Yeni modern revizyonist AEP halen bir M-L partide şu yanlış anlayışı savunuyordu. Parti çizgisinin saflığı, ondan sapanlar anında arındırılarak korunmaktadır. Parti üyeleri düzenli gözden geçirilmekte ve arındırma kitlesel bir altüst oluşturma malolan mücadele verilmeden tek tek yapılmaktadır. Bu anlayışlar altında SBKP'nin pratiğinden hiçbir şey anlamadığını ortaya koymaktadır. AEP veya yönetimi M-L'den saptığı anda da böylesine siyasi bakımdan cansız ve görünüştü aktif bir örgüt yapısı, revizyonizmin işine yarardı.

AEP'nin iki çizgi mücadelesi konusunda diyalektiğe ters düşen anlayışı, onun anti-Leninist bir örgütsel siyaseti sistemleştirmesine yol açmıştır. AEP Leninizmin açık ideolojik mücadele geleneğini, burjuva çizgisine karşı mücadelenin partili ve hatta geniş arındırma kampanyaları konusunda olduğu gibi partisiz kitlelerle birlikte yürütülmesi geleneğini çığnemiştir. AEP'e kapitalizme ve oportünistlere karşı mücadelemizi yoğunlaştırmalıyız, onların partiyeye ve halka zararlı olan her hareketini henüz tomurcuk halindeyken koparmalıyız, şeklindeki anlayışı, parti saflarını sürekli arındırma suretiyle birleştirmiş, partinin yekpare olması gerektiği doğru ilkesini, onu bir kast örgütüne çevirerek hatalı anlayışa vardırırmıştır. "Parti her zaman haklıdır" anlayışıyla parti üyelerinin akıma cesaretle göğüs germe bilinci vermemiş. Parti yönetimi üzerine partili kitlelerin canlı denetimini sağlamamıştır. Burjuva çizgisine karşı mücadele ilerletilip çelikleştirilmeyen partililer yönetim organlarının yozlaşması karşısında silahsızlandırılmışlardır.

Bu da iki çizgi mücadelesini reddetmenin ve yanlış bir çizgi izlemelerinin partiyi revizyonist bir çizgi-

nin hakimiyeti karşısında ne kadar güçsüz kıldığını göstermektedir. Bu işin birinci yönü. İkincisi, partide ikinci bir çizginin doğmasına izin verilmeyeceği anlayışı kaçınılmaz olarak, örgütsel siyasete merkezîyetçiliğin tek yanlı ağırlık kazanmasına ve bürokratizme yolaçacaktır böylece. Yönetim organları üzerindeki denetim imkânı zayıflayarak ve Stalin'in belirttiği gibi bu şartlarla yöneticilerin yozlaşması kaçınılmaz olacaktır.

İKİ ÇİZGİ MÜCADELESİNDE TAKTİKLER

Buraya kadar anlattıklarımız, sorunun genel konuluşudur, fakat her mücadelede olduğu gibi parti içi mücadelede taktikler gündeme gelir ve hatta bazı taktikler şartlarından soyutlanıp değerlendirilince yukarıdaki genel ilkelere ters gibi görünür. Kısaca bunların bazılarını değinelim.

İki çizgi mücadelesinde canalcı sorunlardan birisi, burjuva çizgisinden etkilenen parti tabanını çizginin savunucularından koparmaktır. Bunun için ikinci çizgiyi mümkün olduğunca uzun süre parti içinde tutmak (ama partide hiç tabanı olmayabilir ve dolayısıyla hemen safdışı bırakmakta gerekebilir), yani ondan örgütsel kopmayı gündeme getirmesini engellemek (çünkü burjuva çizgiler iktidarı ele geçiremeyeceğini anladığı andan itibaren henüz tabanı güçlüyken ayrılmaya çalışır) böylece tabanın ideolojik tartışma ve sosyal pratiğin kanıtlanması sayesinde ikna edilmesini sağlamak gereklidir. Bu amaçla bazı tavizler vermek bir taktiktir.

Stalin Troçki'yle mücadelesinin son raundunda şu değerlendirmeyi yaptı; "*başlangıçta partinin önemli bir azınlığı Troçki'yi takib ediyordu, fakat şimdi bu güç 4 bin kişiye düşmüştür, yani SBKP (B) gibi büyük partide bir güç ifade etmektedir. Biz bu sabırla mücadele ettik ve Troçki'nin bazı ilkesizliklerine de göz yumduk*", Stalin'in sözünü ettiği ilkesizliklerden bir tanesi şöyle-

dir, biz önceki kongrede parti içi tartışmaların "tartışma yayın organı" aracılığıyla ve tartışma dönemlerinde (yani ya kongre öncesinde ya da özel olarak MK'de açılmış tartışmalar) yapılması bunun dışında davranılmaması kararlaştırılıyor. Fakat Troçki bu kararı çığneyip program mahiyetinde parti konferanslarına hitaben hazırladığı bir mektubu matbaada bastırıp MK kararı olmaksızın ve kendi başına dağıtıyor bu açıkça kongre kararını (hem de Troçki'nin karara olumlu oy verdiği halde) çığnemektedir. Stalin bundan yararlanarak Troçki'ye karşı örgütsel mücadele açmıyor, tersine zorlu ve zamansız bulduğu halde bir tartışma açmak ve Troçki'yle son kez parti çapında hesaplaşmak istiyor. Troçki'nin mektubunun yayınlanması MK tarafından engellenmeli diyenlere cevaben Stalin, bunun çok tehlikeli bir adım olacağını söylüyor. "Troçki'nin Moskova mahallelerinde zaten kamuoyuna açılmış olan mektubunu uğraşın ve yakalayan bakalım, MK bir adım atamazdı" Stalin'in böyle taktik politikaya başvurmasının nedeni, henüz Troçki'nin tabanının güçlü olması ve ona uygulanacak örgütsel herhangi bir yaptırımın Troçki'nin elinde partiyi bölmek için bir bahane olacağı içindir. Troçki bütün bu yaptıklarına rağmen atıncaya kadar MK'daki görevini yürütmüştür.

Diğer bir taviz örneği, yine Stalin'in Buharin ile mücadelesinde görülür, Buharin kollektifleştirilme atılımına karşı çıkan sağ bir muhalefet çizgisi izliyordu. Kulakların sınıf olarak yokedilmesi politikasının gündeme gelmesiyle sağ sapma alevlendi. Buharin'in başını çektiği sağ sapma kulakların barışçıl yoldan sosyalizmle kaynaşacağı şeklindeki eski teorisini tekrar piyasaya sürer. Kulaklara uygulanan önlemlerin kaldırılmasını, kulaklara ayrıcalık verilmesi gerektiğini, kulaklara ağır vergiler yüklenmesinin doğru olmadığını vb. propaganda yürütüyor. Yoksa tarımın bir "çöküşe" gideceğini, hatta bu sürecin başlamış olduğunu ileri sürüyordu.

Stalin ile Buharin arasındaki mücadele o kadar sertleşmişti ki, Buharin Stalin'in kişiliğine de yönelen yi-

kıcı bir eleştiri yapmıştı. Buharin'in sağ çizgisi 1929'daki kongrede mahkûm edildiği halde, bu eleştiri karşısında Stalin bir uzlaşma önerdi, yazılı bir anlaşma metni hazırladı. Burada, Buharin'in siyasi bürodaki görevine devam edeceği, buna karşılık parti çizgisini uygulamayı ve Stalin'e ettiği küfürleri "bir kızgınlık anında" söylemeyi kabul etmeyi taahhüt etmesi gerektiği ve ayrıca çoğunluğa siyasi olarak tamamen tâbi olmak, parti çizgisini benimsemesi, teslimiyetçi görüşlerini terk etmesi şart koşuluyordu. Yani Stalin özeleştiri bile istemiyordu. Buharin'e geri adım atması için fırsat tanıyordu. Stalin niye böyle tavizkâr davranmıştır? Buharin'in hiçbir tabanı dahi yoktur. Fakat eski bir kadro ve büyük bir teorisyendi. Ve Stalin onu kazanmak için uğraşıyordu. Fakat aynı Stalin hiçbir şekilde boyun eğmeyen ve sabotaj eylemine giren Buharin'i kısa bir süre sonra kursuna dizdirmiştir.

Buna benzer bir örnek de, Mao'nun Wang-Ming'e karşı tavizidir. 'Sol' çizgiyle onbinlerce komünistin ve yüzbinlerce halk savaşçısının ölümüne yolaçan Wang-Ming'in MK içinde kalmasını sağlamıştır. Mao 1956'da ÇKP 8. kongresinde Wang-Ming ve Li Li-San'ın MK'ya seçilmesini talep etmiştir. Mao bu talebi gerçekleştirirken partinin 10 milyon üyesinden yaklaşık 1 milyonunun küçük-burjuva sınıflamasına sokulabileceğini ve bu kişiler için Wang-Ming ve Li Li-San'ın birer örnek teşkil ettiğini belirtiyordu. Özeleştiri yapmalarına ve parti çizgisini kabul ettiklerini ilan etmelerine rağmen Mao Zedung bu iki unsurun hatalarını gerçekten düzeltebileceklerini savunuyor, onların MK'ya alınmasındaki neden ise başkaydı.

Mao şöyle diyor: "*Wang-Ming ile Li Li-San meseleleri sadece iki bireyle ilgili bir mesele değildi. Burada, önemli olan temelde yatan toplumsal nedenlerin bulunmasıdır. Çok sayıda üyenin canalcı anlarda yalpalaması bu toplumsal nedenlerin partimiz içindeki yansımalarından biridir. Bu yalpalayan unsurlar oportünist niteliktedir. Örneğin Wang-Ming tıpkı böyledir.*

Mesele Wang-Ming ve Li Li-

San'ın doğru yola gelip gelmeyecekleri meselesi değildir. Bu o kadar önemli değildir. Önemli olan pohpohlanmaya açık küçük burjuva kökenli milyonlarca parti üyesinin, özellikle de aydınların Wang-Ming ve Li Li-San'a karşı nasıl bir tutum takındığımızı izlemekte olmalarıdır."

Mao'nun burada koyduğu biçimi ile Wang-Ming ve Li Li-San'ın MK'ne alınmaları SBKP (B) 10. kongresinde işçi muhalefetinden iki kişinin MK'ya alınmasından farklı değildir. Dolayısıyla da her iki taktik politika da şartları içinde doğrudur. Leninist parti öğretisine ters düşecek bir yanı da yoktur. Ama ne var ki, AEP revizyonistlerinin gözü kapalı saldırısına hedef olabilmektedir.

Diğer bir taktik örneği ise Sovyetler de kolektifleştirme hareketi sırasında Stalin'in tutumunda bu kampanya sırasında biri sağ, biri sol iki sapma ortaya çıkmıştır. Stalin taktik olarak öncelikle "sol" sapmayla mücadele etmek gerektiğini saptadı. Çünkü sağ sapma köylülükleri üzerinde etkili oluyordu. "Sol" sapma ise esas olarak parti içinde etkiliydi. Fakat sol sapmanın aşırılığı köylülerin gözlerini korkutabilir ve sağ sapmanın elindeki en güçlü silah haline gelebilirdi. Bu örnek, tehlikeye karşı mücadele edebilmek için elindeki sermayeyi almak amacıyla ilk önce tali güçteki tehlikeyle mücadele etmek gerekebileceğinin bir örneğidir.

Lenin tasfiyecilere karşı mücadelesinde uyguladığı taktikler düşman kampı bölme ve en dar alana sıkıştırma taktiğinin bir örneğidir. Menşevizm tasfiyecilik mertebesine ulaştığında bir kısım menşevikler partinin tasfiyesine karşı çıktılar, fakat menşeviklerin bütün diğer görüşlerini paylaşıyorlardı. Lenin "yarı-Menşevikler" adını taktığı bu kesimle birleşti ve bütün mücadeleyi parti tasfiyesi noktasında yoğunlaştırdı (fakat bunu açıkça söyleyerek yaptı). Ancak tasfiyeciliği alt ettikten sonra "yarı-menşevizmle" parti içinde mücadele etti. Ve "yarı-menşevik"lerin çoğunluğu sağlam Bolşevikler haline geldi. Eğer Lenin bu taktığı uygulamayı bunlar ka-

zınılmamış olacaktı.

Partinin varlığının hiziplerle hiçbir şekilde bağdaşamayacağını söyledi. Fakat bu alanda da taktik sözkonusu olabilir. Öyle şartlar olur ki, belirli bir süre hizipleşmeye göz yummak zorunda kalınabilir. Bunun örneğini tarihte 7. kongre öncesinde SBKP (B) içinde görüyoruz. İçinde bulunulan olağanüstü güç koşullar nedeniyle parti güçten düşmüş, parti içinde bir dizi çizgi ortaya çıkmış ve bunlar kendi grup disiplinlerini tesis etmişlerdi. Stalin şu değerlendirmeyi yapıyordu: "*Gerçek şudur ki, o zaman partimizde gruplar ve hizipler vardı, gruplar arasında küçük bir mücadele vardı. Parti kritik bir dönemden kaderinin dengede durduğu bir sırat köprüsünden geçiyordu.*" O sözkonusu kongre sırasında, bir grup kongre salonunu terk etmiş ve binanın ayrı bir salonunda toplanmıştı. Lenin'in bu durumdaki tutumu kişisel otoritesini ortaya koyarak bu hizipleşmeleri partiden atmak olmamıştır. Kuşkusuz bunu yapacak güçteydi. Fakat böyle bir örgütsel tavır takınma, hizipleşmiş kesimleri kazanmayı imkânsız kılardı. Onun yerine Lenin kendi deyimiyle "*gruplar arasında mekik dokumustu ve 7. kongreyi toplamayı başararak yeniden bu grupları kazanmayı başarmış ve grup disiplinlerini dağıtmıştır.*

"*Ama biz biliyoruz ki, Brest döneminde parti hiziplerin varlığına izin vermek zorunda kalmıştı. Bunun hepimiz gayet iyi biliyoruz.*"

Bu örnekler gösteriyor ki, yerine göre bu tür taktikler uygulamak yanlış değildir. Lenin'in ilkeleri çelişmiyor. Bazen sorunun özü iyice kavranmadan "ilkeler" in adına yapılan şeyler en bayağı taktik konumuna düşebilir. Ki, Türkiye devrimci hareketinin geçmişinde bu tür taktiklerden örnekler vardır.

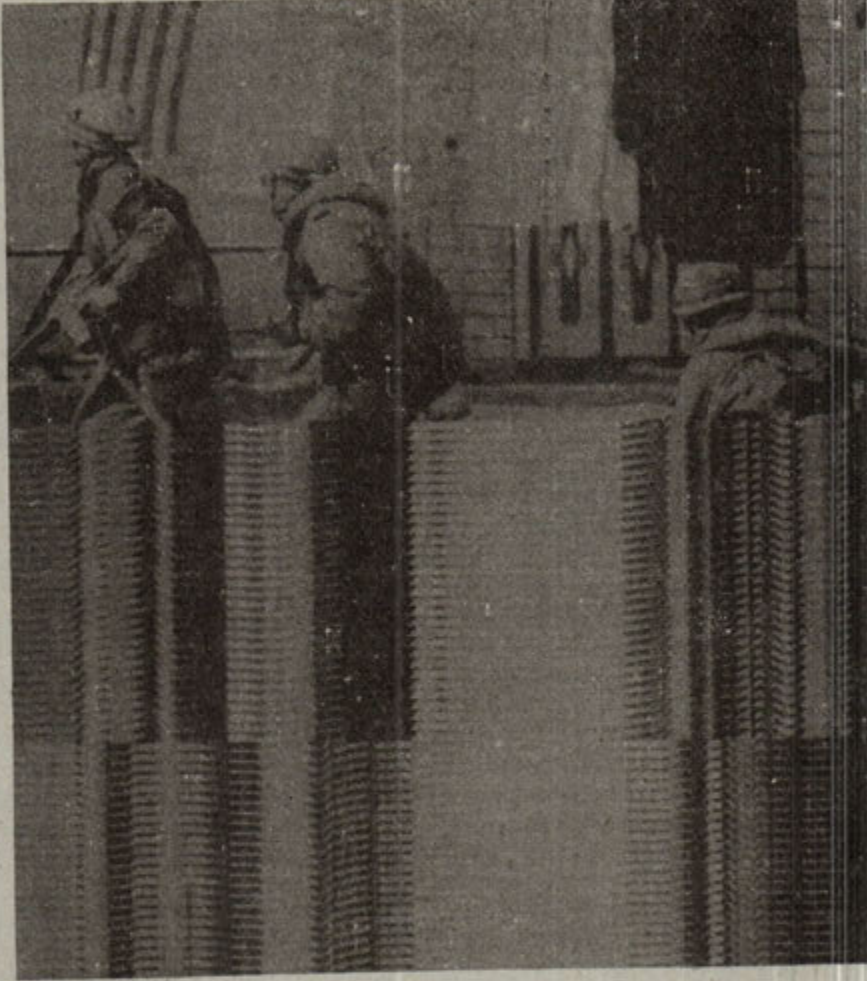
Özetlersek, iki çizgi mücadelesi ideolojik mücadeleyi esas alan uzun ve cabırlı ve bir dizi taktikler içeren, hastalığın kaynağını kurutmaya çalışan ve sınıf mücadelesinin her önemli döneminde su yüzüne çıkacak olan bir mücadeledir. Bu mücadele, parti varolduğu müddetçe şu veya bu oranda devam edecektir.

İhtiyar Delikanlı İle Barış Güvercinin Hikâyesi

Erol Karagöz

Dünya halklarının yeminli düşmanlarından "Barış Güvercini" Gorbaçov ile "ihtiyar delikanlı" Reagan Aralık ayının ikinci haftasında Washington'da yaptıkları zirvede INF (orta menzilli füzelerin sökülmesi) anlaşmasını imzaladılar. Emperyalist burjuvazi tarafından silahsızlanma ve dünya barışını sağlama yolunda "dev bir adım" olarak nitelendirilen bu anlaşmaya göre, 13 yıl içerisinde nükleer silahların % 3'ünü (ABD'nin Batı Avrupa'ya yerleştirdiği; CRUSE, PERSHING-1A ve PERSHING-2 füzeleri ile Sovyetler Birliği'nin; SS-23, SS-12, SS-20 ve SS-14 füzelerinin) imha etme kararını bir "zirve şov" olarak sahneye koymaya çalışan bu tescilli haydutlar, zirvenin son günlerinde ortaya çıkan Sovyetler Birliği'ndeki Yahudilere göç hakkı, aydınların üzerindeki baskının kaldırılması, Afganistan'daki Sovyet askerlerinin şartsız çekilmesi, ABD'de zencilere uygulanan ırkçı ayrımcı politikaya son verilmesi gibi bir dizi konudaki anlaşmazlıklar üzerine zirveyi fiyaskoyla kapadılar.

ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki bekçi köpeği Şah rejimini deviren İran Devrimi'ni emperyalistlerin ve sosyal-emperyalistlerin çıkarları uğruna kana boğan, tüm dünya kamuoyu nezdinde teşhir olmuş gerici, faşist Humeyni rejimine ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki jandarması siyonist İsrail Devleti aracılığıyla gizli silah satışının ve buradan gelen dolarların Nikaragua'daki Sandinista rejimine karşı savaşan Kontralara aktarılmasının açığa çıkmasıyla patlayan "İRANGATE" skandalı ve hemen akabinde ABD emperyalizminin Körfezdeki çıkarlarını korumakla



görevli bir savaş gemisinin Irak tarafından fırlatılan Fransız füzeleri ile batırılmasının şoku daha henüz dinmemişken, ekonomik ve siyasi bunalımın kendisini her zamankinden daha fazla hissettirdiği 1987'nin son aylarında kaba kuvvete dayanan emperyalist siyasetini, Körfezdeki çıkarlarını korumak amacıyla uygulamaya koyan ABD emperyalizminin, Basra Körfezi'nde İran'a ait petrol platformlarına savurduğu bombala-

rın New York borsasında patlamasıyla birlikte çökmeye başlayan Wall Street, 1929'daki büyük bunalımı gölgede bırakacak bir krize şahit oldu. Tabii ki kısa zamanda yayılan bu "uğursuz" haber tüm dünyada etkisini gösterdi. Hemen aynı günlerde Paris, Tokyo, Londra borsaları ve kısa bir süre kapatıldıysa da açıldığı gün Hong Kong borsası krizden nasibini aldılar. Bunun üzerine toplanan emperyalist ülkelerin

ekonomistleri sanki yeni Amerika keşifçileri gibi kapitalizmin temel çelişkilerinden kaynaklanan krize çareler aramaya başladılar. Bütün bu olaylar batılı emperyalist burjuvazisinin "ihtiyar delikanlıya" ve onun hükümetine güvensizlik oyu vermesi gibiydi. Hele bir de yaklaşan başkanlık seçimleri gözönüne alınırsa Aralık ayında "Barış Güvercini" ile yapılacak zirve, başkanlığın sarsılan prestijini onarmak için son şanstı. Dahası Sovyet plastik cerrahisinin operasyonları sonucu bir yüzüne "Glasnost" diğer yüzüne "Perestroika"yı geçiren Gorbaçov için de ekonomiyi canlandırmak, yapmak istediği reformları uygulamaya ko-

füzelerin sökülmesi, emperyalistlerin "silahsızlanma" çabalarının bir sonucu olarak da görülemez. Emperyalist ve sosyal-emperyalistlerin son cinayetleri için uzayda güçlü askeri yığınakları mevcuttur. Bugün gelinen aşamada, yıldız savaşları projesi, uzayda yerleşme ve rakip bloğu, uzaydan vurma stratejisini örgütleyen emperyalist ve sosyal-emperyalistler için Urallardaki SS'lerin veya Pershinglerin önemi zaten son derece azalmıştır. Bilindiği gibi emperyalistler artık kendi nükleer füze silolarına özel bir koruma stratejisi uygulamaktan vazgeçmişlerdir. Çünkü gelişen savaş teknolojisi daha üst boyutlarda olduğundan

alınan kararlar daha güçlü silahlanmanın aldığı boyuttan ve bunun SS veya Pershing sistemini aratmayacak düzeyde olmasından başka bir şey değildir. Yani askeri teknolojinin geliştiği seviyeden ötürü işe yarayan ya da az yarayan silahların azaltılmasıdır.

Emperyalist sistemin çelişkilerinin yoğunlaşması sonucu ekonomik ve siyasi bunalımın her gün biraz daha ağırlaştığı, III. bir emperyalist paylaşım savaşının hazırlıklarının kendisini her zamankinden daha fazla hissettirdiği, çeşitli emperyalist güçlerin iki rakip bloğun üyelerinden biri olarak kendi emperyalist çıkarları için dünya halklarına karşı emperyalist kaba kuvvete dayalı emperyalist siyaset uyguladığı, halkları, birbirine karşı kışkırtıp bölgesel savaşları körüklediği, yaklaşık 8 yıldır süren milyonlarca insanın ölümüne neden olan İran-Irak Savaşı'nı kâh kızıştırıp, kâh kontrol altına aldıkları ve Gorbaçov'un zirveden hemen sonra ne kadar samimi olduğunu ispatlamak istercesine Afganistan'da "temizlik" operasyonuna giriştiği bir sırada, dünya halklarına Noel hediyesi diye yutturulmaya çalışılan bu "barış" ve "silahsızlanma" zirvesinin ciddiyeti gün gibi ortadadır. İnsanlığı tahakküm altında tutan gözü dönmüş emperyalistlerin çıkarları tehlikede olduğu sürece, dünyada bir barışın olabileceğine kim inanır.

Bugün her kim ki emperyalizm varolduğu sürece emperyalist savaşların kaçınılmaz olacağı Leninist tezi yadsır, emperyalistlerin "barış" ve "silahsızlanma" demogojileri karşısında, azgınca silahlanan burjuvaziye karşı, proletaryanın ve devrimci kitlelerin silahlanmasının gerekliliğini ve proleter enternasyonalist bir ruhla eğitimini gözardı ediyorsa, insanlık tarihinde işlenmiş en büyük cinayet olacak olan III. emperyalist paylaşım savaşının suç ortağı olmayı kabul ediyor demektir. Bu cinayeti önleyebilecek, emperyalizmi ve emperyalist savaşı edebiyen mezara gömecek tek güç Marksizm-Leninizm-MZD'si bayrağı altında toplanan devrimci sosyalistlerin önderlik edeceği devrimci savaştır. □



yabilmesi, silahlanma harcamalarında kısıntıya gitmesi zorunluymuştu. Ama Washington zirvesinde nükleer füzelerin sökülmesi anlaşmasının imzalanması, emperyalistlerin dünyayı nükleer küllüğe çevirmesinde attıkları bir geri adım değildir. Bu

"koruma" gibi geri bir sisteme gerek duymamaktadırlar. Şimdi ABD veya Rusya'ya yapılacak muhtemel bir füze saldırısını uzayda imha edebilme stratejisi ile ele almaktadırlar. Bugün Washington'daki "zirve şov"da füzelerin sökülmesine ilişkin

DERİNLEŞEN KRİZ ve PERU'DAKİ DEVRİMCİ MÜCADELE

Gerici Düzenin Krizi Derinleşmekte ve Halk Devrimi Talep Etmektedir

AÇIKLAMA

Okuyucularımıza PKP'nin yakın geçmişe ait, PERU'ya ilişkin bir tahlil yazısını sunuyoruz.



PKP-MK

Gericiliğin bugünkü durumu nedir? 12 yıl iktidarda kalan bundan evvelki askeri hükümet iki görevi yerine getirmekle karşı karşıyaydı:

1. Bürokratik kapitalizmi güçlendirmek, ve 2. Peru toplumunu yeniden örgütlemek. Birinci görevini yerine getirmek için devlet tarafından kontrol edilen ekonominin fonksiyonunu esas kaldıraç olarak kullandı. İkinci görevini yerine getirmek için kendisi faşist siyasi bir anlayış (kompetron) tarafından yönlendirdi ve toplumun kolektif olarak yeniden örgütlenmesini teşvik etti. Birinci hedefe varmada bazı şeylere ulaşabildi. Fakat kendisinin sebep olduğu ekonomik kriz,

özellikle de halk kitlelerinin mücadelesi askeri hükümetin amaçladığı hedefleri yeniden formüle etmeye zorladı. Daha sonra kooperatiflenmeye erişebilmek için bu ifadesini genel bir yeniden uyumda buldu ve (askeri hükümet) iş başına gelişinde tespit ettiği kararlara uygun olarak bu değişikliği anayasada sabitleştirmeye çalıştı. Bunun dışında yönetim sivil hükümete devredilmeliydi. Ne varki hedeflere ulaşmak, ekonomik krizin derinleşmesiyle ve sınıf mücadelelerinin yükselmesiyle engellendi. Yeni anayasa, içinde bulunduğumuz yüzyılda, Peru toplumunun kolektif yeniden şekillenmesini doğurmadı. Ancak parlamento aleyhine icra makamının belli bir takviyesi ve Askeri kuvvetlerin devlet yönetimine daha güçlü bir katkı

lımı sağlanabilirdi: Askeri önlemlerin yansıması olarak iki seçim gerçekleştirildi. Biri danışma meclisi seçimleri diğeri ise 1980'deki genel seçimler. Her iki seçimde, bütün Latin Amerika'da seçimlere ve hükümete karşı inancın yitirilmesine dikkat çeken bir eğilimin parçası olarak seçime katılmama oranında bir etki doğurdu.

Bu şartlar altında Belaunde hükümeti devraldı ve hükümete gelişinden birbuçuk yıl sonra bugün, ekonomik kriz devam etmektedir. Ekonominin o kadar beklenen yeniden aktifleşmesi hiçte görünürde değildir, çok ısrarlı ve büyüyen bir enflasyon atılan her ekonomik adımı ezmetmektedir. Devlet bütçesindeki açık öntüne geçilmez vaziyette büyümekte ve her gün kötü hale sokulan Peru ekonomisini tehdit etmektedir. Emperyalistler pençelerini ülkemize daha derinden geçirmekte, doğal zenginlik kaynaklarını özellikle de petrolü giderek artan bir şekilde zapt etmektedirler. Onlar etki alanlarını köylü bölgelerine kadar genişletip ülkenin ticaret ve mali sektörlerinin kontrolünü derinleştiriyorlar.

Sözümüne "toprak reformu" bitirilirken, seçimlere katılan oportünistlerde toprak dağıtım sorunu bitirilmiş ve halledilmiştir iddiasında bulunan koroya iştirak ediyorlardı. Onlar bir yandan köylüleri topraklarını tekrar ağalara satmaya teşvik ederken, aynı zamanda "kollektif mülkiyet" çözümünü öne sürüyorlar. Kırsal alanda bürokrat kapitalizmin etkisini geliştirmek için bütün bunlarla büyük bankaların kontrolünde ve Yankee-emperyalizminin

direkt katılımıyla büyük toprak ağalarının tekrar dönüşümünü gizlemeye çalışıyorlar. Örneğin grev hakkında olduğu gibi mücadele yoluyla elde edilmiş olan haklar hergün kaldırılmakta ve iş şartları sürekli kötüleştirilirken, proleterler ve tarım işçileri işsizliğe ve ücretlerin düşürülmesine katlanmak zorunda kalıyorlar. Küçük burjuvazi sürekli yaygınlaşan bir yoksullaşma içindedir. Entellektüeller kendilerini ihanete uğratılmış görüyorlar. Hükümet daha da yoğun bir baskı altına alma çabasıdayken, halk genel olarak dayatmış olan açlık sorunuyla karşı karşıyadır. Milli burjuvazi ve orta kapitalist işletmelerine uygulanan ve sürekli artan kısıtlamalara maruz bırakılmaktadır. Onlar da aynı şekilde milli sanayiinin yaygınlaştırılarak heder edilmesinin sonuçları altında inlemektedirler. Sonuçta büyük burjuvazinin kendi içerisindeki bürokrat ve komprador burjuvazi kanatları arasındaki rekabet keskinleşmekte ve hatta en büyük payı alabilme çabasıyla kendi grupları içinde dalışmaktadır.

Bugünkü hükümet ülkenin temel endüstriyel yapısını madencilik ve petrol sektöründeki bir yoğunlaşmaya feda etmektedir. Aynı zamanda o, geçmiş hükümetin devlet bütçesinin halkın sırtından yoğun borçlanması pahasına eline geçirdiği devlet işletmelerini açık artırmalar yoluyla devredip, büyük ve özellikle emperyalist sermayenin doymak bilmez açlığının yolunda ilerleyip, kendi payını da bir an evvel yoğunlaştırma çabasıdadır. Başını direk sorumlu olarak Belaunde'nin çektiği hükümet, diğerleri gibi bürokrat sermayeyi emperyalizme bağımlı, büyük toprak sahipleriyle birlikte, büyük tekeli sermayeyi sağlamlaştırma çabalamaktadır. Bu gelişme özellikle başta bankalar ve hızlı sermayenin Kuzey Amerika emperyalizminin ezici gelişmesi olmak üzere büyük tekeli sermayenin yararına olmaktadır. Ama aynı sömürücüler arasındaki karmaşık çıkar dalışı, krizin derinleşmesi ve daha çok her gün keskinleşen sınıf mücadelesi, hükümete, hakim düzen tarafından açıkça talep edilen bir belirli

programın planının hazırlanması için kaçınılmaz şart olan bugünkü zorlukların giderilmesine fırsat vermektedir.

Yeni anayasanın, bürokrasinin geliştirilmesinin ve on iki yıllık askeri iktidar döneminde kış uykusuna yatırılmış gerici güçlerin yeniden düzenlenmesinin bir sonucu olarak, hükümet siyasi platformda sınıf mücadelesinde bütünlüklü ve karmaşık bir durumla karşı karşıyadır. Buna bağlı olarak en büyük problem uzun dönemden beri krizin altında mahvolmuş olan ve tekrardan çıkarları savunmak için faaliyete zorla sürüklenmiş olan kitleleri yeniden harekete geçirebilme gerekliliğine, ki bu kitleler uzun ve çetin yıllar boyunca demagogik "devrimci" hükümet tarafından eğitilmiş -her zamanki gibi oportünistler tarafından desteklenen bir hükümet- ve bu kitleler en temel ihtiyaçlarının nasıl ellerinden alındığını yaşayan kitlelerdir. Bütün bunlar gerici iktidar için epey karmaşık bir siyasi ortamı yaratmaktadır. Ama gerçek daha da keskindir. Burjuva demokratik düzenin yıkılması gerekliliği son 1,5 yılda kitleler için daha da açıklık kazandı. Halk insan haklarını ve özgürlüklerini iki yüzlü bir şekilde savunulması ile onların gerçekte yadsınması arasındaki zıtlığı görmektedir.

Güçsüz, erimiş sözümona bir adalet gücü, görülmemiş dava dağları altında, ihlallerle, her türlü otorite karşısında boyun eğerek ve kendi gerici konumlarını sürekli çiğneyerek ağır aksak işlemektedir. Bütün bunlar devrimci mücadeleden özellikle cesaretlenen tüm herkese karşı uygulanmaktadır. Birde buna seçimleri en kaba araçlarla sağlanan sözümona bağımsız seçim kontrolü iştirak etmektedir. Ayrıca da kamuoyu skandallarının ortaya çıktığı bir yer olarak bilinen gerici partilerin derin rekabeti ve bölünmeleri eklenmektedir. Demokratik maskesinin de, ancak birkaç oya ihtiyaç olduğundan, kullanılan, halka ilgede bu gerici sistemin kofluğunu ve kırılabilirliğini gizleyememektedir. Tam da Marksizmin öğrettiği gibi ordu-polis güçleri, özellikle birincisi, gerici devlet düzeninin giderek gerçek belkemiğini ve gerçek kalesini oluşturmak-

tadır. Bu yüzden o, giderek artan önem kazanmakta ve giderek doğrudan devlet iktidarına el almaktadır. Buna rağmen silahlı bir gücün, dışından turnağına kadar silahlı da olsa, temsil ettiği toplumu güçlendirmeye stratejik açıdan muktedir olmadığını unutmamalıyız.

Geçmiş yüzyıllarda bir zamanlar devrimci olmuş olsalarda, on yıllardan beri gericilemiş burjuva ilkelinin sürekli düşüş gösteren etkisi hergün görülmektedir. Halka el uzatmalarının (ihr Griff nach dem Volk) zayıflaması, son seçimlerle ispatlanabilmektedir. Belaunde geçerli oyların % 46'sını alarak iktidara geldi ve mutlak bir gücün sahibi ve sınıf mücadelesinin üzerinde duran itiraz götürmez bir ses olarak havalara sıçrayarak sevinçten kuruntuya kapıldı. Fakat bir buçuk yıl Belaunde'nin seçim sarayının kof köpük misali içten içe çökmesine yetti. Deniz dalgaları misali kayalara vurulup parçalanan ve şiddetli girdaplarda savrulan "büyük otorite" uydurması şimdi tamamıyla bir enkaz durumundadır.

Çok kısıda olsa Ekvator örneğine bir göz atalım. Bu eski olay 1942 yılındaki protokol aracılığıyla meşhur olmuştu. Ocak 1981'de Cordillera del Condor sınırında cereyan eden hadiseden görebildiğimiz gibi, bu durum son yıllarda sürekli konuşulmaktadır. Ne varki bugünkü Peru hükümeti ve onun başında bulunan, onu yönlendiren, bunun da ötesinde uluslararası politikaya ilişkin direktif selahiyetini elinde bulunduran Belaunde, bu oldukça önemli ve nazik sorunu oldukça yanlış ve sorumsuzca ele almaktadır. Sınır sorununu açığa çıkaracak bir imkân arama yerine, yüzeysel ve akılcı olmayan, tehlikeli bir tutum almaktadır. Ekvator sorunu haklı ve doğru ele alınmadığı takdirde, bizim olan bu toprakları kendi kanıyla ve çabasıyla yaratan halkın benliğinde hissedeceği sonuçları büyük olan ağır ve tehlikeli problemler doğuracaktır. Belaunde hükümetinin gerici politikası ve hareket tarzı burada da kendisini göstermektedir. Halklarımızı karşı karşıya getiren cumhuriyetlerimizi yö-

neten birbiriyle dalaşan emperyalistlerin, onların ajanlarının ve içteki uzantılarının çıkarlarının korunması için sürdürülen savaşlar olduğu kimse tarafından gerçekte inkâr edilemez.

Peki halkın şimdiki durumu nedir?

Köylüler önceden olduğu gibi bugün de yüzyıllarca geçmiş olan bir talep öne sürmektedirler: "Toprak onu işleyen olmalıdır." Boyun eğmeyen mücadelelerine rağmen, bu talep bugüne kadar gerçekleşmemiştir. Son 20 yıl içinde köylüler, üç sefer sözümona toprak reformlarıyla aldatılmaya çalışıldılar. Büyük bir demagojiyle bunlar gerçekleştirilmesine rağmen, toprağa olan susamışlık dindirilemedi.

Uzun mücadeleler içinde biraz fazla ücret elde eden ve bunu hemen toplumun geçireceği her ekonomik krizde kaybetmemek için sömürücülere karşı biraz direnen bir proletarya vardır. Tartışması bir şeytan çemberinde sınırlandırılmış, ve bugün yine son bulmak bilmeyen ücret mücadelesi, iş sürecinin kısaltılması ve daha iyi iş şartları elde etme mücadelesine sürüklenmiş bir proletarya. Tüm hayalleri, hakim düzen tarafından kendisine bindirilen acımasız yoksullaşmayla yıkılmış "az gelişmiş" ülkelerde adet olduğu gibi farklı tabakalardan oluşan bir küçük burjuvazi vardır. Ve zayıf, sermayeye pek sahip olmayan, devrim ile karşı-devrim arasında oraya buraya yalpalayan, her yeni kriz tarafından yıkıma uğratılan ve boğulmanın eşğine sürüklenen bir orta burjuvazi, milli burjuvazi... Bunlar ülkemizde tarihi olarak halkı oluşturan dört sınıftır. Bunlar içinde köylülük esas hareket ettirici güç, proletarya ise devrimin öncü sınıfı olarak gelişmektedir. Bunların ikisinin birliği, devrimci cephenin mümkün olan biricik sağlam temeli olan işçi-köylü ittifakını teşkil etmektedir. Küçük burjuvazi bunlarla birleşmekte ve üçü birlikte proletaryanın önderliği altında silahlı mücadele için bir cephe ve yeni devletin yaratılmasının sınıflar çerçevesi olan devrimci cephenin direğidirler. Hegemonyası proletaryanın elinde bulunması ölçütünde yögrularak

birleşen bu sağlam birlik, bu müşterek ittifak, işçi-köylü ittifakına dayanarak, mücadelenin ve gerilla savaşının ateşi içinde sağlamlaşarak ilerler. Bu sınıf mücadelesinin azgın fırtınalarına denk düşen, milli burjuvazinin de kendisiyle bazen birleştiği, bazen ayrıldığı, bir sınıf cephesidir.

Ve bu Peru halkı, gerçekte tarihi

lerini parçalamaya ve frenlemeye çalışmaktadır. Toprak ağaları ve kompradorlar veya bürokrat burjuvazi, ülkeye yatırdığı her dolar karşısında beş mislini çıkararak efendileri Yankee-emperyalizmin hizmetindeki kahredici yıkıcı sistemi kan ve ateşle korumaktadır. Bu kan emici ve çürümüş sistem, yapılan baskı vasıtasıyla ayakta tutulmakta, ve bu



yaratan bu ezici çoğunluk, bugünde kendi istatistiklerine göre ticari aktif nüfusun % 56,3 işsizliği ve kırsal alanda her üç köylüden ikisinin işsizliğini beraberinde getiren köhnemiş toplumsal ilişkilerin devam etmesinden dolayı sürüklenmektedir.

Hakim sömürünün çürümüş sistemi bu yolla, ülkemizin uzun süreden beri ihtiyacını duyduğu çok yönlü devrimci transferasyonu gerçekleştirmeye muktedir tek güç olan halkın kudreti ve yaratıcı güç-

baskı, köhnemiş gerici devlet tarafından devlet mekanizması, bürokrasisi, silahlı kuvvetleri, adaleti, hapishaneleri ve hakim sınıfların diktatörlüğünün belkemiğini oluşturan ve halkın terinden, kanundan kan emen eski baskıcı yaptırımları kanahyla sağlanmakta ve pekiştirilmektedir.

Yeryüzünde her halk gibi bizim halkımızda kendi kanı ve kahramanlığıyla simgelenen şanlı bir mücadele tarihi vardır. Bu noktada

18. yüzyılda silahlı köylü eylemlerinden yükselen cumhuriyetin kurtuluş mücadelesini hatırlatmak yeterlidir. Ülkemiz, 20. yüzyılda 20'li ve 60'lı yıllarda vukuu bulan köylü mücadeleleriyle çalkalanmıştır. Bunlar ve bunlara ek olarak 1963'teki heyecan verici mücadele, tecrübenin fevkalade iyi kaynaklarıdır. MIR'in paha biçilmez dersler bırakan ve her devrimcinin öğrenmesi gerekli olan 1965 yılında silahlı mücadeleleri buna eklenmelidir. Her şeye rağmen köylülerin mücadelesi tam devrimci ifadesini Marksizmin ve sosyalist partisinin ortaya çıkmasıyla buldu. Partisi aracılığıyla proletaryanın önderlik ettiği köylülük mücadelenin doğru yolunu buldu ve gösterdi ki bu yol Mao Zedung tarafından oluşturulan proleter devrimci, görkemli bir yoldur.

Tüm halklar gibi bizim halkımız da direnmekte ve devrimci mücadele içinde, onun ruhuyla ilerlemektedir. Özellikle bu mücadele içerisinde, çeşitli şekillerde halkımız, elbetteki gökten zembille inmeyen, hakları ve özgürlükleri geri aldı. Tüm bunların lütuf olarak sunulduğunu iddia eden ihanetçilerin söylediklerinin tersine, alınabilen ve savunulabilen her şey, devrimci atılımla, gerici şiddete karşı çetin mücadele içinde başarılıydı. Sekiz saatlik iş günü mücadeleye elde edildi, topraklar işgal edildi ve el kondu, mücadeleye haklar elde edildi ve despotlar devrildi. Bu bizim devrimci tarihi gelişme sürecimizin özüdür. Peru halkının kurtuluşu ve zaferi, ancak kitleler halinde donanan ve yaratma ruhuyla ayağa kalkan Peru halkının muhteşem devrimci savaşıyla gerçekleşebilir.

Böylesine zengin bir tarihi mirası olan ve şimdi şanlı bir yola koyulan kahraman halkımız, bugün kırsal alanda büyük ve küçük toprak ağalarına, fabrikalarda ve maden ocaklarında sömürülenlere, ezilenlere, kenar mahallelerde açlığa ve sefalete karşı, üniversitelerde ve okullarda öğrenim ve eğitim ihtiyaçları için, küçük ve orta büyüklükteki şehirlerde bunalıcı merkezleşmeye karşı, eğitim alanında, bilimde ve kültürde, mantığı geliştirmek ve ruh özgürlüğünün tadına varmak için, vaz-

geçilmez haklar için mücadele etmektedir. İş hakkının korunması ve elde edilmiş hakların ve özgürlüklerin; toplanma hakkı, grev hakkı ve kendi mücadeleleri ve çabaları sonucu elde ettiği diğer bir sürü hakkın korunması için mücadeleler yürütmektedir. Tüm bu haklar kanunda tespit edilmiş olmalarına ve devlet anayasasında varolmalarına rağmen, doğaları icabı putperest ve vahşi iktidar sahipleri veya biraz otoriteye sahip herhangi bir sonradan görme tarafından günün 24 saati boyunca ayaklar altına alınmakta, sorun haline getirilmekte ve yadsınmaktadır. Eğer halkımız bugün dünden daha fazla bilince sahipse, daha siyasi ve örgütlüyse, dünden daha dayanıklı ve kararlı ise, bu onun yenilmez devrimci proletarya ideolojisi tarafından yönlendirilen proletarya davası varlığından dolayıdır. Bu kahraman, mücadeci halk eyleme koyulmaktadır, ve bunu, mücadelenin kendilerini çelikleştireceğinden, harekete geçireceğinden, örgütleyeceğinden, politize edeceğinden, silahlandıracağından ve gelecek büyük muharebelere hazırlayacağından emin olarak yapmaktadır.

Eğer halkımız bir şeyler öğrenebiliyorsa, bugün dünden daha iyiye, bu sınıf mücadelesinin zorunu olarak iktidar için bir mücadeleye götürdüğünü ve bunun da ancak, bizler için devrimle mümkün olduğunu göstermektedir. İktidarın halk ve işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi ancak bu yolla mümkündür. Sonunda Altınçağ ışığının ebedi olarak ülkemizi aydınlatması için, yeni devletin kurulması, proletarya diktatörlüğüne erişilmesi için... Ve halkın önceden beri bu ruhu içinde barındığı, onun hem kırdı hem de şehirde tekrardan devrimci şiddetle gerici şiddeti geri püskürtmesiyle ve haklarını korumasıyla ispatlanmaktadır. Ortak tecrübelerden dersleri, bugün yükselmekte olan alevlerin, gelecek olan büyük yangınları haber verdiğini ve vazgeçilmez kurtuluşun umutlarını şekillendirdiğini gösteriyor.

Gericiliğin ve halkın durumunu Her zaman tahlil etmeliyiz. İçinde

bulduğumuz çelişkili ortamda devrimci durumun iki belirtisini görüyoruz. Aynen Lenin'in anladığı gibi ifade ediyoruz: Üsttekiler yönetmeyi becerememekte ve alttakiler yönetilmek istememekte. Halk açısından devrime berrak, sağlam ve kararlı bir yönelim, köhnemiş eski düzeni yoketmeyi talep etme noktasında görülen bir zaafa rağmen, devrimci dönüşüm arzusu açıkça görülmektedir. Sadece bu bile olsa, doğru yolu bulmak için yeterli bir temeldir, çünkü tamda halkın iştirak ettiği ve daha da edeceği devrimci mücadele kazanımlarıyla, halka kahredici mücadelenin büyük yolunu şekillendirmeyi öğretecektir.

Gelişmekte olan devrimci durumun bugün önümüze sürdüğü özgül sorunlar bunlardır ve bunlar iki faktör tarafından belirlenmektedirler: 1- Sürekli kutuplaşan sınıflar tarafından ve 2- Gerilla savaşı şeklinde gelişen ve ülkedeki sınıf mücadelesinin içinden doğan silahlı mücadele tarafından. Giderek şiddetlenen sınıf mücadelesi ve silahlı mücadele önceden varolan devrimci durumu ileriye sürüklediler. Gelişmekte olan devrimci durum sınıf mücadelesinin keskinleşmesini devamen tahrik edecek ve her ikisi beraber mücadeleyi devamlı ilerletecekler.

Kısacası Belaunde hükümetinin "sosyal ittifak" ve "uzlaşmayı" talep eden çizgisi geçmiş hükümetlerin tavırlarının yeni bir tekrardan başka bir şey değildir. Gericiliğin günümüzde içinde bulunduğu durum budur. Halk silahlı mücadeleyi desteklemektedir. Uzlaşma gericiliğin kara bayrağıdır. Halkın elini kolunu bağlamak, ve en dar anlamıyla, gerici, karargâhta birbiriyle rekabet eden fraksiyonları biraraya getirmeye çalışmak boşunadır. Bu oyunda son çıkış yolu olarak gericilik icab edilen anda devreye sokaçağı askeri güçleri muhafaza etmektedir. Silahlı mücadelenin desteklenmesi halkın devrimci bayrağıdır ve onun çıkış yolu uzlaşmanın halk için teslimiyet olduğu (gerçeği) olmak mecburiyetindedir.

Tüm söylenenlerden şu sonucu çıkarıyoruz: Gerici düzenin krizi derinleşmekte ve halk ışıklı marşıyla gümbür gümbür ilerlemektedir.

DEVRİMCİ ÇİN KADINLARI KENDİLERİNİ ANLATIYORLAR

• *Başkan Mao şöyle söylüyordu: "Kadın ve erkek eşitliği sadece bir bütün olarak toplumun sosyalist topluma geçiş süreci içerisinde gerçekleştirilebilir."*

Lü-Yü-lan*

Doğduğum Hopeh şehrine bağlı Linhsi kazasının Dungliuschangu köyünün kurtarıldığı 1945 senesinde ben 5 yaşında idim. Yani ben çoğunlukla yeni toplumda büyüdüm. Erkek çocukları gibi biz kızlar da aynı okullara gitme imkânımız vardı. 6 senelik bir öğrenimden sonra okulumu bitirdim. Yeni, sosyalist bir köyümün gelişmesi hevesi içinde bütün gücümü tarım üretimine ve devrim mücadelesine sarfediyordum.

Linhsi kazasında normal işçi olarak çalışan kadınların çoğu yönetici kişiler seviyesine yükselmisti. Şimdi kazanın parti ve devlet kadrolarının yüzde otuzunu kadınlar oluşturuyor, hatta bunlardan bir çoğunun bölgede değişik düzeylerde önemli önderlik fonksiyonları vardı. Bu österiyor ki, yeni sosyalist Çin'de kadınlarda erkekler gibi devleti yönetebiliyor. Onlar politik alanda serbestliklerine muaffak olmuşlardır.

Başlangıçta, kadınların özgürlüğüne erişebilmesi için ev içerisinde kendini kabul ettirip yönetimi ele geçirmesi gerektiğini savunan genel yanlış bir düşünce vardı. Bu yanlış düşünce aile ve akrabalar içinde sonsuz anlaşmazlıklara yol açıyordu.

Bazıları kadının seviyesinin yükseltilmesi için yalnız aile içinde değil de tüm toplumdaki sınıf mücadelesine katıldıklarında gerçekleşeceğini ayırt edemiyorlardı. Onun için bu hareket kendilerine yararlı olmadığı gibi şiddetli aile kavgala-

rına ve geçimsizliklere sebep oluyordu. İstedikleri başarıya ulaşabilmeleri için kadınların ilk baştan halkın güvencini kazanmaları gerekiyordu.

Daha sonra parti, kadınları Başkan Mao'nun kadın-erkek eşitliği üzerindeki düşüncelerini incelemek üzere örgütledi. Başkan Mao bir defasında şöyle söylüyordu: "Kadın ve erkek eşitliği sadece bir bütün olarak toplumun sosyalist topluma geçiş süreci içerisinde gerçekleştirilebilir."

Kadınların görüş alanı gittikçe genişliyordu. Gerçekten özgürlüğüne kavuşmak isteyen kadınlar tüm dikkatlerinin topluma çevrilmesi gerektiğini anlamışlardı. Ailenin toplumun ilk temeli olduğunu fakat toplumun bir bütün olarak değişmesinden sonra ailenin de değişeceğine inanmışlardı. Şu kesinleşmişti: Bir kadın toplumda kendini kabul ettirdikten hemen sonra aile içindeki yeri de uygun bir şekilde onu takip edecek, kadın ve erkek eşitliği böylece sağlanmış olacaktır.

1955 senesinde daha 15 yaşında iken aktif bir şekilde kadın işlerinde harekette bulunuyordum. Başkan Mao, Çin'in fakir ve orta halli çiftçilerine tarım alanında üretim kooperatifleri oluşturmaları için çağrıda bulundu. Ben de, çiftçilerin teker teker evlerine gidip bu konular üzerinde tartışıyordum. Hemen sonra LPG'yi kurduk. Kadınlarla da konuşuyor, onlara ev işlerinden sıyrılıp kollektif üretime katılmalarını öneriyordum. Ozamanlarda birçoğu daha hâlâ o eski kafayı taşıyorlardı. Erkekler çalışmaya gider,

kadınlar ev işleri yapar diyorlardı. Bu eski düşünceli insanlar kadınların sınıf mücadelesine katılmalarını engelliyor ve kendi ailelerinin bu mücadeleye katılmasını yasak ediyorlardı. Bir misal olarak yeni evlenmiş, kayınbabası ve kaynanası tarafından gezmesi yasak edilen ve her zaman kontrol altında bulundurulana gelini verelim. Akşamları el işi mi alıp bu gelinin yanına gidiyordum. O bana el işi öğretirken ben de ona kadın özgürlüğünden bahsediyordum. Bir gün ona "Bütün kadınlarda kollektif olarak çalışsalar onlarda erkekler gibi komünlere üye olsalar iyi olmaz mı?" dedim. O da benim bu düşüncemi doğru buldu ve kısa bir süre içinde diğer ilerici kadınlarla beraber çalışmaya başladı. Bu gelin çok iyi çalışıyor ve emeğinin karşılığını alıyordu. Beyini, kaynanasını ve kayınbabasını kendi tarafına kazanmıştı. Artık her gün daha fazla kadın dört duvar arasından çıkıp kollektif işlere katılıyorlardı.

Çöle benzeyen bakımsız bir tarlayı yeşillendirmek için "8 Mart" adlı birçok kadından oluşan bir fidan dikme grubu toplandık. Daha ormancılık okullarımız olmadığından dolayı elimizde dikecek tek bir fidanımız yoktu. Her gün kilometrelerce uzakta olan yerlerden yeni filizleşmiş fidanlar getiriyorduk. 3 sene içinde 20 ha..... genişliğinde kumlu alana 110.000 tane ağaç dikmiştik. 1972 yılında köyümüzün fakir ve orta halli çiftçileriyle biz kadınlar 3.300 ha..... genişliğindeki kumluğa toplam 1 milyon meyve ve yarıyıllık ağaçlar diktik. Bu ağaçlar kumun ve rüzgarın ekinlere zarar vermesini engelliyor ve böylelikle verimli bir mahsul toplanabiliyordu. Bizim buğdaydan gelirimiz bazı kesimlerde yüzde 550'ye yükselmisti. Kadınların o eski düşüncelerdeki "yeri", yaşama tarzı değişmişti. Şöyle takdir ediliyordu: Hakikatten kadınlar kollektif işyerlerinde kendilerine düşen görevleri iyi bir şekilde yerine getiriyorlar.

EKONOMİK DURUMUN DEĞİŞMESİ

Önceleri sıradan kadınlar küçük

çocukları olduğundan dolayı evlerde bağlı kalıyorlardı. Tarım işlerinin kollektifleştirilmesi üretim alanında birçok değişiklikler getirmişti. Halk komünlerinin takviye edilmesi ve gelişmesi üzerine çocuklu kadınlara yardım edilmesi ve gelişmesi üzerine çocuklu kadınlara yardım müesseseleri açılıyor, sağlık ve sosyal yardımlar gittikçe genişliyordu. Anne ve çocuğun sağlığını korumak için çocuk yuvaları açılıyor, unu ve pirinci hazırlayan makineler yapıyor, komün üyeleri için elbise ve dikiş diken gruplar oluşturuluyordu. Böylesi kuruluşlar ev işlerini hafifletiyor, sosyalize ediyor ve kadınları kollektif üretim çalışmalarına katılmasını kolaylaştırıyordu. Kadınlar yaptıkları işin karşılığında erkeklerle eşit ücret alıyorlardı. Kendi kazançları olan kadınların ekonomik alanında yeri değiştiği gibi aile içindeki yeri de olumlu bir şekilde etkilemişti.

Libodsay Halk komününe bağlı Sundschuang-Üretim Birliği'nde bulunan Lin ailesi dört kuşaktan oluşan öncü kişilerdi. Bunlardan üç kadın ailenin esas elemanlarını oluşturup, çalışarak aile gelirine büyük katkılarda bulunuyorlardı ve böylece aile sorunlarını çözmeye söz haklarının da epeyce geniş olmasını sağlamışlardı. Bunlar artık bir ihtiyaçlarını karşılayacakları zaman erkeklerinden para dilenmiyorlardı ve aile içerisinde büyük masraflar yapılabileceği zaman onların razı olmaları gerekiyordu. Bu aileden iki kadın oturdukları evin genişletilmesini önermiş ve diğerleri de bu düşüncelerini olumlu bulup razı olmuşlardı ve böylelikle tuğladan sekiz oda yapmışlardı. Bu ailede herkes yaşlılara saygı, küçüklere sevgi gösteriyor, birbirlerine her alanda yardımcı oluyorlardı. Onlar birbiriyle iyi anlaşan, hayatlarından memnun, rahat yaşayan, harmonik bir aile idiler.

Kadınlar üretimde kullanılan her çeşit tekniğin hakkından gelmesini öğrenmişler ve böylece tarım alanında yepyeni bir iş gücü oluşturmuşlardı. Onlar artık yalnız traktör dümeninde, un makinesi başında, su pompaları başında görülüyor, tarım alanındaki ilmi araştırmalara da büyük katkılarda bulunuyorlardı.

Üretim birliğinden on beş kadın bilim ve deneyler yapmak üzere partinin yardımcı sekreteri olan bayan Yung-Ai-lian ve fakir bir çiftçinin kızı Lin-Huan-tjin yönetimi altında bir grup oluşturmuşlardı. Bu iki yönetmen kadın henüz 20 yaşında olup ilkokul mezunu idiler. Fakat "Yü Gung, dağları yerinden oynatan" ihtiyarın zekâsına sahiptiler ve tahsillerinin yükselmesi için azimli çalışmalar yapıyor, tarım alanındaki bilgilerini pratikte uygulamayı mükemmelleştiriyorlardı. İşe başladıkları 1967 senesinden beri daha verimli olan otuzun üstünde tohum taneleri yetiştirmişlerdi. Onların bütün bu çabaları, hem devlete, hem de kollektiflere yardımcı olduğu gibi tüm halkın takdirini ve desteğini de kazanıyorlardı.

SAVAŞ İÇİNDE BÜYÜMEK

Kadının özgüllüğüne kavuşmasının tek anahtarı onun devletin yönetimine ilgi duyması ve politik mücadeleye katılmasıdır. Geleneksel görüşlerin ve o eski kafalardaki hak-sız, saçma düşüncelerin tesiri altında kalıp pek az bir kadın politik mücadeleye katılıp savaşa hazırlanıyorlardı. Fakat bu işe giriştikten sonra her gelen akıma karşı koyup tüm dünyaya kendilerini tanıtmaları, kadınların devrimci mücadeleye daha bilinçli, daha anlayışlı yaklaşıkları, politik bilinçlerinin daha da arttığı ve sınıf mücadelesinde tecrübe sahibi oldukları ortaya çıkmıştır. Artık çalışan ve yönetici fonksiyonları olan kadınların çoğu devrimci mücadele içinde büyümüşlerdir. İlçe parti komitesinin beşi kadındı. Bunlardan biri Hui-milletinden olan 37 yaşındaki Yua-tyingti. 1958 senesinde başkan Mao'nun çağrısı üzerine Hui-milletinin fakir ve orta halli çiftçilerinin halk komünleri kurmalarını önermiş onlara önderlik yapıp, cesaret vermiştir. Tarla işleri, ormancılık, hayvan yetiştirme ve sanat işleri hızla yürüyordu. Bayan Yua-tjing iyi bir yönetici idi. Hsiu-me, Yang Ailian ve Yang Hsiu-dschi henüz 20 yaşın üzerinde idiler. Bunların üçüde Büyük Proleter Kültür Devrimi sürecinde azimle mücadele

vermiş, başkan Mao'nun güzergâhında büyük savaşlara girmişlerdir. Kapitalizmin tekrar getirilmesine çalışan Lui-Şao Şi'nin karşı-devrimci çizgisinin etkilerine karşı çıkmışlar, gizli tertiplerine imkân vermemişlerdir.

Son on yıldan fazla olan devrimci mücadelede bende birçok politik fırtınalar yaşadım. 1959 yılında parti içinde bulunan kapitalist taraftarları olan kişilerle beraber çalışan zengin bir çiftçi bizim "8 Mart" adlı grubun diktiği 100.000 ağacımızı sattı. Kollektifin malı olan koyunları ve domuzları da kestiler. Fakir ve orta halli çiftçilerle birlikte bu kollektif düşmanı kişilere karşı daha azimli, çetin bir mücadeleye başladım. Üretim birliğinin parti komitesi beni reorganize edip sekreter seçmesi, sınıf düşmanları arasında çeşitli dedikodulara ve sapık konuşmalara sebep oldu. Mesela "Başta bir karı olursa bu ağaçlar büyümmez" veya "Başımızda bir karı yönetici olursa bize çok uğursuzluk getirir" diyorlardı. Bu söylentilerini güya benim yapmış olduğum suçlar olarak listeliyor, tastikliyor ve böylelikle beni sekreterlikten attırmaya çalışıyorlardı.

Çalışmak nedir? Çalışmak mücadele etmektir. Başkan Mao böyle söylüyordu. Ben bu cümlelerden daha derin anlamlar çıkartmaya başladım. Bütün bu sınıf düşmanlarının ortaya çıkardığı iftiralar, gerçekle alakası olmayan sapık, supuk söylentiler, yalnız bana karşı değil, fakir ve ortahalli çiftçilerle ilerlediğimiz sosyalist yolu kesmek, mücadelemizi engellemek temelindeydi. Fakat biz fikirlerimizi değiştirmeden, sarsılmadan onlara karşı koyduk ve bu iftiracıları başarı ile yendik. Her hücum bizi daha da kuvvetlendiriyor, üretim birliğimizdeki işler oldukça hızlı geliyor, ilerliyordu. Ben kendimin bu mücadeleden dolayı ne kadar ilerlediğimin farkındaydım. Parti beni genç tutuyor. 70 yaşında olmama rağmen, her gün kendimi daha güçlü ve genç hissediyorum.

* Yazıyı yazan kadın, Millî halk kongresi üyeliği yapmış, Pekin'de başarılı bir kadın hastalıkları ve doğum mütehassısıdır.

DENG SIAO-PİNG'İN MARKSİZME TOPYEKÜN İHANETİ

"Peking Rundschau"
8 Haziran 76 Sayı: 23

AÇIKLAMA

ÇKP 13. Kongresi Modern revizyonist Deng kliğinin, malum gerici zaferinin bir kez daha pekiştirilmesiyle sonuçlanmıştır. Deng kliği, kapitalist restorasyonda gelmiş geçmiş en gayretkeş Modern revizyonist bürokrat burjuva kliktir. Tarımda halk komünlerinin dağıtılması ve onun yerine özel mülkiyetin yaygınlaştırılması. Merkezi planın dumura uğratılmasıyla birlikte, sanayide, bürokrat burjuvazinin yanında eski tip kapitalist patronların türemesi ve semirmesi için olanakların çok daha elverişli hale getirilmesi. Rusya'da, Çin'de ve diğer revizyonist ülkelerde kapitalist restorasyon çoktan tamamlanmıştır. Şimdi yapılanlar, restorasyonun derinleştirilmesi ve adım adım biçim değiştirmesidir. Rusya'da bürokrat burjuvazi ve merkezîyetçilik çok daha güçlü olduğundan, modern devlet kapitalizminin eski tipte özel mülkiyete ve özel sektöre olanaklar sağlaması, diğer revizyonist ülkelere nazaran yavaş olmaktadır. Ama Gorbaçov döneminde bu süreç daha bir hızlanmıştır.

Şimdi revizyonist ülkeler birbirleriyle yarış edercesine "reformlar"la ilerliyorlar. Kongreler bu ilerleyişlerin sıçrama tahtaları oluyorlar ve kapitalist-empyalist ülkeler bu "ilerleyiş" sevinçle, taktir ve teşvikle izliyorlar.

Bu sayımızda ÇKP 13. Kongre vesilesiyle eski bir Mao Zedung taraftarının henüz muhalefette olan Deng hakkında yazdığı öğretici bir yazıya yer veriyoruz.

13. Kongre, özel sektörün komün sisteminin yerini aldığı, yani köylüye geniş mülkiyet hakkının ve işlediği topraktan aldığı ürünün piyasaya satma olanağının alabildiğine tanındığı şartlarda toplandı. Sanayi ünitelerinin bağımsızlığı ve kâr amacıyla tam rekabet şartlarında toplandı. Borsaların, hisse senetlerinin ve "serbest ticaret bölgelerinin" ekonomik hayata damgasını vurduğu şartlarda toplandı. 13. Kongreyi bu anlamlı şartlarda değerlendirmek gerekiyor.

YENİ DEMOKRASİ

Li Cang

Kapitalist yoldaki bir numaralı iflah olmaz parti iktidar sahibi Deng Siao Ping, nihayet "üç direktifi esas halka ala-

lım" revizyonist programını yu-murtladı ve karşı-devrimci revizyonist çizgi izledi. Onun gerici programı ve gerici çizgisi, başkan Mao'nun proleter devrimci çizgisine zıt düşüyor, siyasi açıdan parti içi ve dışı

burjuvazinin çıkar ve isteklerini temsil ediyor ve proletarya diktatörlüğünü devirerek kapitalizmi restore etme yönünde beyhude bir çabayı dile getiriyor; ideolojik, yani teorik yönden marksizmin üç unsuru felsefe, ekonomi politik ve bilimsel sosyalizmin topyekün bir revizyonu içeriyor. Şimdi, alınan doğru kararları değiştirmeyi hedefleyen sağ rüzgâra karşı ve Deng Siao-Ping'in revizyonist çizgisinin eleştirilmesi yönünde zafer dolu büyük bir mücadele geliyor. Deng Siao-Ping'in geçmişi ile hesaplaşmak için onun, marksizme ihanetinin gerici özünü ideolojik, yani teorik olarak derinlemesine açığa çıkarmak ve eleştirmek son derece zorludur.

I

Proletarya diktatörlüğü öğretisi, marksizmin özü ve bilimsel sosyalizmin en önemli unsurudur. Proletarya diktatörlüğünü savunmak veya ona karşı mücadele etmek daima marksizm ile revizyonizm arasındaki mücadelenin odak noktasını oluşturur.

Deng Siao-Ping, proletarya diktatörlüğüne ihanet etti. O, sosyalist toplumda sınıf mücadelesini reddederek proletaryanın burjuvazi üzerindeki topyekün diktatörlüğüne karşı savaşı ve boşuna proletarya diktatörlüğünü devirmek ve kapitalizmi restore etmek için çalıştı ve böylece marksizmin proletarya diktatörlüğü üzerine olan öğretisine topyekün ihanet etti.

Proletarya diktatörlüğünün zorunluluğu ile ilgili olarak Lenin şunları belirtmiştir:

"Proletarya diktatörlüğü, yeni sınıfın, daha güçlü bir düşmana karşı devrilmesiyle (tek bir ülkede bile olsa) direnme gücü on katı artan ve gücünü yalnızca uluslararası sermayenin gücünden, uluslararası bağlantıların gücü ve dayanıklılığından değil, aynı zamanda alışkanlık kuvvetinden, küçük üretimin gücünden alan burjuvaziye karşı verdiği en kararlı, en acımasız bir savaş anlamına gelir. Ne yazık ki, küçük üretim hâlâ dünyada yaygın haldedir ve küçük üretim, sürekli olarak, her gün, her saat, kendiliğinden ve yığın halinde kapitalizmi ve burjuvaziyi do-

Proletarya diktatörlüğü, yeni sınıfın, daha güçlü bir düşmana karşı devrilmesiyle (tek bir ülke bile olsa) direnme gücü on katı artan ve gücünü yalnızca uluslararası sermayenin gücünden, uluslararası bağlantıların gücü ve dayanıklılığından değil, aynı zamanda alışkanlık kuvvetinden, küçük üretimin gücünden alan burjuvaziye karşı verdiği en kararlı, en acımasız bir savaş anlamına gelir.

ğurmaktadır. Bütün bu nedenler, proletarya diktatörlüğünü gerekli kılmaktadır..." (Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı syf: 12 Lenin)

Başkan Mao, daha 1949 yılında bütün Çin'de iktidarın ele geçirilmesinden sonra ülkede baş çelişmenin proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme olduğuna işaret etti.

Başkan Mao, büyük Ekim Devriminden bu yana proletarya diktatörlüğünün olumlu ve olumsuz tecrübelerini özetleyerek proletarya diktatörlüğü üzerine Marksist-Leninist teoriyi devraldı, savundu ve geliştirdi. O, sosyalist toplumda sınıf mücadelesinin yasalara göre hareket ettiğini derinlemesine açıkladı, proletarya diktatörlüğü altında devrimin sürdürülüp sürdürülmemesi, devrimin kime karşı yöneleceği ve nasıl gerçekleştirileceği, proletarya diktatörlüğünün nasıl sağlandığı olarak kapitalizmin restorasyonunun engelleneceği ve sosyalizmin inşa edileceği sorularını teorik ve pratik açıdan çözümlendi. Başkan Mao, daha 1949 yılında bütün Çin'de iktidarın ele geçirilmesinden sonra ülkede baş çelişmenin proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme olduğuna işaret etti. Üretim araçları mülkiyetinin sosyalist dönüşümünün hemen hemen tamamlanmasından sonra bir dizi yazı ve direktifte Başkan Mao, sosyalizmin tüm tarihi dönemi boyunca sınıfların, sınıf çelişmelerinin var olduğunu, proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişmenin baş çelişme olduğunu tekrar açıkladı. O, partimiz için hedefi proletarya diktatörlüğünde sebat ve kapitalizmin restorasyonunun engel-

lenmesi olan bir temel çizgi hazırladı. Başkan Mao özellikle parti içerisindeki burjuvaziye karşı mücadele sorununu tahlil etti. O, Ocak 1965 tarihli ve sosyalist eğitim hareketi üzerine bir belgede şuna dikkati çekiyordu:

"Bugünkü hareketin esas saldırı hedefi, kapitalist yolu tutan parti içindeki iktidar sahipleridir." Geçenlerde de şu açıklamayı yaptı: "Sosyalist devrim yapıyor ve burjuvazinin nerede olduğu bilinmiyor; O komünist partinin göbeğindedir, onlar, kapitalist yoldaki parti iktidar sahipleridir. Kapitalist yoldaki parti iktidar sahipleri hâlâ bu yolda gidiyorlar." Başkan Mao, yalnızca proletarya diktatörlüğünün nasıl sağlanacağını sorununu teorik olarak çözümlenememiş, fakat aynı zamanda bu teoriyi uygun olarak Büyük Proleter Kültür Devrimi, Lin Biao ve Konfüçyüs'ü eleştirme hareketi, proletarya diktatörlüğü teorisini inceleme hareketi, "Li Angşan-Moor'dan Hikayeler" romanını eleştirme ve şimdi sağ rüzgâra karşı yürütülen mücadele gibi bir dizi siyasi hareketi bizzat başlattı ve yönetti. Bütün bu hareketler proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesi demektir ve proletarya diktatörlüğünün sağlanması ve kapitalizmin restorasyonunun engellenmesine hizmet ediyor.

Deng Siao-Ping, sosyalist toplumda sınıf mücadelesini inkar etmekle partimizin yirmi yıllık teori ve pratiğine ihanet etmiş oluyor. Üretim araçları mülkiyetinin sosyalist dönüşümü esas itibarıyla zafer kazandığında O, Liu Şao-Şi'nin izinden giderek sınıf mücadelesinin sönüştüğü teorisini savundu. O, "sınıf çelişmeleri günümüzde hemen hemen çözümlenmiştir", "sınıflar hemen hemen yokolmuştur, onun için artık

sınıf mücadelesini vurgulamamak gerekir." gibi iddialar öne sürdü. Büyük Kültür Devrimi ile onun revizyonist bakış açısında bir değişiklik olmadı. Tekrar iş başına gelir gelmez "üç direktifi esas halka alalım" revizyonist programını piyasaya sürdü. Bununla sınıf mücadelesinin esas halka alınmasını reddetmiş ve partinin temel çizgisini değiştirmiş oluyordu. O, "nasıl günbegün sınıf mücadelesinden bahsedebilir ki?" gibi bir iddiada bile bulundu. Bu marksizme açık ihanet demektir.

Lenin'in belirttiği gibi: "Proletarya diktatörlüğü sınıf mücadelesinin sona erdirilmesi değil, aksine yeni biçimlerde sürdürülmesidir."

Deng Siao-Ping'in "sınıf mücadelesinin sönüştüğü teorisi"ni savunması özünde proletarya diktatörlüğüne ihanet etmektir. Lenin'in belirttiği gibi: "Proletarya diktatörlüğü sınıf mücadelesinin sona erdirilmesi değil, aksine yeni biçimlerde sürdürülmesidir. Proletarya diktatörlüğü, zafer kazanan, siyasi iktidarı ele geçiren proletaryanın, yenilen fakat yok edilmeyen, yok olmayan, direnmekten vazgeçmeyen, direnişini güçlendiren burjuvaziye karşı sınıf mücadelesidir." ("Halkın özgürlük ve eşitlik şiarları ile aldatılması" başlıklı konuşmanın yayınlanmasına önsöz") Proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesini red ve buna karşı mücadele kaçınılmaz olarak proletarya diktatörlüğünü red ve buna karşı mücadele anlamına gelir. Proletarya diktatörlüğüne ihanet eden revizyonistler, proletarya diktatörlüğünün açıkça terk edilmesinin ve buna karşı mücadelenin yanısıra, sık sık "proletarya diktatörlüğü"nü dillerine dolamak gibi araçlara başvururlar, gerçekte ise onun devrimci özünü boşaltır, çarpıtır ve değiştirirler. Bu da onların, "sınıf mücadelesinin sönüştüğü teorisi"ni savunmalarında, proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesini ve burjuvazi üzerindeki diktatörlüğünü inkar etmelerine ve sadece devlet yönetiminde ekonomik inşadan sözet-

melerinde ifadesini bulur. Bu sahtekar oyun ile onlar, proletarya diktatörlüğünün burjuva diktatörlüğü doğrultusunda bir "evrim"ini amaçlarlar. Sovyet revizyonist kligi, "sınıf mücadelesinin söndüğü teorisii" gibi bir sis perdesi ardında Sovyetler Birliği'nde Lenin'in bizzat kurmuş olduğu proletarya diktatörlüğünü devirerek o günden bu yana tekelci bürokrat burjuvazinin diktatörlüğünü vurgulayagelmıştır. Liu Şao-Şi ve Lin Biao'da proletarya diktatörlüğünü burjuvazinin diktatörlüğüne çevirme entrikalarında bu taktiğe başvurdular. Deng Siao-Ping, onların geride bıraktığı mirası devraldı.

Başkan Mao, sağdan esen rüzgarı eleştirirken şuna dikkati çekti: "1949 yılında ülkede baş çelişmenin proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme olduğu tesbit edildi. 13 yıl sonra sınıf mücadelesi sorunu tekrar ortaya atıldı, aynı şekilde durumun iyileşmeye başladığı sorunu da. Büyük Kültür Devrimi nedir? Sınıf mücadelesidir. Lio Şao-Şi sınıf mücadelesinin söndüğü teorisinden sözettii, fakat kendisi bile onu söndüremedi. O, bir avuç haini ve yeminli taraftarını korumak istiyordu. Lin Biao, proletaryayı devirmek istedi ve bir darbe düzenledi. Bütün bunlar sönmek mi demektir? "Başkan Mao'nun bu sözleri tam hedefini bulmakta ve Lin Biao ve Siao-Ping'in piyasaya sürdükleri "sınıf mücadelesinin söndüğü teorisii"nin gerici özünü açığa çıkartmaktadır. Deng Siao-Ping burjuvazinin proletaryaya karşı yürüttüğü sınıf mücadelesini asla söndüremedi. O, sağdan esen rüzgarın başlatılmasında başı çekti, revizyonist bir çizgi izledi ve Büyük Kültür Devrimi'nin doğru değerlendirilmesini ortadan kaldırmaya ve onunla hesaplaşmaya çalıştı. Bütün bunlar, onun burjuvazinin temsilcisi olarak proletaryaya karşı dizginsiz bir saldırıya giriştiğini ifade etmektedir. Sözleri ve yaptıklarından da görüleceği gibi, üst yapıdan ekonomik temele kadar, proletarya diktatörlüğünün sağlamlaştırılmasına ve kapitalizmin restorasyonunun engellenmesine yarayan ne varsa hepsine saldırdı ve mücadele etti, kapitalizmin restorasyonuna

yarayan ne varsa da hepsini alkışladı ve her bakımdan destekledi.

Başkan Mao, "Proletarya, kültürün çeşitli sektörleri de dahil olmak üzere, üst yapı alanında burjuvazi üzerinde topyekün bir diktatörlük uygulanmalıdır" diye belirtti.

Başkan Mao, "proletarya, kültürün çeşitli sektörleri de dahil olmak üzere, üst yapı alanında burjuvazi üzerinde topyekün bir diktatörlük uygulamalıdır" diye belirtti. Burjuvazi, proletaryanın iktidarı ele geçirmesinden sonra da kültürün çeşitli sektörleri de dahil olmak üzere üst yapı alanında halen oldukça büyük bir güce sahiptir. Bu durum tamamen değişmediği sürece, proletarya diktatörlüğü sağlamlaştırılmaz. Tüm üst yapı alanlarında, sosyalist devrimin yapılp yapılmayacağı, proletaryanın burjuvazi üzerinde topyekün diktatörlük uygulayıp uygulamayacağı, proletarya diktatörlüğünü savunmanın veya ona karşı mücadele etmenin bir kıstasıdır. Deng Siao-Ping ve onun gibileri, açıkça bilim ve teknik alanında proletarya diktatörlüğünden söz edilmemesi gerektiğini söylediler. O, vargüçüyle okulların proletarya diktatörlüğünün bir aracına dönüştürülmesine karşı çıktı, eğitim, edebiyat, sanat ve sağlık hizmetleri alanında devrime karşı mücadele etti ve Büyük Kültür Devrimi'nden önceki 17 yılda sahip olduğu revizyonist çizgisine itibar kazandırmaya çalıştı. Bütün bunlar, burjuvazinin diktatörlüğünün bu alanlarda yeniden kurulmasına yönelikti.

1974 yılı sonunda Başkan Mao, tüm ülke halkına çağrıda bulunarak "Neden Lenin burjuvazi üzerinde diktatörlük uygulanmasından söz ediyordu?" sorusunun açıklığı kavuşturulmasını istedi ve burjuva hakkının kısıtlanması sorununu ortaya attı. Bu, revizyonizmle mücadele ve ondan sakınılması için ve proletarya diktatörlüğünün sağlamlaştırılmasına yönelik esaslı bir tedbirdir. Burjuva hakkı sosyalist toplumda varlığını sürdürdü. Ve bu,

burjuvazinin ve kapitalizmin sürekli ortaya çıkmalarının zemin ve şartlarını oluşturur. "Dolayısıyla, Lin Biao gibi kimseler için, iktidara geldiklerinde kapitalist sistemi hakim kılmak kolay olacaktır." Burjuva hakkının kısıtlanıp kısıtlanmayacağı konusundaki tutum son tahlilde, proletarya diktatörlüğüne ihanet eden Deng Siao-Ping, bu noktada da gerici özünü açığa vurdu. Onun, hararetili bir şekilde burjuva hakkının kısıtlanmasına karşı mücadele etmesi ve çeşitli noktalarda burjuva hakkını kısıtlayan sosyalist yeni şeylere kin duyması, proletarya diktatörlüğü konusundaki gerici görüşünden kaynaklanıyor.

Başkan Mao'nun tespit ettiği gibi: "Burjuvazinin, partiye, hükümete, orduya ve kültürün çeşitli alanlarına sızmış olan temsilcileri, bir avuç karşı-devrimci revizyonistlerdir; şartlar kendileri için olgunlaştığında, siyasi iktidarı ele geçirecek ve proletarya diktatörlüğünü burjuva diktatörlüğüne dönüştüreceklerdir." Deng Siao-Ping'in gerici suçları ve Nisan ayı başında tezgahlanan Tienanmen meydanındaki karşı-devrimci siyasi olay bir kere daha Başkan Mao'nun bu tezinin son derece bilgili ve tamamen doğru olduğunu kanıtıyor. Deng Siao-Ping'in, revizyonist bir program ve çizgi ile proletarya diktatörlüğünü burjuva diktatörlüğüne dönüştürme doğrultusundaki entrikaları teşhir edilip boşa çıkarıldıktan sonra, onun sözcülüğünü yaptığı parti içi ve dışı burjuvazi, eğitilmemiş toprak ağaları, büyük köylüler, karşı-devrimciler, kötü ve sağcı unsurlar birdenbire proletaryaya karşı azgın bir saldırıyı başlattılar. Onlar boşuna, proletarya diktatörlüğüne saldırarak Deng Siao-Ping'i Çin'in Nagy'si yapmaya, karşı-devrimci bir darbe tezgahlamaya ve burjuvazinin diktatörlüğünü kurmaya çalıştılar. Bu Deng Siao-Ping'in, proletarya diktatörlüğüne karşı düşmanlık besleyen bütün gerici güçlerin baştemsilcisi olduğunun bir başka örneğiydi. Proletarya diktatörlüğü Çin'de, Başkan Mao'nun önderliğinde uzun yıllar süren devrimci mücadeleler sayesinde kurulmuş ve geniş halk kitleleri arasında derin kök salmıştır.

Büyük Kültür Devrimi ile daha da sağlamlaşmış ve güçlenmiştir. Deng Siao-Ping ve bir avuç sınıf düşmanı, çırpınış mücadelelerinde sadece kendi ayaklarına düşen bir taş kalırdılar. Sonuç tam bir fiyasko oldu.

II

Proletarya partileri için Marksist ekonomi politik, çizgi ve siyasetlerini oluşturmalarında önemli bir teorik temeldir. Proletarya diktatörlüğü teorisi, Marks'ın kapitalist üretim ilişkilerinin gelişme yasalarının tahlilinden çıktığı zorunlu bir sonuçtur. Deng Siao-Ping, yalnızca proletarya diktatörlüğü teorisine değil, fakat aynı zamanda Marksist ekonomi politüğün temel ilkelerine de ihanet etti.

Marks ve Lenin, evrenin temel yasası olan zıtların birliği yasasından hareketle sosyalist toplumu derin bir tahlile tabi tuttular. Onlar, sosyalist toplumu henüz eski toplumun izlerini taşıdığını ve tüketim maddelerinin dağıtımında burjuva hakkının henüz varlığını sürdürdüğünü üzerine basa basa açıkladılar. Ayrıca Lenin şu noktaya dikkati çekti: "...sadece burjuva hakkı değil aynı zamanda burjuvazisiz burjuva devleti de varlığını sürdürmektedir!" (Devlet ve Devrim)

Başkan Mao, Lenin'den sonra edinilen pratik tecrübeleri özetledi, sosyalist toplumda üretim ilişkilerini derin bir şekilde tahlil ederek Marksist ekonomi politikası geliştirdi. O, şu açıklamayı yaptı: "...sosyalist üretim ilişkileri kurulmuş bulunuyor. Bunlar üretici güçlerin gelişmesine uygun düşmekle beraber mükemmel olmaktan uzaktır. Bu hal üretici güçlerin gelişmesi ile çelişki halinde kalmaktadır." ("Halk içindeki çelişkilerin doğru ele alınması üzerine") Teoriye ilişkin önemli direktiflerinde Başkan Mao, şunları belirtti: "Tek kelime ile Çin sosyalist bir ülkedir. Kurtuluştan önce hemen hemen kapitalistti. Şimdi bile sekiz dereceli bir ücret sistemi, herkese yaptığı işe göre dağıtım ve para karşılığında değişim uygulanmaktadır; bütün bunlar eski toplumdan pek farklı değildir. Farklı olan mül-

kiyet ilişkilerindeki değişiklikler", "Bugün ülkemizde diğer şeylerin yanısıra meta sistemi de sekiz dereceli ücret sistemi olarak eşit değildir. Proletarya diktatörlüğü altında bunlar sadece kısıtlanabilir." Bu bilimsel tezler, sosyalist toplumda üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki çelişkinin varolmaya devam ettiğini ortaya koyuyor. Bu çelişkinin yoğun ifadesi, iki sınıf proletarya burjuvazi arasındaki mücadeledir; herkese yaptığı işe göre dağıtım, aynı değerlerin mübadelesi ve insanlar arasındaki ilişkilerde varlığını sürdüren burjuva hakkı da özel mülkiyetin belli kahlıntılarının yanısıra yeni burjuva unsurların oluşması için gerekli zemin ve şartların bir parçasıdır; revizyonizmin toplumsal temelini parçalamak ve burjuvazinin var olamayacağı ve yeniden ortaya çıkmayacağı şartları hazırlamak için proletarya diktatörlüğünde burjuva hakkının kısıtlanması zorunludur. Başkan Mao'nun bu sözleri, uzun zamandan beri ekonomi politik alanında var olan metafizik görüşleri çürüterek her türden revizyonist anlayışa ağır darbe indirdi.

Revizyonistler daima, üretim araçları mülkiyetinin sosyalist dönüşümünün gerçekleştirilmesinden sonra, üretim ilişkileri ve üst yapıya ilişkin devrimin sona erdiğini iddia ederler. Ve dolayısıyla derler, üretici güçlerin gelişmesi en önemli hatta biricik görevdir. Deng Siao-Ping üretici teorisinin inatçı bir propagandacıdır. Daha 1956 yılında O, Liu Şao-Şi ile birlikte ülkede baş çelişmenin "ilerici sosyalist sistem ile toplumun geri üretici güçleri arasındaki çelişme"nin olduğunu ve "devrim esas itibarıyla tamamlandığından, gelecekteki görevin inşa görevi olduğu"nun reklamını yaptı. Geçen yıl yeniden üretici güçler teorisini piyasaya sürdü ve bu teoriyi kendi revizyonist çizgisinin teorik temeli olarak ele aldı. O, "üç direktifi esas halka alalım" programını ortaya atarak, sınıf mücadelesinin esas halka olduğunu reddetti. Deng Siao-Ping, üretici güçler teorisine (tarım, endüstri, savunma, bilim ve teknolojinin modernleştirilmesi olan) dört modernleştirme etiketini yapışturarak bir "ekonomi kasırgası" ile bir

"uzman faaliyet kasırgası" estirmek için çağrıda bulundu. Gerçekte ise o, proletarya diktatörlüğü teorisini inceleme hareketini bir kenara fırlatmaya, böylece burjuva hakkını korumaya ve burjuvaziye, özellikle de parti içi burjuvaziye kan sağlayan ekonomik temeli muhafaza etmeye çalıştı.

Proletarya devriminin sürdürülmesinden yana olmaz, burjuva hakkını kısıtlamaz ve parti içi burjuvaziye karşı mücadeleye etmezse, sosyalizm sadece komünizme doğru ilerlemiş olmakla kalmaz, aynı zamanda yeniden kapitalizme dönüşür.

Üretici güçler teorisi, sosyalist toplumda üretim ilişkileri ile üretici güçler, üst yapı ile ekonomik temel arasındaki çelişmenin varolmaya devam ettiğini ve üretici güçlerin çeşitli unsurları arasında belirleyici olanın şeyler değil, insan faktörünün olduğunun temelden reddeder. Dolayısıyla, üretici güçlerin ancak ve ancak sınıf mücadelesi esas halka alınarak ve proleter siyasete sarılarak, sosyalist devrimin esaslı uygulanması ve kitlelere güven temelinde ve kitlelerin harekete geçirilmesi sayesinde geliştirilebileceğini reddeder. O, kapitalizmin izlerinin sosyalist üretim ilişkilerinde varolmaya devam ettiğini ve sosyalist üretim ilişkilerinin gelişmesi için iki imkan bulunduğunu gerçeğini inkar eder: "Proletarya devriminin sürdürülmesinden yana olmaz, burjuva hakkını kısıtlamaz ve parti içi burjuvaziye karşı mücadele etmezse, sosyalizm sadece komünizme doğru ilerlememiş olmakla kalmaz, aynı zamanda yeniden kapitalizme dönüşür. Açıktır ki, Deng Siao-Ping'in üretici güçler teorisinin peşinden gidecek olsak, kurulu sosyalist üretim ilişkilerinin paramparça olmasının yanısıra üretim ilişkilerinde varlığını sürdüren ve eski toplumdakinden pek farklı olmayan şeyler de ebediyen korunur ve geliştirilirler. Böylece kapitalizm ve yeni burjuva unsurlar bu zemin üze-

rinde, -burjuva hakkı üzerinde- daha çabuk filiz verir ve kapitalizmin restorasyonu için gerekli toplumsal temel yaratılmış olur.

Deng Siao-Ping'in hoşuna giden cümlelerden biri de şu cümle idi: "Kedi, beyaz olmuş kara olmuş farketmez, fare yakalayan kedi iyi kedir." Bu cümle bir çok makaleden daha özlü bir biçimde üretici güçler teorisinin revizyonist özlünü dile getirmektedir. Başkan Mao, Deng Siao-Ping'i eleştirirken şuna dikkati çekti: "Bu adam sınıf mücadelesini kavramıyor, bu esas halkadan hiç bahsetmiyor. Demek ki hâlâ 'beyaz kedi, kara kedi', emperyalizm ile marksizm arasında ayırım yapmıyor. "Deng Siao-Ping, revizyonist ve emperyalist şeyleri gözbebeği gibi korudu. Maddi teşvik, kâra önem verilmesi, yabancı olan şeylere tapma felsefesi, etek yalama vs. gibi şeyler, onun için vazgeçilmez şeylerdi. Deng Siao-Ping'in revizyonist çizgisinden hareketle sosyalist üretimi geliştirmek asla mümkün değildir. Yalnızca sosyalizm, yalnızca Marksizm, Leninizm, Mao Zedung Düşüncesi Çin'i kurtarabilir. Tarih ve olgular bunun böyle olduğunu çoktan kanıtladı. Bu bakımdan Deng Siao-Ping'in, üretici güçlerin sözlümüne gelişmesi ve dört modernleştirmenin gerçekleştirilmesi üzerine kopardığı feryat bir aldatmacadan ibarettir ve onun gerçek niyeti kapitalizmin restorasyonudur. Aramızdaki ayrılık noktaları, dört modernleştirmenin gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği, üretici güçlerin geliştirilip geliştirilmeyeceği noktasında değil, daha çok sosyalist yolda mı, yoksa kapitalist yolda mı yürüneceği noktasında toplanmaktadır.

Lenin şuna işaret etti: "Opportunizm ile sosyal-şövenizmin ekonomik temeli aynıdır; ayrıcalıklı işçilerin önemsiz bir tabakası ile kendi ulusal burjuvazilerinin, egemen ulus durumundan yararlanarak öteki ulusları soymasından paylarına düşecek kırıntılar..."

Deng Siao-Ping, burjuva hakkını daha da güçlendirmek ve genişletmek amacıyla maddi teşviğin reklamını yaptı. Maddi teşvik üzerine olan teori, revizyonist ekonomi politığın önemli bir yönüdür. Sovyet revizyonist döneç kliği, imtiyazını korumak, hayasızca Sovyet proletaryasının emeğinin ürününe elkoymak ve sömürüyü haklı çıkarmak için daima bu teoriden yararlandı; aynı zamanda, emekçileri mücadele azimlerini kaybetmeleri ve baskı ve sömürüye boyun eğmeleri için burjuvazinin çıkarıcı yoz düşünceleri ile doldurmaktadır. Lenin şuna işaret etti: "Opportunizm ile sosyal-şövenizmin ekonomik temeli aynıdır; ayrıcalıklı işçilerin önemsiz bir tabakası ile kendi ulusal burjuvazilerinin, egemen ulus durumundan yararlanarak öteki ulusları soymasından paylarına düşecek kırıntılar..." ("Sosyalizm ve savaş") Sosyalist toplumda revizyonizmin oluşumunun bir sınıf temeli ve ekonomik şartları korumak ve genişletmek amacıyla maddi teşviğin reklamını yaptı. Bu, işçiler, köylüler, devrimci kadrolar ve devrimci aydınların çıkarlarına tamamen zıttır. Başkan Mao'nun belirttiği gibi "siyaset kumanda edendir, candır." "Siyasi faaliyet her türlü ekonomik faaliyetin candamadır." Yirmi yıllık pratiğimizin de kanıtladığı gibi, ancak ve ancak proleter siyasete sarılarak gerçekten geniş halk kitlelerinin sosyalist inisiyatifini geliştirebilir ve sosyalizmin geniş yolunda onlara önderlik edebiliriz. Bunun karşısında maddi teşviğin savunulması, yalnızca burjuva hakkının genişletilmesine ve özel mülkiyet düşünce eğilimine sürükler; sonuç olarak giderek sosyalizmden uzaklaşır ve kapitalizme doğru yol alırız. Sovyetler Birliği'ndeki durum bunun aynasıdır. Orada, maddi teşvikin girmediği delik kalmamış ve sonuçta bir avuç tekelci bürokrat kapitalistin zenginleşmesi karşısında geniş emekçi kitleleri daha fazla yoksulluğa itilmişlerdir. Maddi teşvikten hangi sınıfın yarar sağladığı ve hangi sınıfın sıkıntı çektiği ve bu durumda sözkonusu olanın Marksizm mi, yoksa revizyonizm mi olduğu açık değil mi? Deng Siao-Ping bütün gücüyle mad-

di teşviğe sarılıyor. Bu, onun Marksizme ihanet ettiğinin ve revizyonist olduğunun açık bir delilidir.

III

Siyasi çizgiler arasındaki mücadele genellikle felsefi alandaki iki çizgi mücadelesine bağlıdır. Çen Dusi-yu ve Vang Ming'den Liu Şao-Şi ve Lin Piao'ya kadar partimiz içindeki tüm oportünist çizgilerin elebaşlıları, felsefi alanda Marksist diyalektik ve tarihi materyalizme ihanet ettiler, idealizm ve metafiziği oportünist çizgilerinin temeli olarak aldılar. Deng Siao-Ping de aynı şeyi yaptı. Felsefi alanda Marksizme ihanetinin açık belirtisi, idealizm ile materyalizme karşı mücadele etmesi ve eklektisizmi diyalektiğin yerine geçirmesidir.

Marksistler daima tarihi yaratanın halk kitleleri olduğu fikrini savunmuşlardır. Başkan Mao'nun söylediği gibi "halk ve yalnızca halk dünya tarihini yaratan itici güçtür." (Koalisyon hükümeti üzerine) Ayrıca şunu da belirtti: "Gerçek kahramanlar kitlelerdir, bizlerse ekseriyetle gülünç duruma düşecek kadar safız." ("Köyde ilişkilerin araştırılması'na önsöz) Çalışma ve planlama gibi yaptığımız, aslında halk kitlelerinin taleplerinin yansımından başka birşey değildir. Kitlelerden kitlelere-bu, bizim temel yönetim metodumuzdur. Aynı zamanda, dünyayı materyalist diyalektik ile uyum içerisinde tanımamız ve değiştirmemiz için biricik doğru ideolojik çizgidir. Bu Marksist-Leninist çizginin aksine bütün revizyonistler tarihi idealistlerdir. Onlara göre tarihi köle değil de, onların yerine birkaç kahraman yaratmıştır. "Gerçek kahraman kitledir" gerçeğini asla kabul etmezler. Kitle hareketlerinden çok korkarlar ve bir hareket başladığında da tüm araçlarla onu bastırmaya çalışırlar.

Bu anlamda Deng Siao-Ping muazzam bir gövde gösterisinde bulundu. Tarımın sosyalist dönüşümü sırasında kooperatifleşmeye karşı savdı. Liu Şao-Şi ile birlikte Büyük Kültür Devriminin başlangıcında burjuva gerici bir çizgi izleyerek devrimci kitleleri baskı altına aldı. Şim-

di de alınan doğru kararları ortadan kaldırmaya yönelik sağ rüzgarı estirmeye başladı. Büyük Kültür Devrimini inkar ederek sosyalist yeni şeyleri reddetti ve tüm yürekte işçi sınıfına ve diğer emekçilere dayanılmasına karşı çıktı. Böylece kendisini bir tarihi idealistten çok daha fazla açığa çıkardı.

Marksist felsefe zıtların birliği yasasının, evrenin temel yasası olduğu görüşünü savunur. Birbirleri ile çelişen zıtların arasında hem birlik, hem de mücadele vardır ve bu da şeylerin gelişmesine yolaçar. Karmaşık birşeylerin gelişme sürecinde bir dizi çelişki vardır ve bunlardan birisi baş çelişkiyi oluşturur; baş çelişkinin varlığı ve gelişmesi, diğer çelişkilerin varlığı ve gelişmesini belirler veya etkiler. Toplum temel yasasının ışığında ele alındığında, sosyalist toplumda ülke içinde baş çelişkinin proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki olduğu görülür. Bu baş çelişki sıkıca kavrandığında ve proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesi esas halka alındığında her şey rayına oturur ve tüm diğer çelişkiler doğru bir tarzda çözümlenebilir. Deng Siao-Ping, utanmadan bu temel teoriyi değiştirerek esas halkın yerine birlik ve istikrara ve ekonominin gelişmesine önem verdi. Böylece baş çelişkiyi ve zıtların birliği yasasını -bu temel yasayı reddederek eklektisizmin çıkmaz sokacağına girdi.

Eklektisizm, revizyonizmdir. Deng Siao-Ping, üç direktifi de aynı kefeye koymuş, siyaseti ekonomi ile aynı seviyede ele alarak siyaseti uzman bilgi ve teknik ile özdeşleştirmiş ve sofist bir tarzda baş çelişkiyi ve çelişkinin başlıca yanını harsıraltı etmiştir. Buharin'i eleştirisinde Lenin şuna işaret ediyor: "hem biri hem de diğeri", "bir yandan diğer yandan" - bu, Buharin'in teorik pozisyonudur. İşte eklektisizm budur." ("bir kere daha sendikalar, şimdiki durum ve Troçki ve Buharin'in hataları üzerine") Bu sözler Deng Siao-Ping'in tam bir betimlemesidir. Bu olgu, revizyonistlerin zavallı tabiatlarını ortaya koymaktadır. Esasen onlar, Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung Düşüncesinin

teorik olarak çoktan çözümlendiği sorunları bir yana itmek ve onları revizyonist teori ile değiştirmek istiyorlardı. Fakat revizyonizmi uygulamak işçiler, köylüler, askerler, devrimci kadrolar ve devrimci aydınların, yani halk kitlelerinin yüzde 95'inin çıkarlarına zarar vermektedir. Bu, halkın iradesine aykırıdır. Revizyonistler açık tavır almaya cesaret edemediklerinden eklektisizmi uyguladılar, zira "Marksizmin oportünist tahrifatı ile diyalektiğin eklektik tahrifatı sayesinde kitleler en kolay bir şekilde aldatılabiliyor." (Lenin, Devlet ve Devrim) fakat sınıf mücadelesinde giderek daha fazla bilinçlenen geniş halk kitlelerinin karşısında revizyonistlerin taktikleri tamamen yarırsızdır.

IV

Lenin'in belirttiği gibi "oportünistlerin biçimsel olarak işçi partilerinden oluşları, -objektif olarak- onların, burjuvazinin siyasi bir müfrezesi, onun etkisinin yükselticisi, onun işçi hareketi içindeki ajanları olduğu gerçeğini asla ortadan kaldırmaz." ("II. Enternasyonalin çöküşü") Oportünistler ve revizyonistler, burjuvazinin çıkarlarını savunan siyasi çizgiyi sürdürmek için sürekli Marksizmin üç unsuruna saldırmakta ve onları değiştirmektedirler. Bernsteyn'dan bugünkü Sovyet revizyonist dönek kliğine kadar hepsi, Marksizmin eskidiği bahanesi altında Marksizme topyekün ihanet ettiler. Liu Şao-Şi ve Lin Piao'nun başarısızlığından sonra bu sefer de Deng Siao-Ping olumsuz öğretmen olarak sahneye çıktı. "Boş laf yerine yeni şeyler söylemek gerekli" diyen o değil miydi? Yukarıdaki değerlendirmeden ve görüleceği gibi, onun "boş laf" ile kastediği Marksizmin temel ilkeleri ve "yeni şeyler" ile kastediği de "sınıf mücadelesinin sönüdüğü teorisi" ve üretici güçler teorisi, idealizm, eklektisizm diğer revizyonist pislikti. Bu "teoriler", sınıf düşmanlarının elinde proletarya diktatörlüğüne karşı saldırılarında bir silah haline geldiklerinde, karşı devrimci siyasi Tienanmen meydana olayında da görüldüğü gibi, en gerici ve en adi siyasi sloganlara dönüştüler. Olayı tezgahlayan bir avuç

karşı-devrimci "gerçek Marksizm-Leninizm istiyoruz" diye feryat etti. Komünizme ve halka karşı amansız bir kin besleyen bu gericilerin istediği şey, saf revizyonizm ve faşizmdi. Onlar, saldırılarının esas yönünü büyük önderimiz Başkan Mao'ya ve başında Başkan Mao'nun bulunduğu parti merkez komitesine yönelttiler ve Deng Siao-Ping'i destekleme bayrağını gönderdiler. Bütün bunlar bu karşı-devrimcilerin "izm"lerinin Deng Siao-Ping'in revizyonizmi olduğunu gösteriyor. Bu, Deng Siao-Ping'in Marksizme topyekün ihaneti ve revizyonizmi uygulaması ile parti içi ve dışı burjuvazinin ve ülke içindeki ve dışındaki sınıf düşmanlarının çıkarlarını temsil ettiği gerçeğini daha açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Şimdiki durumda sağdan esen rüzgara karşı verilen mücadele büyük zafer kazanmıştır. Parti merkez komitesi, büyük önderimiz Başkan Mao'nun önerisi üzerine Deng Siao-Ping'i parti içi ve dışı olmak üzere tüm görevlerinden azletme kararını almıştır. Bu, devrimci kitlelerin mücadelesini son derece yükseltmiş ve sınıf düşmanlarının gerici küstahlıklarını gözle görülür bir şekilde sindirmiştir. Fakat mücadele henüz sona ermemiştir. İdeolojik, yani teorik açıdan, Deng Siao-Ping'in revizyonist çizgisini derinlemesine eleştirmek hâlâ yerine getirmemiz gereken önemli bir mücadele görevidir.

Lenin'in belirttiği gibi, Marks'in öğretisi "yaşadığı sürece, her adımı mücadele yolu ile kazanmak zorunda kalmıştır." ("Marksizm ve revizyonizm") Burjuvazi ve revizyonistler, Marksizm'in ilerlemesi ve zaferleri karşısında asla seyirci kalmayacaklardır. Onlar, Marksizme karşı saldırılarını mutlaka sürdürecekler ve onu değiştirmenin yollarını arayacaklardır. Ancak tarihin de kanıtladığı gibi Marksizm, revizyonizme karşı her mücadeleden daha da çelikleşerek ve güçlenerek çıkmıştır. Marksizm, tam da revizyonizme karşı mücadele içinde durmadan ilerliyor. Revizyonizm ve onun temsil ettiği burjuvazi yozdur ve yokalmaya mahkumdur. □

ÖZGÜRLÜK VE DEVİRİM

Uluslararası komünist hareketin yaşadığı genel bir gerileme zemininin karşısına daha önce görülmemiş çapta bir siyasi öneme sahip konuları değil, aynı zamanda da Marksizm-Leninizm'in temel ilkelerinin yakından bir incelemesini içermektedir.

K.VENU Çeviren: O.A.NAZAR

Özgürlük ve devrim insan tarihinde tamamlayıcı muammalar olarak her zaman varolmuşlardır. Her samimi özgürlük arayışı devrime ya da bir çeşit devrimci değişikliğe yol açmıştır. Bunun tersi, devrim doğrultusunda her hareket özgürlüğü daha yüksek düzeye erdirmiştir. Devrimin olduğu yerde özgürlük bir serap olmaktan çıkar, aktüel yaşamda gerçekleşebilir hale gelir. Samimi bir özgürlük uğraşısının olduğu her yerde devrim boş bir hülya olmaktan kurtulur, yaşamın özü haline gelir. Ancak, özgürlük ile devrim arasındaki ilişki bu kadar basit bir izahla ele alınamaz. Bu ilişkilerin en ufak ayrıntılarını bile inceleme teşebbüsüne girdiğimiz anda birçok felsefi sorunla yüzyüze geliriz.

İlkin Sovyetler Birliği, daha sonra Çin'deki kapitalist restorasyonların karakterize ettiği mevcut dünya durumunda bu felsefi sorunlar salt teorik konular olarak kalmamaktadır; bizzat acil öneme sahip pratik sorunlara ilişkindir. Uluslararası komünist hareketin yaşadığı genel bir gerileme zemininin karşısında daha önce görülmemiş çapta bir siyasi öneme sahip konuları değil, aynı za-

manda da Marksizm-Leninizm'in en temel ilkelerinin yakından bir incelemesini içermektedir.

Bir kavram olarak sosyalizmin üst aşaması, onun toplumsal bilincinin bir yansıması olarak insanın kendisi kadar eskidir. Fakat Altınçağın romantik bir özleminden, pratikte gerçekleşebilir bir amaca dönüştürülmesi Marks ve Engels'e kalmıştır. Ancak Marks ve Engels, yaşamları boyunca, muzaffer bir proleter devrimin ortaya çıkardığı, altınçağa geçişin somut problemleriyle yüzyüze gelmek zorunda kalmamışlardır. Doğal olarak bu konu üzerinde herhangi bir kesin iddiada bulunmamışlar, gelecek nesillerin karşılaştığı böylesi temel konuları derinlemesine araştırmak için bir dizi, değerli, genel belirlemeler sunmuşlardır. Altın çağa geçiş dönemi olan sosyalizmin somut problemlerini çözmek için yoğun çabalar Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa ve Çin'de hiç şüphesiz yürütülmüştür. Bütün bu çabalar geçici olarak başarısız kalmış, uluslararası komünist hareket tarafından ele alınmayı ve çözülmeyi bekleyen ciddi zorlukları ve birçok önemli sorunu ortaya çıkarmıştır.

Sovyetler Birliği, Çin ve diğer yerlerdeki kapitalist restorasyonun ön-

derleri sosyalizm ve altınçağa doğru ilerlemekte olduklarını söylemektedirler. Sovyetler Birliği'ndeki yeni burjuvazi sosyalizmi uyguladığını iddia etmek için Marks, Engels ve Lenin'den aktarmalar yapmaktadır. Amerikan emperyalizmi de dahil emperyalist devletlerdekinden daha koyu bir faşist kurumun başında bulunmalarına rağmen böyle yapmaktadırlar. Sovyet sosyalist emperyalistleri, sosyalizmin maddi temellerini döşedikleri doğrultusundaki iddialarını desteklemek amacıyla Sovyetler Birliği'ndeki üretici güçlerin gelişme seviyesinin emperyalist güçlerle eşit olduğunu söylemektedirler. Onlar açısından sosyalizme geçişte belirleyici faktör üretici güçlerin gelişmesidir. Üretici güçlerin Sovyetler Birliği'nde ne denli geliştiğinin kendisi tartışılabilir bir sorundur. Ancak daha da önemlisi, bu üretici güçler teorisine dayanılarak yapılan, Sovyet toplumunu kaplayan baskı ve terörün, sosyalizmin doruğu olduğu şeklindeki iddianın küstahlığıdır.

ÖZGÜRLÜĞÜN FELSEFESİ

Sovyetler Birliği ve diğer yerlerde-

ki revizyonist filozoflar, üretici güçler teorisini ona felsefi bir kiske geçirerek muhafaza etmeye çalışmaktalar. Bu doğrultuda Marks, Engels, Lenin ve diğerlerinden alıntılar yapmaktalar. Bu revizyonist filozoflar, genel olarak üretici güçlerin gelişmesinin toplumsal gelişmede belirleyi-

de artar. Bu alanda özgürlük, ancak doğanın kör güçlerinin önüne katılmak yerine, doğayla olan karşılıklı ilişkilerini rasyonel bir biçimde düzenleyen ve doğayı ortak bir denetim altına sokan toplumsal insan, ortaklaşa üretimde bulunan kimse-ler tarafından gerçekleştirilebilir ve

bilir. Marks, böyle bir alemin altın-çağ altında serpilip gelişeceğini görmüştür. Marks, üretici güçlerin gelişme yasalarının iş gününün kısaltılmasına yol açtığı zorunluluk aleminin, özgürlük aleminin serpilip gelişmesi için vazgeçilmez bir önkoşul olduğuna işaret etmiştir. Ancak bu, insanın kendini yalnızca özgürlük alemine hapsedmesiyle özgürlüğü elde edeceği anlamına gelmez. İnsan özgürlüğe sahip olmayı, bu zorunluluk alemini aşabildiği takdirde umabilir. Bu, zorunluluk ve özgürlük alemleri arasındaki diyalektik ilişkiyi kavramamak devrimin gelişmesini ciddi bir tarzda engeller.

Marks'ın iş gününün kısaltılması özgürlük alemine girmenin ön koşuludur şeklindeki ifadesi, revizyonistler tarafından, sadece üretici güçlerin gelişmesine önem vermenin kendiliğinden özgürlüğün gerçekleşmesine yol açacağı anlamında, tek taraflı olarak yorumlanmaktadır. Önde gelen revizyonist bir teorisyen olan Mavrice Conforth şöyle demektedir: "Teknolojik araçların keşfi ve insan çıkarları için doğal güçlerin zaptedilmesi bunun temellerini sağlamaktadır ve insanların teknolojik verimliliği ne kadar yüksek olursa, bireylerin elde edebileceği özgürlük sahası o denli geniş olacaktır... Her ne kadar şu zamana kadar modern sanayi insanları makinalara bağlamış olsa da, özgürlüğün aracı onun üretkenliği sayesinde. Bunun tümüyle geliştirilmesi ve kullanılması bireysel özgürlüğü tümüyle sağlar. Burada Conforth teknolojinin gelişmesi ve insanın özgürlüğe doğru yürümesinin bir ve aynı şey olduğunu söylemeye çalışmakta, dolayısıyla altınçağ'a geçişte belirleyici faktörün teknoloji ve üretici güçlerin gelişmesi olduğu anlayışının teorik zeminini hazırlamaktadır.

Bu yaklaşım Marks'ın anlayışına terstir. Marks, insanın artan istemleri ve üretici güçlerin buna tekabül eden gelişmesinden zorunluluk alemine ait olduğunu açıkça belirtmiştir. Dolayısıyla özgürlüğün, zorunluluk alemine ait olan üretici güçlerin geliştirilmesiyle elde edileceğini iddia etmek Marks'a karşı çıkmaktır. Zorunluluk aleminin ötesine gi-



ci rol oynadığı şeklindeki temel ilkeyi kullanarak üretici güçlerin gelişmesiyle sosyalizme doğru ilerlemenin bir ve aynı olduğunu söylemeye çalışmaktalar. Bu görüşlerini destekleme amacıyla, Kapital 3. cilt'in son bölümünden, Marks'a başvuruyorlar: "Gerçekte, özgürlük alemi, yalnızca emeğin, zorunluluk ve günlük kaygılarla belirlendiği yerde fiilen başlamış olur; demek ki bu önlem, eşyanın doğası gereği, fiili maddi üretim alanının ötesinde bulunur. Tıpkı vahşi insanın, gereksinimlerini karşılamak, yaşamını sürdürmek ve yeniden üretmek için doğayla savaşmak zorunda olması gibi uygar insan da aynı zorunluluk içerisinde. Ve bunu da bir türlü toplumsal biçimlenişler içerisinde, akla gelen her türden üretim tarzları altında yapmak durumundadır. İnsanın gelişmesiyle birlikte, duyduğu gereksinimler sonucu, bu fiziksel gereksinimleri karşılayan üretici güçleri

bu en az enerji harcamasıyla ve insan doğasına en uygun ve en layık koşullar altında başarılı. Ama gene de bu bir zorunluluk aleni olmakla devam eder. Bunun ötesinde kendi başına bir amaç olan insan enerjisinin gelişmesi gerçek özgürlük alemi başlar, ama bu da ancak temelinde bu zorunluluk alemi ile serpilip gelişebilir. İşgününün kısaltılması onun temel önkoşuludur." (Karl, Marks, Kapital 3. cilt Sol yayınları, syf. 858-859)

İşte, zorunluluk ve özgürlük arasındaki diyalektik ilişkinin mükemmel bir tarzda ortaya konuluşu. Tüm diğer olgular gibi, insan da yalnızca doğanın zorunlu yasalarına tabi olarak varolur ve büyür. O kendisini, zorunluluk aleminden hiçbir zaman tamamen kurtaramaz. Marks'a göre, insan kendini yalnızca zorunluluk alemi üzerinde temellendirdiği takdirde, daha ileride yatan özgürlük alemine gitmeyi uma-

debilme ve "kendisi bir sonuç olan insan enerjisinin gelişmesini" gerçekleştirebilmeden önce üretim ilişkileri, üst ve fikir alanında -gayet tabii ki üretici güçlerin gelişmesine dayanan- temel dönüşümler sağlanmalıdır. Revizyonistler üretici güçlerin gelişmesi üzerinde temellenen zorunluluk alemini tek taraflı bir tarzda vurgulayarak sosyalizmin üst aşamasına geçmenin bu en belirleyici faktörünü gözardı etmekte.

Burada gördüğümüz basit bir felsefi hata değildir. Bu Sovyetler Birliği'ndeki kapitalizmin restorasyonunun arkasında işleyen felsefedir. Revizyonistler ilkin teknolojik gelişme ve artırılmış üretimin altınçağa giden yolu temsil ettiği hayalini beslerler. Bunun ardından teknolojiyi geliştirmek ve üretimi artırmak için her türlü yõteme başvuranın meşru olduğu anlayışı gelir. Üretim ilişkilerindeki sürekli değişiklikler ve üstyapıda gerçekleştirilmesi gereken kesintisiz devrim, bu üretimin artırılması sloganınca gizlenerek göz ardı edilir. Sonuçta, üretimin artırılması adına kapitalizmin ekonomik yasaları kısa bir süre sonra yürürlüğe girer. Siyasi alanda herhangi bir ideolojik mücadelenin yokluğunda bu yasalar kısa sürede egemen hale gelir. Bunun kaçınılmaz sonucu varolan sosyalist üretim biçiminin kapitalist üretim biçimiyle yer değiştirmesidir. Sovyetler Birliği'nde olan budur. En yüce özgürlük rüyalarından ilham alan Sovyet halkının devrimci ilerleyişi böylece daha haşin bir esaretle sonuçlanmıştır. Bugün Çin'de olanlar da bunun aynısıdır. Bu tecrübelerin açıkça ortaya çıkardığı şey, özgürlük ve altınçağa ilişkin hatalı felsefi anlayışların devrimin bu ters yüz edilmesinde canalcı bir rol oynamasıdır.

Zorunluluk ve özgürlük sorunlarının derin bir incelenmesinin asıl zaruriyet haline gelmesi bu koşullar içindedir. Engels bu sorunun ilginç bir açıklamasını yapmıştır. Şöyle demektedir: "Özgürlük ve zorunluluk ilişkisini doğru olarak ilk düşünen Hegel oldu. Ona göre, özgürlük, zorunluluğun kavranmasıdır. 'Zorunluluk ancak kavranılmadığı ölçüde kördür'. Özgürlük doğa yasaları kar-

şısında düşünmüş bir bağımsızlıkta değil, ama bu yasaların bilinmesinde ve bu bilim aracıyla bu yasaların belirli erekler için yöntemli bir biçimde kullanılma olanağındadır... Öyleyse özgürlük, kendimiz ve dış doğa üzerinde, doğal zorunlulukların bilgisi üzerinde kurulu egemenliğe dayanır; böylece o, zorunlu olarak, tarihsel gelişmenin bir ürünüdür". (F.Engels, Anti-Dühring; Sol yayınları. syf. 202-203)

ÖZGÜRLÜĞÜN İLK İLANI

Marks şunu çok açık bir dille ifade etmiştir: "Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektedir."

Burada, Engels özgürlüğün Hegelci tanımlamasını doğru bir materyalist temel üzerine oturtmaktadır. Ancak ağırlık doğanın tanınması ve kontrol edilmesinde bulunan özgürlüğe verilmiştir. Bu tanımlamanın, Marx ve Engels tarafından vurgulanan Marksist dünya görüşünün özünü yeterince ifade etmediği bir gerçektir. Marks şunu çok açık bir dille ifade etmiştir: "Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektedir." (K.Marks, F.Engels, Seçme Yapıtlar, Cilt I, Sol Yayınlar sy. 14) Marksist dünya görüşünün canalcı yönü bunun haricinde bir şey değildir. İnsan yalnızca dünyayı kavrayıp onu kontrol etmez, bizzat aynı zamanda onu dönüştürür. İnsanın özü, onun dünyayı değiştirme kapasitesinde yatar. Aslında onun özgürlüğü dünyayı kavrama ve dönüştürmede yatmaktadır. Marks filozofların dünyayı yalnızca yorumladıklarını söylediğinde Hegel'i de bunların arasında dahil ediyordu. Hegel ki dünya görüşü ve özgürlük anlayışı, kavrama ve yorumlama sahasıyla sınırlı kalmıştır. Bunun yerine Marks, bu eski dünyadan bir sıçrama yapmıştır; insan tarihinde belirleyici bir dönüşüm noktasını

damgalayan, yorumlamadan dönüştürmeye yapılan bir sıçrama. Gerçekte bu aynı zamanda, insanlık tarafından özgürlüğün ilk ilanıydı. İnsan özgürlüğünün yaşayan özü, dünyayı değiştirme sürecinde biçimlenmiştir.

Revizyonistler, sürekli olarak, özgürlüğü Hegelci yorum ve kavrama alanı içinde hapsedmeye çalışmaktadırlar. Onlar, özgürlüğün sadece bundan ibaret olduğunu söyleyerek bizi yolumuzdan saptırmaya çalışmaktalar. Bu revizyonistler değişik kıyafetlere bürünürler, ama tümü Marksist özgürlük anlayışının devrimci içeriğini istisnasız boşaltırlar. Bunlara cevaben Mao şöyle demektedir: "Özgürlük zorunluluğun kavranması demektir ve objektif dünyanın değiştirilmesi demektir." (Mao Zedung, Yayınlanmamış Yazılar, May Yayınları sy. 131.) Burada sorun daha da nettir. Bu konuda halen kuşkuları olanlara Mao, Engels'in tanımlamasının eksikliklerini şöyle açıklamaktadır: "Engels, zorunluluklar ülkesinden, özgürlük ülkesine doğru ilerleyişten söz etmiş ve özgürlüğün, zorunlulukların anlaşılması olduğunu söylemişti. Bu cümle tamam değildir: Meselenin sadece yarısını söylemekte ve kalanını söylememektedir. Sadece anlamak sizi özgür kılar mı? Özgürlük, zorunlulukların anlaşılması ve zorunlulukların dönüştürülmesidir; insanın biraz çalışması da gerekir. Eğer yapacak iş olmaksızın sadece yerşeniz, sadece anlarsınız, bu yeterli midir? Bir kanun keşfettiğinizde, onu uygulayabilmelisiniz, dünyayı yeniden kurmalı, araziye açıp binalar dikmeli, madenler açmalı, sanayileşmelisiniz..." (age, sy. 179) Burada özgürlük sorunu, dünyanın dönüştürülmesine ayrılmaz bir tarzda bağlıdır. Burada, zorunluluğu kavrama süreci, onun dönüştürülmesi sürecinin önkoşulu haline gelmiştir. Zorunluluğu, dönüştürme süreci, böylece devrime kopmaz bir şekilde bağlı hale gelmiştir. Böylece özgürlük ve devrim, her zaman için daima birlik içerisinde ortaya çıkar. Bu ikisinin karmaşık ilişkilerinin seyri içerisinde, daha yakın bir incelemeyi talep eden birkaç sorun bulunmaktadır. □

SENDİKAL HAKLAR VE DEMOKRASİ

Toktamış Ateş

Siyasal mücadele, insanın dünya üzerinde var olmasıyla birlikte başlayan bir mücadeledir. Zira amansız doğa ve çevre koşullarıyla mücadele etmek zorunda kalan insan, varlığını ancak "toplulaşma"la sürdürülmüştür. Ve toplu yaşamın başladığı yerde, ister istemez "yönetilen-yöneten" ayrımı da ortaya çıkacaktır. Zira toplu yaşam ancak "kurallar"la mümkün olur. Kuralların olmadığı yerde, toplu yaşam değil, anarşi ortaya çıkar. İşte insan var olduğu andan itibaren siyasetin bugünde geçerli olan temel sorusuyla karşı karşıya gelir: Kuralları koyanlar, bu kural koyma yetkisini kimden ve nasıl alacaklardır?

Meseleyi bir devlet açısından ele aldığımız zaman aynı soru gene karşımıza çıkacaktır: Yasaları yapanlar, yasa yapma yetkisini kimden ve nasıl alacaklardır? Yani yönetenler, yönetme yetkisini kimden alacaklardır, nasıl alacaklardır? Yani bir başka biçimiyle sorarsak, meşru bir siyasal iktidarın kaynağı ne olabilir?

Bütün bu sorulara çağlar boyunca değişik yanıtlar verilmiş, değişik yaklaşımlara gidilmiştir. Aslında bu yanıtlar üç aşıya, beş yukarı belirli periyodlarla tekrar, tekrar ortaya çıkmış ve taraftar toplamıştır. Fakat biz bunların açıklamasına hiç girişmeden, bu yanıtlardan sadece birinin "demokrasi"nin getirdiği anlayış üzerinde durmak ve demokrasiyle sendikal haklar arasındaki bağlantıyı irdelemek istiyoruz.

Demokrasi anlayışı çerçevesinde en basit açıklamasıyla, "meşru bir siyasal iktidarın kökeni, yönetilenlerin özgür iradeleridir". Yani demokratik anlayışa göre bir iktidarın meşru olabilmesi için yetki ve gücünü halktan alması gerekir. Zira demokrasi gene en basit tanımlarının mantığı içinde, halkın kendi kendini yönetmesi demek olduğuna göre ve halk kendi kendini ancak temsilcileri kanalıyla yönetebileceğine göre; meşru bir iktidar ancak bu yetkiyi halktan geçici bir süre için almış olanların iktidarındır.

Ancak günümüz devletleri sayıları milyonları, onmilyonları, kimi zaman da yüz milyonları aşan insan kitlelerini barındırır. Ve hangi siyasal sistemi getirirseniz getirin "temsil etme ve temsilcisi seçme" konularında çok ciddi so-

runlar ortaya çıkacaktır. Bu sorunlar nasıl çözülebilir ve bu sorunların çözümünde işçi sendikalarının ağırlık ve önemi nedir?

Herşeyden önce şunu vurgulamak gerekir ki, demokrasi demek vatandaşların belirli aralıklarla seçim sandıklarına giderek temsilcilerini seçtikleri rejim demek değildir. En totaliter rejimlerde bile bir seçim sandığı vardır, vatandaşlar birilerine oy verirler. Ama adayları beğenirlermiş, beğenmezlermiş o başka mesele. Sanki demokrasilerde vatandaşlar sadece çok beğendikleri adaya mı oy veriyorlar? Ama demokrasiyi sadece bir seçim sandığından çok daha fazla kılan bir şeyler vardır.

Demokrasi hak ve sorumluluklarının bilincinde olan ve her düzeyde "örgütlü" insanların rejimidir. Ve demokraside bireyler değil, o bireylerin sesi, soluğu demek olan örgütler konuşur. Zira tek, tek insanların sesi, soluğu çıkmaz, duyulmaz. Ama insanlar seslerini örgütleriyle duyururlar. Ayrıca örneğin bin kişiden oluşan bir örgütün sesi, tek tek bin kişinin toplanan sesinden çok daha farklı, çok daha yüksek bir şeydir. Zira nitelik niceliği de değiştirir ve büyütür. Örgütü olmayan insanlar sürüdür ve çöbanı nasılsa ele geçirmiş birinin peşinden gitmeye mahkumdurlar. Oysa ki bir demokraside insanlar sürü değil, kul değil, teba değil, vatandaşlardır. Vatandaş olmaktan doğan tüm haklarıyla.

İnsanlar arasında iletişim kurulamazsa, insanlar örgütlenemez, insanlar görüşlerini açıklayıp kendileri gibi düşünenlerle birleşemezlerse; böylece bir ortam içerisinde elbette demokrasi işlemez ve gelişemez. Ve bu mantık içerisinde düşünüldüğü zaman 12 Eylül sonrasında gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin ortaya çıkarmak istediği "konuşmayan, tartışmayan, siyasete ilgi duymayan, örgütlenemeyen" insan modeli, elbette rastlantılarıyla ortaya çıkmamıştır.

Demokrasilerde iki tür örgütlenme olur: Siyasal partiler ve baskı grupları.

Siyasal partiler, siyasal iktidarı almak, ya da siyasal iktidara ortak olmak amacıyla oluşturulan örgütlerdir. Siyasal partilerin iktidar olmanın yanında, eğitim vb. gibi amaçları da olabilir. Ama siyasal partinin ana amacı, varlık nedeni; siyasal iktidarı almaktır. Eğer bu amaç geri planda kalırsa, o örgüt siyasal parti sayılamaz.

Buna karşılık baskı grupları siyasal ik-

tidarı almak, ya da ortak olmak amacıyla değil, üyelerinin çıkarları doğrultusunda siyasal iktidar üzerinde baskı yapmak amacıyla oluştururlar. Başta işçi sendikaları olmak üzere, gençlik ve öğrenci örgütleri, demokratik dernekler ilk akla gelen baskı gruplarıdır. Ve baskı gruplarının siyasal iktidara baskı yapabilmelerinin bir tek yolu vardır: Siyaset.

Eğer baskı grupları siyaset yapmayacak olurlarsa, bir demokrasi içinde siyasal iktidarı etkileyecek hiçbir silahları kalmaz. Siyasal iktidarı etkileyecek silahları kalmazsa, baskı grupları da kalmaz. Ve baskı grupları kalmazsa, demokrasi de kalmaz. Demek ki baskı gruplarının hakları, yani sendikal haklar, vs. aslında demokrasinin temel göstergeleridir.

Türkiye'de 12 Eylül sonrası düzenlemeleri için de, başta sendikal haklar olmak üzere, tüm demokratik haklar kısıtlanarak, biçimsel bir demokrasiye geçmek istendi. Olağanüstü ve olağandışı bir dönemin karmaşıklığı içinde zorlanan bir yasal düzenlemeye fazla bir tepki gelmeyeceği sanıldı. Aslında bu kanıda olanlar, dünyanın değişik yörelerinde gözlenen ilginç bir olguya dayanıyorlardı. Gerçekten yaygın bir biçimde inanılan aksine, geniş kitlelerin yaşam koşulları zorlaştıkça, siyasete duyulan ilgi azalır. Toplumda statü yitiren ve geliri azalan katmanlar, demokrasi adı verilen rejimlerde bile, bunlara sahip çıkmak için siyasete sarılacaklarına, tam tersine siyasetten uzaklaşırlar. Ekmek derdine düşen insanlara siyaset lüks gelir ve ilgi duyulmayan bir alan olur.

Ancak Türkiye'de bunun tam tersi oldu. Özellikle sanayi işçileri, ücretlerin sefalet sınırına yaklaştığı bir dönemde kelimelerin tam anlamıyla siyasete sıvandılar. Zira Türk işçisi sendikal hakların ancak bir demokrasi içinde varolabileceğini sezmişti. Ve sendikal haklar olmaksızın, kuru bir demokrasi sözcüğünün de sofradaki ekmeği büyütmediğini, tam tersine küçülttüğünü yaşamıştı.

Sonunda hiç beklenmeyen bir olay ortaya çıktı. Yıllarca süren bir baskıdan sonra Türk İşçi Sınıfı, tarihinde görülmemiş bir bilinç ve kararlılıkla demokrasi mücadelesine girdi. Geçmişte öncül grupların dillerindeyken mahkum ettiği sloganları sahiplendi ve benimsedi. Sendikal hakların, salt boyut kuramlarının çok ötesinde doğrudan sofrasıyla ilgili olduğunu anladı. Sendikal hakların ancak demokrasiye sahip çıkmakla varolabileceğinin bilinç ve inancı içinde siyasal mücadeleye girdi.

Bu mücadelenin Türkiye'ye getireceği olumlu gelişmeler, sanıyorum pek uzakta değil... □

EKİM

DEVİRİMİ VE

EDEBİYAT

Anatoli Lunaçarski
Çeviri: Ataol Behramoğlu

Büyük devrim geldi. Önce devrimin edebiyatı öldürdü-ğünü düşündüler. Gerçekten de: Ekim Devrimi öncesinde edebiyat "özgür" olduğunu düşünmeye başlamıştı. Evet, kendi yazgısını burjuvasal belirleme anlamında özgür olmuştu. Siyasal boyunduruğundan kurtulmuş, soluk alması rahatlamıştı. Uspenski'nin sözleriyle, kapitalizm onun çevresindeki "alanı genişletmiş" ve söylediğinden ötürü şamar yemediği türküler söylemeyi öğrenmişti edebiyat. Gerçekte, burjuvazinin kafesinde onu mimikleriyle eğlendiren bir maymundu bu. Bu olanak Ekim tarafından öldürüldü. Burjuva yok artık; güzel papağanına şeker parçası verecek kimse yok. Sanatçılar, yeni insanların onlardan ne istediğini ve niye istediğini bile anlayamıyorlardı.

"Ne yani, ringa balığı kuyruğu karşılığında sanat mı vereceğim sana? Sanat istiyorsan eğer, önce bana, beni bunun için neyle ödüllendireceğini söyle." Kimileri bunu kabaca söylüyor, kimileri bilinçsizce içlerinde duyuyorlardı. Sanatçıya belli bir konfor gerekli, karnı iyice doyurulmalı, yumuşak bir yerde yatmalı v.b.. Eğer onu yiyecek karnesine bağlar, üstelik de yanına ye-

ni kiracılar yerleştirirseniz türkü söylemez olur, çünkü türkülerinin kaynağı zaten çok dardır. Ve gerçekten de sustular. İçlerinden biri türkü söylediye de biraz olağan dışı söylüyordu. Çünkü yaşama yönelttikleri uyumsuz (kakofonik) bedduaları, sadece, bolşeviklere kadar alçalmış bu berbat dünyanın yaratıcısı bay tanrı değil, mantıksal olarak, bay Lenin'e de ulaşıyordu! Bizler, bizim yazarlarımız, yoldaşlarımız da, az çok susuyorduk. Elbette! Savaşmakta, yaşamımızın ilk temellerini atmadaydık, ve eğer biri bu konuda türkü söylese ve epeyce berbat, delik deşik davula vursa, onu gerektiğince gümbürdetmeyi henüz öğrenemezdi çünkü. Bunlar ilk sanatsal yaratı denemeleriydi.

Ve yeni yazara eski yazarlar homurdanıyorlardı:

Öyle bir biçim yaratmışız ki
biz! Biçim dediğin böyle olur.
Sen ise sırtında altın palan da
olsa eşeksin daha!
Önce öğren bakalım bizden.

Ve böylelikle zavallı proleter, bütün söylenenlerin söylenmemiş gibi kaldığı, kendine göre tümceler kurmaya başladı. Bu ara fütüristler ortaya çıkıp kendi koşullarını önerdiler. Fütüristler gazaplı millettir! Burjuvazi uzun yaşamalarını buyu-

runca, proletaryanın yanına geçtiler.

Niye olmasın? Öyle neşeli cazbanttır ki onlar, iyi bir "fokstrot" çalmaya her zaman hazırdılar. Bunların kiralık insanlar olduğunu söylemeye gerek yok. Burjuva emperyalizminde çok mu iyi şey var? Oysa devrim muazzam atılışı öyle geniş ülkülere götürüyor ki, tümüyle öyle muazzam bir genişlik ki bu, pek çoğu içtenlikli işçi sınıfıyla birlikte yürütüldü.

Fakat burjuvazi fütüristten içeriksiz olmasını istiyor, şöyle diyordu ona: "Neşeli ol ve öyle bir şey çal ki, dans etmek istensin, fakat tanrı seni herhangi bir içeriğe dokunmaktan korusun. Benim içeriğim yok, senin de olmamalı. Eğer herhangi bir içerikten söz edecek olursan, bana zararı dokunabilir, bu yüzden en iyisi bu işe hiç bulaşmamak."

Çehov'un "Hamamda" adlı hikâyesinde, berberin, "düşünceleri olan" bir adam olarak gördüğü papaz çömezini, "içinde düşünceler bulunan sözler sarf eden uzun yeleli"yi ihbar etmeye gidişini anımsayın... Düşünceleri olan insanlar burjuvaziye gerekli değildir ve kuşku uyandırıcıdır. Fütüristler altkındırlar buna, biçimci denilen burjuva akıl hocalarının sözünden çıkmıyorlardı. Biçimciler, içerik denilen şeyin "kötü bir ruh"un eseri olduğunu, modası geçmiş bir şey olduğunu, gerçek sanatın saf biçim olduğunu öğretmekteydi.

Fütüristler, yüzyılın çocukları, bu bilgeliği kulaklarına küpe ettiler. Bu yüzden, fütüristler proletaryaya geldiklerinde şöyle konuşuyorlar: "Yoldaşlar, doğrusu, elimizden her iş gelir, ama bizden içerik istemeyin." Gerçekten de, kendisinin proletaryadan pek çok şey öğrenmesi gerekirken, fütürist proletaryaya ne öğretecek? Fütüristlerin geliştirdiği kendine özgü kuram buradan geliyor: "Zaten kendine saygı duyan sanatçı, zanaat erbabıdır; ona ismarladığın şeyi yapacaktır; masa mı ismarladın, masa, sandalye mi ismarladın, sandalye yapacaktır. Tıpkı

böyle, biz fütüristler de şiirsel-sanat-
sal söz alanının ustalarıyız; sizin işi-
niz ısmarlamak, bizim işimiz yerine
getirmek, sizin işiniz ödemek.”

zam bir içsel özbilinci vardır; şöyle
konuşamaz proleter: “Ben nesnele-
ri ve yaşantıyı üretiyorum.” Eğer bir
tesviyeci-proleter’e ne ürettiği soru-

Fütüristler anlamadılar bunu, fa-
kat yavaş yavaş anlamayı öğrendi-
ler. Devrime öylesine içtenlikle sev-
dalanan Mayakovski’nin ilk yakla-



Bu kuramı, yeni proleter sanatın
en güçlü kuramı olarak ileri sürüp
şöyle diyorlardı: “Zaten kendine
saygı duyan insan, düşünceler değil
nesne yaratmalıdır. Düşünceyi (ide),
idealist üretir; materyalistin işi mad-
deyledir, materyalist bu nedenle nes-
ne üretir.” “Peki, güzel: ya şiir, nes-
ne midir, değil midir?” “Eğer sığa-
ra ya da herhangi bir başka şeyin
reklamı için yapılmışsa nesnedir. İs-
tenilen her şeyin reklamını yaparız
biz, ve bu bakımdan bu nesne ola-
bilir.” Biz kendilerine, “Durun he-
le, olmaz böyle şey. Şiir muazzam
bir psikolojik güçtür” diyoruz.
“Psikoloji.. Ha, ha, ha.. İdealizm-
dir bu! Şiir sizi aydınlatır mı isti-
yorsunuz? Isıtsın mı istiyorsunuz?
Lambadır aydınlatan, sobadır ısıt-
tan. Bunlar için şiire gerek yoktur.”

Böylece, ilk anda, yeni ideoloji-
nin bu insanlara tümüyle yabancı ol-
duğu; bize, işin esasını konuşursak,
sadece, tıpkı kendileri gibi içerikten
yoksun biçimler verdikleri görül-
üyordu. Fakat proletaryanın muaz-

lursa, somun, basma, tahta v.b.
ürettiğini söyleyecektir; fakat bunun
dışında, tezgah arkasında çalışırken
ve fabrika komitesinde siyasal sava-
şımını yürütmekte, ateşli söylevler
vermekte, propaganda yapmakta-
dır. Her şeyin apaçık olması için,
nasıl yaşadığını ve gelecekte kendi-
sini neyin beklediğini, nasıl arkadaş-
ları ve nasıl önderleri olduğunu,
Çin’de ve Almanya’da neler olup
bittiğini anlatmak ve başkalarının
anlattıklarını dinlemek korkunç ho-
şuna gider onun. Bu bakımdan, bi-
rinin ötekiyle karıştırılabilmesi gül-
lünç gelir ona: “Sen anahtar ve tah-
ta üretiyorsun.” Tribüneyken de
ideoloji üretir o, hem de en üst de-
recede seçkin ve güçlü olanını.

Marks, “Düşünce kitlelerce be-
nimsenince güce dönüşür” demişti.
Sanatçı da bu anlamda güç’tür. İm-
geleri kitlelerce benimsenince, ger-
çek sanatçı olur. İşte o zaman o, te-
razide tartamayacağı bir şey olur,
fakat kendi terazisinde tarih tartar
onu.

şımları beceriksizceydi. Son uzun-
şiiiri “Lenin”i okumadım henüz, fa-
kat bu şiiri dinlemiş olan ve bir
“başyapıt” olduğunu söyleyenlere
tümüyle inanıyorum.

Zaten tipik bir fütürist değil Ma-
yakovski. Doğrusu, pek çok bağırt-
kan, göz boyayıcı “biçim”ler var
onda; fakat onun “İnsan”, “Sa-
vaş” ya da “Omurga-Kaval”ını
dikkatle okuduğumuzda, fütürist
süslemeler (fioritura) altında anti-
militarizmin, ya da kapitalce arka
plana itilen, sevdası bu kapitalce bir-
kaç kuruşa satın alınan genç şairin
protestosunun gizli olduğunu görür-
sünüz. Tüm seslemelerinin altında,
her zaman bir içerik, sentimental,
yaşamsal bir içerik vardır onda. Bu
bakımdan, kapılmış olduğu moda-
dan kurtulmak ve tüm bağırtkanlı-
ğını, tüm bakır-boru sesliliğini bı-
rakmaksızın yüksek sesle türkü çar-
dırmaya başlamak, boruyla anıtsal
güzellikte şeyler çalmaya başlamak
Mayakovski için ötekilere göre da-
ha kolaydır. Ondandır beklenebilir.

Bu, fütürist akımın bizim en yeni devrimci edebiyatımıza kaynaması demek olacaktır.

Öte yandan, en yeni proleter edebiyatından büyük yazarlarımızın da fütüristlerden bir şeyler aldıklarını görüyoruz ki, tümüyle anlaşılır bir şeydir bu. Hangi edebiyata daha yakın olabiliriz: burjuva estetik otuz-biri'ne mi (onanisme), toparlanan ve savaş türküleri söylemeye başlayan fütüristlere mi? Kuşkusuz sonuncular daha yakındır bize. Kuşkusuz, fütüristler daha çok söyleyebilirler, çünkü kocamış burjuvaziden daha sağlıklıdır onlar.

Şimdi, yoldaşlar, en yeni edebiyat filizlerinin nerelerde ortaya çıktığından söz edelim.

Yeni edebiyat coşkun bir sürgün olarak filizlendi. Her biri bize pek çok güzel imgeler getiren pek çok iyi ad sayabiliriz. Hepsi de gençler daha; tüm bu Babel'ler, Seyfullina'lar, Leonev'ler, işin başındalar daha. Fakat hepsi son derece sağlıklılar. Nedir başladıkları? İlk, yeni bir dünyada gelişmeye başlıyorlar, ve Puşkin'in durumunu anımsatıyorlar biraz; aralarında, doğrusu, Puşkin gibi bir dahi kişi bulunmamakla birlikte. Fakat bu dahi mutlaka çıkacaktır; belki onlardan biri, belki dışardan biri olarak; bunu gelecek günler gösterecek, fakat mutlaka belirecektir böyle bir kişi, çünkü yeni Adem'lere gerek var şimdi. Şimdi, yer sarsıntısı sonrasında gibi her şey, tüm yeryüzü yerinden oynadı ve yeni dünyanın yeni olgularını adlandırmak gerek. Proleterler, köylüler yaşamın efendileri oldular şimdi; bu yaşamın ustaları olarak kendilerini öğrenmek istiyorlar. Bu bakımdan edebiyat için tam anlamıyla yeni bir temel oluştu; ve bu nedenle içerik biçimden daha önemlidir bizim için. Yeni edebiyatçılarımızın bir bölümünün, biçimcilerin tüyler ürpertici savlarına, ya da fütürist göz boyacılığa hâlâ bulaşık durumda olduklarını gizleyemeyiz. Gerek yok buna, bunu onlar atmahdılar üzerlerinden. Nedir gerekli olan onlara: ilkin, toplumsal-gerçekçi (obşestvenni-realistiçeski) eğilim. İkincisi, eğer biçim öğrenilecekse, ilk dersi narodniklerden, klasiklerden almak

gerekir. Son makalesinde, şimdilerde, ilkin, gerçekçi-toplumsal bir eğilim, ikincisi, klasiklere sürekli bir sevgiyle dönüp bakış gözlemlendiğini söyleyen Pereverzev haklı. Bunu devrimin başından beri kişisel olarak ben tavsiye ediyordum. Şöyle demekteydim: "Bırakın fütüristleri, bırakın Beyazları, hattâ savaş sırasında da doğrudan doğruya önmüzdde yürüten dekadantlığı bırakın. Çok daha büyük ölçüde yakın öğretmenlerimiz var bizim; bunlar sanatın tüm alanlarında narodnikler ve klasiklerdir. Oraya gidin, onlardan öğrenin. Ne demektir bu: geriye gidiş mi? Hayır, geriye gidiş anlamına gelmez bu. Bu, üzerine yapı kurulabilecek toprak tabakasına kadar gitmek demektir. Bu, molozları gözönünden temizlemek, edebiyatımızın taşcal katmanlarına kadar ulaşmak ve çabucak her türlü örneği geride bırakmak demektir. Belki bizim edebiyatımız, soylularınki gibi zarif olamayacak, çünkü bizim yazarlarımız yaratıcılığa tümüyle vermeyecekler kendilerini; fakat hiç kuşkusuz, bu edebiyat, daha güçlü, daha yaşamsal, daha damarlı, daha kanlı canlı, daha kaslı olacaktır; çünkü ilk öncüleriyle, onu yaşama uyandıran soylularla karşılaştırıldığında, halkımız böyledir.

İşte yeni edebiyatın yönü budur. Bu arada şöyle diyorlar bize: "Evet, eski edebiyat acılı bir edebiyattı, eski edebiyat öğreticiydi, çünkü yukarıdan sürekli ve korkunç bir baskı altındaydı. Şimdi bize özgürlük verin." Aptallar, anlamıyorsunuz size özgürlük verdiğimizizi. *Sansür* diyorsunuz! *Sansür* durduruyor sizi. Fakat bizi ise durdurmuyor bu *sansür*; çünkü içinde bulunduğumuz dönemde şu yönerge verilmiştir *sansüre*: Halkı sanatsal bir biçimde bile karşı-devrimci içerikle zehirlemeye çalıştığımızda, böyle şeylere engel olmak. Fakat buna karşılık olayların bize dört bir yönden sağladığı devrimci içerik, şimdiye kadar hiçbir zaman görülmemiş bir sanatsal biçim geliştirme olanağı veriyor. Fakat arı yazar şöyle diyor: "Benim söylemek istediğime engel oluyorsunuz, bana önerdiğiniz ise ben söylemek istemiyorum." Tümüyle doğru. Neden? Çünkü keskin bir sınıfsal savaşım

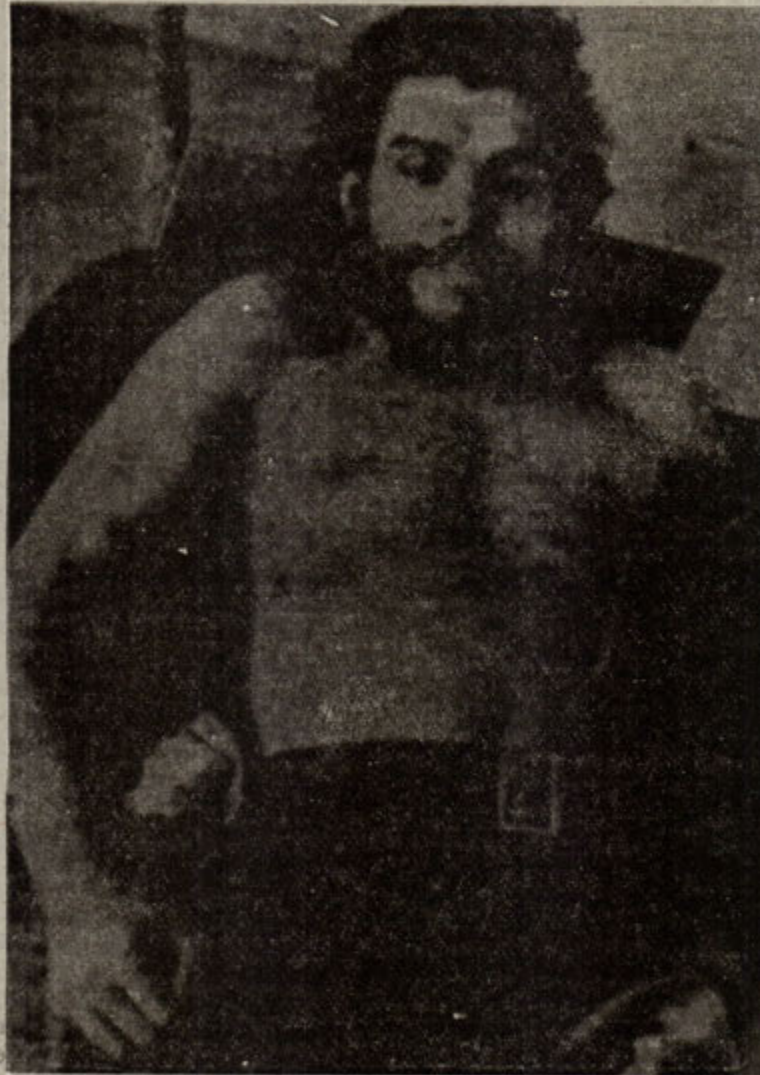
döneminde yaşıyoruz, ve bu bakımdan "Bana ateş et lütfen!" türünden bir özgürlüğün sözü edilemez. Düşmanınızı silahsızlandırmaya çalışın, zaferi kazanıncaya kadar silahını alın onun. Gerçekte özgürlük verilmiştir. Devrim için verilmiştir o. Fakat düşmanlarımız yazarlarımıza baktıklarında şöyle diyorlar: "Bu da ne! Sovyet yazarları 'taklit' yazarlar." Kendileri hakkında da şöyle düşünüyorlar: "Eğer yüksek kişiliğim sovyet olsaydı, demek odur ki ben ceviz taklidi çam ağacıym, mermer taklidi kirecim." Oysa gerçekten sovyet, gerçekten sosyalist, yeni bir edebiyatımız var bizim. Bu edebiyat özgürdür. Ve yazarlarımız, özellikle savaşım içinde, özellikle kuruculukta geliştirenler, çünkü sanatçı savaşım ve kurucu olmalıdır. Eğer yeni edebiyat bugün bir ot boyunda görünüyorsa, bu, meşe ağacının küçük olduğunda, ota benzeşmesindedir. Zaman verin, bu ağaç, fundalık düzeyine, en yaşlı meşelerin düzeyine ulaşacak ve onları da geçerek, başınızda şapkanız yuvarlanmadan bakamayacağınız bir yükselecektir.

Bunu şimdi "özgür" edebiyattan bekliyor, ve onun henüz neden bu duruma gelmediğini, çocukluk hastalıklarını, çocuk öyküncülüğünü ya da çocuksu beceriksizliğini çok iyi anlıyoruz. Marks, Weitling'den söz ederken, dev proletaryanın çocuk potinlerinin, onun geleceğinin çapını hemen gösterdiğini ve bunun burjuvazinin çarpık papuçlarından daha değerli olduğunu söylemişti. Biz aynı şeyi, doğmakta olan, sonsuzca çok şey vaad eden edebiyatımız için söyleyebiliriz. Fakat bununla, eski edebiyatı fırlatıp atabiliriz demek istemiyorum. Tersine, ona özenle davranmak zorundayız.

Çok eskiden başlayan, Rus edebiyatında klasik olan o çizgi, sonsuzca nitelikli değerler yaratmıştır ve bizim gelecek kültürümüz için bu değerler verimli bir kaynak olmalıdır. Burada önderimizin sözlerini her zaman anımsamalıyız: "Eğer eski kültürü özümsememiş ve onu sosyalistçe kavrayıp çözümlememişsek, yeni kültürün temelini bile atamayız." □

"DEVİRİM UĞRUNA DEVİRİMİ TERKEDİP GİDEN" ENTERNASYONAL BİR DEVİRİMCİNİN ARDINDAN

Uğur Barış Can



Guevara, Bolivya yolculuğundan önce ailesine yazdığı veda mektubunda "Ölmeye niyetim yok ama, bu kez son olabilir" diyordu. 4 ay sonra da "yeryüzünün bir yerindeki" gerilla üssünden Havana'da toplanan üç kıta Konferansına gönderdiği demeçte amacının "iki, üç... (daha) fazla Vitnam yaratmak" olduğunu söyleyecek ve sözkonusu demeci; "Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin... Savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa ve silahlarımız elden ele geçecekse ve başkaları mitralyöz sesleriyle, savaş ve zafer nâralarıyla cenazelerimize ağıt yakacaksa, ölüm hoş geldi safa geldi;" sözleriyle bitirecekti. Sonra da küçük bir gerilla komutanı olarak do-laştığı Bolivya'da, Ant Dağlarında, 8 Ekim 1987'de CIA ve Amerikan yardakçıları tarafından öldürülecekti.

"Yeni bir dünya yaratmanın büyük isyanına önderlik etmek" için bilcümle ünvanları ve masabaşı rahatlığını terkedip gizlice Bolivya'ya geçen ve orada "Ramon" adıyla tanınan bu Bolivyalı gerillanın ölümü, aslında yüzyılımızın en anlamlı ve belki de en trajik ölümüdür.

Onun "ardından" yazarlardan Graham Greene'nin deyişiyle "ölümü Marksizme yakınlık duymayanlara bile keder ve düş kırıklığı veren, varlığı giderek büyük güçlerin, iş ve çıkar ilişkilerine teslim olan bir dün-

"Kim bu ölü, bilmiyor musun
Bolivyalı Küçük asker?
Bu ölü Che Guevara"

yada kahramanlığı, şövalyeliği ve serüveni temsil eden" bu güzel insanın "yeryüzündeki tüm devrimci mücadelenin 'insaniliğine' ilişkin, hâlâ en temiz ve en yalın imge" olarak anılmaması mümkün mü? "Bir Che ölmüştür" evet ama "öteki Che'ler doğmak ya da eyleme geçmek üzeredir". Ant'larda ya da dünyanın başka yerlerinde. Çünkü "Che gibileri yoksa umut da olmayacaktır."

CHE'NİN ARDINDAN

Ölüm biçimi gerçekten de "insanın duygularını ayaklandıran" bir devrimcinin dünyanın dört bir yanındaki entelektüel vicdan üzerinde bıraktığı derin izlerin anlamlı öyküsünü içeriyor.

Kıyı Yayınları'ndan 95 sayfa olarak çıkan bu kitap, kapağında yıldızlı beresinin altından fıskıran uzun saçları, keskin, güzel yüz hatlarıyla 1968'lerde devrimci mücadelenin simgesi olmuş Che'nin o ünlü potresini barındırıyor. J.Berger, I.Calvino, F.Castro, J.Cortazar, R.Debroy, A.Groz, G.Greene, N.Guillen, J.P.Sartre, S.Sontag, P.Weiss vd. ünlülerin yazılarından derlenerek çevrilen bu kitapçık, Che'nin "çoğu ilk kez Türk okuruna sunulan fotoğraflarıyla bereli olarak bir araya getirilmiş" son günlerin en ilginç yayınlarından biri.

"Her devrimcinin görevi devrim yapmaktır" önermesinden hareket eden Che "1965 baharının bilmediğimiz bir gününde" Küba'yı terketmeden önce Fidel'e yazdığı mektupta "Çokları bana maceracı diyecek, evet öyleyim, -ama farklı bir türden-" diyordu. "İnançlarını doğrulamak için postunu tehlikeye atan türden."

Topu topu 39 yıl yaşamış bu modern devrimcinin hayatı bize gerçekten de "devrimcinin tek yurdunun devrim olduğunu" tamı tamına ispatlıyor. Çünkü "Binbaşı Ernesto" bu kısa ömre neler neler sığdırmış ki!... "İki yaşında yakalandığı astımı yenmek için spora

başlaması ve lisenin atletizm takımının en gözde elemanı olması... Şii-re düşkünlükle beraber, yürüyen yabancı dil çalışmaları... Tıp öğrenimi... Cüzzam ve tropikal hastalıklar üzerine çalışmalar... Peru'da yerliler üzerine bir makalesinden



Ernesto "Che" Guevara'nın portresi

ötürü hapisaneyle ilk tanışması. Ve oradan da devrimcilerle... Ekvator'da Ricardo Rajo ile karşılaşması ise bir bakıma yaşamının dönüm noktası sağcı darbe... Devrimcilerin safında gençlik örgütlenmeleri, dağ köylerinde doktorluk... Sığındığı Arjantin Büyükelçiliğinden çıkartılması... Meksika'ya kaçış... Fidel Castro ve arkadaşlarıyla tanışarak Küba'da gerilla mücadelesine katılma... Zafer... Küba Ekonomi Bakanlığı... Yeni mücadele bölgeleri... Ve Enternasyonalizmin örneği bir Arjantinli."

Şurası bir gerçek ki, "Her retorik, her mücadelenin ardında örnek bir kişinin sureti vardır." Bu anlamda, ezelden beri devrimin tipik fırtına merkezleri olan Latin sirtlarında 1960'ların dünyasında Çin Kültür Devrimi'nin de etkisiyle güçlü bir rüzgâr estiye eğer, bunda hiç kuşkusuz ki Che Guevara'nın tartışılmaz bir payı vardı.

Zengin bir Amerikalıdan satın aldıkları elden düşme "Granma" (Anne anne) adındaki yatıyla Küba çıkartmasını hazırlayan 29 yaşındaki Hmramalı avukatla Arjantinli bu Enternasyonal devrimci doktor, ABD emperyalizmine karşı mücadele serüvenine böyle eski bir tekne ve bu tekneye yükledikleri 82 gönüllüyle başlamışlardı.

Sonrası mı? Sonrası Sierra Maestra dağlarında 25 ay boyunca Batista'nın askerlerine karşı verdikleri mücadele onları Kübalı diktatörü ordan da kovma başarısına götürmüştü. Ama bu özgün başarı onlara "genel devrimci bir hareket modeli" çizmeye yetiyor muydu?

Keşke tarih Küba'daki on beş kişilik (Çünkü Fidel'le birlikte yola çıkmış olan 82 kişiden sadece on beşi Alegria de Pin felaketinden sağ çıkabilmişti.) Serüvenin dünyanın başka başka yerlerinde de mümkün olabileceğini tanımlayabilse! Oysa bugün artık öncülerin kahramanlığı yerine kitle kahramanlığı geçirilmedikçe böyle serüvenlerin başarı şansı öylesine az ki! Kimbilir belki de El Che'nin (Orta Amerikalılar Arjantin'den gelenlere bu adı verir.) Boliviya'ya geçerken hesaba katmadığı asıl nokta, hayatın acımasız ama öğretmen olan bu gerçekliğiydi.

Guevara öldü. Evet... "Sadeliği, karakteri, doğallığı, yoldaşlık duygusu ve özgünlüğüyle" Guatemala'da Guatemalalı, Meksika'da da Meksikalı, Peru'da Perulu olarak kendini hisseden bu enternasyonal devrimci, çocuklarına yazdığı son mektubunda der ki:

"En çok istediğim şey, yeryüzünün hangi bölgesinde olursa olsun, her türlü haksızlığa karşı bütün Varlığınızla ve her zaman isyan etmenizdir. Bir devrimcinin en mükemmel niteliklerinden biri budur!" diyebilseyse eğer bize "Guevara öldü... Yaşasın Guevara!" demekten başka ne kalıyor ki?

Keşke her devrimci her zaman Guevara gibi "Rozinanteni (Donkişotun atı) kaburgalarını topuklarında hissedebilse!... □

NEDİR SİZDEN ÇEKTİKLERİMİZ!

SELÇUK IŞIK

Her taraf gürültü. Dügün salanu, boş bir arsa, sokaklar, sokaktan geçerken evler, hep gürültü. Hanlar, işyerleri gürültü, hem de gümbür gürültü. Sorgu odaları, sorgular gürültü. Yıkımlar, gecekondu gürültü. Sevinçler, çığlıklar gürültü. Kahkahalar, ağlamalar gürültü. Sevmek, sinirlenmek, susmak bile gürültü. Savaşlar, tüfek sesleri, silahlar hep, hepsi gürültü. Davranışın yankılanması gürültü. Düşüncenin yansımaları gürültü. Delikanlı insanlığı, onu düşünüyordu, "doğarken gürültü, sevinçler ve sancılar, büyürken gürültü, düşe kalka, okulda gürültü, çat, cetvel sesleri, tokatlar, yemekte gürültü, bağırma." "

"Yeter kes bee..." Dinleyen kim? Bir pencereden sarkıtılmış, ha atıldım ha atılacağım düşüncesinin savaşı, beyninde gürültü. Ayakları kırıldı kırılacak gürültü. Asmışlar askıyı boğmuşlar gürültüye, çarım (!) adına öyle diyorlar, İsa'yı gürültüyle asmışlar. Pirsultan taşlanmış gürültüyle. Susanlar hücrede gürültü koparmış. Düşündü delikanlı, bomba gibi patladı beyninde gürültü. Kapı açıldı, aldılar, gürültü. Gözüne bağcık bağlandı, vurdular gürültü. Ölmedi. Hastaneye götürüldü iğne, ilaç gazlı bez... Gürültüyle sardılar. Beyni sarsılıyordu. Yaşamak gürültüyle... Ölmek gürültü...

Bunlar delikanlının kısa bir devrede, onbeş-yirmi dakikalık fasıla anında yorgun beyninden geçenlerdi. Ya-

rı uyur durumdaydı. Kapı açıldı. Adı söylendi. Sorulmadan zinciri çözüldü. Kaloriferden çözülen zincir gürültülü bir ses çıkardı. Delikanlı bir an irkildi. Kafasından geçenler canlandı. Soğuk terler bastı vücudunu. Düşünmedi bile yaşayacaklarını. Zaman yoktu. Yürüdüler...

Yürüdüler. Arada tekme bir, tokat iki yiyordu. Farketmedi, farkedemedi. O, şu anda anasını düşünüyordu. "Kimbilir hangi nizamiye kapısında. O hasta haliyle, kimlere, hangi soruları soruyordu. Nasıl bağırıyorlardı anacığına. Ne dörtlükler söylemişti, ne dörtlükler yazmıştı anacığı ona. Belki de şimdi sorgu binasının nizamiyesindeydi. Bir tüfek namlusu üstünde öyle, öylece bekliyordu yağmur altında." Yine tekme, tökezledi, tam düşecekken yine anası belirdi. "Elindeki otobüs biletini gidişte mi, dönüşte mi kullanacağını düşünüyordu. Ve daha duraktaydı. Yine gidipte hiç yanıt alamayacağını bildiği soruları soracaktı. Her zaman dolaştığı kapıları dolaşacaktı. Yine tüfeklere bakıp suskun insanlara karışacaktı. Eve dönüşte yine ağlayacaktı. Garip anam dedi içinden". Yaşanan gözlerini kirli gözbağı sakladı. Gözyaşlarını aşağı bırakmadı. Göz bağları bir kez de onun işine yaradı. Düşman ağladığını görmedi.

Sorgu odası. Sidik kokusu. Giren girmez kötü, boğucu bir hava. Yerdeki eski olan marleyler de kalkmıştı. İlk adım, ayak sesi küüt, bir yumruk darbesi, düştü. Doğrulanca bir tek-

me, yine düştü. Doğrulanca. Anımsamadı, sonrasını da. Kendine geldiğinde hücre arkadaşlarının yanındaydı. Kimi şiş ayaklarını ovuyor, kimi birşeyler yedirmeye uğraşıyordu. Her yanı morarmış beyni zonkluyordu. Bir daha ne anasını, ne de başkasını düşünmeye zamanı olmadı. Her gün bir daha faal çalışma içindeydi. Yaşamak zorundaydı. Onun en büyük çalışması yaşama çabasıydı. İnat bu düşünceyle birleşince dayanılmaz oluyor. Direnç yükseliyor. Yenilgi suskunlaşıyor. Öyleyse yaşamaya evet, yenilgiye hayır. Beynin de savaşın gürültüsü!

Yine gürültü, yine gülmeler, kahkahalar, yine ağlamalar. Sürüyor gürültü, yine sorgu, yine işkence. Artıyor gürültü, ayak sesleri yükseliyor Eylül'de rap.. rap... gürültü artıyor rap rap... Eylül geçti oysa. Tam yedi ay geride kaldı. Ayak sesleri yaklaşıyor sürüyor gürültüyle...

Bir kere daha kapı, anahtarlar ve kilit sesleri, klik! Aynı ses yineleni! Sürgü çekildi! Aydınlığı görür gibi oldu. Arkası döndürüldü, bağlandı gözleri. Bunlar hep gürültüyle yapıldı. Çıktılar. Yürüdüler. Gürültüde netlikler! Dinletmediler mırıldanılan türküyü. Daha da arttırdılar gürültüyü. Durdular. Baktı, hayır bakmadı, hissetti. Cam açıldı. Ohh, serin ve temiz bir hava. Cama yaklaşıldığını anladı. Soğuk arttı. Üşümeye başladı. Hangi aydı acaba? Ocak mı?, olmaz bu kadar aptallaşamazdı. Zaten Ocak'ta evden "almışlardı". Şubat ta

değildi, çünkü Mart'ın başında arkadaşları başka yere gönderilmişti. Öyleyse Mart'ın sonuydu diye düşünmedi, yarı beli aşağıdaydı bile. Ne gördüğünü kavrayamadı bile. Kat altıncı mıydı, yedi mi? Bir an bütün gürültülerden kurtulacağını düşündü. Sonra vazgeçti. Çarpınmaya başladı. Çeker gibi yaptılar, bağırdı. Bu çalışmaktan ve de yaşamaktan vazgeçmekti. Daha çok bağırdı. Yaşamalıydı. Biraz daha sarkıtıldığını farkettiler. Kıpırdamadı. Bıraktılar! Hooop, düşmedil! Belli ki ayakları bağlıydı. Bir süre bekletildi. Doğancağını sandı. Yukarı çekildi. Yarı donmuş durumdaydı. Yürüyemedi. Sürüklediler. Kaleriferin ve zincirlerinin yanına bıraktılar. Düştü. Bedeni bitmişti. Uyudu. Uyandırıldığı pencereden dışarı kapkaranlık gözüküyordu. "Demek ki" diye geçirdi içinden, "Burada gökyüzünü gören pencere de varmış", sevindi. Zinciri, kelepçeyi, yaralarını ve açlığını unuttur gibi oldu. Gürültüyü de! Unutmadı, onu uyandıranlar öyle bekliyorlardı. Bir bildikleri vardı elbet. Evet, evet! Bir bildikleri vardı. Tam beş gün ve gece, ne küçük ne de büyük tuvalete götürülmemişti. Keşke düşünmeseydi. Kıvrandı. Gültüştü çevresindekiler. Ne anlayış! Kaldırdılar ve doğruca tuvalete götürdüler, hem de gözleri açık. Sevinemedi bile. Tuvaletin kapısından girmesiyle karşılamayı hortum ve kovalardan boşalan buz gibi sular yaptı. Ürperdi, tütredi pencereler de açıktı, donmak üzereydi. Olun bu fırsatı değerlendirmeliydi. Üstelik sular da akıyordu. Şır, bu iş tamam. Peşinden pantolonu yıkanmıştı bile...

Yeni bir fasıl başlıyordu. İki pencere açtılar. Suyun sesine "kim"li, "nasıl"lı, "nerede"li soruların bağrıışmaları karışıyordu. Binanın bütün sesleri birleşti. Bütün odaların işkence sesleri sanki tuvalete doluyordu. O korkunç gürültüye kendi sesini kattı, kuvvetlice bağırdı. Rahatlayamadı. O anda yine anası, yine yağmur altında ve o korkunç çilede bekliyordu. Doldu, seslice ağlamak istedi. Sonra vazgeçti. Zalim önünde ağlamak! Bunu kendine yakıştıramadı. Yine bağırdı. Bir an sessizlik. Sonra tuvaletten çıktılar. Uzun bir koridor geçtiler. Birtakım merdivenlerden indiler. Gözleri açıktı. Yanındakine baktı. Kendi yaşında genç, dinamik ve de gültümser gibiydi. Yüzü gergin, gözleri kanlanmış ve yorgundu. Aç bırakılmış bir

kurt köpeğini andırıyordu. Adamın ne düşündüğünü anlamaya çalıştı. "Yazık", diye geçirdi içinden, "aynı havayı soluyoruz, aynı binadayız, birbirimize bakıyoruz. O "hür"! Ben kelepçeliyim ve özgürlüğümün anahtarı onun "elinde", ve de bana aç bir kurt köpeği gibi bakıyor". Genç adam son düşündüğünü duyar gibi oldu. "Ne sandın ya" dedi... "Biz düşmanınız, sen düşmanımsın. Yalnız sen değil, baban da düşmanım, kardeşlerin de, varsa sevgilin de. Her gün seni kapıdan soran anan da. Hepiniz düşmanınısınız

yankılandı yayıldı. Şehre yayıldı, mahallelere yayıldı. Fabrikalar, kırlara yayıldı, uçsuz bucaksız ovalara yayıldı. Tırmandı, dağlara yayıldı. Şehirler, mahalleler, fabrikalar, kırlar, uçsuz bucaksız ovalar ve dağlar hep birden bağırdılar; "Nedir sizden çektiklerimiz!" Bina yankıladı. Gürültü azaldı arttı. Dışardan bir el silah sesi duyuldu. Gürültü yoktu. Çığlık sesi geldi. "Biri daha öldürüldü" diye düşündü delikanlı. Pencere önünden geçenken sabah olduğunu farkettiler. Güneş doğuyordu. Binanın gece azalan



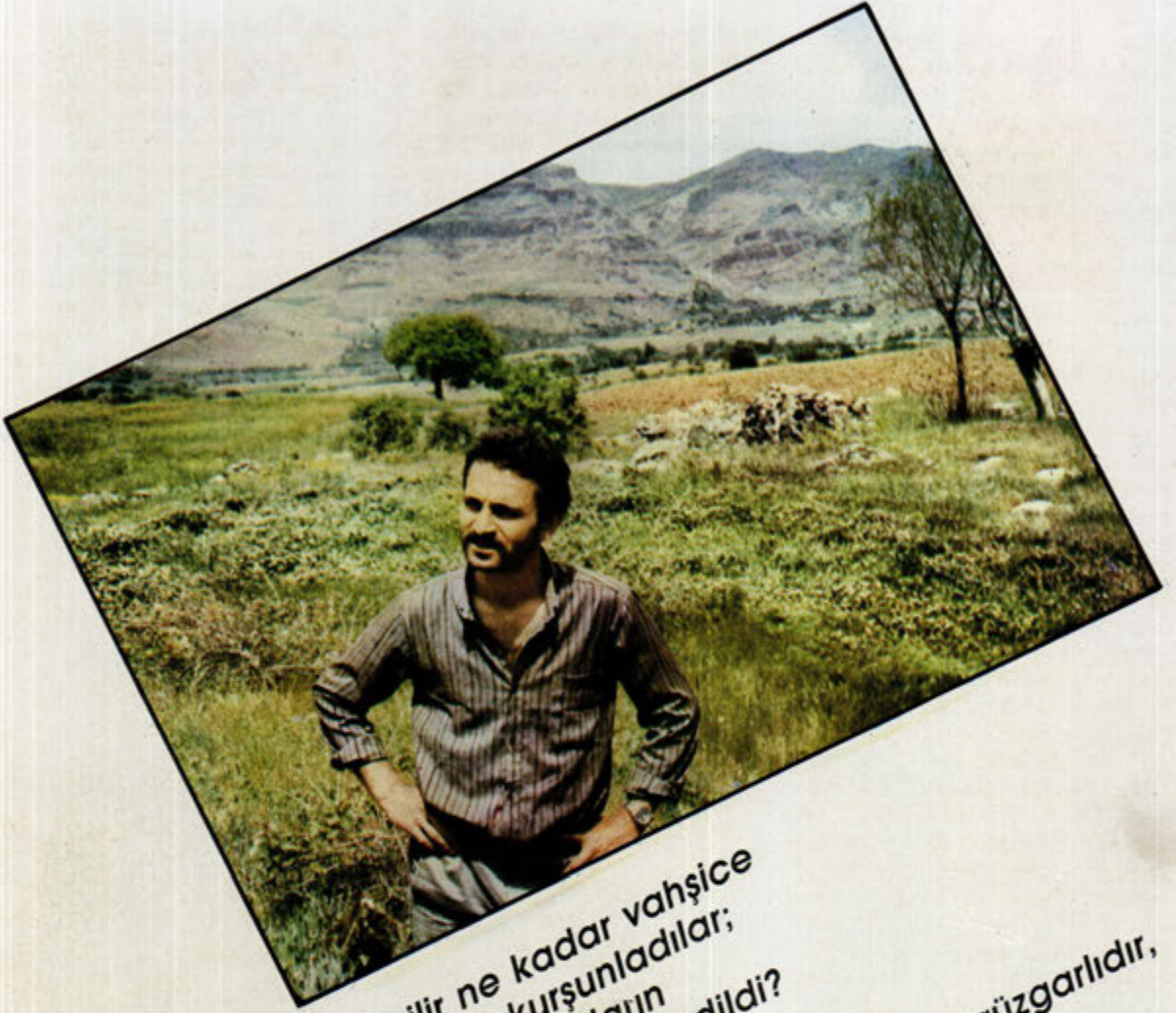
bana." Sorgucu genç adam durdurdu delikanlıyı. Kollarından kavradı silkeledi. Sonra bağrırmaya başladı. "Nedir sizden çektiklerimiz, nedir sizden çektiklerimiz!" Delikanlı bu söze güldü. Sonra kendi de istemeden aynı sözü yineledi. "Nedir sizden çektiklerimiz! Kim kimden çekiyor acaba?"

Gereksiz bir soru sorduğunu ayımsadı. Yaşadıkları çektikleriydi, yaşayacakları da çekecekleri. Bu düşünce bütün gürültüleri bastırdı, canlandı. Büyüdü, büyüdü. Gürültüyü yapıp

gürültüsü çoğalıyordu. "Biz çekiyoruz" dedi delikanlı, "Sizin çektikleriniz yeni başlıyor."

Aşağı indiler. Kilitler, anahtarlar, sürgü sesleri. Demir kapıların ağır açılışları. Hücrelere girip çıkarılan insanlar! Güneşin doğuşu ve işkencecinin bağrıışı "Nedir sizden çektiklerimiz." Demir kapı kapanırken delikanlı acılarını değil, güldüğünü farkettiler. Bütün hücreliler ona bakarken, o aynı sözü yineliyordu:

**"NEDİR SİZDEN ÇEKTİKLERİMİZ-
NEDİR Kİ BİZDEN ÇEKTİKLERİNİZ!"**



Kimbilir ne kadar vahşice
Vurdular; kurşunladılar;
direnen bakışların
nasıl zalimce katledildi?
Boşaldı belki bütün kanın
fakat nehirlerin akıyor, dağların rüzgarlıdır,
bak; yine çarpıyor kalbin
ortasında kavganın...

DOSTLARI VE ARKADAŞLARI ADINA
OSMAN ÖZDEMİR



PLAK VE KASET



Ferhat Tunç

Ay ışığı yana yana

ÇIKTI!